

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F eklerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan, İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek protokollerin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Andlaşmanın, en ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın, onaylanması hakkında kanun tasarısı ve Anayasa, Dışişleri ve Millî Savunma komisyonları raporları (1/24)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71 - 1627/3682

25 . 12 . 1961

Millet Meclisi Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 19 . 12 . 1961 tarihinde kararlaştırılan;

«16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de,

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F eklerinin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nei maddesinde atıfta bulunan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan, İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı Ek Protokollerin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın,

Onaylanması hakkında kanun tasarısı» gerekçesi ve ilişkileriyle birlikte bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

G E R E K Ç E

Bilindiği üzere, Kıbrıs Rumları, haiz buldukları sayı üstünlüğüne dayanarak, Adanın Yunanistan'a ilhakını sağlamak için geçmişte mütaaddit teşebbüslerde bulunmuşlar fakat netice elde edememişlerdir.

İkinci Cihan Harbinden sonra, umumi siyasi havayı gayeleri için müsait gören Kıbrıs Rumları, Yunanistan'la birleşme (ENOSİS) emellerini gerçekleştirmek üzere tekrar faaliyete geçmişler ve bu amaçla İngiltere Hükümetinden isteklerde bulunmuşlardır. Bu istekler İngiltere Hükümetinden müsait bir mukabele görmeyince Yunan Hükümeti, Kıbrıslı Rumların taleplerinin milletlerarası alanda savunmasını üzerine almış ve 1954 yılında Birleşmiş Milletlere müracaat etmiştir.

Kıbrıs meselesinin böylece milletlerarası bir mahiyet alması üzerine Türkiye de tabii olarak Kıbrıs Türklerinin hak ve menfaatlerini korumak üzere gerekli teşebbüs ve faaliyetlere girişmiştir.

1954 ten 1959 yılına kadar olan devre zarfında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin Kıbrıs meselesindeki tutumları aşağıda özetlenen istihaleleri geçirmiştir :

Yunanistan'ın tutumu :

Bidayette, İngiltere ile Yunanistan arasında ikili bir anlaşmaya varmak suretiyle Kıbrıs'ın ilhakını sağlamaya uğraşmış ve Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin ilgili taraf olmadığını ileri sürmüştür. Bu teşebbüsünde muvaffak olamayınca, meseleyi Birleşmiş Milletlere ve çeşitli milletlerarası teşekküllere götürerek, Kıbrıs halkına «self - determination» hakkı verilmesini istemiş ve ilhaki bu yol ile gerçekleştirmeye çalışmıştır.

İngiltere'nin tutumu :

Başlangıçta, Kıbrıs sömürge idaresinde Ada halkına sınırlı bir iç muhtariyet vermekten ileri gidemeyeceğini ilân etmiş, fakat sonraları dış siyaset, millî savunma, iç emniyet gibi başlıca yetkiler İngiliz idaresinde kalmak suretiyle Ada halkına daha geniş muhtar bir idare vermeyi kabul etmiştir. Bu maksatlar «Radcliffe» Anayasa taslağı, «Macmillan» plânları diye anılan bazı teklifler ileri sürmüş ise de bunlar, Kıbrıslı Rumlar ve Yunanistan tarafından reddedilmiştir. İngiltere Adanın geleceği hakkında Kıbrıslı Türklerin söz haklarını kabul etmiş ve İngiltere, Türkiye ve Yunanistan tarafından şayanı kabul bir anlaşmaya varılmasına çalışmıştır.

Türkiye'nin tutumu :

Bidayetten beri Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakına şiddetle muhalefet etmiştir. İlk safhada İngiltere Kıbrıs'ı terkecekse Adanın eski sahibi olan Türkiye'ye avdeti gerektiği görüşünü savunmuştur. Yunanistan ilhak istemediğini, sadece Kıbrıs halkına «self - determination» hakkı verilmesine çalıştığını ileri sürünce, Türkiye, Birleşmiş Milletler Andlaşmasında atıfta bulunulan «self - determination» prensibine karşı cephe almamış ve Kıbrıs halkına «self - determination» hakkı verilecekse, bu hakkın Birleşmiş Milletler Andlaşmasının hükümlerine uygun olarak Ada'nın Türk ve Rum halklarına ayrı ayrı tanınmasını istemiş ve bu suretle «taksim» tezini benimsemiştir.

Yunanistan, 1954 ten 1959 yılına kadar Kıbrıs meselesini her yıl Birleşmiş Milletlere ve fırsat düştükçe de çeşitli milletlerarası teşekküllere götürmüşse de istediği şekilde bir sonuç elde edeme-

miştir. Buna muvazı olarak Kıbrıs Rumları Ada'da kanlı tedhiş usullerine başvurarak netice almaya çalışmışlardır. Kıbrıs Rumlarının önceleri Ada'daki İngilizlere yönelttikleri tedhiş faaliyeti bilâhara Türk ve Rum Cemaatleri arasında silâhlı çatışmalara yol açmıştır. Dolayısıyla Kıbrıs uyumsuzluğu, NATO dâhilinde müttefik bulunan Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın münasebetlerinde vahim bir gerginlik meydana getirmiş ve binnetice Orta - Şarkta Batı savunma sistemine büyük zararlar verebilecek bir vüsat kesbetmiştir.

Yıllar boyunca süregelen mücadeleden sonra Kıbrıs meselesinin bir yönden, mevcut şartlara göre vahim ihtilâtlar doğurmadan alâkalı üç Devletin sadece her hangi birinin görüşüne uygun şekilde halledilemeyeceğinin, diğer yönden de bu meselenin daha uzun müddet askıda bırakılmasının her üç Devlet ve dolayısıyla de Batı Savunma Sistemi için vahim tehlikeler yaratabileceğinin anlaşılması üzerine ilgili üç Devlet gayretlerini, Kıbrıs meselesine her üçünün de görüşlerini kısmen telif edecek bir hal sureti bulunması istikametine yöneltmişlerdir.

Bu maksatla yapılan mütaaddit diplomasi temaslarından sonra 1959 yılı Şubat ayında Zürich'te Türkiye ile Yunanistan arasında bir konferans akdedilerek Kıbrıs'ın müstakbel rejiminin esasları bâzı anlaşmalarla tesbit olunmuştur. Şubat 1959 sonlarında Londra'da, bu sefer Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Türk ve Elen Cemaat temsilcilerinin katılması ile toplanan konferansta Zürich Anlaşmaları ve özellikle İngiltere'yi ilgilendiren diğer bâzı prensip anlaşmaları bütün ilgililer tarafından parafe edilmiştir.

Zürich ve Londra Anlaşmaları muayyen ana prensipleri ihtiva eden belgelerdir. Bunları her üç Hükümet de parlâmentolarına sunarak tasviplerini aldılar. (Zürich ve Londra Anlaşmaları Türkiye Büyük Millet Meclisinin 4 Mart 1959 tarihli celsesinde tasvibolunmuştur.) Ancak, Zürich ve Londra Anlaşmalarında bâzı genel esasların tesbitiyle yetinildiği için, bu esaslara müsteniden teferruatlı ve şekil bakımından uygun Andlaşmalar ve Anlaşmalar hazırlanması gerekiyordu. 1959 yılı başlarından 1960 yılı Ağustos ayına kadar olan süre zarfında Londra, Lefkoşe, Lozan, Ankara ve Atina'da birçok çalışma grupları Anayasanın çeşitli Andlaşma ve Anlaşmalarının metinlerini hazırladılar. Bunlar 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de imzalandı. İmzalanın metinlerin Türkçe tercümelere ilişikte sunulmuştur.

Yukarda arz edildiği gibi, bahis konusu metinlerle, taraflardan hiçbirinin isteklerini tamamiyle gerçekleştirilmeyen ve fakat mevcut imkânlar ölçüsünde bunların hak ve menfaatlerini uzlaştırmayı gözetilen bir sonuca varılmıştır.

Bu Andlaşmalarla Türkiye bakımından elde edilen sonuçlar, aşağıda sırası geldikçe her bir metnin tahlili esnasında teferruatlı surette arz edileceği üzere, şöylece özetlenebilir :

1. Kıbrıs'ın Yunanistan'la veya başka bir Devletle birleşmesi ihtimaline karşı ahdi ve fiili teminat sağlanmıştır. (Garanti Andlaşması)

2. Kıbrıs Türk Cemaatinin, Rum çoğunluğun idaresine tâbi olması ihtimali önlenerek Ada'da, Türk ve Rum cemaatlerinin ortaklığına dayanan bir idare sistemi kurulmuştur. Türk Cemaatinin Kıbrıs Cumhuriyetinin idaresine iştirak nisbeti, iki cemaat arasındaki nüfus nisbetine bağlı olmayıp bu nisbetin üstündedir. Kıbrıs Türklerinin siyasi, idari, iktisadi, adli, kültürel ve dinî alanlardaki hak ve hürriyetleri, çoğunluğun muhtemel ihlallerine karşı Anayasa hükümleri ile teminat altına alınmış ve Anayasanın temel hükümleri de Garanti Andlaşmasının hükümlerinin teminatı altına konulmuştur.

3. Kıbrıs Adası'nın Türkiye'nin güvenliği bakımından arz ettiği önem göz önünde tutularak Ada'da siyasi veya fiili yollarla Türkiye güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir durumun tahaddüsüne karşı ahdi ve fiili teminatlar sağlanmıştır. (Anayasa gereğince dışişleri konusunda Cumhurbaşkanı Muavinine tanınan veto hakkı, İttifak Andlaşması ve bu Andlaşma maksatları için Kıbrıs'a gönderilen Türk Alayı).

Ada'da, iki egemen İngiliz üssünün mevcudiyeti de, Türkiye ve İngiltere'nin NATO ve CENTO dâhilinde müttefik bulunmaları sebebiyle, memleketimizin güvenliğini takviye edici unsurlardır. (Teessüs Andlaşması).

TEESSÜS ANDLAŞMASI

İşbu Andlaşma 12 maddeden ibaret olup, Kıbrıs Cumhuriyetinin sınırlarını ve Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluşu esnasında bağımsızlığından önceki duruma nazaran yapılan değişiklikleri tesbit etmektedir.

İşbu Andlaşmanın 3 ncü maddesiyle vatandaşlığa dair hükümleri ihtiva eden D Eki, Kıbrıs'daki Türk Askerî Kuvvetlerinin Statülerine mütaallik anlaşmazlıkların ne suretle halledileceğine dair olan 10 ncü maddesi ve «en ziyade müsaadeye mazhar millet» muamelesi hakkındaki F Ekinin II nci bölümü Türkiye'yi bilhassa ilgilendirmektedir.

Andlaşmanın 3 ncü maddesi mucibince, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık Kıbrıs'ın müşterek savunmasında birbirleriyle istişare ve işbirliğinde bulunmayı taahhüdetmektedirler. Bu madde mucibince, Birleşik Kırallık da Türkiye ve Yunanistan'la birlikte mesuliyet yüklenmektedir.

Teessüs Andlaşması eklerinin mahiyetleri aşağıda sırasıyla arz olunmuştur :

A Eki, Akrotiri ve Dhekelia Egemen üs bölgelerinin sınırları, bu sınırların Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından tâyin edilecek temsilcilerden mürekkep bir Sınır Komisyonu tarafından fiilen tesbit edileceği ve Dhekelia Enerji İstasyonunun kullanılma tarzı hakkında hükümleri ihtiva etmektedir. A Ekine ekli A ve B haritaları Akrotiri ve Dhekelia Egemen üs bölgelerinin sınırlarını takribi olarak göstermektedir.

B Ekinin I nci Bölümü, bâza tâbirlerin tariflerini ihtiva etmektedir.

B Ekinin II nci Bölümü, Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesindeki muhtelif «Mahallerin» Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından kullanılacağını derpiş eylemekte ve bu kullanmanın nasıl yapılacağına dair teferruatlı hükümleri ihtiva etmektedir. B Ekinin II nci Bölümünün A, B, C, D ekleri mezkûr «Mahallerin» kesin mevkillerini tâyin etmektedir.

Bu bölüm, Birleşik Kırallık askerî uçaklarının Kıbrıs Cumhuriyetinin hava ülkesinde emniyet mülâhazalarından başka kayıtlara tâbi olmaksızın uçuş serbestisi hakkını haiz olacağını derpiş etmektedir.

Bu bölümün 9 ncü kısmı mucibince Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti Birleşik Kırallık Hükümetinin talebi üzerine Egemen Üs Bölgelerinin ve Kıbrıs Ada'sındaki tesislerin müessir kullanılması için teknik bakımdan lüzumlu olabilecek munzam hakların istimalini Birleşik Kırallığa sağlamayı taahhüdetmektedir.

Egemen Üs Bölgelerinde bulunacak Commonwealth memleketlerine ait silâhlı kuvvetler, Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetlerine ve mensuplarına tanınan aynı hak ve vecibeleri haiz olacaklardır. (Kısım 9, Fıkra 4)

B Ekinin III ncü Bölümü, Birleşik Kırallık ile Kıbrıs arasındaki gayrimenkul rejimini, aynı haklar ve iktisap şart ve usullerini tesbit etmektedir.

İşbu bölüm mucibince Kıbrıs Cumhuriyeti muhtelif ahvalde Birleşik Kırallığa, mülkiyetini haiz olduğu veya talebedeceği gayrimenkullerin mülkiyetini, tesbit tarzı aynı bölümde gösterilen bedel mukabilinde sağlamayı taahhüdetmektedirler.

B Ekinin IV ncü Bölümü, Birleşik Kırallık makamlarının Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde ve bunun üzerindeki hava ülkesinde askerî eğitim ile ilgili olarak haiz oldukları hakları, eğitim bölgelerinin mahal ve sınırlarını, yapılacak eğitimin süresini ve diğer teferruatını tesbit etmektedir.

B Ekinin V nci Bölümü, yeni sivil hava terminali yapılıncaya kadar Lefkoşe'deki terminal sahasının Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşik Kırallık makamları tarafından müştereken kullanılmasını derpiş etmekte ve buna ait teferruatı ve havacılığa ait hükümleri vaz'etmektedir.

B Ekinin VI ncü Bölümü, muhtelif hususlarla ilgili olarak Birleşik Kırallık tarafından Kıbrıs Cumhuriyetine ödenecek olan vergi ve resimleri ve diğer ödemeleri tesbit etmektedir.

C Eki, esas itibariyle Kıbrıs'daki Birleşik Kırallık makamlarının, silâhlı kuvvetlerinin ve bunların mensuplarıyla bunlara bağlı şahısların ve bunlara ait malların hukuki statülerini tesbit etmektedir. Aynı Ekin I nci Kısımının tariflerden bahseden 1. (a) (ii) bendi mucibince Kıbrıs'taki İngiliz Egemen üs bölgelerinde buldukları zaman Ada'daki Türk ve Yunan birliklerinin mensupları da aynı hakları haiz olacaklardır. Bu ekin askerî kuvvetlerin statüsüne dair hükümleri, birçok bakımlardan «NATO Kuvvetlerinin Statüsüne dair Sözleşme» hükümlerini andırmaktadır.

D Eki, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığının kazanma şekline ve tâbiyet meselelerine dair hükümler vaz'etmektedir.

D Ekinin 1 nci kısmı, bâzı tarifleri muhtevîdir.

2 nci kısım, Teessüs Andlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte kimlerin otomatik olarak Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı sayılacağını tasrih etmektedir.

3 ncü kısım, Andlaşma tarihinde muayyen evsafı haiz olmadıkça muayyen bâzı şahısların İngiliz tâbiyetini kaybedeceğini derpiş etmektedir.

4 ncü kısım, muayyen evsafı haiz şahısların Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını talebetmek hakkına sahibolduğunu derpiş etmektedir. Bu kısmın 7 nci fıkrası Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığına geçme bakımından Kıbrıs haricinde yaşayan Kıbrıs asıllı Rumlara % 80, Türklere % 20 kontenjan tesbit etmektedir. Buna göre Kıbrıs dışında yaşayan Kıbrıs asıllı Rumlardan her yıl âzami 1 920, Kıbrıs asıllı Türklere ise her yıl en çok 480 kişi Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığına geçebileceklerdir. Bu hükmün gayesi halen Kıbrıs'ta Türk ve Rum cemaatleri arasında mevcut nüfus nisbetinin dışardan gelecek muhacirlerle biri veya diğeri aleyhine değiştirilmemesidir. Bu fıkra ayrıca, memleketimizde yaşayan Kıbrıs asıllı Türklerin icabında Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını almalarını mümkün kıldığından Kıbrıs Hükümetine gereken uzman elemanları Türkiye'den gönderebilmek bakımından faydalıdır.

5 nci kısım, muayyen hallerde Birleşik Krallık ve sömürgeleri vatandaşlarının, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını ihraz edebileceklerine dair hükümler vaz'etmektedir.

6 ncı kısım, kocası Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını ihraz eden Birleşik Krallık ve sömürgeleri vatandaşı kadınların Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını ihraz ve talebedebilmelerine dairdir.

7 nci kısım, Birleşik Krallık ve sömürgeleri vatandaşlığından çıkan bir şahsın, iki yıl zarfında tekrar aynı vatandaşlığı iktisabetmek hakkını haiz olduğunu derpiş etmektedir.

8 nci kısım, Kıbrıs Cumhuriyetinin, Kıbrıs vatandaşlığını terk etmek isteyen şahısların bu vatandaşlıktan çıkmalarına (Harb hali haric olmak üzere) mâni olamayacağına dairdir.

E Eki, İngiltere'nin Kıbrıs Sömürge Hükümetine ait malların, hak ve vecibelerin Kıbrıs Cumhuriyetine intikal tarzını tesbit etmektedir. Bu ekin 2 nci kısmının 3 ncü (b) (i) bendi, Sömürge Hükümetinin vakıflarla ilgili vecibelerinin Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine intikal ettiğini belirtmektedir. İşbu ekin ekinde Sömürge Hükümeti memurlarının emeklilik ve benzeri hakları garanti altına alınmakta ve bunların emeklilik haklarının Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından sağlanmasına dair teferruatlı hükümler vaz'edilmektedir.

F Ekinin, I nci bölümü prensip itibariyle Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi ile Kıbrıs'taki İngiliz egemen üs bölgeleri arasında gümrük duvarları tesis edilmeyeceğini belirtmekte ve gümrük formalitelerinin nasıl uygulanacağı hususunda prensipler vaz'ederek bunların yürütülmesini Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık temsilcilerinden mürekkep bir Komiteye bırakmaktadır.

F Ekinin II nci bölümü, Kıbrıs Cumhuriyetinin, münasip şartlar üzerinde anlaşmak suretiyle Birleşik Krallığa, Yunanistan'a ve Türkiye'ye her ne mahiyette olursa olsun bütün Anlaşmalarla ilgili olarak, en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi uygulanacağını, bununla beraber, Birleşik Krallığın Teessüs Andlaşması tahtındaki haklarının (Egemen Üs Bölgelerinin ve Birleşik Krallığa tanınan askerî, iktisadi ve diğer kolaylıkların) bunun dışında olduğunu tasrih etmektedir.

•
•

GARANTİ ANDLAŞMASI

Kısa bir dibace ile beş maddeden müteşekkildir.

I nci maddede, Kıbrıs Cumhuriyetinin taahhüt ettiği hususlar yer almaktadır. Kıbrıs Cumhuriyetinin yüklediği taahhütler şunlardır :

- a) Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını,
- b) Toprak bütünlüğünü,
- c) Emniyetinin muharazasını ve
- d) Kıbrıs Anayasasına riayeti sağlamak,
- e) Her hangi bir Devletle hiçbir siyasi veya iktisadi birliğe kısmen veya tamamen katılmamak,

f) Başka bir Devletle birleşmeyi veya Ada'nın taksimini doğrudan doğruya veya bilvasıta sağlamaya mâtuf olabilecek her türlü faaliyeti yasak ilân etmek.

II nci maddede, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin taahhütleri sıralanmaktadır. Anılan üç Devlet Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yukarıda 1 nci maddedeki taahhütlerini not alarak;

a) Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, emniyetini ve Anayasanın temel maddeleri ile ihdas edilen durumu tanımış ve garanti etmişlerdir.

b) Türkiye, Yunanistan ve İngiltere, kendilerini ilgilendirdiği nisbette, Kıbrıs'ın her hangi başka bir Devletle birleşmesini veya Ada'nın taksimini doğrudan doğruya veya bilvasıta sağlamaya mâtuf faaliyetleri yasak etmeyi taahhüt etmişlerdir.

III ncü maddede, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti Ada'daki Egemen İngiliz Üslerinin bütünlüğüne riayeti ve Teessüs Andlaşması ile tanınan hakların İngiltere tarafından kullanılmasını ve bunlardan faydalanılmasını garanti etmişlerdir.

IV ncü maddede, yukarıdaki hükümlerin ihlali halinde, bu hükümlere riayeti sağlamak için gereken teşebbüs ve tedbirler hakkında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere birbirleri ile istişare etmeyi taahhüt etmişlerdir.

Müştereken hareket etmek kabîl olmadığı takdirde, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'den her biri işbu Andlaşma ile ihdas edilmiş durumun yeniden tesisini sağlamak amacı ile harekete geçmek hakkına sahiptirler.

V nci maddede, âkid tarafların işbu Andlaşmayı mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda Birleşmiş Milletler Sekreteriyasına tescil ettirecekleri yazılıdır.

KIBRIS CUMHURİYETİ ANAYASASININ TEMEL MADDELERİ

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, 11 Şubat 1959 tarihinde Zürich'te Türkiye ve Yunanistan arasında bilmutabaka tesbit olunan esaslara müsteniden bilâhara Kıbrıs'ta uzmanlar tarafından hazırlanmıştır. Bah's konusu esasların tesbiti sırasında Türkiye'nin izlediği hedefler, Kıbrıs Devleti bünyesinde Türk Cemaatinin bir azınlık olarak değil, Rum Cemaati ile birlikte Devlet idaresine ortak olarak katılması ve binnetice Kıbrıs Türklerinin siyasi, iktisadi, içtimai, kültürel ve diğer sahalardaki hak ve hürriyetlerinin mümkün olduğu kadar açık ve kesin bir surette tâyini ve sayı çoğunluğuna sahip bulunan Rum Cemaati karşısında Türk Cemaatine asli hak ve hürriyetleri için âzami teminat sağlanması idi. Bu hedeflere, aşağıda arz edileceği üzere, imkânların müsaadesi nisbetinde ulaşılmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, 13 Kasım'da ve «Geçici Hükümler» bölümünde toplanmış 199 maddeden müteşekkildir. Anayasanın maddeleri mahiyetleri itibariyle iki kategoride mütalâa edilebilir :

- a) Milletlerarası bir anlaşma mahiyetinde olup Kıbrıs Cumhuriyeti Parlamentosu veya diğer

bir makam tarafından hiçbir suretle kaldırılamıyacak veya değiştirilemeyecek olan «temel maddeler» dir. (Anayasanın 182 nci maddesi) Bu maddeler Anayasanın III sayılı Ekinde sayılmıştır. Türkiye, Yunanistan, Birleşik Krallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Garanti Andlaşmasının II nci maddesinde ise, Akıd Taraflar, Anayasanın temel maddeleri ile kurulan düzeni müştereken veya münferiden korumayı taahhüt etmişlerdir.

b) «Temel Maddeler» den gayrı Anayasa maddeleri ise, Rum ve Türk Milletvekilleri sayılarının ayrı ayrı hesaplanacak asgarî $2/3$ reyleri ile kaldırılabilir veya değiştirilebilir.

Türkçe tercümeleri ilişik olarak sunulan Kıbrıs Anayasası Temel Maddelerinin mahiyetleri aşağıda özet olarak arz edilmiştir :

Kıbrıs Cumhuriyeti, Başkanlık sistemi ile idare edilen bir rejime sahiptir. Cumhurbaşkanı bir Elen olup Kıbrıs Elen Cemaati tarafından, Cumhurbaşkanı Muavini bir Türk olup Kıbrıs Türk Cemaati tarafından seçilir. (Anayasa madde 1).

Kıbrıs Cumhuriyetinin resmî dilleri Türkçe ve Elencedir. Resmî işlemlere dair vesikalar her iki dilde de yazılır. Kanunlar, kararlar, yönetmelikler gibi yasama veya idari metinleri Cumhuriyetin Resmî Gazetesinde her iki dilde yayınlanır. (Anayasa madde : 3).

Cumhuriyetin, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken seçilecek tarafsız şekil ve renkte bir bayrağı olacaktır.

Cumhuriyetin resmî daireleri, kamu hükmi şahısları, kamu menfaatine vararlı müesseseler tatil günlerinde Kıbrıs bayrağı ile birlikte Türk ve Yunan bayraklarının her ikisini de aynı zamanda asmak hakkını haizdir.

Cemaatler makamları, teşekkülleri ve Kıbrıs vatandaşları tatil günlerinde Kıbrıs bayrağı ile birlikte Türk veya Yunan bayraklarından birini asmak hakkını haizdirler. (Anayasa madde : 4).

Türk Cemaati Türkiye'nin, Elen Cemaati de Yunanistan'ın millî bayramlarını tesit etmek hakkını haizdir. (Anayasa madde : 5).

Kişinin mülkiyet hakkı mahfuzdur. Kişiyeye ait mallar ancak, Anayasanın 23 ncü maddesindeki şartların mevcudiyeti ve yerine getirilmesi suretiyle kamulaştırılabilir. Kamulaştırma karar ve işlemlerine karşı kişi mahkemeye müracaat hakkına sahiptir.

Zirai reform maksadı ile kamulaştırılan topraklar munhasıran, eski mâlikin mensubolduğu Cemaat mensuplarına dağıtılabilir.

Cumhurbaşkanı, Devletin Başkanı olup Cumhuriyetteki bütün şahıslara takaddüm eder.

Cumhurbaşkan Muavini, Devlet Başkan Muavini olup Cumhurbaşkanı tarafından sonra Cumhuriyetin bütün şahıslarına takaddüm eder.

Cumhurbaşkanının yokluğunda kendisine Temsilciler Meclisinin Başkanı, Cumhurbaşkanı Muavininin yokluğunda ise kendisine Temsilciler Meclisi Başkan Yardımcısı vekâlet ederler. (Anayasa Madde 36).

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin seçimleri tek dereceli, genel ve gizli oyla, aynı günde fakat ayrı ayrı yapılır. Muteber reylerin yüzde ellisinden fazlasını alan aday seçilmiş olur. Adaylardan hiçbiri gerekli çoğunluğu kazanamadığı takdirde seçim bir hafta sonra, oyların en çoğunu alan iki aday arasında tekrarlanır. Bu sefer en fazla oy alan aday kazanmış sayılır, (Anayasa Madde 39).

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini seçilenler, Temsilciler Meclisi önünde belirli yemini etmek suretiyle görevlerine başlarlar (Anayasa Madde 42). Her ikisinin de görev süreleri beşer yıldır.

Cumhurbaşkanlığı ve Cumhurbaşkanı Muavinliği görevleri ancak 44 ncü maddede gösterilen sebeplerle boşalır. Bu takdirde en geç 45 gün içinde ara seçimi yapılır. Ara seçiminde kazananın görev süresi, sefelinin görev süresinden geri kalan kısmı kadardır. (Madde 43 ve 44).

Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından sağlanır. Bu maksatla, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini müşterek bir kararname ile on Bakan tâyin ederler. Bu on Bakandan üçü, Türk, yedisi Elendir. Dışişleri, Millî Savunma veya Maliye bakanlıklarından birine Türk Bakan tâyin olunur.

Bakanlar Kurulu, kararlarını mutlak çoğunlukla alır. Bakanlar Kurulu kararları hakkında Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken veya münferiden 57 nci madde gereğince kesin veto veya iade hakkı kullanılmadığı takdirde anılan kararlar Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer. (Madde 46)

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin veya Bakanlar Kurulunun Dışişleri, Millî Savunma ve güvenlik konuları ile ilgili kanun veya kararlarına karşı birlikte veya ayrı ayrı kesin veto hakkına sahiptirler. Bu suretle veto edilen bir kanun veya karar yürürlüğe giremez. Ayrıca Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin veya Bakanlar Kurulunun her hangi bir kanununu veya kararını tekrar incelemesi talebi ile iade etmek hakkına, birlikte veya ayrı ayrı sahiptirler. Temsilciler Meclisinin eski kararında ısrar etmesi halinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bahse konu kanun veya kararın, cemaatlerden biri zararına fark gözetici olduğu gerekçesi ile Yüksek Anayasa Mahkemesine birlikte veya ayrı ayrı müracaat etmek hakkına sahiptirler. Yüksek Anayasa Mahkemesinin vereceği karara değin bahis konusu kanun veya karar yürürlüğe giremez. (Madde 50, 51, 52, 57, 137 ve 138)

Bakanlar Kurulunun veya diğer bir yürütme organının kararlarına karşı ise Cumhurbaşkanı Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler cemaatler meclisleri veya Cumhuriyetin her hangi bir organ veya makamı ayrı ayrı Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkına sahiptirler. (Madde 139)

Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, kendi Cemaatlerine aid olup ölüm cezasına mahkûm edilenleri affetme hakkına sahiptirler. Zarar gören ile suçlu ayrı Cemaatlere mensup iseler, af hakkını Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini aralarında anlaşarak kullanırlar. Anlaşmazlık halinde şefaathin lehindeki oy üstün tutulur. Bu suretle af hakkı kullanılan ölüm cezaları müebbet hapse çevrilir (Madde 53)

Anayasa ile açıkça Cemaat Meclislerine ayrılmış konulardan başka bütün konular üzerinde yasama kuvveti Temsilciler Meclisine aittir.

Temsilciler Meclisi üye sayısının % 70 i Elen, % 30 u Türktür. Bu nisbet herhangi bir istatistik sayısına bağlı değildir.

Türk Temsilcileri Türk seçmenler, Elen Temsilcileri Elen seçmenler, aynı günde, ayrı ayrı, tek dereceli ve gizli olarak yapılacak seçimlerle seçerler. Temsilciler Meclisinin görev süresi beş yıldır. (Madde 61, 62 ve 65)

Temsilciler Meclisinin kanun ve kararları, hazır bulunan ve oylarını kullanan temsilcilerin basit çoğunluğu ile kabul olunur.

Ancak, Seçim Kanununda her hangi bir değişiklik yapılması belediyeler ile ilgili veya resimler ve vergiler koyan her hangi bir kanunun kabulü Elen ve Türk Cemaatleri tarafından seçilen ve oya katılan Temsilcilerin ayrı ayrı basit çoğunluğunu gerektirir. (Madde 78)

Türk ve Elen Cemaatlerinin her biri, kendi üyeleri arasından bir Cemaat Meclisi seçer. Cemaat Meclisleri, Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya kamu selâmeti veya kamu nizamı veya kamu sağlığı veya kamu ahlâkı zararına veya Anayasa ile kişiye sağlanan ana hak ve hürriyetlere aykırı olmamak şartı ile aşağıdaki konularda yasama yetkisine sahiptirler :

- a) Bütün dinî konular;
- b) Bütün eğitim, kültür ve öğretim konuları;
- c) Kişi halleri;
- ç) Kişi halleri ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakacak mahkemelerin kuruluş ve dereceleri;
- d) Kendi Cemaatlerinin refahını artırmak gayesi ile kurulan hayır ve spor tesis, teşekkül ve dernekleri gibi yalnız Cemaate ait mahiyetteki menfaat ve müesseseler ile ilgili konular;
- e) Kendi ihtiyaçlarını ve denetlemeleri altında bulunan teşekkül ve müesseselerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kendi Cemaatleri üyelerine şahsi vergiler ve resimler koymak. (Madde 86, 87)

Cemaat Meclisleri ayrıca, Cemaat kanunları çerçevesi dâhilinde siyaseti idare etmek, idari yetkiler kullanmak, Cemaatlerine ait kooperatifleri ve kredi müesseselerini denetlemek, cemaatlere bırakılmış belediyelere nezaret etmek hak ve ödevlerine sahiptirler. (Madde 89)

Türk ve Elen Cemaatlerinden her biri, kendi Cemaatlerine ait eğitim, kültür, spor ve hayır müesseseleri için, hale göre Türk veya Yunan Hükümetlerinden malî yardım alma hakkına sahiptir. (Madde 108)

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini aşağıda gösterilen bağımsız memurları müştereken tâyin ederler :

- 1) Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı,
- 2) Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini,
- 3) Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü ve Müdür Muavini,
- 4) Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini.

Şu şartla ki, yukarda sayılan asıl görevler ile yardımcılıklarına aynı Cemaate mensup kimseler atanamaz. (Madde 112, 115, 118, 126)

Kamu hizmetlerine ait görevlerin % 70 i Elenler, % 30 u Türkler tarafından görülür. (Madde 123)

Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun kuvveti iki bin kişidir. Bunun % 40 ı Türk, % 60 ı Elenidir.

Mecburi askerlik hizmeti, Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavininin mutabakatları olmaksızın konamaz. (Madde 129)

Cumhuriyetin güvenlik kuvvetleri polis ve jandarmadır. Her ikisinin birlikte mevcudu iki bin kişidir. Bu mevcut Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken ve anlaşarak arttırılabilir veya azaltılabilir.

Emniyet kuvvetlerinin % 30 u Türk, % 70 i Elenidir. Başlangıç devresinde Türklerin nisbeti % 40 a kadar olabilir. (Madde 130)

Ordunun, polisin, jandarmannın komutanları ve komutan muavinleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunur. Bu üç kuvvetten birinin komutanlığı bir Türk'e verilir. Bahis konusu komutanlar hangi Cemaate mensup ise, komutan muavini diğer Cemaate mensubudur. (Madde 131)

Cumhuriyet ülkesinin, yüzde yüze yaklaşan bir nisbette bir Cemaat üyelerinin oturduğu kısımlarında bulundurulacak kuvvetler, o Cemaate mensubudur. (Madde 132)

Kıbrıs Cumhuriyetinin, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken seçilen bir Türk, bir Elen ve bir de tarafsız yargıçtan mürekkep «Yüksek Anayasa Mahkemesi» vardır. Anayasa Mahkemesinin Başkanı tarafsız yargıçtır. Tarafsız yargıç, Türkiye'nin veya Kıbrıs Cumhuriyetinin veya Yunanistan'ın veya Birleşik Krallığın ve Sömürgelerinin vatandaşlarından seçilemez.

«Yüksek Anayasa Mahkemesi» nin, Kıbrıs vatandaşı olmaları gereken Türk ve Elen yargıçları, belirli haller dışında azil veya emekliye sevk edilemezler ve 68 yaşına kadar görevlerine devam ederler.

Tarafsız yargıcın görev süresi altı yıldır. (Madde 133)

Anayasa hükümleri gereğince, Cemaat Meclislerinin kuracakları mahkemelerin yargı yetkisine bırakılmış kişi halleri ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvaları dışında kalan diğer dâvalara Cumhuriyet mahkemeleri tarafından bakılır.

Ancak, dâvalısı ve dâvacısı aynı Cemaate mensup hukuk dâvalarına yalnız o Cemaate mensup yargıç veya yargıçlardan mürekkep bir mahkeme bakar.

Suçlusu ve zarar göreni aynı Cemaate mensubolan veya zarar göreni bulunmayan ceza dâvalarına aynı Cemaate mensup yargıç veya yargıçlardan mürekkep bir mahkeme bakar.

Dâvalısı ve dâvacısı veya suçlusu ve zarar göreni ayrı Cemaatlere mensup hukuk veya ceza dâvalarına, «Yüksek Mahkeme» tarafından tâyin edilmiş ve her iki Cemaate mensup yargıçlardan mürekkep bir mahkeme bakar. (Madde 159)

Yüksek Anayasa Mahkemesinden gayri her hangi bir mahkemenin kararının istinafına ait davalara bakmak üzere bir «Yüksek Adalet Mahkemesi» kurulmuştur. «Yüksek Adalet Mahkemesi» bir Türk, iki Elen ve bir tarafsız yargıçtan mürekkeptir. Başkanı tarafsız yargıç olup iki oya sahiptir. «Yüksek Adalet Mahkemesi» nin Türk, Elen ve tarafsız yargıçlarının atanmaları, sahip buldukları haklar ve teminatlar, «Yüksek Anayasa Mahkemesi» yargıçlarının aynıdır. (Madde 153)

«Yüksek Adalet Mahkemesi» aynı zamanda «Yüksek Adliye Kurulu» görevini de görür. Adliye hizmeti üyelerinin tâyini, terfii, nakli, azli ve disiplin konuları hakkında sadece «Yüksek Adliye Kurulu» yetkilidir. Bir adliye hizmeti mensubu ancak bir «Yüksek Adalet Mahkemesi» yargıcına uygulanan sebeplerle emekliliğe sevk veya azledilebilir. (Madde 157)

Kıbrıs Cumhuriyetinin en büyük beş şehrinde (yani, Lefkoşe, Leymosun, Mağusa, Larnaka ve Baf'ta) ayrı Türk ve Rum belediyeleri kurulacaktır. (Madde 173)

Diğer mahallerde belediye organlarının, mümkün olduğu nisbette, iki Cemaatin nispi temsili esasına göre kurulması hususi hükümlerle sağlanacaktır. (Madde 178)

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanmış Garanti Andlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanmış Askerî İttifak Andlaşması, Anayasa hükmünü haizdir. (Madde 181)

Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi bir bütün olup parçalanamaz, Kıbrıs'ın tamamen veya kısmen bir devletle birleşmesi veya ayrılığı güden bir bağımsızlık konu haricidir. (Madde 185)

İTTİFAK ANDLAŞMASI

İttifak Andlaşması 6 madde ve 2 ek protokolden müteşekkildir. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında, millî güvenlikleri ve savunma ihtiyaçları ile ilgili olarak bir askerî ittifak kurulmuştur.

I nci madde mucibince, taraflar müşterek savunmaları için iş birliği ve istişarede bulunacaklardır.

II nci madde mucibince, taraflar Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına veya toprak bütünlüğüne doğrudan doğruya veya bilvasıta yönetilecek her türlü tecavüze karşı koymayı taahhüt etmektedirler.

III ncü madde, bu ittifakın maksatları için Kıbrıs'ta bir üçlü karargâhın kurulmasını âmirdir.

IV ncü madde, Türkiye ve Yunanistan'ın Üçlü Karargâha, Andlaşmanın 1 numaralı Protokolünde mezkûr askerî kontenjanlarla katılacağını ve mezkûr kontenjanların Kıbrıs Cumhuriyeti Ordusunun eğitimini sağlayacaklarını tasrih etmektedir.

V nci madde, Üçlü Karargâh Kumandanlığının Türk, Yunan ve Kıbrıslı kumandanlar arasında münavebe suretiyle ve birer yıl süre ile deruhte edileceğine dairdir.

VI nci madde, İttifak Andlaşmasının yürürlüğe giriş tarihini ve bu Andlaşmanın Birleşmiş Milletler Sekreteryasına kaydettirileceğini açıklamaktadır.

I sayılı Ek Protokol, Üçlü Karargâha katılacak Yunan kontenjanının 950 ve Türk kontenjanının 650 subay, assubay ve erden müteşkil olacağını; Kıbrıs Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin bilmutabaka Türk ve Yunan Hükümetlerinden bu kontenjanların sayısını artırmayı veya azaltmayı talebedebileceklerini tasrih etmektedir. Protokolün III ncü maddesinde, Türk ve Yunan kontenjanlarının Adadaki statüleri ve diğer hususlar hakkında akdolunacağı bildirilen Hususi Sözleşme, tarafların askerî temsilcileri arasında hazırlanıp 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de imzalanmış bulunan «İttifak Andlaşmasının uygulanmasına dair Anlaşma» dır.

Bu Askerî Uygulama Anlaşmasına aşağıda ayrıca temas olunacaktır.

Protokolün IV ncü maddesi Üçlü Karargâhın faaliyete geçeceği ve Türk ve Yunan kontenjanlarının Kıbrıs'a çıkacakları tarihleri tesbit etmektedir.

II sayılı Ek Protokol; İttifak Andlaşmasının bu Protokolü, İttifakın en yüksek organı olarak Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Dışişleri Bakanlarından müteşekkül bir Bakanlar Komitesinin kurulmasını âmir olup bu Komitenin çalışma tarzına dair hükümler vaz'etmektedir.

Protokol mucibince, Bakanlar Komitesi üç müttefik memleketin hükümetlerinin kendisine sunmayı bilmütabaka kararlaştıracakları İttifakı ilgilendiren her hangi bir meseleyi tetkik edebilir. Komite mütaden yılda bir defa toplanır ve kararlarını ittifakla verir. İttifak âzalarından birinin talebi üzerine hususi toplantıya çağırılabilir. (Madde II).

III ncü madde, Bakanlar Komitesi Başkanının ve toplantı yerinin ne suretle tâyin olunacağını göstermektedir.

IV ncü madde, Üçlü Karargâhın Bakanlar Komitesine karşı mesul olup Komiteye yıllık bir faaliyet raporu sunacağını belirtmektedir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ, YUNANİSTAN KIRALLIĞI VE KIBRIS CUMHURİYETİ ARASINDA 16 AĞUSTOS 1960 TARİHİNDE LEFKOŞA'DA İMZALANAN İTTİFAK ANDLAŞMASININ UYGULANMASINA DAİR ANLAŞMA

16 Ağustos 1960 tarihli İttifak Andlaşmasının tarafları olan Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da imzalanan ve işbu İttifak Andlaşmasının tatbikine mütaallik olan Askerî Anlaşma esas itibariyle yukarıda kısaca izah olunan Üçlü Karargâhın kuruluş ve çalışma tarzına, görev ve sorumluluklarına, Türk ve Yunan kontenjanlarının kadro ve kuruluşlarına, bunların silâh ve malzemelerine, Türk ve Yunan kontenjanlarının hukuki statülerine ve Kıbrıs ordusunun eğitime dair teferruatlı hükümleri ihtiva etmektedir.

Anlaşmanın I nci maddesi tariflere dairdir.

II nci madde, müşterek savunmaya mütedair olup Kıbrıs'ın müşterek savunma plânlarının hazırlanması görevinin Üçlü Karargâha verileceğini, bunun için Üçlü İttifak Bakanlar Komitesinin her üç memleketin savunma bünye ve ihtiyaçlarını nazara alarak hazırlayacağı genel direktifler ve strateji konseptleri Üçlü Karargâha bildireceğini, Üçlü Karargâh tarafından hazırlanacak olan plânların Bakanlar Komitesince kontrol, tasdik ve tatbik şartlarının tâyin edileceğini tasrih etmektedir.

III ncü madde, taarruzu tarif etmekte ve Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne dâhilden yöneltilecek yıkıcı faaliyetlerin de taarruz sayılacağını tasrih eylemektedir.

IV ncü madde, taarruzlara karşı koyma plânlarının Üçlü Karargâh tarafından hazırlanma tarzına dairdir.

V nci madde, Kıbrıs dâhilindeki yıkıcı faaliyetlere karşı koymaya dair olup bu konudaki sorumluluğun evveliminde Kıbrıs Cumhuriyetine aid olduğunu ve Üçlü İttifak Bakanlar Komitesi kararıyla Ada'daki Türk ve Yunan kontenjanlarının müdahalede bulunabileceklerini tasrih etmektedir.

VI nci madde, Üçlü Karargâhın teşekkül tarzına ve Karargâh ile kontenjanların mahalline dair hükümleri muhtevidir.

VII nci madde, Üçlü Karargâh Kumandanı ve Kumandan Muavinine ve Kurmay Başkanına dair hükümleri muhtevi olup bu görevlerin prensip itibariyle Kıbrıs, Yunan ve Türk subayları arasında münavebe suretiyle deruhde edilmesini âmirdir.

VIII nci madde, Üçlü Karargâhın görev ve sorumluluklarına dairdir.

IX ncü madde, Üçlü Karargâhın Kumandanının sorumluluklarına dairdir.

X ncu madde, Kıbrıs, Türk ve Yunan Bayraklarının çekilişine ve millî günlerin tesidine ve Üçlü Karargâhta kullanılacak resmî dillere dairdir.

XI nci madde, Üçlü Karargâh masraflarının Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında eşit olarak paylaşılacağını, Üçlü Karargâh bütçesine ve kışla binalarının Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından ücretsiz sağlanacağına dair hükümleri ihtiva etmektedir.

XII nci madde, Üçlü Karargâhın kuruluş ve ana malzemesine dair olup, bunlar Anlaşmanın «A» ekinde gösterilmiştir.

XIII ncü maddede, Türk ve Yunan kontenjanlarının kuruluşu ve ana malzemesine dair olup bunlar Anlaşmanın «B» ekinde gösterilmiştir.

XIV ncü madde, Kıbrıs'a gönderilebilecek munzam Yunan ve Türk kuvvetlerine dairdir.

XV nci madde, Ada'daki Türk ve Yunan Silâhlı Kuvvetlerinin hukuki statülerine ve ilgili diğer hususlara dair hükümleri muhtevi olup bunlar Anlaşmanın «C» ekinde teferruatlı bir surette gösterilmiş bulunmaktadır.

XVI nci madde, Kıbrıs Cumhuriyeti Ordusunun eğitimine dair olup Anlaşmanın «D» eki de bu konuya tahsis edilmiştir.

Kıbrıs'taki Türk ve Yunan kontenjanları arasındaki % 40 - 60 nisbeti Kıbrıs Ordusu Eğitim grubu için de aynıdır.

* *

En ziyade müsaadeye mazhar millet kaydı hakkında Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan'la Nota teatisi suretiyle yapılan anlaşma mucibince, Kıbrıs Cumhuriyeti İngiliz Milletler Topluluğuna girdiği takdirde, bu topluluk üyesi memleketlere Kıbrıs tarafından tanınacak rüçhanlı gümrük tarifelerinin Türkiye ve Yunanistan, Teessüs Andlaşmasının II nci bölüm (F) ekine dayanarak, kendilerine de teşmilini istemeyeceklerdir.

Ayrıca, Kıbrıs Cumhuriyeti ile Birleşik Kırallık arasında Nato Teatisi suretiyle yapılmış teferruata mütaallik diğer bâzi anlaşmalar ile Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından yapılmış Kıbrıs ile ilgili bâzi deklârasyonlar da vardır. Bunlara Türkiye taraf olmadığından teşriî organımızca tasdiklerine lüzum olmamakla beraber, Türkiye bakımından önem taşıdıkları cihetle bilgi husulü için bu noktaların ve Deklârasyonların Türkçe tercümeleri ilişikte sunulmuştur.

Bu anlaşmaların ve Deklârasyonların mahiyetleri hulâsatan aşağıda mâruzdur.

Bu metinler, 15 Nota Teatisinden ve Birleşik Kırallık tarafından yapılan 3 Deklârasyonlardan ibarettir.

Birleşik Kırallık tarafından yapılan Deklârasyonlardan 1 ncisi, Kıbrıs'daki küçük dinî grupların (Ermeni, Maruni, Lâtin) haklarına,

2 ncisi, Kıbrıs'ın İngiltere Milletler Camiası ile istikbaldeki münasebetlerine ve

3 ncüsü, Egemen Üs Bölgelerinin idaresine dairdir.

*

1 Numaralı Nota Teatisi «Ormidhia», «Xylotymbou» ya ve Dhekelia Enerji Santraline Ulaşma Başlığını taşımakta olup, bu konuda ilgililere tanınan hakları tasrih etmektedir.

*

II Numaralı Nota Teatisi, Sınır Komisyonu başlığını taşımakta olup «Akrotiri» ve «Dhekelia» Egemen Üs Bölgelerinin sınırlarının katî olarak nasıl tâyin edileceğini göstermektedir.

*

III Numaralı Nota Teatisi, Teessüs Andlaşmasında mezkûr «Mahaller» ve tesislerin kullanılışları hakkında bâzi hükümler vaz'etmektedir.

IV Numaralı Nota Teatisi, İstiklâlden sonra çok kısa müddetle İngiltere tarafından kullanılacak olan, krokileri ekli 3 aded «çok kısa Müddetli Mahaller» hakkında hükümler vaz'etmektedir.

*

V Numaralı Nota Teatisi, «Egemen Üs Bölgelerindeki İngiliz Devleti Malları» konusunda hükümler vaz'etmekte olup Kıbrıs Cumhuriyetine bu bölgelerdeki arkeolojik eserler ve kalıntılar üzerinde bâzı haklar ve «Akrotiri» deki Tuz gölünü kullanmak ve geliştirmek haklarını tanımaktadır.

*

VI Numaralı Nota Teatisi, Teessüs Andlaşmasının (E) Ekinin 2 nci Kısımının 3 ncü (b) (ii) fıkrasında atıfta bulunulan istikrazların neler olduğunu saymaktadır.

*

VII Numaralı Nota Teatisi, «Gümrük Resimleri» başlığını taşımakta olup, Teessüs Andlaşmasının C ekinin 11 nci kısmının (b) bendine ve F ekinin 7 nci kısmına atfen Birleşik Kırallığa Egemen Üs Bölgeleri ile ilgili olarak tanınan gümrük muafiyet ve kolaylıklarını tasrih etmektedir.

İşbu Nota Teatisine ekli mektupla, Birleşik Kırallık bu hususta alınacak tertipleri incelemek ve tavsiyelerde bulunmak maksadiyle bir «Gümrük Tertipleri Hususi Komitesi» nin kurulmasını teklif eylemektedir.

*

IX Numaralı Nota Teatisi, «Egemen Üs Bölgelerinin İdaresi» ile ilgili olarak, İngiltere Hükümetinin yaptığı metni mezkûr deklârasyona ittîlâ kesbedildiğine dairdir.

*

X Numaralı Nota Teatisi, «Egemen Üs Bölgelerinin İstikbali» hakkında olup, bir taraftan İngiltere bu bölgeler üzerindeki hükümlerinden veya fiilî kontrolünden vazgeçmek tasavvurunda olmadığını ve bu itibarla bunların terki meselesinin zuhur etmediğini beyan eylemekte, diğer taraftan Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti böyle bir talepte bulunmayacağını temin ve bununla beraber İngiltere'nin istikbalde askerî ihtiyaçlarındaki değişiklikler sebebiyle kendisini mezkûr hükümlerden veya fiilî kontrolden berî kılmayı kararlaştırması halinde mevzu bahis hükümler veya kontrolün Kıbrıs Cumhuriyetine devredileceğinin müsellem olduğunu ifade eylemektedirler.

*

XI Numaralı Nota Teatisi, 1877 - 1948 arasındaki devrede İngiltere tarafından çıkarılan «Sömürge Tahvilleri» ile ilgili olarak açılacak dâvalarda Kıbrıs Cumhuriyetinin Birleşik Kırallık mahkemelerinin kaza yetkisini kabul edeceğini taahhüdettiğini tasrih etmektedir.

*

XII Numaralı Nota Teatisi, «Kıbrıs Cumhuriyetine malî yardım» başlığını taşımakta olup, Birleşik Kırallık Hükümetinin Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine 31 Mart 1965 te sona eren 5 yıllık devre zarfında muhtelif taksitlerle, ceman 12 milyon sterlin hibe edeceğini ve ayrıca gösterilen maksatlar için ceman âzami 1 340 000 sterlin hibe edeceğini tasrih eylemektedir.

*

XIII Numaralı Nota Teatisi, «İstiklâl tarihinde ödenmemiş bulunan malî borçlar» başlığını taşımakta olup, umumiyet itibariyle, Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin malî hak ve vecibelerinin Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine intikal edeceğini derpiş eylemektedir.

*

XIV Numaralı Nota Teatisi, «Kıbrıs'ta mukim İngilizler» başlığını taşımakta olup, Kıbrıs Cumhuriyeti, istiklâlden sonra Kıbrıs'ta ikamete devam edecek olan İngiliz tabiiyetindeki kimselerin gayrimenkul iktisabı, çalışma serbestisi ve dış memleketlere yapacakları tediyeler konularındaki haklarında kısıntı yapmayacağını taahhüdetmektedir.

XV Numaralı Nota Teatisi, Türk Cemaati İdareleri ile İngiltere'nin son Kıbrıs Valisi arasında yapılmış olup, bununla Birleşik Kırallık Hükümeti, eğitim, vakıf mallarının geliştirilmesi, kültürel ve Türk Cemaat Meclislerinin yetkisi dâhilindeki diğer maksatlar için kullanılmak üzere, Kıb-

rıs Türk Cemaatine ceman 1,5 milyon sterlin hibe etmeyi taahhüdeylemektedir. Bundan başka, aynı Nota Teatisi ile Kıbrıs Türk Cemaati liderleri bu paralarla yapılacak masrafların hesabını Kıbrıs Türk Cemaat Meclisine ve İngiltere Hükümetine vermeyi ve İngiltere'den hiçbir surette başka malî talepte bulunmayacaklarını, taahhüdetmektedirler.

Temel maddeleri hariç, milletlerarası bir anlaşma mahiyetinde olmamakla beraber, taşıdığı önem sebebiyle Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının Türkçe tercümesi de bilgi husulü için ilişikte sunulmuştur.

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu
Esas No: 1/24
Karar No: 5

16 . 1 . 1962

Yüksek Başkanlığa

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması Bakanlar Kurulunca 19 Aralık 1961 tarihinde kararlaştırılan ve Başbakanlığın Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi ifadedi, 25 Aralık 1961 tarihli ve 71-1627/3682 sayılı yazısıyla Millet Meclisi Başkanlığına arz edilen «16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F eklerinin; Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek protokollerin; Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; en ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında Nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın onaylanması hakkında kanun tasarısı», komisyonumuza havale edilmekle, komisyonumuzun 10 Ocak 1962 günkü Birleşiminde, Hükümet adına Millî Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinin huzuriyle incelendi :

1. Komisyonumuz, bu inceleme sonucunda, kanun tasarısının başlığında ve 1 nci maddesinde geçen «onaylanması hakkında kanun» ve «onaylanmıştır» ibarelerini, sırasıyla, Anayasanın 65 nci maddesi uyarınca, «onaylanmasının uygun bulunması hakkında kanun» ve «onaylanması uygun bulunmuştur» şeklinde değiştirmek gerektiği kanaatine varmıştır.

Gerçekten, Anayasanın 65 ve 97 nci maddeleri, iç hukuk ile devletler hukuku arasındaki ahengi kurmak amacıyla, 20 Nisan 1340 tarihli ve 491 sayılı muaddel Teşkilâtı Esasiye Kanununun 26 nci maddesinin ve 13 Aralık 1960 tarihli 157 sayılı Kanunun 18 nci maddesinin sistemini terk ederek, milletlerarası anlaşmaları onaylama tasarrufunu yapma yetkisini, doğrudan doğruya teşriî organca kullanılan bir yetki olmaktan çıkarıp, Devletler Hukukunda olduğu gibi, Cumhurbaşkanına - Anayasanın 98 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü saklı olarak - vermiş ve hangi milletlerarası anlaşmaların onaylanmasının, onaylamadan önce, Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kanun-

la uygun bulunması gerektiğini göstermiştir. Kanun tasarısının 1 nci maddesinde zikredilen bütün anlaşma ve anlaşmalar, «Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşma» hariç - Anayasanın 65 nci maddesinin 1 nci fıkrasının âmir hükmünün kapsadığı bu nevi anlaşmalardandır.

Komisyonumuz, ayrıca, tasarının başlığında ve 1 nci maddesinde zikri geçen, «Garanti Andlaşmasının II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin» ibaresini, bu «Temel maddeler» in, bir bütün halinde, «Liste» olarak adlandırılan bir metin içinde yer aldığını dikkat nazarına alarak, «Garanti Andlaşmasının II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin listesi» tarzında değiştirmenin münasibolacağı mütalâasında bulunmuştur.

Komisyonumuz, bundan başka, tasarının başlığındaki ve 1 nci maddesindeki kelimelerin Türkçeleştirilmesinin de uygun olacağı kanaatindedir.

Komisyonumuz, nihayet, tasarının başlığında ve 1 nci maddesinde, mezkûr anlaşma ve anlaşma metinlerinde mümzi devletler arasında uygulanan sırayı aynen gözetmenin, metne sadakat bakımından, daha doğru olacağı fikrindedir.

2. Anayasanın 65 nci maddesinin 3 nü fıkrasındaki, «Milletlerarası bir anlaşmaya dayanan uygulama anlaşmalarının Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluğu yoktur.» hükmü karşısında, tasarının 2 nci maddesi, ilk bakışta, lüzumsuz gibi görünmekteyse de, işbu tasarı ile Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kanunla onaylanmasının uygun bulunması istenen anlaşmalar arasında «Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşma»nın da bulunduğu, böylelikle, Anayasanın 65 nci maddesinin 3 nü fıkrasındaki mezkûr hükmün, uygulama anlaşmalarının Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasının bir kanunla uygun bulunmasını talebetme veya etmeme konusunda kendisine verdiği takdir yetkisinin Bakanlar Kurulunca bu yolda kullanılmış olduğu; ancak, bu takdirde de, hukukun genel esasları ileri sürülerek, mezkûr anlaşmada bilâhara yapılacak değişikliklerin onaylanmasının da Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kanunla uygun bulunmasına bağlı olacağı tezinin savunulabilmesi ihtimalinin mevcut bulunduğu; oysa ki, bu gibi değişikliklere dair uygulama anlaşmalarının onaylanmasının Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kanunla uygun bulunmasına lüzum olmayabileceği, hattâ, bunların sadece bir Bakanlar Kurulu kararnamesine dayanılarak onaylanmasında çabukluk bakımından fayda olabileceği mülâhazalarıyla, komisyonumuz, tasarının 2 nci maddesinin muhafazasının yerinde olacağı sonucuna varmıştır. Ancak, komisyonumuz, bu maddede, «ilgili» terimi yerine, Anayasanın 65 nci maddesinin 3 nü fıkrasında yer alan «dayanan» teriminin kullanılmasının daha münasibolacağı mütalâasındadır.

3. Tasarının 3 nü maddesi, uygun bulma hakkındaki kanunun, tasarısının 1 nci maddesinde sayılı anlaşma ve anlaşmaların imza tarihi olan 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceğini belirtmektedir.

Komisyonumuz, uygun bulma hakkındaki kanunla Cumhurbaşkanına verilen onaylama yetkisinin, ancak, uygun bulma hakkındaki kanunun Resmî Gazetede yayımlanmasından ve o kanunda gösterilen yürürlük tarihinden sonra doğabileceğini; bununla beraber, Kıbrıs Cumhuriyetinin bir milletlerarası tüzel kişi olarak 16 Ağustos 1960 günü ortaya çıkması vakiasının mezkûr anlaşma ve anlaşmalar hükümlerinin aynı tarihten yani imza tarihinden itibaren Devletler Hukuku plânında yürürlüğe girmesini zaruri kıldığını; lâkin, Anayasanın 65 nci maddesi gereğince, tasarının 1 nci maddesinde zikredilen - «Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşma» hariç - bütün anlaşma ve anlaşmaların Cumhurbaşkanınca onaylanmak suretiyle Türk iç hukuku

na ithal edilmesinin mümkün olabilmesini sağlamak bakımından, bir uygun bulma kanununa her halde lüzum olduğunu nazarı itibara alarak, bu maddenin aşağıda izah edilen şekilde değiştirilmesinin, Anayasanın 65 ve 97 nci maddelerinin sistemi bakımından zaruri ve faydalı olduğu neticesine varmıştır.

Değiştirilen metinde, «Bu kanun hükümlerinin» yani ezeümle, Cumhurbaşkanının onaylama yetkisinin doğmasını sağlayan iç hukuk kaidesinin değil; fakat, «Bu kanunla onaylanması uygun bulunan anlaşma ve anlaşmaların hükümlerinin» 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren uygulanacağı belirtilmiştir. Değiştirilen metinde, ayrıca, Anayasanın 65 nci maddesinin 3 ncu fıkrasının genel hükmü ve işbu tasarının 2 nci maddesinin özel hükmü gereğince Bakanlar Kurulunun haiz olduğu yetkiye dayanılarak, işbu anlaşma ve anlaşmaların onaylanıp neticede Türk iç hukukuna ithali tarihine kadar yapılmış olabilecek uygulama anlaşmaları hakkında, mezkûr anlaşma ve anlaşmaların o tarihte Anayasaya uygun olarak onaylanmamış olmasına istinaden, - ezeümle, Türk kazai mercileri huzurunda - serd edilebilecek itirazları önlemek için de, bu anlaşma ve anlaşmalara dayanılarak mezkûr tarihten önce yapılmış olan uygulama anlaşmalarının hükümlerinin, bu uygulama anlaşmalarında gösterilen yürürlüğe giriş tarihinden itibaren - Türk iç hukuku bakımından - uygulanacağı yolunda bir hüküm ilâve edilmiştir.

4. Ayrıca, aynı mülâhazalar muvacehesinde, komisyonumuz, metne bir 4 ncu madde eklenerek, bu maddede, Cumhurbaşkanının onaylama yetkisinin derhal doğmasını teminen, «Bu kanunun 1 nci maddesinin yayımı tarihinde yürürlüğe girdiği» hususunun belirtilmesini uygun mütalâa etmiştir.

Diğer taraftan, komisyonumuz, genel olarak, onaylanması kanunla uygun bulunan anlaşmaların devletler hukuku plânında yürürlüğe giriş tarihiyle Türk iç hukukuna ithali ve plânda yürürlüğe giriş tarihini aynı zamana raslatmak için ayrı bir hükmü de zaruri mütalâa eylemiştir. Bu maksatla, ilâvesi temenni olunan yeni 4 ncu maddede, tasarının 2 ve 3 ncu maddelerinin, Cumhurbaşkanına diğer mümzi devletlere onaylama keyfiyetini tebliğ etme imkânını veren ve Anayasanın 98 nci maddesinin son fıkrası gereğince Başbakan ve ilgili Bakanlar tarafından imzalanması gereken kararda gösterilen tarihte veya bu kararın Resmî Gazetede yayımlanması tarihinde yürürlüğe gireceği yolunda bir hükmün mevcudiyetini Komisyonumuz lüzumlu görmüştür. Bu kararlar tesbit edilecek olan Türk iç hukukuna ithal, yani Türk iç hukukunda yürürlüğe giriş tarihinin, anlaşmanın devletler hukuku plânında tam ve nihai olarak meriyete sokulması için lüzumlu ise, - tasdiknamelerin tevdi tutanağının tanzim ve imzası gibi - devletler hukuku tasarruflarının tarihinin nazarı dikkate alınması suretiyle tesbit edilmesinin tabii olduğu da, komisyonumuzca mütalâa edilmektedir.

5. Tasarının 4 ncu maddesi, komisyonumuzun yukardaki mütalâaları dikkat nazarına alındığı takdirde, 5 nci madde olacaktır.

6. Tasarı metninde yapılması komisyonumuzun ittifakiyle temenni olunan bu değişiklikler, milletlerarası münasebetlerimiz bakımından çok nazik ve önemli bir mahiyet arz eden «Lefkoşe Anlaşmaları»nın tatbikatında her hangi bir hukuki müşkülle karşılaşılmasını önlemek bakımından, Hükümet temsilcileri tarafından da tamamen uygun bulunmuştur.

7. Komisyonumuz, bu durumda, aşağıdaki metnin, meseleyi ihtisas komisyonu sıfatiyle inceleyecek olan Dışişleri Komisyonunca dikkat nazarına alınması temennisiyle, bir mütalâa olarak, Dışişleri Komisyonuna sevk edilmesini Millet Meclisi Yüksek Başkanlığından derin saygı ile rica eder:

*
*
*

«16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de,

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Anlaşma ile A, B, C, D, E ve F eklerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair listenin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı Ek Protokollerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın;

Onaylanmasının uygun bulunması hakkında Kanun.

MADDE 1. — 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşe'de,

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Andlaşma ile A, B, C, D, E ve F eklerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair listenin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı Ek Protokollerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın;

Onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Andlaşma ve Anlaşmalara dayanan uygulama andlaşmalarını yapmaya Hükümet yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Andlaşma ve Anlaşmaların hükümleri 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren uygulanır.

Yukardaki fıkra da zikri geçen Andlaşma ve Anlaşmalara dayanılarak bu kanunun 2 nci maddesinin yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan uygulama andlaşmalarının hükümleri, bu uygulama andlaşmalarında gösterilen yürürlüğe giriş tarihlerinden itibaren uygulanır.

MADDE 4. — Bu kanunun 1 nci maddesi hükmü yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Bu kanunun 2 ve 3 nci maddeleri hükümleri, 1 nci maddede sayılan Andlaşma ve Anlaşmaların onaylanmasına dair kararda başkaca bir tarih gösterilmemişse, bu kararın yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Anayasa Komisyonu

Başkanı	Başkan V.	Sözcü	
Ankara	İstanbul	İstanbul	Ankara
B. Apaydın	S. Evren	C. Kırcı	F. Börekçi
Çorum	Elâzığ	Kars	Konya
A. Güler	N. Arıdoğan	K. Güven	F. Özfakih
	Malatya	Urfa	
	A. Akşit	A. Akan	

Dışışleri Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Dışışleri Komisyonu
Esas No: 1/24
Karar No: 12

28 . 1 . 1963

Yüksek Başkanlığa

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F eklerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan, İttifak Andlaşması ve I ve II sayılı ek protokollerin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Andlaşmanın, en ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın, onaylanması hakkındaki kanun tasarısı ile ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü:

Tümü üzerinde cereyan eden uzun görüşmeler neticesinde, Anayasa Komisyonu raporunda belirtilen hususlar, komisyonumuzca da yerinde mütalâa edilmiş ve mezkûr komisyon tadil metninin müzakereye esas alınması uygun görülerek maddelere geçilmiştir.

Kanun başlığı ile 1, 4 ve 5 nci maddeler Anayasa Komisyonunun kabul ettiği veçhile aynen, tatbikatta her hangi bir müşkülâta mahal bırakmamak ve ifadeye elâstikiyet vermek maksadıyla de 2 nci maddedeki (Anlaşmalara dayanan) ve 3 ncu maddenin ikinci fıkrasındaki (Anlaşmalara dayanılarak) kelimeleri yerine (Anlaşmalarla ilgili) kelimesinin konması daha müspet mütalâa olunmuş ve yapılan bu değişiklikle tasarı kabul edilmiştir.

Hâvalesi gereğince Millî Savunma Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millet Meclisi Dışışleri

Komisyonu Başkanı.

Bursa

C. Perin

Denizli

S. Bosna

Sözcü

İstanbul

C. Baban

Erzurum

E. Akça

İmzada bulunamadı

Samsun

I. Kılıç

Kâtip

Sivas

G. Sarısözen

Manisa

N. Yenişehirlioğlu

Bursa

M. Tayyar

Rize

E. Y. Akçal

Millî Savunma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Millî Savunma Komisyonu
Esas No. 1/24
Karar No. 18

2.4.1963

Yüksek Başkanlığa

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı, Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Birleşik Kırallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile (A), (B), (C), (D), (E), (F) eklerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Birleşik Kırallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin, Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan, İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek protokollerin Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Kırallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Andlaşmanın, en ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın, onaylanması hakkında kanun tasarısı ilgili Millî Savunma ve Dışişleri Bakanlıkları temsilcilerinin de iştirakleri ile Komisyonumuzda görüşüldü.

Kanun tasarısı gerekçesinde ve Dışişleri Komisyonu raporunda izah edilen hususlar ve Hükümet temsilcilerinin verdikleri tamamlayıcı malûmat muvacehesinde Dışişleri Komisyonunca hazırlanan metin Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Erzurum
Ş. Konuray

Başkanvekili
Kars
S. Öktem

Sözcü
Niğde
A. Eren

Kâtip
Balıkesir
S. Koç

Amasya
İ. Sarıgöz

Ankara
H. Ataman

Aydın
H. Aydınçer

İçel
M. A. Arslan

İstanbul
M. R. Bertan

İstanbul
H. Oben

İzmir
Ş. Akkan

Kars
B. Vural
İmzada bulunamadı

Kastamonu
İ. Ş. Dura

Kocaeli
H. Kısayol
İmzada bulunamadı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F eklerinin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerinin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek Protokollerin,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın,

Onaylanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da,

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşma ile A, B, C, D, E, F ekleri,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Krallığı arasında imzalanan, Garanti Andlaşması ve bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel hükümleri,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek Protokoller,

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın,

ANAYASA KOMİSYONUNUN MÜTALÂASINA BAĞLI METİN

«16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Andlaşma ile A, B, C, D, E, ve F eklerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair Listenin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek Protokollerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın

Onaylanmasının uygun bulunması hakkında Kanun

MADDE 1. — 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da,

Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Andlaşma ile A, B, C, D, E ve F eklerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair listenin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ile I ve II sayılı ek Protokollerinin;

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Krallığı

DIŞIŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĐİŐTİRİŐİ

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, T¼rkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı, B¼y¼k Britanya ve Kuzey - İrlânda Birleşik Kırallđđı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Anlaşma ile A, B, C, D, E ve F eklerinin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı, T¼rkiye Cumhuriyeti ve B¼y¼k Britanya ve Kuzey - İrlânda Birleşik Kırallđđı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair listenin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı ve T¼rkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ve I ve II sayılı ek Protokollerinin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı ve T¼rkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Anlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve en ziyade m¼saadeye mazhar millet Şartına dair T¼rkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın; onaylanmasının uygun bulunması hakkında

Kanun

MADDE 1. — Anayasa Komisyonunun 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MİLLİ SAVUNMA KOMİSYONUNUN DEĐİŐTİRİŐİ

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da, T¼rkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı, B¼y¼k Britanya ve Kuzey - İrlânda Birleşik Kırallđđı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasına dair Anlaşma ile A, B, C, D, E ve F eklerinin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı, T¼rkiye Cumhuriyeti ve B¼y¼k Britanya ve Kuzey - İrlânda Birleşik Kırallđđı arasında imzalanan Garanti Andlaşması ile bu Andlaşmanın II nci maddesinde atıfta bulunulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının temel maddelerine dair listenin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı ve T¼rkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşması ve I ve II sayılı ek Protokollerinin; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallđđı ve T¼rkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Anlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve en ziyade m¼saadeye mazhar millet Şartına dair T¼rkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın; onaylanmasının uygun bulunması hakkında

Kanun

MADDE 1. — Anayasa Komisyonunun 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.

tifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşma,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartı hakkında, Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşma;

Onaylanmıştır.

MADDE 2. — 1 nci maddede sayılan Anlaşma ve Anlaşmalarla ilgili uygulama Anlaşmalarını yapmaya Hükümet yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanun 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

19 . 12 . 1961

Başbakan	Devlet Bakanı ve
<i>I. İnönü</i>	Başbakan Yardımcısı
Devlet Bakanı	<i>A. Eyidoğan</i>
<i>T. Feyzioğlu</i>	Devlet Bakanı
Devlet Bakanı	<i>A. Doğan</i>
<i>N. Ökten</i>	Devlet Bakanı
Adalet Bakanı	<i>N. Su</i>
<i>S. Kurutluoğlu</i>	Millî Savunma Bakanı
İçişleri Bakanı	<i>İ. Sancar</i>
<i>A. Topaloğlu</i>	Dışişleri Bakanı
Maliye Bakanı	<i>S. Sarper</i>
<i>Ş. İnön</i>	Millî Eğitim Bakanı
	<i>H. İncesulu</i>

Anayasa Ko.

ve Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İttifak Andlaşmasının uygulanması için imza edilen Anlaşmanın; ve,

En ziyade müsaadeye mazhar millet şartına dair Türkiye Cumhuriyeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında nota teatisi suretiyle yapılan Anlaşmanın,

Onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Anlaşma ve Anlaşmalara dayanan uygulama Anlaşmalarını yapmaya Hükümet yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Anlaşma ve Anlaşmaların hükümleri 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren uygulanır.

Yukardaki fıkrada zikri geçen Anlaşma ve Anlaşmalara dayanılarak bu kanunun 2 nci maddesinin yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan uygulama Anlaşmalarının hükümleri, bu uygulama Anlaşmalarında gösterilen yürürlüğe giriş tarihlerinden itibaren uygulanır.

MADDE 4. — Bu kanunun 1 nci maddesi hükmü yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Bu kanunun 2 ve 3 ncü maddeleri hükümleri, 1 nci maddede sayılan Anlaşma ve Anlaşmaların onaylanmasına dair kararda başkaca bir tarih gösterilmemişse, bu kararın yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.»

Bayındırlık Bakanı	Ticaret Bakanı
<i>E. Paksüt</i>	<i>İ. Gürsan</i>
Sağlık ve Sosyal	Gümrük ve Tekel
Yardım Bakanı	Bakanı
<i>S. Seren</i>	<i>Ş. Buladoğlu</i>
Tarım Bakanı	Ulaştırma Bakanı
<i>C. Oral</i>	<i>C. Akyar</i>
Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı
<i>B. Ecevit</i>	<i>F. Çelikbaş</i>
Basın-Yayın ve Turizm	İmar ve İskân Bakanı
Bakanı	<i>M. Güven</i>
<i>K. Evliyaoğlu</i>	

Dışışleri Ko.

Millî Savunma Ko.

MADDE 2. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Andlaşma ve Anlaşmalarla ilgili uygulama Andlaşmalarını yapmaya Hükümet yetkilidir.

MADDE 3. — Bu kanunun 1 nci maddesinde sayılan Andlaşma ve Anlaşmaların hükümleri 16 Ağustos 1960 tarihinden itibaren uygulanır.

Yukardaki fıkrada zikri geçen Andlaşma ve Anlaşmalarla ilgili olarak bu kanunun 2 nci maddesinin yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan uygulama andlaşmalarının hükümleri, bu uygulama andlaşmalarında gösterilen yürürlüğe giriş tarihlerinden itibaren uygulanır.

MADDE 4. — Anayasa Komisyonunun 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Anayasa Komisyonunun 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Dışışleri Komisyonunun 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Dışışleri Komisyonunun 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Anayasa Komisyonunun 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Anayasa Komisyonunun 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

KIBRIS CUMHURİYETİNİN TEESÜSÜNE MÜTAALLİK ANDLAŞMA

Bir taraftan Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan Kırallığı ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı ve diğer taraftan Kıbrıs Cumhuriyeti;

Londra Konferansı esnasında, Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından 17 Şubat 1959 da yapılan deklârasyon hükümlerini yürürlüğe koymayı arzularak, konferansta Yunanistan ve Türkiye Dışişleri Bakanları, Kıbrıs Elen Cemaati Temsilcisi ve Kıbrıs Türk Cemaati Temsilcisi tarafından bilâhara yapılan deklârasyonlara uygun olarak;

İşbu Andlaşma taraflarınca bugün imzalanan Garanti Andlaşmasının hükümlerini nazara alarak aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır :

MADDE — 1.

Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi, Birleşik Kırallığın egemenliği altında kalacak olan işbu Andlaşmanın (A) ekinde belirtilen iki bölge müstesna olmak üzere, sahilin açığındaki adalarla birlikte Kıbrıs Adasını içine alır. Bu bölgelere işbu Andlaşmada ve eklerinde Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi olarak atıfta bunular.

MADDE — 2.

(1) Kıbrıs Cumhuriyeti Birleşik Kırallığa işbu Andlaşmanın (B) ekinde zikredilen hakları tanıtır.

(2) Akrotiri Egemen Üs Bölgesindeki ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesindeki askerî üslerin güvenliğini ve müessir işletilmesini, ve işbu Andlaşma ile bahşolunan haklardan Birleşik Kırallığın tam istifade etmesini sağlamak için Kıbrıs Cumhuriyeti Birleşik Kırallık ile tam iş birliği yapar.

MADDE — 3.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık Kıbrıs'ın müşterek savunmasında danışmayı ve iş birliği yapmayı taahhüdederler.

MADDE — 4.

Kıbrıs Adasındaki kuvvetlerin statüsüne mütaallik anlaşmalar işbu Andlaşmanın (C) ekinde bulunanlar olacaktır.

MADDE — 5.

Kıbrıs Cumhuriyeti kaza yetkisine dâhil olan herkese, 4 Kasım 1950 de Roma'da imzalanan İnsan Haklarının ve Ana Hürriyetlerinin Korunmasına mütaallik Avrupa Sözleşmesinin 1 nci kısmında ve 20 Mart 1952 de Paris'te imzalanan işbu Sözleşmenin Protokolunda derpiş olunanlara benzer insan haklarını ve ana hürriyetlerini sağlayacaktır.

MADDE — 6.

Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsünün tesir ettiği şahısların vatandaşlığına mütaallik anlaşmalar işbu Andlaşmanın (D) ekinde bulunahlar olacaktır.

MADDE — 7.

Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşik Kırallık, Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesinde İngiliz idaresinin sona ermesinden doğan meselelerin hallolunması için gerekli malî ve idari anlaşmaları kabul ve bunları yürütmeyi taahhüdederler. Bu anlaşmalar işbu Andlaşmanın (E) ekinde derpiş olunmuştur.

MADDE — 8.

(1) Birleşik Kırallık Hükümetinin bütün milletlerarası vecibe ve mesuliyetleri, bundan böyle, Kıbrıs Cumhuriyetine tatbik olunabilecekleri nisbette Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından deruhde edilecektir.

(2) Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesine tatbik olunmaları dolayısıyla bugüne kadar Birleşik Kırallık Hükümetinin faydalandığı milletlerarası haklardan ve menfaatlerden bundan böyle Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti faydalanacaktır.

MADDE — 9.

İşbu Andlaşmanın tarafları, işbu Andlaşmanın (F) ekinde derpiş olunan ticaret, alış - veriş ve diğer meselelere mütaallik anlaşmaları kabul ve bunları yürütmeyi taahhüdederler.

MADDE — 10.

İşbu Andlaşmanın hükümlerinin tefsirine mütaallik her hangi bir mesele veya müşkülât aşağıdaki şekilde hallölünür.

(a) Birleşik Kırallığın askerî ihtiyaçlarının yürütülmesi hakkında, veya Birleşik Kırallık kuvvetlerinin veya işbu Anlaşma hükümlerine göre kendileriyle birleşen her hangi diğer kuvvetlerin, veya Yunan, Türk ve Kıbrıs kuvvetlerinin statü, hak ve vecibelerine tesir ettikleri nisbette işbu Andlaşmanın hükümlerine mütaallik olarak, çıkabilecek her hangi bir mesele veya müşkülât, mutaden, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye'nin Üçlü Karargâhı ile Birleşik Kırallığın silâhlı kuvvetlerinin makamları arasında müzakereler ile hallölür.

(b) İşbu Andlaşmanın hükümlerinin tefsirine mütaallik ve yukarda mezkûr hallerde askerî makamlar arasında müzakere yoluyla üzerinde anlaşmaya varılamıyan veya ilgili taraflar arasında diplomatik yollarla müzakere ile üzerinde anlaşmaya varılamıyan diğer hallerde her hangi bir mesele veya müşkülât, nihai karara bağlanmak üzere bu maksatla tâyin edilen, her biri Birleşik Kırallık Hükümeti, Yunanistan Hükümeti Türkiye Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından tâyin olunan dört temsilciden, ve Milletlerarası Adalet Divanı Başkanı tarafından tâyin olunan müstakil bir Başkandan mürekkep bir mahkemeye havale olunur. Milletlerarası Adalet Divanı Başkanı Birleşik Kırallığın veya sömürgelerinin veya Yunanistan'ın, veya Türkiye'nin, bir vatandaşı olduğu takdirde yerine İkinci Başkanın; ve İkinci Başkan da böyle bir vatandaş olduğu takdirde mahkemenin ondan sonra gelen kıdemli hâkimin işlemi yapması istenir.

MADDE — 11.

İşbu Andlaşmanın ekleri işbu Andlaşmanın ayrılmaz kısımları hüküm ve tesirindedir.

MADDE — 12.

İşbu Andlaşma bütün taraflarca imzalandıkta yürürlüğe girer.

(A) EKİ

KISIM — 1.

Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi işbu eke ilişik (A) haritasında ve (B) haritasında kırmızı ile yaklaşık olarak belirtilen iki bölgeyi içine alır.

a. (a) Akrotiri Egemen Üs Bölgesinin kara sınırları işbu ekin (A) listesindeki haritalarda, hava fotoğraflarında ve tarifte belirtildiği gibidir.

(b) Dhekelia Egemen Üs Bölgesinin kara sınırları işbu ekin (B) listesindeki haritalarda, hava fotoğraflarında ve tarifte belirtildiği gibidir.

3. İşbu ekin (A) ve (B) listelerindeki haritalar, hava fotoğrafları ve tarifler bu listelerin açıklayıcı notları uyarınca yorumlanır.

KISIM — 2.

1. İşbu ekin 1 nci kısmında derpiş olunan Akrotiri Egemen Üs Bölgesinin ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesinin sınırları, Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından tâyin olunan temsilcilerden mürekkep bir sınır Komisyonu tarafından arazi üzerinde açık ve belli bir surette işaret olunur.

2. Komisyon işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesi üzerine derhal tâyin olunur ve görevine başlar, ve görevini mümkün olan en kısa zamanda ve her hâlükârda dokuz aylık bir süre zarfında tamamlar.

3. Bu kısmın 5 nci fıkrası bâki kalmak şartı ile, Komisyon işbu ekin 1 nci kısmında derpiş olunan sınırlara katiiyetle riayet eder.

4. Komisyonun üzerinde mutabakata varamadığı, haritaların, hava fotoğraflarının veya tariflerin doğru teknik tefsirine mütaallik her hangi bir mesele, Birleşik Kırallık veya Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından, Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında anlaşma ile seçilecek olan bağımsız bir uzmana karar için havale olunabilir. Uzmanın kararı nihai ve bağlayıcıdır.

5. Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti Komiserleri mutabık kaldıkları takdirde, mahalli idari şartları nazarı itibara almak için, Komisyon işbu ekin 1 nci kısmında derpiş olunan sınırlardan küçük inhirafklar yapabilir ve sınırları buna uygun olarak işaretliyebilir. Komiserler anlaşmaya varamadıkları takdirde, işbu ekin 1 nci kısmında derpiş olunan sınırlar sınır olarak işaretlenir.

KISIM — 3.

1. Kıbrıs Cumhuriyeti, işbu kısmın 2 nci fıkrasında gösterilen hat I ve hat II arasındaki ve ya hat III ve hat IV arasındaki suları, kara suyunun bir kısmı olarak talebetmeyecektir.

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrası maksatları bakımından hatlar aşağıdaki gibidir.

Hat I : İşbu ekin (A) ekinde gösterildiği gibi, Nokta No. 57D/1 den itibaren suların çekilme hattı üzerindeki mevkinden itibaren 163 derecelik bir istikamette 6,85 mil; sonra 3 mil için 207 derecelik bir istikamette; ve sonra 204 derecelik bir istikamette.

Hat II : İşbu ekin (A) ekinde gösterildiği gibi, Nokta No. 59A/5 den itibaren suların çekilme hattı üzerindeki mevkinden itibaren 108,5 derecelik bir istikamette 7,8 mil; sonra 136 derecelik bir istikamette.

Hat III : İşbu ekin (B) ekinde gösterildiği gibi Nokta No. 41B/10 dan itibaren suların çekilme hattı üzerindeki mevkinden itibaren 170 derecelik bir istikamette 3,8 mil; sonra 136 derecelik bir istikamette 3,1 mil; ve sonra 156 derecelik bir istikamette.

Hat IV : İşbu ekin (B) ekinde gösterildiği gibi, Nokta No. 42B/3 ten itibaren suların çekilme hattı üzerindeki mevkinden itibaren 103 derecelik bir istikamette 0,9 mil; sonra 150 derecelik bir istikamette 6,3 mil; ve sonra 176 derecelik bir istikamette.

3. İşbu kısmın 2 nci fıkrasında, zikrolunan mesafeler deniz mili olup bir deniz mili 1,852 milletlerarası metre olarak hesaplanmıştır, ve istikametler hakiki Kuzey'e nazaran olup 000 (Kuzey) dereceden 360 dereceye kadar saatin dönüş istikametinde hesaplanan dereceler olarak verilmiştir.

KISIM — 4.

Dhekelia Enerji İstasyonunun Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde bulunmasına rağmen, memurların, işçilerin veya malzemenin yokluğu veya yetersizliği sebebiyle, Enerji İstasyonu çalışmadığı takdirde, Birleşik Kırallık makamlarına, yetkili hizmet teşekküllerine, Birleşik Kırallık personeline ve bunlara bağlı kimselere, ve mütaahhitlerine yeteri kadar enerji sağlamak için, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile bilistişare, veya acele hallerde onlara ihbarda bulunarak, yetersizlik devam ettiği müddetçe bu enerjinin teminini sağlamak için Birleşik Kırallık kendi memurlarını, işçilerini ve malzemesini temin edebilir.

2. İşbu kısım maksatları bakımından, «Birleşik Kırallık makamları», «yetkili hizmet teşekkülleri», «Birleşik Kırallık personeli», «bağlı kimseler» ve «mütaahhitleri», bu ifadelerin işbu Andlaşmanın (B) ekindeki maksatlar bakımından haiz oldukları aynı mânaları haizdirler.

(B) EKİ

BÖLÜM - I.

1. İşbu Ekin maksatları bakımından :

(a) «Birleşik Kırallık askerî uçakları», Birleşik Kırallık Kara, Deniz ve Hava Silâhlı Kuvvetleri tarafından kullanılan uçakları, ve bu Silâhlı Kuvvetlerin kontrolü altında bulunan ve bu bunların hizmetleri için kiralanmış olan uçakları ifade eder;

(b) «Yetkili hizmet teşekkülü», işbu Ekin bu bölümünün listesinde yazılı teşekküllerden her hangi birini veya onun namına hareket eden bir şahsı ifade eder;

(c) «Birleşik Kırallık makamları», Birleşik Kırallık Hükümeti dairelerini veya Birleşik Kırallığın diğer Hükümet makamlarını ve teşekküllerini veya bunların her hangi biri namına hareket eden her hangi bir şahsı ifade eder;

(d) (a) «Birleşik Kırallık personeli» :

(i) Birleşik Kırallığın Kara, Deniz ve Hava Silâhlı Kuvvetlerinin mensuplarını,

(ii) Bir Birleşik Kırallık makamı tarafından usulüne uygun olarak yetkili bulunan ve böyle tanınan her hangi bir Birleşik Kırallık makamının hizmetinde bulunan veya onun namına görevlerde bulunan şahısları,

(iii) Birleşik Kırallığın yetkili hizmet teşekküllerini ve bunlar tarafından istihdam olunan şahısları,

ifade eder.

(b) İşbu Ekin II nci bölümünün 4 ncü kısmının 1 nci fıkrası ve 2 nci kısmının 5 nci fıkrası maksatları bakımından olan haller haric olmak üzere, Kıbrıs Cumhuriyetinin vatandaşı olan şahıslar Birleşik Kırallığın Kara, Deniz veya Hava Silâhlı Kuvvetlerinin mensubu olmadıkça Birleşik Kırallık personeli sayılmazlar;

(e) «Birleşik Kırallık malı», her hangi bir Birleşik Kırallık makamı veya yetkili hizmet teşekkülü tarafından iktisabolan veya onun işgalinde, zilyedliğinde veya kontrolünde bulunan malı ifade eder;

(f) «Mahal» Birleşik Kırallık Hükümetinin işbu Ekin II nci bölümünün 1 nci kısmı uyarınca kullanmaya yetkili olduğu mahalleri ifade eder;

(g) «Tesis» e daimî veya muvakkat her hangi bir bina veya yapı dâhildir, ve karadaki veya denizdeki bir tesisi de içine alır;

(h) «Ülke» bir ülkeye komşu kara suyunu da içine alır, ve her hangi bir ülkeye atıf buna göre tefsir olunur;

(i) Bir şahsa «Bağlı kimse» :

(i) Bu şahsın karısını veya kocasını,

(ii) Kısmen veya esas itibariyle bu şahsın tarafından bakımı deruhde edilen veya onun nezaret veya mesuliyeti altında bulunan her hangi bir diğer şahsı, ve

(iii) O şahsın evinde hizmetkâr olarak istihlam edilen (Kıbrıs Cumhuriyetinin bir vatandaşı veya mütaden orada mukim olmayan) her herhangi diğer bir şahsı, ifade eder.

(j) «Birleşik Kırallık tekneleri», Birleşik Kırallık Kara, Deniz ve Hava Silâhlı Kuvvetleri tarafından kullanılan tekneleri ve bu Silâhlı Kuvvetlerin kontrolü altında bulunan veya bunların hizmetleri için kiralanmış tekneleri ifade eder;

(k) «Mütaahhitler», Birleşik Kırallık makamları ile yaptıkları mukaveleler tahtında Kıbrıs Adasında bu makamlar için iş gören veya hizmetler ifa eden teşebbüs ve şahısları ve teşebbüsler ve şahıslar tarafından istihdam edilen şahısları ifade eder; ancak, yalnız «Birleşik Kırallık malı» ile ilgili olarak ve işbu Ekin II nci bölümünün 7 nci kısmı maksatları bakımından müstesna, bu tarif mütat iş mahalli Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilin le olan teşebbüslere, veya mütaden orada ikamet eden şahıslara, veya onun vatandaşlarına, uygulanmaz;

(1) «Ordu satıcıları», Kıbrıs Cumhuriyetinin vatandaşı olmayan ve mütaden orada mukim bulunmayan, Birleşik Kırallık Kara, Deniz ve Hava Silâhlı Kuvvetlerinin mensuplarının hizmetlerini görmek üzere Birleşik Kırallık makamları tarafından bunlara refakatlerine ruhsat verilmiş olan şahısları ifade eder.

2. İşbu Ekte «Birleşik Kırallık» a yapılan atıflar milletlerarası münasebetlerinden Birleşik Kırallık Hükümetinin meşgul olduğu her hangi bir ülkeye yapılan bir atfı içine alır şekilde tefir olunur.

LİSTE

Yetkili hizmet teşekkülleri

- Deniz, Kara ve Hava Kuvvetleri Enstitüleri (NAAFI)
Ordu Sinema Korporasyonu (A.K.C.)
Kıraliyet Hava Kuvvetleri Sinema Korporasyonu (R.A.F.C.C.)
Malcolm Kulüpleri
Silâhlı Kuvvetler Merkezi Kitap Deposu
İngiliz Kızılhaç Cemiyeti
(St. John Şövalyeleri Teşkilâtı ve St. Andrew Seyyar Hastane Cemiyeti dâhildir.)
Erlər, Denizciler ve Havacıların Aileleri Cemiyeti (S. S. A. F. A.); Gönüllü Refah Çalışması
Konseyi (C. V. W. W.) ve Üye Teşekkülleri
- (a) Genç Hıristiyan Erkekler Cemiyeti (Y. M. C. A.)
 - (b) Genç Hıristiyan Kadınlar Cemiyeti (Y. W. C. A.)
 - (c) Katolik Kadınlar Birliği Kulübü Komitesi
 - (d) Selâmet Ordusu
 - (e) Kilise Ordusu
 - (f) Kıraliyet Kuvvetlerinin Bina ve Kantin İşleri için İskoçya Kilisesi Komitesi
 - (g) Metodist ve Birleşmiş Heyet Kiliseleri
 - (h) Toc H
 - (i) İngiltere Kilisesi Erlər, Denizciler ve Havacılar Kulüpleri
 - (j) Akdeniz Garnizonlarına Misyon
 - (k) Hibbert Evleri
 - (l) Lady Lampson Kulübü
- Sivil Savunma Kadın Gönüllü Hizmeti (W. V. S.)
Erlər ve Havacılar Mukaddes Kitap Okuma Cemiyeti

Silâhla Kuvvetler Yardım Cemiyeti ve Lord Roberts İş Yeri
Kıraliyet Deniz Film Korporasyonu
Kıraliyet Deniz Avam Okuma Cemiyeti
İngiliz Denizciler Cemiyeti
Denizcilere Misyonlar

(B) EKİ

BÖLÜM - II.

KISIM — 1.

1. Birleşik Kırallık Hükümeti, işbu Ekin bu Kısımının (A) listesinde gösterilen Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesindeki Mahalleri, kısıntı veya müdahale olmaksızın, kullanmaya devam etmek hakkını haizdir.

2. Birleşik Kırallık Hükümeti, işbu Ekin bu Kısımının (B) listesinde gösterilen Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesindeki Mahalleri, kısıntı veya müdahale olmaksızın, kullanmaya devam etmek hakkını haizdir; ancak, bu Mahallerin kullanılmasını mümkün olan en kısa zamanda sona erdirecektir.

3. Birleşik Kırallık Hükümeti, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile istişareden sonra, Kıbrıs Adasındaki üç bölgelerinin ve tesislerinin müessir kullanılması için teknik bakımdan zaman zaman lüzumlu görebileceği munzam küçük Mahallerin kullanılmasını sağlamak hakkını haizdir.

4. Mahaller dâhilinde kullanılacak özel hakların işbu Andlaşmadaki sayılması, Birleşik Kırallık Hükümetinin bu Kısımın 1, 2 ve 3 nci fıkraları gereğince faydalanacağı kullanma ve kontrol genel hakkına hanel getirir şekilde yorumlanmayacaktır.

KISIM — 2.

1. Birleşik Kırallık makamları, işbu Kısımın mütaakıp fıkralarında atıfta bulunulan haklar bilhassa dâhil olmak üzere, Mahaller dâhilinde tam kontrol icra etmek hakkını haizdir.

2. Birleşik kırallık makamları, mahalleri muhafaza etmek ve savunmak, ve mezkûr makamlar tarafından mahallere girmelerine veya orada bulunmalarına izin verilmemiş olan şahısları mahallerden dışarı çıkarmak hakkını haizdir. Resmî görevleri icabı Kıbrıs Cumhuriyeti memurları veya makûl bir sebebe dayanan hususi şahıslar, yetkili birleşik kırallık makamlarının rızası ile mahallere girebilirler; bu rıza gayrimakûl bir sebep olmadan esirgenmez.

3. Birleşik Kırallığın silâhlı kuvvetlerinin nizâmî olarak teşekkül etmiş birlikleri veya tertipleri, bir suç işlediğinden şüphe edilen her hangi bir şahsı orada tevkif etmek hakkı dâhil olmak üzere, mahallerin zabıtasını temin etmek münhasır hakkını haizdirler. Haklarında Birleşik Kırallığın mutlak kazai yetki icra hakkını haiz olduğu, veya kazai yetki icra hakkını birinci derecede haiz olduğu, veya işbu Andlaşmanın C ekinin 8 nci kısmının hükümleri gereğince Birleşik Kırallığın nezaret altına almak hakkını haiz olduğu, şahıslardan gayri her hangi böyle bir tevkif Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına derhal bildirilir ve böyle şahıslar (yukarıda sözü geçenler hariç) haklarında normal kanuni muamele yapılmak üzere bu makamlara derhal tevdi olunurlar. Birleşik Kırallık makamları asayişin muhafazasında kendilerine zaman zaman yardım etmek üzere Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına müracaat edebilir.

4. (a) Birleşik Kırallık makamları mahaller dâhilinde, makamların ve oradaki şahısların ve malların güvenliğini sağlamak için lüzumlu görecekları tedbirleri ittihaz edebilirler.

(b) Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Birleşik Kırallık makamları ile danışarak, mahallerin ve oradaki şahısların ve malların güvenliğini sağlamak için lüzumlu olan tedbirleri mahallerin

dışında ittihaz ederler; ancak, mezkûr güvenlik âni olarak tehdit edildiğinde, Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları bu güvenliği sağlamaya muktedir oluncaya kadar, mahallerin dışında fakat hemen ve fiilen yakınında, ihtiyati tedbirler alabilirler.

5. (a) Birleşik Kırallık makamları, Birleşik Kırallık personeline, bağlı kimselerine ve Birleşik Kırallık mallarına zarar veya hasar veya müdahaleyi önlemek, ve Birleşik Kırallık resmî bilgilerinin güvenliğini sağlamak için, şartlara göre makûl olan tedbirleri alabilirler.

(b) İşbu fıkradaki «Birleşik Kırallık malı» na, Birleşik Kırallık makamlarıyla olan bir mukavele icabları için gerekli bulunan mal olarak, her hangi bir mütaahhidin malik olduğu veya onun işgalinde, zilyetliğinde veya kontrolünde bulunan mal dâhildir.

KISIM - 3.

1. Kıbrıs Adasındaki Birleşik Kırallık tesislerinin ve malzemesinin müessir surette işletilmesini ve güvenliğini sağlamak için, bu tesislerin ve malzemenin yakınında uçakların, teknelerin ve araçların hareketleri, tesislerin kurulma ve inşası ve radyo ve elektrik malzemesinin işletilmesi dâhil olmak üzere, faaliyetler üzerinde Birleşik Kırallık makamlarının lüzumlu görebileceği makûl kontrolü, Birleşik Kırallık makamlarının talebi üzerine Kıbrıs Cumhuriyeti makamları düzenler.

2. Birleşik Kırallık makamları Dhekelia Egemen Üs bölgesindeki mücavir tesislere müdahalede bulunabilecek cihazların Pergamos veya Akhyriton köylerinde veya bunların yakınında mevcudiyetinden şüphelendiği hallerde, Birleşik Kırallık makamlarının talebi üzerine ve bu makamlarla iş birliği ile Kıbrıs Cumhuriyeti makamları bu köylerde veya yakınlarında böyle cihazları arar ve her hangi bir böyle cihazlar bulunduğu takdirde müdahaleyi bertaraf etmek için gerekli bastırıcı aletleri monte etmek maksadiyle böyle cihazları kaldırır ve bundan sonra mümkün olan en kısa zamanda iade eder. Böyle bastırıcı aletlerin monte edilmesinden munhasıran Birleşik Kırallık makamları sorumludur.

3. Nezaret altına almak mutlak surette zaruri olduğu nisbette, Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetlerinin zabıtası ve mensupları, işbu Anlaşma ile Birleşik Kırallığa bahşolunan kolaylıkların ve hakların kullanılmasına veya icrasına huzurlarında mâni olan veya mâni olmaya teşebbüs eden, veya Birleşik Kırallık mallarına zarar veren veya bunları götüren veya zarar vermeye veya getirmeye teşebbüs eden, şahısları nezaret altına alabilirler. Bu gibi hallerde kaza yetkisi meselesi işbu Anlaşmanın C Ekinin 8 nci hükümlerine göre kararlaştırılır. Bu suretle nezaret altına alınan şahıslar Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetler mahkemelerinin kaza yetkisine tabi değil iseler, normal kanuni usullerle muamele görmek üzere derhal Kıbrıs Cumhuriyetinin münasip makamlarına tevdi olunur.

KISIM - 4.

1. (a) Birleşik Kırallık makamları, Akrotiri Egemen Üs Bölgesi, Dhekelia Egemen Üs Bölgesi, mahaller ve işbu ekin bu bölümünün 8 nci kısmının 6 nci paragrafında atıfta bulunan diğer binalar ve tesisler, atış bölgeleri, eğitim bölgeleri, eğitim yapılan yerler, limanlar ve hava meydanları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının rızası ile başka yerlere ve bu yerlerden ve bu yerler arasında Birleşik Kırallığın kara, deniz ve hava silâhlı kuvvetlerinin birliklerinin yürüyüş düzenlerinin ve araç konvoylarının hareketleri için, yolları, limanları ve diğer kolaylıkları serbestçe kullanmak hakkını haizdirler.

(b) (a) bendinde hilâfı derpiş olunmadıkça, Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri, Birleşik Kırallık personeli (tertiplenmemiş olarak), mütaahhitler, ordu satıcıları ve bunlardan her hangi birine bağlı kimseler, Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesinin dâhiline ve haricine, Kıbrıs Cumhuriyetinin kanunları ile vatandaşlarına müsaade olunan nisbette hareket etmek serbestisini haizdirler.

2. Birleşik Kırallık makamları Birleşik Kırallık askerî uçaklarının Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesi üzerindeki hava sahasında uçuşu hakkını, diğer uçakların emniyetine ve Kıbrıs Cumhuriyetinde can ve mal emniyetine riayet etmekten başka bir kısıntı olmaksızın, haizdirler.

3. Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile danışmadan sonra, Birleşik Kırallık teknelerinin ve askerî uçaklarının iyi işlemlerini ve emniyetini sağlamak için zaruri görebilecekleri ışıkları ve diğer seyrüsefer kolaylıklarını Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesinde kurmak, muhafaza etmek veya sökmek hakkını haizdirler.

4. (a) Birleşik Kırallık malı olan veya Birleşik Kırallık makamlarına veya yetkili hizmet teşekküllerine gönderilen bir yük veya hamuleyi taşıyan bir uçak, tekne veya araç Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesinde alıkonulduğu veya hasar gördüğü takdirde, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri ve namalarına hareket eden şahıslar, yerine göre, uçağa, tekneye veya araca, veya o yük veya hamuleye erişmek hakkını haizdirler. Böyle uçak, tekne veya araç Kıbrıs Cumhuriyeti kanunlarının mütat muameleleri icabı alıkonulduğu takdirde, işbu alıkoymanın devamı müddetince yapılacak erişme, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları talebettikleri takdirde, Kıbrıslı memurların huzurunda olur.

(b) İşbu fıkradaki «Birleşik Kırallık malı» na aynı zamanda, Birleşik Kırallık makamları ile yapılan bir mukavelenin icapları için gerekli mal olarak, her hangi bir mütahhidin malik olduğu veya işgalinde veya zilyedliğinde veya kontrolunda bulunan mal dâhildir.

KISIM — 5.

1. İşbu Ekin bu bölümünün 4 ncü kısmı ile Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından bahşolunan haklara Kıbrıs Cumhuriyetindeki liman, doklar, iç liman, rıhtımlar ve ilgili tesisler ve malzemenin engelsiz kullanılması dâhildir.

2. Memurların, işçilerin veya malzemenin yokluğu veya yetersizliği sebebiyle, Kıbrıs Cumhuriyetindeki liman kolaylıkları Birleşik Kırallık makamlarının veya yetkili hizmet teşekküllerinin ihtiyaçlarını karşılamaya kifayetsiz geldiği takdirde, Birleşik Kırallık makamları Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarıyla danışarak veya acele hallerde onlara bildirerek, kifayetsizlik devam ettiği müddetçe bu ihtiyaçları karşılamak için kendi memur, işçi ve malzemesini temin etmek hakkını haizdir.

3. İşbu kısımdaki Birleşik Kırallık makamlarının haklarının kullanılmasında, Birleşik Kırallık tekneleri Kıbrıs Cumhuriyetindeki limanları ziyaret etmek ve orada erzak, içecek su ve diğer ikmallerini temin etmek hakkını haizdirler. Kıralliyet gemilerinin ziyaretleri mütat milletlerarası usullere tabidir.

KISIM — 6.

1. Birleşik Kırallık makamları, telsiz yayınlarında bulunmak ve lüzumlu görecekları telsiz frekanslarını kullanmak kısıntısız hakkı dâhil olmak üzere, Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesindeki mevcut muhabere sistemlerini ve elektronik sistemlerini ve yenilerini kurmak ve serbestçe işletmek, ve Akrotiri Egemen Üs Bölgesi, Dhekelia Egemen Üs Bölgesi, Mahaller, tesisler veya bunlardan her hangi biri arasında denizaltı veya başka kablolar çekmek, hakkını haizdir. Mütat haber bültenleri dışında bu yayınlar, Kıbrıs'ın dahili işleri ile ilgilenmeyecek veya Kıbrıs Cumhuriyetinin diğer memleketlerle dostane münasebetlerine menfi tesir icra edecek mahiyette olmayacaktır.

2. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ve Birleşik Kırallık makamları Kıbrıs Adasında telekomünikasyonun müessir çalıştırılmasını sağlamak için istişare ve iş birliği yapacaklardır. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ve Birleşik Kırallık makamları Milletlerarası Telekomünikasyon Sözleşmesinin ve Milletlerarası Telsiz Tüzüğü'nün hükümlerine uyacaklar, ve karşılıklı telsiz plânlamasını mümkün kılabilmek için müştereken bir Kıbrıs Telekomünikasyon Koordinasyon Komitesi ve

karşılıklı olarak kabul edilecek frekansları tahsis etmek maksadiyle bir Kıbrıs Frekans Tahsis Komitesi tesis edeceklerdir.

3. Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyetindeki mevcut ve yeni frekansları bakımından bunları Milletlerarası Telekomünikasyon Birliğine bildirmek ve bunlardan beynelmilel surette sorumlu olmak hakkını haizdir.

4. Birleşik Kırallık makamları, munhasıran kendi istifadeleri ve Birleşik Kırallık personelinin ve bunlara bağlı şahısların istifadesi için Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde telgraf ve posta hizmetleri işletmek hakkını haizdir. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları bir İngiliz silâhlı kuvvetleri postanesi adresini taşıyan Birleşik Kırallık perosneli için alınan bütün telgrafları ve diğer posta maddelerini seçilen bir mübadele postanesinde İngiliz Silâhlı Kuvvetleri Posta Hizmetine devredecektir.

KISIM — 7.

1. Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri ve mütaahhitleri, Akrotiri Ege-men Üs Bölgesinde, Dhekelia Egemen Üs Bölgesinde ve mahallerde Kıbrıs Adasının diğer kısımlarından işçileri serbestçe istihdam edebilir.

2. Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri ve bunların mütaahhitleri, mümkün olduğu nisbette Kıbrıs Adasında yalnız Kıbrıslı memur ve işçileri istihdam edecektir. Ancak, bu gibi memur ve işçilerin mevcut ve işi görmeye muktedir olmaları şarttır. Bu bakımdan, Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri ve bunların mütaahhitleri Kıbrıs'taki cemaatlerin nispi sayısını mümkün olduğu nisbette nazara alacaklardır. Yukardaki hususlar Birleşik Kırallık makamlarının, yetkili hizmet teşekküllerinin ve bunların mütaahhitlerinin gerektiği zaman İngiliz Adalarından memur ve işçi istihdam etmek hakkına halel getirmez.

3. Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri ve mütaahhitleri Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde mevcudolan mahallî işçilerin azlığının veya yetersizliğinin gerekli kıldığı nisbette mütaden Kıbrıs Adasında mukim olmayan şahısları istihdam edebilirler. İşbu Anlaşmanın C ekinin şümülüne girenler haricolmak üzere, bu gibi şahısların girişlerine Kıbrıs Cumhuriyeti mevzuatında yabancıların girişi için derpiş olunan muamele uygulanır. Bu muamele yukarda zikredilen hakkın umumiyetle istimalini haleldar eder bir tarzda uygulanmaz.

4. Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde mahallî sivil işçilerin tutulması Kıbrıs Cumhuriyet makamlarının yardımı ile onun işçi mübadele teşkilâtı vasıtasıyla yapılır. Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri Kıbrıs Cumhuriyetinde aynı işler için verilecek umumiyetle muadil ücretleri öder ve hizmet şartlarını sağlar. Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilindeki iş ve çalışma şartları hususuyla ücretler, ek ödemeler ve işçilerin korunması şartları Kıbrıs Cumhuriyetinin umumi mevzuatı ile düzenlenir.

5. Âmme sağlığı ve selâmetine ve işçilerin korunmasına mütaallik konularda, askerî icaplar gayrimümkün kılmadıkça, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri Kıbrıs adasında kendileri tarafından istihdam edilen sivillerin, çalışma şartlarının aynı işler için Kıbrıs Cumhuriyetinde umumiyetle mevcut olan şartlar kadar müsait olmasını sağlayacaklardır; Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesinde bu şartlar Kıbrıs Cumhuriyetinin umumi mevzuatı ile düzenlenir, ancak, bu mevzuatın tatbikatında Kıbrıs Cumhuriyet makamları, Birleşik Kırallık makamlarının tesislerinin ve malzemesinin güvenliğine ve müessir işlemesine engel olmamayı sağlayacak gerekli tedbirleri alırlar.

KISIM — 8.

1. Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile istişareden sonra işbu Andlaşma gereğince yapılan işlemler bakımından Kıbrıs Cumhuriyetinin herhangi bir kısmında herhangi bir nevi tetkik yapabilirler. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları istedikleri takdirde, mahallerin dışında herhangi bir tetkik yapıldığı zaman Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının bir temsil-

oisi hazır bulunabilir. Bu tetkiklerin neticeleri ve haritalar, hava fotoğrafları, trigonometri ve ya diğer kontrol mutaları gibi bununla ilgili bütün malûmat, Birleşik Kırallık makamları tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına temin edilecektir. İşbu kısım ile bahşolunan haklar Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından girilmesi umumiyetle yasak kılınan bölgelere şamil değildir.

2. İşbu kısmın 3 ncü fıkrasının hükümleri baki kalmak şartıyla, Birleşik Kırallık makamları ve müteahhitleri, mahaller ve bu kısmın 6 ncü fıkrasında atıfta bulunulan diğer binalar ve tesisler dahilinde, kendi ihtiyaçları için kâfi miktarda suyu ve bina ve inşaat malzemesini her türlü vasıta ile aramak ve elde etmek hakkını haizdir. Ancak böyle malzemenin elde edilmesi mücavir mallara zarar vermemelidir. İşbu Andlaşma gereğince yapılan bu işlemler esnasında, petrol dahil fakat bina ve inşaat malzemesi hariç, keşfedilebilecek herhangi arkeolojik kalıntılar ve tabii kaynaklar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin malı olarak kalır .

3. Bir taraftan Akrotiri Egemen Üs Bölgesi, Dhekelia Egemen Üs Bölgesi, Mahaller ve işbu Ekin bu bölümünün 8 ncü kısmının 6 ncü fıkrasında atıfta bulunulan diğer binalar ve tesisleri, ve diğer taraftan Kıbrıs Cumhuriyetini ilgilendirebilecek su temini meselesini daimi surette tetkik altında bulundurmak, ve ilgili müstehliklerin ihtiyaçlarının karşılanması imkânları hakkında ve bu ihtiyaçların sağlanması ve mevcut suyun âdilen dağıtılması için suyun çıkarılması ve istihlâki üzerine her hangi bir kısmı vaz'edilmesine mütaahhik olarak yetkili makamlara tavsiyelerde bulunmak üzere, Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları temsilcilerinden müteşekkil bir komite tesis edilir.

4. Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet Teşekkülleri Kıbrıs Cumhuriyeti dışındakiler de dâhil olmak üzere, mütaahhitler kullanmak veya istihdam etmek hakkını haizdirler. Ancak, Birleşik Kırallığın meşru menfaatlerine hâlel getirmeksizin, mümkün olduğu kadar, mutaden Kıbrıs Ada'sında mukim olan mütaahhitler tercih olunur.

5. Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri ve Birleşik Kırallık personeli, mütaahhitleri, ordu satıcıları ve bunlardan her hangi birine bağı şahıslar Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde bina işgal etmek ve ikamet etmek hakkını haizdirler.

6. İzinlilerin kampları, ikametgâh binaları, blokları ve işbu Ekin bu bölümünün C ve D listelerinde atıfta bulunulan ilgili arazi ve diğer kolaylıklarla birlikte, diğer tesislere aşağıdaki hükümler uygulanır:

(a) Birleşik Kırallık makamları böyle binaları muhafaza edebilir;

(b) Birleşik Kırallık makamlarının müsaadesi olmaksızın hususi şahısların bunlara girmek hakkı yoktur; ve

(c) Kıbrıs Cumhuriyeti memurları böyle binalara girmek hususunda her hangi bir hakkı istimal ederken Birleşik Kırallık makamları ile danışarak hareket edecektir.

7. Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri, Birleşik Kırallık personeli, mütaahhitleri, ordu satıcıları ve bunlardan her hangi birine bağı şahısların, Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilindeki âmme hizmetlerini, diğer Hükümet dışı müstehliklerinkinden daha az müsaait olmıyan hükümler, şartlar ve mükellefiyetler ile kullanmalarına müsaade olunur.

8. (a) Kıbrıs Ada'sındaki Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri, Birleşik Kırallık personeli, mütaahhitleri, ordu satıcıları ve bunlardan her hangi birine bağı şahıslar, Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde umumiyetle tatbik olunan şartlara tabi olarak, kendi istimal ve istihlâkleri için gerekli olan malları ve emtiaları ve muhtaç oldukları hizmetleri mahallen satınalabilirler.

(b) Müsaait bir fiyatla satınalınabildikleri ve istenilen evsafa oldukları takdirde, Kıbrıs Ada'sı dâhilinde muhtaç oldukları malları ve emtiaları mahallen satınalmak, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri ve bunların mütaahhitlerinin politikası olacaktır. Kıbrıs Cumhuriyetinin, iktisadiyatı üzerinde her hangi bir aksi tesir yapabilecek mübayaları önlemek için, yetkili makamları, gerektiği zaman, satın alınması kısılmak veya yasak edilmesi gereken her türlü maddeleri belirtir.

(c) Yukardaki (b) bendinin hükümleri baki kalmak şartıyla, böyle mubayaaları diğer Hükümet - dışı alıcılarınkinden daha az müsait olmıyan hükümler ve şartlarla yapmaları hususunda, Birleşik Kırallık makamlarına, yetkili hizmet teşekkülleri ve bunların mütaahhitlerine Kıbrıs Cumhuriyeti makamları hiçbir mâni çıkarmazlar.

(d) İşbu fıkradaki hiçbir husus Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde umumiyetle tatbik olunan malî nizamlardan hiçbir muafiyet bahşetmez.

9. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, kendi eğitim ve sağlık kolaylıkları dâhil olmak üzere, Birleşik Kırallık personelinin, mütaahhitlerinin, ordu satıcılarının ve bunlardan her hangi birine bağlı şahısların refahını sağlamak maksadiyle Birleşik Kırallık makamlarının ve yetkili hizmet teşekküllerinin Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilindeki hareketlerine hiçbir kısıntı koymazlar.

10. Birleşik Kırallık makamları, personeli ve müteahhitleri ve bunların ikisinden birine bağlı şahıslar, Kıbrıs Cumhuriyeti dahilinde eğitim meselelerine müteallik her hangi bir kanunun uygulanmasından muafırlar, bununla beraber mümkün olan ahvalde, asgari olarak Kıbrıs Cumhuriyeti kanunları ile sağlanan seviyede bir eğitim standardının muhafazasını temin etmek için makul bütün tedbirleri alırlar.

11. Birleşik Kırallık makamları tarafından asgari olarak müsavi standartlar veya şartlar konulduğu ölçüde, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları Birleşik Kırallık makamlarını, personeli ve bunlara bağlı şahısları Kıbrıs Cumhuriyetinin sağlık meselelerine müteallik nizamlarından muaf kılarlar. Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, bulaşıcı bir hastalığın çıkması veya çıkması şüphesi, gelişmesi, bertaraf edilmesi ve alınan tedbirler hakkında birbirlerine derhal malûmat verirler.

12. a) Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekkülleri, mütaahhitleri ve ordu satıcıları; Kıbrıs Cumhuriyeti dahilinde müesses usüllere uygun ve kısıntısız olarak, münhasıran Birleşik Kırallık personeline ve müteahhitlerine ordu satıcılarına ve bunlardan her hangi birine bağlı şahıslara, mallar satabilir ve hizmetler sağlayabilir. Yukarıdaki hakkın kötüye kullanılmasını önlemek üzere, Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile istişare ederler.

b) İşbu fıkra, kendilerine başka türlü hak tanınmamış olanlara emtiayı gümrük veya diğer vergi veya resimlerden muaf olarak satınalmak hakkını bahşeder şekilde tefsir olunmaz.

13. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları Kıbrıs Ada'sının dahil iktisadiyatı ile ilgili olarak itirazda bulunmadıkları takdirde, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri, Ada'da ihtiyaçlarından fazla olduğunu gördükleri gayrimenkul olmıyan malları satabilirler.

14. Birleşik Kırallık malları ve Birleşik Kırallık personelinin, mütaahhitlerinin, ordu satıcılarının ve bunlardan her hangi birine bağlı şahısların transit geçişleri ve Birleşik Kırallık personeli, mütaahhitleri, ordu satıcıları ve bunlardan her hangi birine bağlı şahısların gümrük ve dühul kontrolları hususunda Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilindeki hava meydanlarında ve limanlarda hususi tertibat alınır.

KISIM — 9.

1. Birleşik Kırallık Hükümeti, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile istişareden sonra, Kıbrıs Ada'sındaki Egemen Üs Bölgelerinin ve tesislerinin müessir kullanılması için teknik bakımdan zaman zaman gerekli görebileceği munzam hakların kullanılmasını sağlamak hakkını haizdir.

2. Birleşik Kırallık makamları, işbu Ek uyarınca haklarının kullanılmasında, bilhassa hususi mülkiyete müteallik mütad haklar dâhil olmak üzere, Kıbrıs Cumhuriyeti ve vatandaşlarının menfaatlerini daima nazarı itibara alır.

3. Birleşik Kırallık makamları bir Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetinin iş bu Andlaşmanın C eki gereğince haiz olduğu bütün hakları ve kolaylıkları haizdir, ve Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelin Egemen Üs Bölgesi Birleşik Kırallık askerî kumandanının yetkili kıldığı ve Kıbrıs

Ada'sında resmî görev ifa eden şahıslar ve bunlara bağı şahıslar iş bu ek gereğince bir silâhli kuvvet mensuplarının ve bunlara bağı şahısların haiz oldukları bütün hakları ve kolaylıkları haizdirler; ancak, iş bu fıkra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlarına uygulanmaz.

4. Britanya Milletler Camiası dâhilindeki her hangi bir memleketin silâhli kuvvetleri muayyen bir zaman için Akrotiri Egemen Üs Bölgesindeki ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesindeki Birleşik Kırallık Silâhli Kuvvetleri ile birlikte üslendirilmiş olduğu veya beraber çalıştığı takdirde, bu silâhli kuvvetlerin makamları, personeli ve bağı şahıslar, işbu ekin taallük ettiği bütün meseleler bakımından, aynı vecibelerin tatbik edilmesi dâhil olmak üzere, Birleşik Kırallık makamlarına Birleşik Kırallık personeline ve bunlara bağı şahıslara bahşolunan muamelenin aynine mazhar olacaklardır.

LİSTE (A)

1. İşbu ekin bu bölümünün 1 nci kısmının 1 nci fıkrasının uygulanacağı mahallerin mevki-leri aşağıda gösterilmiştir :

- A.1 - Limasol Limanında
- A.2 - Troodos'da
- A.3 - Olympus Dağında
- A.4 - Zyyi'nin Kuzeyinde ve Batısında
- A.5 - Kiti Burnunda
- A.6/1 - Greco Burnunda
- A.6/2 - Ek A.6/1 için su temini
- A.7 - Yayla Dağında
- A.8 - Heraklis'de
- A.9 - Magosa Limanında
- A.10/1 - Lefkoşa Hava Meydanında
- A.10/2 - Ek A.10/1 için su temini

2. Bu mahallerin takribî mevkileri işbu ekin bu bölümüne ekli harita üzerinde A.1 den A.10/2 ye kadar numaralarla gösterilmiştir.

Her mahallin teferruatlı plânları işbu listeye eklidir.

LİSTE (B)

1. İşbu Ekin bu Bölümünün 1 nci Kısmının 2 nci fıkrasının uygulanacağı mahallerin mevki-leri aşağıda gösterilmiştir :

- B.1/1 - Polemidhia'da, küçük atış sahası dâhil
- B.1/2 - Liste B.1/1 için su temini
- B.2 - Larnaca'nın güneyindeki kullanılmıyan hava meydanında
- B.3/1 - Zyyi'nin Kuzeyinde
- B.3/2 - Liste B.3/1 için su temini
- B.4 - Magosa'da, Lefkoşa yolu üzerinde
- B.5 - Magosa - Salamis anayolunun üzerinde ve Batısında
- B.6 - Lefkoşa'nın Kuzey - Batısında, Girne yolu üzerinde
- B.7 - Lefkoşa'da, Motokio sokağında
- B.8 - Sahil üzerinde Larnaka'nın takriben 5 mil güneyinde
- B.9/1 - Lefkoşa'nın Batısında
- B.9/2 - Liste B.9/1 için su temini
- B.10 - Magosa'nın varoşlarında, Lefkoşa yolu üzerinde

2. Bu mahallerin takribî mevkileri işbu Ekin bu bölümüne ekli harita üzerinde B.1 den B.10 a kadar numaralarla gösterilmiştir. Her mahallin teferruatlı plânları işbu listeye eklidir.

LİSTE (C)

1. İşbu Ekin bu bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasının uygulandığı Birleşik Kırallık tesislerinin ve diğer mevaddın mevkileri aşağıda gösterilmiştir :

C.1 - Troodos'da

C.2/1 - Limasol'un Varoşlarında

C.2/2 - Liste C.2/1 için su temini

C.3 - Baf yakınında, Baf Burnunun ucunda takriben 1/4 mil mesafede

C.4 - Sahilde Ayia Irini yakınında

C.5 - Kissousa'da, Epirkopi'nin takriben 7 mil kuzeyinde, Kissousa su kaynağı, Akrotiri Egemen Üs bölgesine su getiren boru hattı ve Anoyira tüneli dâhil.

C.6 - Limasol'da, Baf yolunda

C.7 - Sahilde, Magosa'nın 3,5 mil Kuzeyinde

C.8/1 - Magosa'da Peloponnesus sokağında

C.8/2 - Magosa'da Steropis sokağında

C.8/3 - Magosa'da Fladstone sokağında.

2. Bu tesislerin ve diğer mevaddın takribî mevkileri işbu Ekin bu bölümüne ekli harita üzerinde C.1 den C.8/3 e kadar numaralarla gösterilmiştir. Her mahallin teferruatlı plânları işbu listeye eklidir.

LİSTE (D)

1. Birleşik Kırallık makamları tarafından istimallerine son verilinceye kadar, işbu Ekin bu bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasının, uygulanacağı Birleşik Kırallık tesislerinin ve diğer mevaddın mevkileri aşağıda gösterilmiştir:

D.1/1 - Lefkoşa'nın Güney - Batı varoşlarında

D.1/2 - Lefkoşa'nın Güney - Doğu varoşlarında

D.2 - Karaolos'ta, Magosa'nın takriben 3 mil Kuzeyinde

D.3 - Kalopsidha ve Makrasyka yakınında, Dhekelia'nın takriben 6 mil Kuzeyinde, su kaynakları ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesine su getiren boru hattı dâhil.

2. Bu mahallerin takribî mevkileri işbu Ekin bu bölümüne ekli haritada D.1/1 den D.3 e kadar numaralarla gösterilmiştir. Her mahallin teferruatlı plânları işbu listeye eklidir.

(B) EKİ

BÖLÜM — III

KISIM — 1.

İşbu ekin bu bölümünün maksatları bakımından :

(a) Aşağıdakiler Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde «gayrimenkul mal» a dâhildir.

(i) Arazi,

(ii) Binalar ve her hangi bir araziye veya her hangi bir binaya veya diğer inşaat veya yapıya ilâve edilen diğer inşaat, yapı veya mütemmin cüzler,

(iii) Her hangi bir arazi üzerine dikilmiş olan veya orada yetişen ağaçlar, asmalar ve her hangi bir diğer şeyler ve bunların ayrılmamış olan her hangi mahsulleri,

(iv) Her hangi bir arazi ile birlikte veya müstakillen sahibolunan kaynaklar, kuyular, su ve su hakları,

(v) Yukarda mezkûr her hangi bir maldaki müşterek mülkiyet,

(b) «Gayrimenkul mal üzerindeki haklar» a, gayrimenkul mülkiyeti teşkil etmemek şartıyla

gayrimenkul üzerindeki, kira, ruhsat icar ve diğer bir anlaşma ile gayrimenkul malı işgal hakları, mürur hakları, imtiyazlar, muafiyetler, şibih irtifak hakları; ve her nevi diğer haklar ve imtiyazlar dâhildir.

KISIM — 2.

1. İşbu ekin bu bölümünün bu ve mütaakıp kısımlarının hükümleri baki kalmak şartıyla Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri, o zaman yürürlükte olan kanun gereğince rızası gerektiği takdirde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin rızası ile, bu gibi meselelere o zaman Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde umumiyetle uygulanan kanunun hükümleri uyarınca, işbu Andlaşma maksatları için muhtac oldukları gayrimenkul malları hususi anlaşma ile iktisap ve temellük edebilirler. Böyle bir iktisap için kanun rızasını gerektirdiği hallerde, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, böyle bir rıza için Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından yapılan bir talebi hayırhakkıyla mütalâa eder.

2. (a) Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri, o zaman yürürlükte olan kanun gereğince böyle bir rıza gerektiği takdirde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin rızası ile bu gibi meselelere o zaman Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde umumiyetle uygulanan kanun uyarınca, gayrimenkul istimali veya işgali hususunda anlaşmalar yapabilirler, ve böyle bir anlaşmadan Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına haber verilir :

Ancak, aşağıdaki anlaşmalarla ilgili olarak Kıbrıs Cumhuriyet Hükümetinin rızası veya ona haber vermek gerekmez :

(i) İkamet veya buna benzer maksatlarla binaların kiralanması ;
(ii) Mahallerde bulunan gayrimenkul mallar veya işbu Ekin 2 nci bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasında atıfta bulunulan binalar ve tesisler, veya mahallere veya bu binalara ve tesislere mütaallik mürur hakkı, imtiyazlar, muafiyetler, irtifak veya diğer haklar veya faydalar bakımından.

(b) Gayrimenkul malın istimali veya işgali hususunda anlaşmalar yapabilmek için kanunun rızası gerektiği hallerde, böyle bir rıza için Birleşik Kırallık Hükümeti bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından yapılan bir talebi, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti hayırhakkıyla mütalâa eder.

3. (a) İşbu ekin bu bölümünün hükümleri ve diğer tarafların her hangi mevcut hakları baki kalmak şartıyla Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekkülleri tarafından işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önceki devrede temellük olunan gayrimenkul malların mülkiyeti devam eder.

(b) Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları veya yetkili hizmet teşekkülleri tarafından 19 Şubat 1959 dan sonra mecburi satınalma veya Kıbrıs Sömürgesi Valisi tarafından yapılan bir bağış gereğince mülkiyeti iktisabedilen her hangi böyle bir gayrimenkul mallar bakımından, aşağıdaki hükümler uygulanır ;

Ezcümle : —

(i) Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamı veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki üç ay zarfında Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine bu gibi mülkiyet hakkındaki mâlûmatı tevdi eder ;

(ii) Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, bundan sonraki üç ay zarfında, yerine göre Birleşik Kırallık Hükümetine, Birleşik Kırallık makamına veya ilgili yetkili hizmet teşekkülüne, herhangi böyle bir mülkiyetin Cumhuriyete aidolması hususundaki isteğini yazılı olarak bildirebilir ; ve böyle bir tebligatın yapılması üzerine, böyle bir malın mülkiyetinin Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamı veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü tarafından iktisabı için ödenmiş veya tazminat olarak ödenmesi gereken veya satınalma fiyatını karşılamaya yeter bir meblâğın, ye-

rine göre Birleşik Kırallık Hükümetine, Birleşik Kırallık makamına veya ilgili yetkili hizmet teşekkülüne ödenmesi üzerine mevzu bahis malın mülkiyeti Cumhuriyete aid olur.

(c) İşbu fıkranın hükümleri, işbu ekin bu bölümünün 3 ncu ve 9 ncu kısımlarının uygulanmasına tesir etmez.

KISIM — 3.

1. Mahaller bakımından ve işbu Ekin II nci Bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasında atıfta bulunulan binalar ve tesisler bakımından, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, mahalleri ve bu binaları ve tesisleri teşkil eden gayrimenkul malları ve bunlara bağlı hakları Birleşik Kırallık Hükümetinin işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra işgal etmesini ve kullanmasını, sanki bunlar Birleşik Kırallık Hükümetinin diğer şahısların haklarından beri kılınmış mutlak malı imiş gibi, işbu Andlaşmanın maksatları bakımından Birleşik Kırallık Hükümeti mahallere ve bu binalara ve tesislere ihtiyaç duyduğu müddetçe, ve Birleşik Kırallık Hükümeti bu malları temellük etmediği veya hususi anlaşma ile bu malı işgal etmediği veya kullanmadığı nisbette, temin eder : —

Ancak, işbu fıkradaki hiçbir husus, henüz Birleşik Kırallık Hükümetinin temellük etmediği her hangi böyle bir malın mülkiyetinin, işbu ekin bu bölümünün 2 nci kısmının 1 nci fıkrasının hükümleri gereğince bir rıza gerektiği takdirde Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin rızası olmadıkça Birleşik Kırallık Hükümetine aidolacağı tarzında tefsir edilemez.

2. Birleşik Kırallık makamları işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen sonra, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin işbu kısmın 1 nci fıkrasını uygulayabilmesi için gerekli olan ilgili gayrimenkul mallara ait malûmatı ve teferruatlı plânları, Lefkoşa'daki Tapu ve Kadastro Dairesine tevdi edeceklerdir.

3. (a) Yerine göre 1 nci Kısımın 3 ncü fıkrası veya 9 ncu kısmın 1 nci fıkrası uyarınca, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile istişareden sonra, Birleşik Kırallık Hükümetinin her hangi bir menkul mahallin veya gayrimenkul mal üzerindeki hakkın kullanılmasını sağladığı, tarihten itibaren bu mahal veya işbu kısmın hükümleri uygulanır :

Ancak, Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti böyle munzam mahal veya hakkın kullanılması ile ilgili olarak ödenecek her hangi bir tazminat veya yıllık kira veya her ikisinin miktarı hakkında Birleşik Kırallık Hükümeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bir anlaşma yapılmadıkça ve yapıncaya kadar, işbu bentdeki hiçbir husus işbu kısmın 1 nci fıkrası hükümlerinin yukarıda bahis konusu her hangi bir munzam mahal veya hakka uygulanmasını gerektirmez.

(b) Birleşik Kırallık makamları, bahis konusu mahal veya hakka mütaallik olarak tesbit edilecek olan bir tarih kadar, ilgili gayrimenkul mallara dair malûmatı ve teferruatlı plânları Tapu ve Kadastro Dairesine tevdi eder.

4. İşbu ekin II nci bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasında atıfta bulunulan binalar ve tesisler hakkında işbu kısmın 1 nci fıkrası mucibince gerekebilecek anlaşmalar yapıncaya kadar, bu binalar ve tesisler II nci bölümün 1 nci kısmının 1 nci fıkrası maksatları bakımından mahal sayılırlar.

KISIM — 4.

1. İşbu ekin bu bölümünün hükümleri ve o zaman Kıbrıs'ta umumiyetle tatbik olunan her hangi bir kanunun hükümleri baki kalmak şartı ile Birleşik Kırallık Hükümetinin veya Birleşik Kırallık makamlarının veya yetkili hizmet teşekküllerinin malik olduğu gayrimenkul malların mülkiyetinin tescilini, ve Birleşik Kırallık Hükümeti ve Birleşik Kırallık makamları veya yetkili hizmet teşekkülleri tarafından gayrimenkul mallar üzerinde iktisabedilen tescili kabil hakların ilgili kaza tapu dairelerinin defterlerinde kaydolunmasını, Kıbrıs Cumhuriyeti düzenler.

2. Tescil, bahis konusu tescilin maksatları bakımından Birleşik Kırallık makamları tarafından gösterilecek şahıs veya makamın ismine yapılır.

KISIM — 5.

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önce, işbu Ekin bu bölümün 3 ncü kısmının dışında kalan Kiraliyete ait gayrimenkul malların Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti ile anlaşmaya varılarak Birleşik Kırallık Kara, Deniz veya Hava Silâhlı Kuvvetlerinin maksatları için kullanıldığı veya işgal edildiği hallerde, bu silâhlı kuvvetlerin yapılmasını kolaylaştırmak ve Birleşik Kırallık tarafından inşa edilen veya kurulan tesislerin sökülmesini mümkün kılmak için gerekli olan, 6 ayı geçmeyecek bir devre için aynı şartlarla kullanılması veya işgal olunması devam eder.

KISIM — 6.

1. Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları ve yetkili hizmet teşekküllerinin malik olduğu gayrimenkul mallar ve gayrimenkul mallara mütaallik veya bu mallar üzerindeki haklar, işbu kısım hükümleri dışında istimlâk edilemezler.

2. (a) Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık Hükümeti veya bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından malik olunan veya işgal edilen, ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin bir âmme yararına teşebbüs için kendi namına veya her hangi diğer makam namına yaptığı, ve bahis konusu gayrimenkul malın aynı maksat için aynı derecede uygun sayılan başka gayrimenkul mal karşılığında elden çıkarılması hakkındaki talepleri, hayırhane bir şekilde mütalâa eder.

(b) İşbu fıkranın hükümleri, işbu Ekin II nci bölümünün 8 nci kısmının 6 ncı fıkrasında atıfta bulunulan mahalleri veya binaları ve tesisleri teşkil eden gayrimenkul mallar, veya bunlara mütaallik haklara veya işbu Ekin II nci bölümü ile bahşolunan haklara, uygulanmaz.

KISIM — 7.

1. Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları veya yetkili hizmet teşekkülleri tarafından malik olunan her hangi bir gayrimenkul mala işbu Andlaşma maksatları bakımından artık ihtiyaç bulunmadığı takdirde, Birleşik Kırallık Hükümeti Birleşik Kırallık makamı veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü tarafından Kıbrıs Cumhuriyetine bu yolda bir tebligat yapılır; ve bunun üzerine aşağıdaki hükümler uygulanır, ezcümle :

(a) Bahis konusu mal Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından mecburi satınalma yolu ile iktisabedildiği takdirde, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önce yürürlükte olan Kıbrıs Sömürgesi Arazi İstihlâki Kanununun hükümleri gereğince, bahis konusu mal bakımından her hangi bir şahsın bir şufa hakkı olup olmadığını ve her hangi böyle bir şahsın böyle bir hakkı kullanmak isteyip istemediğini tesbit eder;

(b) Tebligatın tarihinden itibaren üç ay zarfında, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti Birleşik Kırallık Hükümetine, Birleşik Kırallık makamına veya ilgili yetkili hizmet teşekkülüne aşağıdaki hususları bildirir :

(i) İşbu fıkranın (a) bendinde atıfta bulunulan şahsın orada atıfta şufa hakkını kullanmak isteyip istemediğini; veya,

(ii) Yukarda mezkûr şahıs böyle bir hakkı kullanmak istemediği veya bahis konusu mal bakımından şufa hakkı mevcudolmadığı takdirde, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin bahis konusu malı iktisabetmek isteyip istemediğini;

(c) İşbu fıkranın (b) bendi gereğince yapılan tebligatta orada kendisine atıfta bulunulan şahsın şufa hakkını kullanmak istediği veya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin ilgili malı iktisabetmek istediği beyan olunduğu takdirde, Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamı

veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü, mutabık kalınan veya işbu kısmın 3 nci fıkrasının hükümleri uyarınca tesbit olunan satınalma fiyatının tediyesi üzerine, bahis konusu malı, yerine göre, yukarıda mezkûr şahsa veya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine, devreder.

(d) Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine yapılan tebligatın tarihinden itibaren üç ay zarfında mezkûr Hükümet Birleşik Kırallık Hükümetine, Birleşik Kırallık makamına veya ilgili yetkili hizmet teşekkülüne, bir şahsın şufa hakkını kullanmak istediğini veya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin bahis konusu malı iktisabetmek istediğini bildirmedeği takdirde, Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamı veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü, açık artırma veya hususi anlaşma suretiyle, Kıbrıs Cumhuriyeti kanunları gereğince böyle bir malın mülkiyetini edinebilecek olan her hangi bir şahıs veya teşekküle, mevzu bahis malı elinden çıkarabilir:

Ancak, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin rızası olmaksızın hiçbir gayrimenkul mal bir yabancıya elden çıkarılamaz.

2. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, işbu kısımda sözü geçen ve kendi satınalmak istemediği gayrimenkul malların tam değerine satılmasını temin etmek hususunda Birleşik Kırallık makamlarına ve yetkili hizmet teşekküllerine her türlü yardımı yapar.

3. İşbu kısmın 1 nci fıkrasını (c) bendinde atıfta bulunulan halde yerine göre orada kendisine atıfta bulunulan şahıs veya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamı veya ilgili yetkili hizmet teşekkülü tarafından teklif olunan fiyatı kabul etmediği takdirde, ödenecek fiyat malın istekli bir satıcı tarafından istekli bir alıcıya satıldığı takdirde sağhyabileceği miktar olur ve anlaşmaya varılmadığı takdirde, işbu Ekin bu bölümünün 11 nci kısmı uyarınca tahkim yolu ile tesbit edilir.

KISIM — 8.

Birleşik Kırallık Hükümeti, Birleşik Kırallık makamları veya yetkili hizmet teşekkülleri tarafından işgal olunan veya kullanılan gayrimenkul mallar dâhilinde yapılan veya üzerinde inşa edilen binalar ve diğer inşaat ve yapılar, ve böyle gayrimenkul mallara veya böyle binalara, inşaat ve yapılarla bağlanan teferruat, bahis konusu gayrimenkul mal işbu Ekin bu bölümü uyarınca elden çıkartılmadan veya boşaltılmadan evvel her hangi bir zamanda, değiştirilebilir, yıkılabilir veya sökülebilir:

Ancak, işbu kısımdaki hiçbir husus, Birleşik Kırallık Hükümeti veya bir Birleşik Kırallık makamı, veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından yapılmamış veya inşa edilmemiş olan her hangi bir binaya veya diğer yapı veya inşaat veya her hangi bir teferruata, uygulanmaz.

KISIM — 9.

1. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin mülkiyetinde bulunan ve Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından işgal olunan veya kullanılan bir gayrimenkul mal, işbu Anlaşma maksat'arı bakımından artık ihtiyaç kalmadığı cihetle, tahliye edildiği takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır; ezetimle :

(a) Gayrimenkul mal âmme sağlığı veya selâmetine bir tehdit teşkil etmeyecek durumda bırakılır ve gayrimenkul mal tahliye edilmeden önce yerde kalabalık teşkil eden menkul cisimler kaldırılır;

(b) Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından böyle bir gayrimenkul mal dâhilinde inşa edilen veya üzerinde yapılan binalar ve diğer inşaat ve yapılar ve böyle bir gayrimenkul mala veya böyle binalara, inşaat ve yapılarla ilâve edilen teferruat, bahis konusu gayrimenkul mal tahliye edilmeden önce kaldırılmış olmadıkça Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine aid olur;

c) İşbu fıkranın (b) bendi gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine aid olan, ve bahis konusu gayrimenkul malın tahliye edilmesinden sonraki 10 yıl zarfında, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti

meti tarafından kullanılan veya satılan veya değer karşılığında başka türlü elden çıkarılan her hangi bir şeyin değerini Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, Birleşik Kırallık Hükümetine, Birleşik Kırallık makamına veya ilgili yetkili hizmet teşekkülüne, öder;

(d) Böyle bir gayrimenkul maldaki, işbu fıkranın (b) bendi gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine aidolan her hangi bir şeyin o malın üzerinde veya dâhilinde bulunmasından mütevellit, veya bu gayrimenkul mala Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından işgal edildiği veya kullanıldığı sırada yapılan zarardan mütevellit, her hangi bir değer azalmasını, normal aşınma ve eskime haric olmak üzere, yapılan zarar Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından telâfi edilmiş olmadıkça, Birleşik Kırallık Hükümeti Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine öder.

2. (a) İşbu kısmın 1 nci fıkrasının (c) bendinde atıfta bulunulan değer aşağıdaki hususları içine alır ve bahis konusu satış veya elden çıkarmanın veya bahis konusu kullanmanın başlangıcı tarihindeki duruma göre takdir olunur :

(i) Ayırma olmadan Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından, kullanılan, satılan veya değer karşılığında başka türlü elden çıkarılan her hangi bir şey bakımından, istekli bir satıcı tarafından istekli bir alıcıya satıldığı takdirde bahis konusu gayrimenkul malın üzerinde veya dâhilinde bulunmasından mütevellidolarak ilgili gayrimenkul malın değerinde sağlanabilecek artış miktarı;

(ii) Ayırmadan sonra, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından kullanılan, satılan veya değer karşılığında başka türlü elden çıkarılan her hangi bir şey bakımından, ayırma masrafını ve ayırmadan mütevellit her hangi bir eski haline getirmenin masrafını nazarı itibara alarak piyasa değeri,

(b) İşbu kısmın 1 nci fıkrasının (d) bendinde atıfta bulunulan değer, ilgili gayrimenkul malın, Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından ilk işgal edildiği veya kullanıldığı zamandaki durumunda, tahliye tarihinde istekli bir satıcı tarafından istekli bir alıcıya satıldığı takdirde sağlanabileceği miktardır.

3. İşbu kısmın hükümleri gereğince ödenecek her hangi bir meblâğ, anlaşma olmadığı takdirde işbu Ekin bu bölümünün 11 nci kısmı uyarınca tahmin yolu ile tesbit edilir.

4. İşbu kısmın hükümleri, işbu Ekin bu bölümünün 5 nci kısmında atıfta bulunulan gayrimenkul mallara uygulanmaz.

KISIM — 10.

1. İşbu Ekin bu bölümünün 3 nci kısmının 1 nci fıkrasının hükümleri gereğince, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce hususi mülkiyet altında bulunan her hangi bir gayrimenkul malı, ya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile mevzu bahis gayrimenkul malın maliki veya onu işgal eden şahın arasındaki bir anlaşma ile, veya cebir yetkilerini kullanmak suretiyle, Birleşik Kırallık Hükümetinin her hangi bir gayrimenkul malı bu hükümler uyarınca işgal etmesini veya kullanmasını düzenlediği hallerde, aşağıdaki hükümler uygulanır, ezcümle :

(a) İlgili gayrimenkul malın Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından bu suretle işgal edildiği veya kullanıldığı devre bakımından, bahis konusu gayrimenkul mal, işbu Ekin II nci bölümünün A ve C eklerinde gösterilen mahallerin, binaların ve tesislerin bir kısmını teşkil etmedikçe, bu düzenleme ile ilgili her hangi bir masrafın ödenmesi zımında Birleşik Kırallık Hükümeti Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine işbu kısmın 2 nci fıkrası hükümleri gereğince ödenecek meblâğı öder;

(b) İlgili gayrimenkul mala işbu Andlaşma maksatları bakımından artık ihtiyaç bulunmadığı takdirde, âmme sağlığına veya selâmetine bir tehdit teşkil etmeyecek bir durumda terk

olunur ve yerde kalabalık teşkil eden menkul cisimler bu gayrimenkul mal tahliye edilmeden önce kaldırılır;

(c) İşbu Anlaşmanın maksatları bakımından artık ihtiyaç bulunmadığı zaman ilgili gayrimenkul malın tahliye edilmesi halinde, bu suretle hususi mülkiyete avdet eden gayrimenkul mal olması itibarıyla, bu düzenleme ile ilgili herhangi munzam masrafların ödenmesi zmnında, Birleşik Kırallık Hükümeti işbu kısmın 3 ncü fıkrası hükümleri gereğince ödenecek her hangi bir meblâğı Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine öder.

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrasının (a) bendinde atıfta bulunulan meblâğ :

(a) İlgili gayrimenkul mal her hangi diğer bir gayrimenkul mal üzerinde kullanılabilir bir hak olduğu hallerde, taraflar arasında serbest olarak varılmış bir anlaşma ile kendisine böyle bir hak bahşolunan bir şahıs tarafından, üzerinde bu hakkın kullanılabilirliği gayrimenkul malın yıllık değerinde bundan mütevellit her hangi bir azalma da gözönünde bulundurulurak, ödenmesi normal olarak beklenen periyodik meblâğdır;

(b) Diğer her hangi bir halde, böyle bir gayrimenkul malı, tamir ve sigorta ve diğer masraflar ve eğer icabediyorsa kira değerini muhafaza edebilmesi için gayrimenkul malın bakım masraflarını da kiracının deruhde ettiği bir kira anlaşması gereğince işgal eden bir kiracı tarafından ödenmesi normal olarak beklenen kiraya müsavi bir periyodik meblâğdır:

Ancak, bu meblâğın takdir olunmasında bahis konusu gayrimenkul malın Birleşik Kırallık Hükümeti maksatları bakımından olan özel uygunluğu nazara alınmaz.

3. İşbu kısım 1 nci fıkrasının (c) bendinde atıfta bulunulan meblâğ, tahliye edilmesi tarihinde istekli bir satıcı tarafından istekli bir alıcıya satıldığı takdirde bahis konusu gayrimenkul malın sağlyabileceği meblâğdaki her hangi bir azalmaya tekabül eden bir meblâğdır; bu azalma aşağıdaki hususlardan ileri gelen bir azalmadır:

(a) Böyle bir gayrimenkul mal üzerinde veya dâhilinde, Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından böyle bir gayrimenkul mal dâhilinde yapılan veya üzerinde inşa edilen her hangi bir binanın veya diğer yapının veya inşaatın mevcudiyeti veya böyle bir gayrimenkul mala veya böyle binalara, yapılan ve inşaata eklenen her hangi bir teferruatın mevcudiyeti; veya

(b) Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından böyle bir gayrimenkul mala ika edilen, normal eskime ve aşınma dışındaki, Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından telâfi edilmemiş olduğu nisbette her hangi bir zarar:

Ancak, Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü ile böyle bir gayrimenkul mala malik olan veya onu işgali altında bulunduran arasında varılan bir anlaşma gereğince bahis konusu gayrimenkul mal üzerinde yapılan her hangi bir şey ile ilgili olarak, veya onun için tazminat ödenmiş bulunan her hangi bir şey ile ilgili olarak, veya malik veya işgal altında bulunduran ile tazminat üzerinde anlaşmaya varılmış bulunan her hangi bir şey ile ilgili olarak, işbu fıkra gereğince hiçbir şey ödenmez.

4. (a) İşbu kısmın 2 nci ve 3 ncü fıkralarında atıfta bulunulan meblâğların takdir olunması maksatları için, bahis konusu gayrimenkul mal, Birleşik Kırallık Hükümeti, bir Birleşik Kırallık makamı veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından ilk işgal olunduğu veya kullanıldığı zaman-ki şartlarda sayılacaktır.

(b) Kendilerine işbu kısmın uygulandığı iki veya daha ziyade birbirine komşu gayrimenkul mal aynı malike ait bulunduğu ve işbu Anlaşma maksatları bakımından artık ihtiyaç bulunmadığı cihetle tahliye edildiği takdirde, işbu kısmın 3 ncü fıkrası hükümleri gereğince ödenecek her hangi bir meblâğ bütün bahis konusu gayrimenkul mallar bir arada mütalâa edilerek takdir olunur.

(c) İşbu kısmın 2 nci fıkrasında atıfta bulunulan meblâğ, bahis konusu gayrimenkul mal işbu kısım 1 nci fıkrasında atıfta bulunan düzenleme için de Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından artık işgal olunmadığı veya kullanılmadığı zamana kadar, beş yıllık fâsülalarla tekrar gözden geçirilecektir.

5. İşbu kısmın hükümleri gereğince ödenecek her hangi bir meblâğ, anlaşmaya varılmadığı takdirde, işbu Ekin bu bölümünün 11 nci kısmı uyarınca tahkim yolu ile tesbit olunur.

KISIM — 11.

İşbu Ekin bu bölümü gereğince tahkim yolu ile tesbit edilecek her hangi bir değer, biri Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından ve biri, yerine göre, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti veya ilgili hususi şahıs veya cemaat tarafından tâyin edilecek olan iki hakem tarafından tesbit olunur; ve hakemler anlaşmaya varamadıkları takdirde, hakemler tarafından tâyin olunacak bir üçüncü hakem tarafından veya bu tâyin üzerinde anlaşamadıkları takdirde, Kıbrıs Cumhuriyeti Yüksek Adalet Mahkemesinin Başkanı tarafından tesbit olunur.

KISIM — 12.

İşbu Ekin bu bölümündeki hiçbir husus, işbu Ekin bu bölümünün şumulüne giren meselelerden her hangi biri hakkında Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında her hangi bir hususi anlaşmanın veya düzenlenmenin yapılmasına mâni değildir.

(B) EKİ

BÖLÜM — IV.

KISIM — 1.

İşbu Andlaşma ile bahşolunan diğer haklara, ve hususiyle işbu Ekin II nci bölümünün 4 nci kısmının 2 nci fıkrası gereğince uçuş hakkına ilâveten, Birleşik Kırallık makamları zaman zaman Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde ve bunun üzerindeki hava sahasında eğitim yapmak hakkını haizdirler. Kullanılacak bölgeler, eğitimin yapılacağı devreler ve eğitim ile ilgili diğer hususi düzenlemeler işbu Ekin bu bölümünün aşağıdaki kısımlarında gösterilmiştir.

KISIM — 2.

1. Birleşik Kırallık, Silâhlı Kuvvetleri için en az on gün önceden haber verdikten sonra, işbu Ekin bu bölümüne ekli haritada (A), (B), (C), (D), (E) ve (F) olarak işaretlenmiş olan ve işbu Ekin bu bölümünde aşağıdaki isimleri ile atıfta bulunulan mevkileri, bu Ekin bu kısmında tasrih olunan maksatlar için kullanma hakkını haizdir :

- (a) Goshi Atış Bölgesi,
- (b) Akamas Atış Bölgesi,
- (c) Lefkoniko Atış Bölgesi,
- (d) Polis Eğitim Bölgesi,
- (e) Ayios Vasilios Eğitim Bölgesi,
- (f) Prastio Eğitim Bölgesi.

Bu mevkilerin hudutları üzerinde anlaşmaya varılmış ve hudutlar tesbit edilmiş olup, gerekli haritalar ilgili kaza dairelerine ve Akrotiri Egemen Üs Bölgesindeki yetkili Birleşik Kırallık makamlarına tevdi olunmuştur.

2. (a) Goshi Atış Bölgesi bir sahra atış sahası olarak kullanılabilir.

(b) (i) Akamas Atış Bölgesi bir sahra atış sahası olarak ve tahrip âmeliyeleri de dâhil olmak üzere her nevi istihkâm eğitimi için kullanılabilir.

(ii) Akamas Atış Bölgesinin kara bölgesinin Batı kısmı ve bu atış bölgesinin deniz bölgesi bir donanma atış bölgesi olarak kullanılabilir.

(c) (i) Lefkoniko Atış Bölgesi her tip sahra topçusu tarafından bir topçu atış sahası olarak kullanılabilir.

(ii) Mermi atışları yalnız ekli haritada C. 1 olarak işaretlenmiş bulunan sahanın iç kısmına yapılabilir; fakat topçu, atış bölgesi dâhilindeki her hangi bir yere giderek orada mevzilenebilir ve toplar iç kısmın her hangi bir yerinden veya dış kısmın ekli haritada mavi ile taranan kısımlardan atış yapabilir; memmilerin meskûn binaların üzerinden geçmesi mümkün olduğu nisbette önlenecektir.

(d) Polis Eğitim Bölgesi, personel, araçlar, topçu ve diğer silâhlar, erzak ve malzemenin bölge dâhilindeki plâjlara ve plâjlardan indirilmesi ve bindirilmesi ve bu gibi indirmeler ve bindirmeler ile ilgili olarak tatbikatlar ve eğitim yapılması dâhil olmak üzere, her nevi askerî sahil çikarma eğitimi için kullanılabilir.

(e) Ayios Vasilios Eğitim Bölgesi, personelin paraşütle atlaması ve uçaklardan araçlar, topçu ve diğer silâhlar, erzak ve malzemenin atılması tatbikatı için kullanılabilir. Birleşik Kırallık makamları, kendi kanaatlerince tamamiyle münasip diğer bir bölge bulunur bulunmaz Ayios Vasilios Eğitim Bölgesini kullanmaya son vereceklerdir. Bu bölgenin bulunarak Birleşik Kırallık makamlarına tahsis olunmasında Kıbrıs Cumhuriyeti iş birliği yapar. Birleşik Kırallık makamları Ayios Vasilios Eğitim Bölgesi yerine diğer bir Bölgeyi kabul ettikleri takdirde, Birleşik Kırallık makamları bu Eğitim Bölgesini Ayios Vasilios Eğitim Bölgesi gibi aynı tarzda kullanabilirler ve işbu Andlaşma bu bölgeye ve üzerindeki hava sahasına, Ayios Vasilios Eğitim Bölgesine ve üzerindeki hava sahasına uygulandığı şekilde uygulanır.

(f) Prastio Eğitim Bölgesi Ayios Vasilios Eğitim Bölgesi gibi aynı maksatlar için kullanılabilir ve ilâveten personelin paraşütle atlaması ile ilgili tatbikatlar ve eğitim yapılması için kullanılabilir.

3. (a) Her hangi bir atış bölgesi veya eğitim bölgesinin kullanılması esnasında Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetlerinin personeli ve araçları bölge dâhilinde hareket serbestisini haizdirler, fakat malikin veya işgal eden şahsın rızası olmayan binalara, çiftliklere ve meyvalıklara girmek hakkını haiz değildirler.

(b) Her hangi bir atış bölgesi veya eğitim bölgesi işbu kısmın 2 nci fıkrası uyarınca, işbu ekin bu bölümünün 3 ncü kısmının 1 nci fıkrası gereğince yapılan eğitim tatbikatları ile ilgili olarak kullanılabilir.

4. Eğitim bölgeleri zaman zaman kullanılabilir. Bir artış bölgesinin her hangi bir takvim yılında bu kısım gereğince kullanıldığı müddet toplamı aşağıdaki miktarları geçemez.

(i) Goshi atış bölgesi bakımından 130 gün;

(ii) Akamas atış bölgesi bakımından sahra atışı ve istihkâm eğitimi için, 70 gün;

(iii) Akamas atış bölgesi bakımından donanma atışları için 10 gün ve

(iv) Lefkonika atış bölgesi bakımından 45 gün.

5. (a) İşbu kısmın 1 nci fıkrası gereğince evvelden bildirilmek suretiyle bir atış bölgesinin kullanılmasına başlamasından önce, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, atış bölgesinden şahısların (Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri tarafından orada bulunmasına müsaade edilen şahıslar hariç) ve hayvanların uzaklaştırılmasını düzenler, ve kullanılma devresi esnasında atış bölgesine şahısların (kendilerine müsaade verilen şahıslar hariç) ve hayvanların girmesini ve orada bulunmasını meneder.

(b) Bir atış bölgesinin işbu Kısmın 1 nci fıkrası gereğince önceden haber verilmesi suretiyle kullanıldığı devre zarfında, Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetleri ortaya her şahıs ve hayvanı sokmaya bilir ve oradan çıkarabilir.

(c) İşbu fıkranın (a) ve (b) bentleri Lefkoniko Atış Bölgesinin dış kısmına uygulanmaz.

(d) Birleşik Kırallık silâhlı Kuvvetleri, gerektiği hallerde ve mümkünse Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile işbirliği yaparak, bir eğitim bölgesinde veya bir eğitim bölgesinin bir kısmında eğitim veya tatbikatlar yapıldığı esnada, her şahıs ve hayvanı, oraya sokmamak ve oradan çıkarmak hakkını haizdir.

(e) Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri, atış bölgelerini ve eğitim bölgelerini kullandıkları esnada, ortadaki şahısların ve hayvanların emniyetini sağlamak için gerekli bütün tedbirleri alır.

6. (a) Polemidhia'daki küçük silâhlar atış sahası ve Larnaka karadan taarruz sahası (işbu Ekin II nci bölümünün B listesindeki 1 - 8 numaralı mahaller), mermilerin ekli haritada G ve X olarak işaretlenen ve işbu Ekin bu bölümde sırasıyla Polemidhia ve Larnaka atış bölgeleri olarak atıfta bulunulan bölgeler dâhiline düşmeleri ihtimaline rağmen, kullanılabilir.

(b) Polemidhia ve Larnaka atış bölgelerini teşkil eden mahaller her hangi bir zamanda kullanılabilir; ancak atış bölgelerinde şahıslara veya mala tehlike doğurabilecek bir kullanma en aşağı 48 saat önce bildirilecektir.

(c) İşbu kısmın 5 nci fıkrasının (a), (b) ve (e) bentleri, Polemidhia ve Larnaka atış bölgelerine, işbu fıkranın (b) bendi uyarınca mevzu bahis atış bölgesinin kullanılmasına dair bildiri- nin yapıldığı devre esnasında uygulanır, ancak hayvanların Polemidhia atış bölgesi dışında bırakılmaları gerekmez.

(d) Birleşik Kırallık, Larnaka Atış Bölgesinin deniz bölgesi dâhilinde nişanlar ve işaretli dubalar yerleştirmek hakkını haizdir.

7 nci Birleşik Kırallık makamları, her hangi bir artış bölgesi veya eğitim bölgesi için Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından yapılabilecek her hangi bir diğer mevki hakkındaki teklifi hayırhahlıkla inceler ve Birleşik Kırallık makamlarının kanaatine uygun olması şartı ile, yapılan eğitimi diğer mevkie nakleder.

KISIM — 3.

1. Kıbrıs Cumhuriyeti aşağıdaki hükümler uyarınca Birleşik Kırallığa, silâhlı kuvvetlerinin zaman zaman kullanması için Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde belirtilecek olan mevkileri, sey-yar eğitim dâhil olmak üzere, 500 den fazla erin katıldığı tatbikatlar şeklinde yapılan taktik eği- timler için, tahsis eder :

(a) İşbu eğitimin yapılacağı mevkiler Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti ma- kamları arasında anlaşma ile tesbit olunur, ve zaman zaman Birleşik Kırallık makamları tarafın- dan Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına bildirilecek olan Birleşik Kırallığın mâkul ihtiyaçlarının kar- şılanmasına yeter sayıda ve vüsatte olur.

(b) Bu gibi tatbikatlar her hangi bir takvim yılında 40 güne kadar sürebilir; ancak, yapıla- cıkları devre Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında varılacak bir anlaşma konusudur.

2. (a) İşbu kısmın 1 nci fıkrası gereğince tesbit edilecek mevkilere ilâveten, Kıbrıs Cumhu- riyeti, Birleşik Kırallığa silâhlı kuvvetlerince mütad küçük eğitimler maksadiyle Kıbrıs Cumhuri- yeti ülkesi dâhilinde üç mevkiin kullanılmasını sağlar. Her mevkide, işbu fıkra gereğince, her hangi bir zamanda, âzami 500 e kadar er eğitim yapabilir.

(b) İşbu eğitimin yapılacağı üç mevki vüsat bakımından Birleşik Kırallığın bu husustaki mâkul ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olarak ve zaman zaman Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında anlaşma ile tasrih olunacaktır.

(c) Yılın farklı devreleri için farklı mevkiler tasrih olunabilir, ancak bu gibi eğitim için her hangi bir zamanda asgari üç mevki mevcudolmalıdır.

(d) İşbu fıkranın (b) bendi gereğince diğer mevkilerin tasrih olunması için anlaşma yapılın- caya kadar işbu eğitimin yapılacağı üç mevki aşağıdakiler olacaktır :

- (i) Evdhimou - Pissouri mevkii;
- (ii) Goshi - Troulli mevkii;
- (iii) Sotira mevkii.

İşbu mevkilerin vüsatleri üzerinde anlaşmaya varılmış ve belirtilmiş olmakla gerekli haritalar Limasol ve Larnaka kaza dairelerine ve Akrotiri Egemen Üs Bölgesindeki ilgili Birleşik Kırallık makamlarına tevdi olunmuştur.

3. İşbu kısmın 1 nci veya 2 nci fıkraları uyarınca tasrih olunmuş veya tasrih olunacak her hangi bir mevki dâhilinde eğitimin yapılması esnasında, Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetlerinin personeli ve araçları mevki dâhilinde hareket serbestisini haizdirler, ancak malikin veya işgal eden şahsın rızası olmadan mevki dâhilindeki binalara, çiftliklere veya meyvalıklara girmek, veya tanklar veya hakiki cephane kullanmak hakkını haiz değildirler.

4. Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri, işbu kısım gereğince eğitimin yapılması esnasında şahsa ve mala zarar ve ziyanı önlemek için mâkûl bütün tedbirleri alırlar ve yangın çıkmasına karşı tedbirler alırlar. Mümkün olduğu nisbette köyler ve ekili araziden uzak durulur.

5. Tatbikat yapan karadaki birliklerle beraber harekât yapan Birleşik Kırallık askerî uçakları, muayyen hava trafiği koridorlarını kullanan diğer uçaklara tesir etmiyecek şekilde harekât yaparlar.

KISIM — 4.

Birleşik Kırallık makamları, aşağıdaki hususların düzenlenmesi maksadiyle Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile zaman zaman istişare ederler :

(a) Atış sahalarının ve eğitim sahalarının kullanılmasının mümkün olduğu nisbette, ziraatte en az zarar verileceği mevsimde yapılması;

(b) Atış sahaları ve eğitim sahaları dâhilinde arazi işgal eden kimselere ve diğer ilgililere, yılın hangi zamanlarında sahaların kullanılmasının düşünüldüğü hakkında mümkün olduğu kadar erken bilgi verilmesi;

(c) Kıbrıs Cumhuriyeti Silâhlı Kuvvetlerinin ve İttifak Andlaşması uyarınca Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesi üzerinde kurulan Üçlü Karargâha katılan Yunan ve Türk birliklerinin, atış sahalarını ve eğitim sahalarını kullanmak ve eğitim yapmak hususundaki her hangi bir ihtiyaçlarının nazarı itibara alınması;

(d) Balıkçılık dâhil, hava ve deniz seyrüseferi ile işgal eden şahısların, işbu Ekin bu bölümü gereğince yapılan eğitim ile rahatsız edilmelerinden mümkün olduğu nisbette kaçınılması.

KISIM — 5.

1. Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetleri mensupları ve Birleşik Kırallık makamları tarafından istihdam olunan sivil şahıslar, işbu Ekin bu bölümünün 3 ncü kısmı gereğince eğitimin yapılmış olduğu veya yapılabileceği her hangi bir atış sahasını, eğitim sahasını veya mevki, her hangi bir zamanda, kullanılmasını plânlamak, kullanıldıktan önce veya sonra teftiş etmek, kullanılmasına hazırlık olarak erzak ve malzeme stok etmek, kullanıldıktan sonra eski haline getirmek, Silâhlı Kuvvetlerin mallarını oradan götürmek ve götürülmeden önce bu malları muhafaza etmek maksatlarıyla; veya, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile istişareden sonra üzerlerindeki ve bir tehlike teşkil edebilecek olan veya Silâhlı Kuvvetlerin eğitimlerine mâni olabilecek olan cisimleri sökmek, yıkmak veya başka türlü bertaraf etmek maksatlarıyla, ziyaret edebilirler.

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrası gereğince yapılan ziyaretler ve faaliyetler, müstesna ahval dışında, bahis konusu arazinin malikleri veya işgal eden şahıslar ile anlaşma suretiyle yapılır.

3. Bu ziyaretler mâkûl olarak gerekenden daha sık yapılmaz. İşbu ekin bu bölümünün 3 ncü kısmının 1 nci fıkrası gereğince yapılan bir tatbikat ile ilgili ziyaretler, bahis konusu tatbikatın yapılmasından önceki veya sonraki mâkûl bir süre zarfında yapılır, ve bahis konusu tatbikatın yapılmasından önce 15 den ziyade şahıs tarafından yapılacak her hangi böyle bir ziyaret hakkında Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına önceden bilgi verilir.

KISIM - 6.

1. (a) İşbu ekin bu bölümünün yukarıdaki hükümleri gereğince yapılması gereken tebligat, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından bu maksatla tâyin olunan bir makama yapılır.

(b) Her tebligatta, bahis konusu sahanın veya mevkin kullanılmasının düşünüldüğü devre, ve Akrotiri Egemen Üs Bölgesinden veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesinden bu devre zarfında onu kullanmak üzere bahis konusu saha veya mevkie gidecek olan şahısların ve araçların takribi sayıları, zamanları, hareketleri, ve kullanacakları yollar, bildirilir.

2. Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi dâhilinde ve üzerinde deniz ve hava seyrüseferini kontrol ile sorumlu bulunan makamlara, Akamas atış sahasının bir donanma atış sahası olarak kullanılması halinde asgari on gün önceden ve Larnaka atış sahasının bir uçak kara taarruz sahası olarak kullanılması halinde asgari kırksekiz saat önceden, haber verilir.

3. İşbu ekin bu bölümünün 3 nci kısmınının 1 nci fıkrası gereğince yapılacak olan bir tatbikat esnasında Birleşik Krallık askerî uçaklarının karadaki birlikler ile beraber hareket yapacakları ve işbu fıkra hükümleri mevcudolmasa idi uçakların hava seyrüseferine tehlike teşkil edebilecek bir tarzda hareket yapabilecekleri Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına bildirildiği takdirde, Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi üzerinde hava seyrüseferini kontrol ile sorumlu olan makama, asgari yedi gün önceden keyfiyet bildirilir ve uçakların ne zaman ve nerede hareket yapacakları tasrih olunur.

KISIM - 7.

1. Aşağıdaki deniz sahalarının Kıbrıs Cumhuriyetinin suları dâhilinde bulunduğu nisbette, işbu ekin bu bölümünün yukardaki hükümleri gereğince yapılan bir tebligat ile tasrih olunan bir devre esnasında bu sahaların zaman zaman kullanılması halinde, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları teknelerin bu sahalara, Birleşik Krallık makamlarının yaptığı düzenlemeler dışında, girmelerine veya orada kalmalarına mâni olunur:

a) Bahis konusu kullanma bir donanma atış sahası olarak olduğu takdirde, Akamas atış sahasının deniz sahası;

b) Larnaka atış sahasının deniz sahası.

2. İşbu kısmın 4 nci fıkrasının hükümleri baki kalmak şartı ile, hava seyrüseferinin emniyeti mülâhazaları ile, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, işbu ekin bu bölümü uyarınca kullanılan eğitim sahaları, poliganlar, atış sahaları ve mevkillerin, Birleşik Krallık makamları tarafından zaman zaman tasrih olunacak olan devrelerde ve kısımları üzerindeki hava sahasında, Birleşik Krallık askerî uçaklarından gayrı uçakların uçmasını tahdit etmek veya önlemek üzere tedbirler alır. Bu yasak aşağıdakilere şâmidir:

(a) Her zaman için, ekli harita üzerinde Y. 1 olarak işaretli sahanın üzerindeki, deniz seviyesinden itibaren 75 000 ayak yüksekliğe kadar olan, hava sahası;

(b) Her zaman için, ekli harita üzerinde Y. 2 ve Y. 3 olarak işaretli sahaların üzerindeki deniz seviyesinden, itibaren 10 000 ayak yüksekliğe kadar olan hava sahası;

(c) 48 saat önceden haber vermeleri şartı ile, Birleşik Krallık makamları tarafından talebedilebilecek olan zamanlarda, ekli harita üzerinde Y. 4 olarak işaretli sahanın üzerindeki, deniz seviyesinden itibaren 75 000 ayak yüksekliğe kadar olan hava sahası;

(d) Her zaman için, ekli harita üzerinde Z olarak işaretli sahanın üzerindeki, deniz seviyesinden itibaren, 4 000 ayak ile 60 000 ayak yükseklik arasındaki hava ülkesi.

3. Birleşik Krallık Silâhlı Kuvvetleri, işbu kısmın şümülüne giren deniz sahaları dâhiline zikredilen devreler zarfında teknelerin girmemelerini veya orada kalmamalarını ve işbu kısmın şümülüne giren hava sahası dâhiline zikredilen devreler zarfında uçakların girmemelerini veya orada kalmamalarını sağlamak için bu tekne ve uçakların emniyetini nazara alarak bütün mâkul tedbirleri alır.

4. İşbu Ekin bu bölümündeki hiçbir husus mevcut her hangi bir milletlerarası olarak tanınmış hava trafik yoluna veya mütat milletlerarası deniz yoluna tesir etmez. Yeni milletlerarası olarak tanınmış hava trafik yollarının tesis olunmasını veya mevcut yolların tadil edilmesini te-

minen atış sahalarında ve eğitim sahalarında değişiklikler yapılması zmnında Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yapılacak teklifleri, Birleşik Kırallık hayırhahlılıkla mütalâa eder.

KISIM — 8.

1. İşbu Ekin bu Bölümünde derpiş olunan haklardan her hangi birinin kullanılması esnasında vukubulan ölüm, zarar veya mala ziyan için tazminat talepleri, işbu kısmın aşağıdaki fıkraları baki kalmak şartıyla işbu Andlaşmanın «C» Ekinin 9 ncu kısmı uyarınca halledilir.

2. Araziye veya arazi üzerinde yetişen her hangi bir şeye, veya arazi üzerindeki yapılara veya teferruata yapılan zarar hakkındaki bir talep kabul edilmez, zira Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri bu araziye girmek ve onu kullanmak hakkını haizdirler.

3. İşbu Ekin bu Bölümü gereğince orada bulunması yasak edilen bir saha dâhilinde bir şahsa veya hayvana vukubulan ölüm veya zarardan mütevellit bir talep kabul olunmaz.

4. Bir tekne veya uçak işbu Ekin bu Bölümü gereğince bulunması yasak edilen bir deniz bölgesinde veya hava sahasında bulunduğu esnada, bir teknenin veya uçağın, veya bir tekne veya uçak üzerindeki her hangi bir şeyin kaybolmasından veya zarar görmesinden mütevellit, veya bir tekne veya uçağın üzerindeki bir şahsa vukubulan ölüm veya şahsî zarardan mütevellit bir talep kabul olunmaz.

5. İşbu kısım maksatları bakımından aşağıdakiler mala ika edilen zarara dâhildir :

(a) İşbu Ekin bu bölümü gereğince veya uyarınca bir atış sahasından veya eğitim sahasından şahısların veya hayvanların çıkarılması ile ilgili olarak, veya bunların atış sahasına veya eğitim sahasına dönmeleri ile ilgili olarak, bir şahsın mâruz kaldığı ücret kayıpları ve yaptığı mâkul masraflar; ve,

(b) Bir atış bölgesindeki veya eğitim bölgesindeki araziye işgal eden bir şahsın, işbu Ekin bu bölümü gereğince veya uyarınca, oraya girilmesinin yasak edildiği veya şahısların ve hayvanların oradan çıkartıldığı bir devre esnasında, bu araziye kullanmaya muktedir olmamasından mütevellit, kaçınılmaz surette yaptığı masraflar ve kaybettiği kazanç.

(B) EKİ

BÖLÜM - V

KISIM — 1.

İşbu Ekin bu Bölümü maksatları bakımından:

(a) «Yeni terminal sahası» işbu Ekin bu Bölümüne ekli haritada mavi ile taranmış arazi demektir;

(b) «Mevcut terminal sahası» ekli haritada kırmızı ile boyanmış mavi ile taralı arazi demektir;

(c) «Müşterek kullanma sahası» ekli haritada sarı ile boyanmış arazi demektir;

(d) «Mahal» mavi ve sarı ile taralı kısımlar dâhil olmak üzere ekli haritada kırmızı veya kahverengi ile boyanmış arazi demektir, ve işbu ekin II nci bölümünün A listesinde gösterilen 10/1 numaralı mahallin bir kısmını teşkil eden bir sahadır.

KISIM — 2.

1. Yeni terminal sahası dâhilinde yeni bir sivil hava terminali inşa edilip kullanılmaya başlanıncaya kadar;

(a) Mevcut terminal sahası Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının kontrolü altında olacak mahallin bir kısmı sayılmıyacaktır;

(b) Ekli haritada kahverengi ile işaretli yol müşterek kullanma sahasının bir kısmı sayılır;

(c) Yeni terminal sahası müşterek kullanma sahasının bir kısmı sayılır.

2. Mevcut terminal sahasının önündeki mevcut pist (ekli haritada kırmızı ile boyanmış ve sarı ile taralı) bunun yerine yeni bir pist inşa edilinceye ve kullanılmaya başlanıncaya kadar, müşterek kullanma sahasının bir kısmı sayılır.

3. Birleşik Kırallık makamları, uçuş pistlerinin ve müşterek kullanma sahasındaki diğer kolaylıkların genişletilmesi için, mahallin her hangi bir kısmının mahallin kullanıldığı maksatlar için aynı şekilde müsait sayılan diğer bir arazi karşılığında terk edilmesi hakkında Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından yapılan talepleri hayırhahlıkla mütalâa ederler.

Kısım — 3.

Birleşik Kırallık makamları, hava trafiğinin harekât kontrolü dâhil olmak üzere, barış ve savaş zamanında Birleşik Kırallık askerî uçaklarının harekâtı için gerekli telâkki edecekleri derecede, zaman zaman Lefkoşada'ki hava alanını üzerindeki veya onunla ilgili her hangi kolaylıklar ile birlikte, kullanmak hakkını haizdirler. Kıbrıs Cumhuriyeti, Lefkoşa Hava Alanının sivil havacılık tarafından kullanılmasındaki umumi siyaseti tâyin etmek münhasır hakkını haizdir. Lefkoşa Hava Alanını kullanan hava trafiğinin kontrolünün umumi sevk ve idaresi Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında müşterek danışma konusudur.

KISIM — 4.

Müşterek kullanma sahasını Birleşik Kırallık makamları Kıbrıs Cumhuriyeti makamları kullanabilir.

İşbu Ekin bu Bölümünün 7. Kısımının 1. fıkrası uyarınca temin olunacak yaklaşma ve hava alanı kontrol kolaylıkları hariç olmak üzere, müşterek kullanma sahasındaki kolaylıkları sağlayan mevcut tesislerin mevcut standartlarının muhafazasından Birleşik Kırallık makamları sorumludur. İşbu Bölümün 3. Kısımının hükümleri baki kalmak şartıyla, Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, birbiri ile istişareden sonra, müşterek kullanma sahasında yeni inşaat yapmak hakkını haizdirler.

KISIM — 6.

Birleşik Kırallık makamları Lefkoşa Hava Alanındaki Birleşik Kırallık askerî uçaklarına, gerekli görecekları nisbette, hizmetler sağlamak hakkını haizdirler.

KISIM — 7.

1. (a) Lefkoşa Hava Alanında yaklaşma ve hava trafiğinin hava alanı kontrolü tek ve bölünmemiş olacak ve gerekli ehliyetli memurlar temin edilir edilmez Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından deruhde edilecektir; o zamana kadar kontrolü Birleşik Kırallık yapacaktır. Kontrolün Birleşik Kırallık tarafından yapıldığı devre esnasında, Kıbrıs Cumhuriyeti trafiğin kontrolüne yardım etmek üzere eğitim görmüş memurlar sağlamak hakkını haizdir. Kontrol Kıbrıs Cumhuriyetine devredildiği takdirde kezaik Birleşik Kırallık trafiğin kontrolüne yardım etmek üzere eğitim görmüş memurlar sağlamak hakkını haiz olacaktır.

(b) Yukarıdaki hükümlere rağmen, Birleşik Kırallık, işbu Ekin bu Bölümünün 3 ncü kısmı uyarınca, Birleşik Kırallık tarafından tâyin olunan fevkalâde hallerde munhasır kontrol yapmak hakkını haizdir .

2. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, bağılı beyrüsefer yardımlarının ve bildirici ve uyarıcı hizmetlerin sağlanması dahil olmak üzere, Lefkoşadan idare edilen uçuş bilgisi bölgesi dâhilinde milletlerarası sivil havacılık tatbikatındaki mütat standardda hava trafiğinin kontrolunu sağlar.

3. Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Birleşik Kırallık makamlarının talebi üzerine, Lefkoşa'dan idare olunan uçuş bilgisi bölgesi dahilindeki bütün uçakların hareketleri hakkında Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından alınan her hangi bir bilgiyi Birleşik Kırallık makamlarına derhal verir.

4. İşbu kısımda zikredilen muayyen haklar ve sorumluluklar, Birleşik Kırallığın veya Kıbrıs Cumhuriyetinin işbu ekin bu bölümünün diğer kısımlarındaki haklarını ve vecibelerini ihlâl edecek tarzda kullanılmaz.

KISIM — 8.

Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Tymbou'daki hava alanındaki uçuş pistlerinin, pistlerin ve dağılıma sahalarının muhafazasını sağlar. Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının rızasına bağılı olarak, bu uçuş pistlerini, pistleri ve dağılıma sahalarını Lefkoşa Hava Alanı yerine bir yedek iniş yeri olarak kullanmak ve oradan iniş veya kalkış yapan her hangi bir uçak için her hangi bir hizmeti sağlamak hakkını haizdirler.

KISIM — 9.

Birleşik Kırallık makamları, Birleşik Kırallık makamlarının Lefkoşa Hava Alanında kendi ihtiyaçları için aldıkları meteorolojik bilgileri Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına derhal verirler.

2. Kendi kullanmaları için kurulan hizmetler buna inkân verdiği nisbette, Birleşik Kırallık makamları, Lefkoşa'dan idare edilen uçuş bilgisi bölgesi dâhilindeki bütün sivil uçaklar için arama ve kurtarma kolaylıkları ve Lefkoşa Hava Alanını kullanan bütün uçaklar için yangın ve düşme hizmetleri temin ederler.

KISIM — 10.

Birleşik Kırallık makamlarının talebi üzerine Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Lefkoşa Hava Alanının müessir işletmesini ve kullanılmasını sağlamak için Birleşik Kırallık makamları tarafından gerekli görülebilecek tarzda Lefkoşa Hava Alanının yakınındaki faaliyetler ve tesislerin kurulması ve telsiz ve elektrik malzemesinin işletilmesi üzerinde makul bir kontrolü düzenler.

2. Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının talebi üzerine, Birleşik Kırallık makamları, Lefkoşa Hava Alanının müessir işletilmesini ve kullanılmasını sağlamak için Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının gerekli görebilecekleri tarzda, mahal dâhilinde, tesislerin kurulması ve telsiz ve elektrik malzemesinin işletilmesi dâhil olmak üzere, faaliyetler üzerinde makul kontrolü düzenler.

KISIM — 11.

Her iki Hükümetin makamları tarafından sivil uçaklara sağlanan hizmetlerin mümkün olduğu kadar milletlerarası sivil havacılık ihtiyaçlarını temin etmesini ve bilhassa tarifeli uçuşlardaki sivil uçakların, müstesna haller veya bir fevkalâde hal dışında rüçhaniyet almasını sağlamak maksadı ile, işbu Ekin bu Bölümünün tatbikatı hususunda Birleşik Kırallığın ve Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamları istişare ederler.

KISIM — 12.

1. (a) Lefkoşa Hava Alanını kullanan uçaklar için yapılan hizmetlerin masrafı (tesislerin inşa, bakım, islâh, tadil ve işletme masrafları dâhil) işbu fıkra hükümleri uyarınca yüklenilir.

(b) İşbu Ekin bu bölümünün 5 nci kısmı ve 9 ncu kısmı gereğince kendileri tarafından temin olunan hizmetlerin masrafını Birleşik Kırallık yüklenir.

(c) İşbu Ekin bu bölümünün 7 nci kısmı gereğince temin olunan ve hem sivil hem askerî makamların ihtiyacı olan hizmetlerin masrafı kullanma derecesinin nisbetine göre Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında paylaşılır.

(d) Yalnız sivil uçaklar için ihtiyaç bulunan hizmetlerin masrafı Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yüklenilir ve sivil uçak olarak kayıtlı olmıyan Birleşik Kırallık askerî uçakları için ihtiyaç bulunan hizmetlerin masrafı yalnız Birleşik Kırallık tarafından yüklenilir.

(e) İşbu Ekin bu bölümünün 8 nci kısmında derpiş olunduğu veçhile Tymbou Hava Alanını kullanmak kolaylığına ihtiyaçları bulunduğu müddetçe Birleşik Kırallık makamları, Birleşik Kırallığın talebi üzerine işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte hususi mülkiyette bulunan Tymbou'daki uçuş pistlerinin, pistlerin ve dağılma sahalalarının bir kısmını teşkil eden arazi için Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından ödenen her hangi bir kira masrafına veya yapılan her hangi bir bakım masrafına katılırlar. Birleşik Kırallık makamları tarafından yapılan bu katılmanın miktarı Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında müzakere edilir. Böyle bir katılmanın miktarı, mutabakata varılmadığı takdirde, işbu Ekin III ncü bölümünün 10 ncu kısmının 2 nci fıkrasının hükümleri gereğince ödenmesi gereken bir meblâğ imiş gibi tâyin olunur.

(f) Birleşik Kırallık makamlarının ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının müşterek istifade-leri için temin olunan tesislerin inşa, ıslah veya büyük tadilat yapılması masraflarının ve işbu Ekin bu bölümünün 10 ncu kısmında derpiş olunan kontrolun yapılması masraflarının (böyle bir kontrolun yapılmasından mütevellit gayrimenkul malın değerindeki her hangi bir azalmadan dolayı her hangi bir tazminatın ödenmesi dâhil) yüklenilmesi özel bir anlaşma konusudur.

(g) Yukardaki (c) ve (f) bentleri baki kalmak şartıyla, bu hizmetlerin sivil uçakların kullanması için mevcud olduklarına bakılmaksızın, Birleşik Kırallık tarafından temin olunan hizmetlerin masrafına Kıbrıs Cumhuriyeti katılmaz.

2. (a) Kıbrıs Cumhuriyeti, hava alanının sivil uçaklar (sivil uçak olarak kayıtlı Birleşik Kırallık askerî uçakları dâhil) tarafından kullanılması için konulan bütün iniş harclarını ve diğer benzeri harcları muhafaza etmek hakkını haizdir.

(b) Sivil uçak olarak kayıtlı bulunmıyan Birleşik Kırallık askerî uçakları ile ilgili olarak hiçbir iniş harcı veya diğer benzeri harc alınmaz.

(c) Müşterek kullanma sahasında bulunan veya Birleşik Kırallık makamlarının ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının müşterek kullanmaları için sağlanan arazi veya diğer gayrimenkul mallar ile ilgili olarak her iki Hükümet diğerine kira namı altında hiçbir şey ödemez.

(B) EKİ

BÖLÜM : VI

KISIM — 1.

İşbu Andlaşmanın hükümleri baki kalmak şartı ile Birleşik Kırallık aşağıda gösterilen maddeler ile ilgili olarak ödemeler yapar :

(a) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca tahakkuk ettirilebilecek veya gayrimenkul mallara dair konularda Kıbrıs Cumhuriyeti Tapu ve Kadastro Dairesince alınabilecek harclar ve resimler ve her hangi böyle bir mevzuatın hükümleri gereğince gayrimenkul mülkiyetinin devredilmesi halinde ödenen Damga resimleri;

(b) Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde Birleşik Kırallık makamları tarafından işgal olunan gayrimenkul mallar ile ilgili olarak, mahallî makamların yaptıkları ve mutaden umumi masraflar tahminlerine dâhil edilen kolaylıklardan ve hizmetlerden Birleşik Kırallık makamlarına faydalanma derecelerini ve Birleşik Kırallık makamlarının kendi namlarına sağladıkları veya deruh-te ettikleri hizmetleri ve kolaylıkları nazarı itibara alarak, Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında mutabık kalınacak bir esas üzerinden hesaplanacak olan, Kıbrıs Cumhuriyetine ve-rilen bir katılma payı;

(c) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca tahakkuk ettirilebilecek veya alınabilecek olan Liman resimleri, harclar ve vergiler.

(d) Âmme hizmetleri bakımından yapılabilecek hususi anlaşmalar baki kalmak şartı ile, su, elektrik, havagazı, ve telekomünikasyon hizmetleri ile ilgili olarak Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilin-deki âmme hizmetleri tarafından Birleşik Kırallık makamlarına sağlanan hizmetler için yapılan ödemeler;

(e) Aşağıdaki hususlarla ilgili olarak ve bunlara mütaallik olduğu nisbette Kıbrıs Cumhu-riyeti tarafından bizzat yapılan fiilî masraflar;

(i) İşbu Ekin II nci bölümünün 3 ncü kısmının 1 nci fıkrasında derpiş olunan faaliyetlerin kontrolü,

Ve

(ii) İşbu Ekin II nci bölümünün 3 ncü kısmının 3 ncü fıkrası gereğince bastırıcılar kurul-ması;

(f) İşbu kısmın (e) (i) bendinde atıfta bulunulan kontrolün yapılmasından mütevellit, her hangi bir gayrimenkul malın kullanılmasının tahdid edilmesi veya ona ulaşmanın men edilmesi ne-ticesi olarak her hangi muayyen bir malın piyasa değerindeki her hangi bir azalmadan, veya her hangi bir kayıp veya hasardan dolayı, her hangi bir şahsa ödenmesi gereken her hangi bir taz-minatın ödenmesi;

(g) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca, her hangi bir binanın veya yapının inşasına mütaallik olarak her hangi bir müsaadé, ruhsat veya belgenin verilmesi ile ilgili olarak veya gayrimenkul malı geliştirmek için her hangi bir müsaade-nin verilmesi ile ilgili olarak, tahakkuk ettirilebilecek veya alınabilecek olan harclar ve vergi-ler;

(h) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca, sahilin her hangi bir kısmından taş, çakıl, kum, toprak veya diğer maddelerin kazılması veya çıkarıl-ması için her hangi bir müsaade, kiralama veya ruhsatın verilmesi ile ilgili olarak, tahakkuk et-tirilebilecek veya alınabilecek olan harclar, kiralar ve diğer yıllık mükellefiyetler;

(i) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca, Kıbrıs Cumhuriyetindeki limanlarda veya hava alanlarında Birleşik Kırallık makamlarına yapılan hiz-metler ile ilgili olarak Kıbrıs Cumhuriyeti memurlarına ödenmesi gereken fazla mesai ücretleri;

(j) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca, üzerin-de bir Birleşik Kırallık makamının komşusu bulunduğu gayrimenkul bulunan her hangi bir âm-me sokağının inşası masraflarına bir katılma olarak her hangi bir belediyeye veya diğer mahallî makama ödenmesi gereken meblâğlar;

(k) Kıbrıs Cumhuriyetinde o zaman yürürlükte olan her hangi bir mevzuat uyarınca, işbu Ekin II nci bölümünün 6 ncü kısmının 2 ncü fıkrası hükümleri gereğince devrolunan ve anlaşma ile Birleşik Kırallık Hükümetine veya bir Birleşik Kırallık makamına iade edilen gayrimenkul malın geliştirilmesi ile ilgili olarak geri alınması gereken her hangi bir eski haline iade veya ıslah masrafı.

KISIM — 2.

İşbu Ekin bu bölümündeki hiçbir husus, işbu Ekin bu bölümünün şumulüne giren konulardan her hangi biri ile ilgili olarak Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşik Kırallık tarafından her hangi bir hususi anlaşma veya düzenleme yapılmasına mâni olmaz.

(C) EKI

KISIM — 1.

1. İşbu Ekin maksatları bakımından :

(a) «Kuvvet» aşağıdaki mânayı taşır :

(i) Birleşik Kırallık silâhlı kuvvetleri ve işbu kısmın 3 ncü fıkrası gereğince kendilerine işbu Ekin uygulandığı İngiliz Milletler Camiası dâhilindeki her hangi diğer bir memleketin silâhlı kuvvetleri bakımından, bu memleketin kara, deniz ve hava silâhlı kuvvetlerine mensubolan, Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde bulunan personel; ancak, bahis konusu şahıs Kıbrıs Adasında mevki-lendirilmiş her hangi bir birliğe tâyin edilmiş veya bağlı veya ona resmî bir ziyaret yapar olmalı veya resmî bir hareket emri ile Adadan transit olarak geçer olmalıdır;

(ii) Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan veya Türkiye silâhlı kuvvetleri bakımından, bu memleketlerin kara, deniz ve hava silâhlı kuvvetlerine mensubolan, Akrotiri Egemen Üs Bölgesinde veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesinde bulunan personel; ancak, bahis konusu şahıs Kıbrıs Adasında mevki-lendirilmiş her hangi bir birliğe tâyin edilmiş veya bağlı veya ona resmî bir ziyaret yapar olmalı veya resmî bir hareket emri ile Adadan transit olarak geçer olmalıdır.

İşbu tarif, Akid Tarafların Kıbrıs Adasına resmî iznini kullanmak ve orada kurulmuş dinlenme kolaylıklarından faydalanmak üzere ziyarette bulunan kara, deniz ve hava silâhlı kuvvetleri personeline işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra bir yıl müddetle uygulanır, ve kabul eden Devlet gönderen Devlete işbu tarifin artık uygulanmamasını istediğini üç ay önceden bildirmedikçe, böylece uygulanır;

(b) «Sivil Kısım», yukarıda tarif edilen bir silâhlı kuvvetin refakatinde bulunan ve bir silâhlı kuvvetin veya bir silâhlı kuvvetin refakatindeki yetkili hizmet teşekkülünün hizmetinde olan ve tabiiyetsiz olmıyan veya, aşağıda tarif edildiği gibi kabul eden Devletin ülkesinde mütaden mukim olmıyan, sivil personel demektir;

(c) «Yetkili Hizmet Teşekkülü» işbu Andlaşmanın B Ekinin I. ncü Bölümünün listesinde gösterilen teşekküllerden her hangi biri demektir;

(d) «Bağlı şahıs», bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubunun :

(i) Karısı veya kocası,

(ii) Tamamen veya esas itibariyle bu şahıs tarafından bakılan veya onun nezaretinde olan her hangi bir şahıs,

(iii) Evinde hizmetinde istihdam edilen (Kıbrıs Cumhuriyetinin vatandan veya mütaden orada mukim olmıyan) her hangi bir şahıs, demektir;

(e) «Gönderen Devlet», bahis konusu silâhlı birliğin mensubolduğu Devlet demektir;

(f) «Kabul eden Devlet»;

(i) Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi bakımından, Birleşik Kırallık,

(ii) Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi bakımından, Kıbrıs Cumhuriyeti, demektir.

(g) «Kabul eden Devletin ülkesi»;

(i) Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi bakımından, işbu Andlaşmanın A Ekinde tarif olunduğu üzere Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi ülkesi,

(ii) Kıbrıs Cumhuriyeti bakımından işbu Andlaşmanın 1 nci maddesinde tarif olunduğu üzere Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi, demektir ve bu gibi ülkelerin her birine bitişik karasularını içine alır;

(h) «Gönderen Devletin hizmet makamları», bir gönderen Devletin kendi kanunu ile kendi silâhlı kuvvetlerinin veya sivil kısmının mensupları veya bağlı şahısları ile ilgili olarak bu Devletin silâhlı kuvvetler kanunlarını yürütmeye yetkili kılınan makamları, demektir;

(i) «Hizmet araçları», munhasıran bir silâhlı kuvvetin veya yetkili hizmet teşekkülünün resmî hizmetinde olan kiralanmış araçlar dâhil olmak üzere, araçlar demektir;

(j) «Mahaller», işbu Andlaşmanın B Ekinin II. nci bölümünün 1. nci kısmı gereğince Birleşik Kırallık Hükümetinin kullanmak hakkını haiz olduğu mahaller demektir;

(k) Kıbrıs Ada'sına, veya Akrotiri Egemen Üs Bölgesine veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesine atıflar bitişik karasularını içine alır.

2. İşbu Ekteki «Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri» ne milletlerarası münasebetlerinden Birleşik Kırallık Hükümetinin sorumlu olduğu her hangi bir ülkenin silâhlı kuvvetleri dâhil sayılır.

3. Birleşik Kırallığın Akrotiri Egemen Üs Bölgesinde ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesinde üslenen Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri ile birlikte Silâhlı Kuvvetleri mevkilendirilmiş veya onlarla birlikte harekât yapan İngiltere Milletler Camiası dâhilindeki her hangi bir memleketin Hükümeti adına Birleşik Kırallık Hükümeti öyle talebettiği takdirde, ve Birleşik Kırallık bahis konusu Hükümet adına bu Hükümetin işbu Ek gereğince Birleşik Kırallığın bir gönderen Devlet olarak vecibelerini kabul ettiğini beyan ettiği takdirde, bunun üzerine Kıbrıs Cumhuriyeti işbu Ekde derpiş olunan hakları, mevzu bahis Hükümetin makamlarına, silâhlı kuvvetlerine, yetkili hizmet teşekküllerine, Silâhlı Kuvvetlerinin veya sivil kısmının mensuplarına ve bağlı şahıslara, Birleşik Kırallığınkilere bahşolundukları aynı şümulde bahsetmeği taahhüdeyler.

4. İşbu kısmın 1 nci ve 3 ncü fıkralarına bakılmaksızın, gönderen Devlet ve kabul eden Devlet, muayyen fertlerin, birliklerin veya kuruluşların işbu Ek maksatları bakımından bir «Silâhlı Kuvvet» teşkil etmesinde veya ona dâhil sayılmamasında mutabık kalabilirler.

KISIM — 2.

Kabul eden Devletin kanunlarına riayet ve işbu Andlaşmanın ruhu ile bağdaşmayan her hangi bir faaliyetten ve bilhassa kabul eden Devlet dâhilinde her hangi bir siyasi faaliyetten kaçınmak, bir silâhlı kuvvetin ve bir yetkiil hizmet teşekkülünün ve bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensuplarının ve bunlara bağlı şahısların, görevidir.

KISIM — 3.

1. İşbu Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün ilgili hükümleri ve Kıbrıs Cumhuriyeti, Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi arasındaki sınırların idaresi için anlaşma ile yapılan düzenlemelere riayet baki kalmak, ve işbu kısmın 2 nci fıkrasında yazılı ilgili kimlik belgesine sahibolmaları şartı ile, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları ve bağlı şahıslar, bir kabul eden Devletin ülkesine girerken veya çıkarken pasaport ve vize nizamlarından ve göç kontrolünden muafıdır. Bunlar, kezalık kabul eden Devletin yabancıların kaydolması ve kontrolü hakkındaki nizamlarından muafırlar; ancak, bunlar kabul eden Devletin ülkesinde her hangi bir daimî ikamet veya ikametgâh hakkı kazanmış sayılmazlar.

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrası maksatları bakımından, bir talepte bulunmaya yetkili bir şahıs tarafından yapılan talep üzerine ibraz edilecek olan ilgili kimlik belgesi:

(a) Bir silâhlı kuvvetin bir mensubu bakımından, isimlerini doğum tarihini, rütbesini ve (varsa) numarasını, sınıfını ve resmini taşıyan resmî deniz, kara veya hava kuvvetleri kimlik kartı, ve bununla birlikte ayrıca kendisinin o silâhlı kuvvetin bir mensubu olduğunu gösterir İngiliz, Elen ve Türk dillerinde bir belgedir.

(b) Bir sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs bakımından, hâmilinin bir sivil kısım mensubu veya bir bağlı şahıs olarak statüsünü gösterir, İngiliz, Elen ve Türk dillerinde bir pasaport veya bir kimlik belgesidir.

3. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu gönderen Devletin veya bir yetkili hizmet teşekkülünün hizmetinden ayrıldığı ve memleketine gönderilmediği takdirde, gönderen Devletin makamları kabul eden Devletin makamlarına gerekebilecek teferruatla, derhal bilgi verirler. Kezalik, gönderen Devletin makamları, izinsiz 21 günden fazla gaip olan her hangi bir silâhlı kuvvet mensubu hakkında kabul eden Devletin makamlarına bilgi verirler.

4. Kabul eden Devlet, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubunun kendi ülkesinden çıkarılmasını talebetmiş olduğu veya bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir sabık mensubu veya bir mensuba veya sabık mensuba bağlı şahıs aleyhinde bir çıkarma kararı vermiş bulunduğu takdirde, gönderen Devletin makamları, bahis konusu şahsı kendi ülkelerine kabul etmek veya ona kabul eden Devletin dışında başka türlü işlem yapmak sorumluluğunu haizdirler. İşbu fıkra, yalnız kabul eden Devletin vatandaşlığında olmayan ve kabul eden Devlete bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmının mensubu olarak veya mensubu olmak maksadıyla girmiş bulunan şahıslara ve böyle şahıslara bağlı şahıslara uygulanır.

KISIM — 4.

Kabul eden Devlet, gönderen Devlet veya onun kaza yetkisi altındaki her hangi bir ülke makamları tarafından bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubuna veya bir bağlı şahsa ita olunan araç kullanma müsaade veya ehliyetnamesini veya hizmet aracı kullanma müsaadesini bir araç kullanma imtihan veya harcı olmaksızın, muteber olarak kabul eder.

KISIM — 5.

1. Bir silâhlı kuvvetin mensupları üniforma veya sivil elbise giyebilirler; bununla beraber, kabul eden Devletin ülkesinde resmî görevlerini ifa ettikleri esnada üniforma giyerler. İşbu fıkra gönderen ve kabul eden devletlerin makamları arasında bu konuda hususi anlaşmalar yapılmasına mâni olmaz.

2. Bir gönderen Devletin hizmet araçları, kayıt numarasına ilâveten, statülerini gösteren belirli bir işaret taşırlar.

KISIM — 6.

Emirleri gereğince yetkili kullandıkları takdirde, bir silâhlı kuvvetin mensupları silâh sahibi ve hâmili olabilirler. Kabul eden ve gönderen devletler silâh bulundurulması ve taşınmasına müte-savi olarak birbirlerinin taleplerini hayırhahlıkla mütalâa ederler.

KISIM — 7.

1. Bir kabul eden Devlet, bir silâhlı kuvvetin görevlerini engelsiz görebilmesi ve mütat idari düzenlerini idame ettirebilmesi için mâkul ihtiyaçlarını yerine getirir; ve, bir silâhlı kuvvete ait bulunan silâhların, patlayıcı maddelerin, teknelerin, uçakların, malzeme ve erzakın elde bulundurulmasını, işletilmesini veya resmî bir maksatla kullanılmasını yasak edici, mâni olucu, tahdid edici veya şartlar vaz'edici olan, veya görevlerinin ifasında veya bir silâhlı kuvvet mensupları, sivil kısım veya bağlı şahıslar için ihtiyaçlarının sağlanmasında güçleştirici tesiri olan, her hangi bir mevzuat (tâli mevzuat dâhil) bakımından, aşağıdaki hükümler uygulanır; ezcümle:

(a) Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri veya malları işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önceki devrele Kıbrıs Ada'sında yürürlükte olan mevzuata dâhil olan bu gibi mevzuatın uygulanmasından hususi surette muaf tutuldukları takdirde, işbu muafiyet bahis konusu mevzuat yürürlükte kaldığı müddetçe ve kabul eden Devlet tarafından yeni mevzuat konuluncaya kadar, bir silâhlı kuvvete, uygulanır;

(b) Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetleri veya malları yukardaki şekilde her hangi bir mevzuatın uygulanmasından veya Kıralliyet kanunlarının uygulanması hususundaki kaidelerin uygulanmasından Kıbrıs Sömürgesi Yorumlama Kanununun 42 nci kısmı gereğince muaf tutulduğu takdirde, işbu muafiyet hangisi daha önce olacaksa:

(i) Bahis konusu mevzuat kaldırıluncaya kadar; veya

(ii) Yerine göre, muafiyeti hususi surette vaz'eden veya kaldıran yeni mevzuat konuluncaya kadar; veya

(iii) İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki bir yıllık müddetin ve her hangi böyle bir muafiyetin hususi surette konulmasının veya muhafazasının gerekip gerekmediğini gönderen ve kabul eden devletlere danışarak incelemelerini ve kabul eden Devletin buna göre mevzuat koymasını mümkün kılmak üzere, üzerinde mutabık kalınan her hangi mütemmim bir müddetin, hitamına kadar;

bir silâhlı kuvvete, uygulanır;

(c) Bir silâhlı kuvvet veya malları yukardaki şekilde her hangi bir mevzuatın uygulanmasından hususi surette muaf tutulmadığı takdirde, kabul eden Devlet, silâhlı kuvvet veya mallarının yukarıda zikredilen mevzuatın uygulanmasından hususi surette muaf tutulması hakkındaki talepleri hayırhahlıkla inceler.

(d) İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra kabul eden Devlet tarafından her hangi böyle bir mevzuat konulduğu takdirde, kabul eden Devlet, silâhlı kuvvetin veya mallarının bu mevzuatın uygulanmasından muaf tutulması hakkındaki talepleri hayırhahlıkla inceler.

2. Bir gönderen Devletin yetkili hizmet teşekkülleri işbu Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün ilgili hükümlerine tabi olmak şartı ile, şirketlerin ve bu gibi teşekküllerin kuruluş sevk, ve idare ve teşkilâtına mütaallik mevzuattan ve ticari ve diğer faaliyetleri ile ilgili mevzuattan muaf-tırlar. Birleşik Kırallık makamları, yetkili hizmet teşekküllerinin faaliyetlerine dair bilgi verilmesi hususunda Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından yapılan mâkul taleplere uyarlar.

KISIM — 8.

1. İşbu kısmın hükümleri baki kalmak şartıyla :

(a) Gönderen Devletin hizmet makamları gönderen Devletin kanunu gereğince kendi silâhlı kuvvet mahkemelerinin kaza yetkisine bağlı olan bütün şahıslar üzerinde kendisine bahşolunan cezai ve disiplin kaza yetkisini kabul eden Devlet dâhilinde kullanmak hakkını haizdir;

(b) Kabul eden Devletin makamları, kabul eden Devletin ülkesi dâhilinde işlenen ve bu Devletin kanununun cezalandırdığı suçlar bakımından, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım ve bağlı şahıslar üzerinde kaza yetkisini haizdir.

2. (a) Gönderen Devletin hizmet makamları güvenliği ile ilgili suçlar dâhil, gönderen Devletin kanunları gereğince cezayı mucip bulunan fakat kabul eden Devletin kanunları gereğince cezayı mucibolmayan suçlar bakımından, kendi silâhlı kuvvet mahkemelerinin kaza yetkisine tabi olan şahıslar üzerinde munhasır kaza yetkisini kullanmak hakkını haizdir.

(b) Kabul eden Devletin makamları, bu Devletin güvenliği ile ilgili suçlar dâhil, kendi kanunları gereğince cezayı mucip bulunan fakat gönderen Devletin kanunları gereğince cezayı mucibolmayan suçlar bakımından, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensupları ve bunlara bağlı şahıslar üzerinde munhasır kaza yetkisini kullanmak hakkını haizdir.

(c) İşbu fıkra ve işbu kısmın 3 ncü fıkrası maksatları bakımından bu Devletin güvenliğine karşı suçlara aşağıdakiler dâhildir :

- (i) Devlete karşı hiyanet;
- (ii) Sabotaj, casusluk veya bu Devletin resmî sırları ile ilgili her hangi bir kanunun veya bu devletin millî savunması ile ilgili sırların ihlâli.

3. Kaza yetkisini kullanmak hakkının tedahül ettiği hallerde, aşağıdaki kaideler uygulanır:

(a) Gönderen Devletin hizmet makamları, aşağıdakiler bakımından, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs üzerinde kaza yetkisini öncelikle kullanmak hakkını haizdir :

(i) Munhasıran bu Devletin malları veya güvenliğine karşı suçlar, munhasıran bu Devletin silâhlı kuvvetinin veya sivil kısmının bir diğer mensubunun veya bir bağlı şahsın kişiliğine veya mallarına karşı suçlar, veya munhasıran mahaller dâhilinde işlenen suçlar.

(ii) Resmî görevin ifası sırasında yapılan her hangi bir içtinap fiilinden doğan suçlar.

(b) Her hangi bir diğer suç halinde kabul eden Devletin makamları kaza yetkisini öncelikle kullanmak hakkını haizdirler.

(c) Öncelik hakkını haiz olan Devlet kaza yetkisini kullanmamayı kararlaştırdığı takdirde, mümkün olan süratle diğer Devletin makamlarına bilgi verir. Öncelik hakkını haiz olan Devletin makamları, kaza hakkından feragatin diğer Devlet tarafından bilhassa önemli görüldüğü hallerde ve kabul eden Devletin öncelik hakkını haiz olduğu küçük suçlar hakkında ve mahkemeye müracaat edilmeksizin disiplin işlemi ile münasip bir cezanın gönderen Devletin hizmet makamları tarafından verilebileceği hallerde, hakkından vazgeçmesi için diğer Devletin makamları tarafından yapılan bir talebi hayırhahlıkla inceler.

4. İşbu kısmın yukarıdaki hükümleri gönderen Devletin hizmet makamlarının gönderen Devletin silâhlı kuvvetlerinin mensubu olmadıkça, kabul eden Devletin vatandaşlığında olan veya mutaden orada mukim bulunan şahıslar üzerinde kaza yetkisini kullanmak bakımından hiçbir hakkı tazammun etmez.

5. (a) Kabul eden ve gönderen Devletlerin makamları, kabul eden Devletin ülkesinde bir silâhlı kuvvet veya sivil kısmın mensuplarının veya bunlara bağlı şahısların yakalanmasında ve yukardaki hükümler uyarınca bunların kaza yetkisini kullanacak olan makama tevdi olunmasında, birbirlerine yardım ederler.

(b) Kabul eden Devletin makamları, gönderen Devletin hizmet makamlarına bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın her hangi bir mensubunun veya bağlı şahsın yakalanması hakkında derhal bilgi verirler.

(c) Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs hakkında kabul eden Devlet kazai yetki kullanacak olduğu takdirde, gönderen Devlet, kabul eden Devlet tarafından yargılanıncaya kadar onu nezaret altına almak hakkını haizdir; ancak, gönderen Devlet, talebedildiği zaman soruşturma işlemleri ve muhakeme için onu kabul eden Devletin mahkemelerine çıkarmayı taahhüdeder.

6. (a) Kabul eden ve gönderen Devletlerin makamları, suçların bütün gerekli soruşturmalarında, ve suçlarla ilgili maddelere el konulması ve icabında bunların tevdi olunması dâhil olmak üzere delillerin toplanmasında ve arz edilmesinde, birbirlerine yardım ederler. Bununla beraber, bu gibi maddelerin tevdi olunması, onları veren makam tarafından tasrih olunan zaman zarfında iade edilmeleri şartına bağlanabilir.

(b) Kabul eden ve gönderen Devletlerin makamları, kazai yetki kullanmak hakkının tedahül ettiği bütün dâvaların sonucundan birbirlerine bilgi verirler.

7. (a) Benzer bir halde kabul eden veya gönderen Devletin mevzuatı böyle bir cezayı derpiş etmediği takdirde, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs hakkında kabul eden Devlet dâhilinde ölüm cezası uygulanmaz.

(b) Kabul eden Devletin makamları, işbu kısım hükümleri uyarınca kabul eden Devletin ülkesi dâhilinde gönderen Devlet makamları tarafından verilen bir hapis hükmünün uygulanmasında yardım edilmesi hususunda gönderen Devlet makamları tarafından yapılan bir talebi hayırhahlıkla incelerler.

8. Bir sanık işbu kısım hükümleri uyarınca bir Devletin makamları tarafından yargılandığı ve beraet ettiği veya hüküm giydiği takdirde diğer Devletin makamları tarafından aynı suçtan dolayı tekrar yargılanamaz. Bununla beraber, işbu fıkradaki hiçbir husus, gönderen Devlet hizmet makamlarını, kendi silâhlı kuvvetlerinin bir mensubunu, kabul eden Devlet makamları tarafından yargılandığı bir suç teşkil eden bir fiil veya içtinaptan doğan her hangi bir disiplin kaidesinin ihlâlinden dolayı yargılanmaktan alıkoymaz.

9. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs, kabul eden Devletin kaza yetkisi altında takibata mâruz kaldığı her halde aşağıdaki hakları haizdir :

- (a) Gecikmeden ve süratle yargılanmak;
- (b) Yargılanmadan mâkul bir zaman önce aleyhindeki muayyen isnat veya isnatlardan bilgi edinmek;
- (c) Aleyhindeki tanıklarla karşılaştırılmak;
- (d) Kabul eden Devletin kaza yetkisi dâhilinde buldukları takdirde lehindeki tanıkları ihzaren sağlamak;
- (e) Savunmasını kendi istediği avukata yaptırmak veya kabul eden Devlet dâhilinde o zaman yürürlükte olan usullere göre adli müzaheret yolu ile tâyin edilecek bir müdafî sahibi olmak;
- (f) Gerekli mütalâa ediyorsa, ehil bir tercümanın hizmetlerinden faydalanmak; ve
- (g) Gönderen Devletin Hükümetinin temsilcisi ile muhabere etmek, ve mahkeme kuralları müsaade ediyorsa, bu Hükümetin bir temsilcisini mahkemede hazır bulundurmak.

KISIM — 9.

1. Her Âkîd Taraf, kendi mâlik olduğu ve kendi kara, deniz ve hava silâhlı kuvvetleri tarafından kullanılan her hangi bir mala yapılan zarardan dolayı, bu gibi zarar aşağıdaki hallerde yapıldığı takdirde, diğer Âkîd Taraftan bütün taleplerinden vazgeçer :

(a) Zarar, diğer Âkîd Tarafın silâhlı kuvvetlerinin bir mensubu veya memuru tarafından görevlerinin ifası sırasında yapılmış ise; veya

(b) Zarar, diğer Âkîd Tarafın mâlik olduğu ve onun silâhlı kuvvetleri tarafından kullanılan her hangi bir araç, tekne veya uçağın kullanılmasından ileri geliyorsa; ancak, zarara sebebiyet veren araç, tekne veya uçağın resmî görevler ile ilgili olarak kullanılmış olması veya zararın böyle kullanılan mallara yapılmış olması gerekir.

Bununla beraber, zarar birinci Âkîd Tarafın silâhlı kuvvetlerinin bir mensubunun veya memurunun kötü niyetli bir hareketinden ileri geldiği takdirde, bu gibi zararlar hakkındaki taleplere, işbu fıkra değil, fakat işbu kısmın 2 nci fıkrası uygulanır.

2. (a) İşbu kısmın 1 nci fıkrasında beyan olunduğu şekilde bir Âkîd Tarafın mâliki olduğu ve kendi ülkesinde bulunan diğer bir mülke yapılan veya ondan doğan zarar halinde, her hangi diğer Âkîd Tarafın sorumluluğu ve zarar miktarı ilgili Âkîd Taraflar hilâfına kararlaştırmadıkça, işbu fıkranın (b) bendi uyarınca seçilen bir tek hakem tarafından tâyin edilir. Hakem, aynı hâdiseden doğan her hangi mukabil talepleri de kararlaştırır.

(b) Yukarıdaki (a) bendinde atıfta bulunulan hakem, yüksek adli görevlerde bulunmuş veya bulunan kabul eden Devlet vatandaşı arasından ilgili Âkîd Taraflar arasında yapılacak anlaşma ile seçilir. İlgili Âkîd Taraflar hakem üzerinde iki ay zarfında anlaşamadıkları takdirde her biri Kıbrıs Cumhuriyeti Yüksek Adalet Mahkemesi Başkanından yukarıda zikredilen vasıflarda bir hakemi seçmesini talebedebilir.

(c) Hakem tarafından alınan her hangi bir karar Âkîd Tarafları bağlar ve kesindir.

(d) Hakem tarafından hükmolunan her hangi bir tazminat miktarı işbu kısmın 5 nci fıkrasının (e), (i), (ii) ve (iii) bentlerinin hükümleri uyarınca tevzi olunur.

(e) Hakemin tazminatı ilgili Âkîd Taraflar arasında yapılacak anlaşma ile tesbit olunur, ve görevlerinin ifasına mütaallik zaruri masraflar ile birlikte, bunlar tarafından eşit nisbetlerde tesviye olunur.

3. İşbu kısmın 1 ve 2 nci fıkralarının maksatları bakımından, «bir Âkîd Tarafın mâlik olduğu» ibaresi, bir tekne bakımından, bu Âkîd Tarafça donatılmış olarak kiralanmış veya donatılmış olarak el konulmuş veya harb ganimeti olarak zaptedilmiş (rizikosu veya malî sorumluluk bahis konusu Âkîd Taraftan başka bir şahıs tarafından yüklenildiği nisbet dışında) olan tekneyi içine alır.

4. Âkîd Taraflardan her biri, kendi silâhlı kuvvetlerinin her hangi bir mensubunun resmî görevlerinin ifasında mâruz kaldığı zarar veya ölümden dolayı her hangi diğer Âkîd Tarafa karşı olan taleplerinden vazgeçer.

5. İşbu kısmın 6 nci fıkrasının hükümleri bâki kalmak şartı ile, kabul eden Devletin ülkesi dâhilinde Âkîd Taraflardan her hangi birinden gayri üçüncü taraflara zarar ika eden ve, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları tarafından resmî görevin ifasında yapılan fiillerden veya içtinaplardan doğan, veya bir silâhlı kuvvet tarafından mahallen istihdam edilen şahıslar tarafından bu şekilde görevlerinin ifası esnasında yapılan fiillerden veya içtinaplardan doğan, veya bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın hukukan sorumlu olduğu her hangi bir diğer fiil, içtinap veya hâdiseden doğan, talepler hakkında (akdi talepler ve kendilerine işbu kısmın 7 veya 8 nci fıkrası hükümlerinin uygulandığı talepler hariç), aşağıdaki hükümler uyarınca kabul eden Devlet tarafından, işlem yapılır :

(a) Tazminat talepleri, kabul eden Devletin kendi silâhlı kuvvetlerinin faaliyetlerinden doğan taleplere mütaallik kanun ve tüzükler uyarınca, muameleye konur, incelenir ve karara veya tahkimle hükme bağlanır.

(b) Kabul eden Devlet her hangi bir böyle talebi sulhen sonuçlandırabilir ve üzerinde anlaşmaya varılan veya tahkim yolu ile tâyin olunan meblâğ kabul eden Devletin kendi parası ile ödenir.

(c) Gerek sulhen tesviye yolu ile veya kabul eden Devletin yetkili bir mahkemesi tarafından verilen bir karar uyarınca yapılan böyle bir ödeme gerek tazminat talebinin reddi hakkında bir mahkemece verilecek karar Âkîd Tarafları bağlar ve kesindir.

(d) Kabul eden Devlet tarafından ödenen her tazminat ile ilgili bilgiler, gerekli tafsilâtı havi bir rapor ve işbu fıkranın (e), (i), (ii), ve (iii) bentleri uyarınca hazırlanmış bir tevzi teklifi ile birlikte ilgili gönderen devletlere bildirilir. İki ay zarfında cevap alınmadığı takdirde teklif olunan tevzi kabul olunmuş sayılır.

(e) İşbu fıkranın yukardaki bentleri ve işbu kısmın 2 nci fıkrası gereğince olan tazminat taleplerinin karşılanmasında yapılan masraflar Âkîd Taraflar arasında aşağıdaki şekilde tevzi olunur :

(i) Yalnız bir gönderen Devlet sorumlu olduğu hallerde tahkim veya hüküm yolu ile kararlaştırılan tazminat miktarı yüzde 25 i kabul eden Devlete ve yüzde 75 i gönderen Devlete yüklenilmek suretiyle tevzi olunur.

(ii) Zarar ve hasardan dolayı birden fazla Devlet sorumlu olduğu hallerde, tahkim veya hüküm yolu ile kararlaştırılan tazminat miktarı bunlar arasında eşit olarak tevzi olunur; bununla beraber kabul eden Devlet sorumlu devletlerden biri olmadığı takdirde, onun iştiraki gönderen devletlerden herbirinin yarısı kadar olur.

(iii) Zarar ve hasar Âkîd Tarafların Silâhlı Kuvvetleri tarafından yapılmış olmakla beraber bu kuvvetlerden birine veya birkaçına birden kesin olarak izafe etmek mümkün olmadığı takdirde, tahkim veya hüküm yolu ile kararlaştırılan tazminat ilgili Âkîd Taraflar arasında eşit olarak tevzi olunur; bununla beraber, kabul eden Devlet zarar ve hasara sebebiyet veren devletlerden biri değilse onun tazminata iştirak hissesi ilgili gönderen devletlerden herbirinin yarısı kadar olur.

(iv) Her altı ayda bir, tazminatın yüzde esası üzerinden tevzii kabul edilmiş her vâkıa ile ilgili olarak altı aylık devre zarfında kabul eden Devlet tarafından ödenen meblâğları gösterir bir cetvel hazırlanarak hisselerin ödenmesi talebi ile birlikte, kabul eden Devlet tarafından

gönderen Devlete gönderilir. Bahis konusu tediye, mümkün olan en kısa zamanda, kabul eden Devletin parası ile yapılır.

(f) İşbu fıkranın (b) ve (c) bentleri hükümlerinin uygulanması bir Âkid Tarafa ciddi zorluklar yüklediği takdirde, işbu Andlaşmanın 10 ncu maddesinde derpiş olunan usule göre farklı mahiyette bir anlaşmanın yapılmasını talebedebilir.

(g) Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu aleyhinde resmî görevlerin ifasından doğan bir meselede kabul eden Devlet dâhilinde verilen her hangi bir hüküm icra yolu ile infaz olunamaz.

(h) İşbu fıkranın (e) bendinin, işbu kısmının 2 nci fıkrasının şumulüne giren tazminat taleplerine uygulandığı haller dışında, işbu fıkranın hükümleri, işbu kısmın 4 ncu fıkrasının uygulanmadığı ölüm veya yaralanma hakkındaki talepler haric olmak üzere, bir geminin seyrüseferi veya işletilmesi veya yük yüklenmesi, taşınması veya boşaltılması ile ilgili veya bundan doğan her hangi bir talebe uygulanmaz.

6. Birleşik Kırallık bir tazminat talebinde bir gönderen Devlet olarak ilgili yegâne Âkid Taraf olduğu takdirde, işbu kısmın 5 nci fıkrasının (a) ilâ (f) bentlerinde derpiş olunanlar yerine, aşağıdaki hükümler uygulanır.

(a) Tazminat talebi ile ilgili kaza memuruna veya kabul eden Devletin Hükümeti tarafından bu maksatla tâyin olunan başka memura (bundan böyle bu fıkroda «memur» olarak atıfta bulunulmaktadır.) yapılır, ve o gönderen Devletin ilgili makamlarına derhal bilgi verir;

(b) Memur, mümkün olan süratle, tazminat talebi için gerekli her hangi bir soruşturmayı yapar ve gönderen Devlet makamlarına, her hangi böyle bir soruşturmanın neticeleri, kendi tavsiyeleri ve kendisi tarafından elde edilmiş ve/ya talep sahibi tarafından tevdi olunmuş her hangi bilirkişi raporları veya diğer müsbit evrakın suretleri ile birlikte, talep hakkındaki teferuatı, gönderir;

(c) Gönderen Devletin ilgili makamları mümkün olan süratte ve gerekli görebilecekleri herhangi mütemmim soruşturmayı yaptıktan sonra, memur tarafından yapılan herhangi bir soruşturmanın sonuçlarını onun tavsiyelerini ve onun gönderdiği herhangi bilirkişi raporlarını ve diğer vesikaları nazarı itibara alarak talebi inceleyer ve bundan sonra memura talebin karşılığında herhangi bir tazminat ödemeye amade olup olmadıklarını ve amade oldukları takdirde, bahis konusu tazminatın miktarını, bildirirler;

(d) Bu tebligatın alınması üzerine, memur, talep sahibine bunun muhtevasını bildirir ve talep sahibi teklif olunan herhangi bir tazminatın miktarını kabul ettiği takdirde, talep memur tarafından talep sahibine onun kabul ettiği tazminat miktarının ödenmesi suretiyle tavsiye olunur ve sonradan bu meblâğ gönderen Devlet tarafından ödenir.

(e) Tazminat talebi tamamıyla reddedildiği takdirde, veya talep sahibi kendisine teklif olunan tazminatı kabul etmediği takdirde, veya talbin sunulduğu tarihten itibaren dört ay zarfında talep sahibine hiçbir tazminat teklif edilmediği takdirde, yerine göre, her hangi bir tazminatın ödenmesi gerekip gerekmediği veya bahis konusu tazminatın miktarı meselesi, talep sahibi tarafından veya memur tarafından veya gönderen Devletin ilgili makamları tarafından, işbu kısmın 2 nci fıkrasının (b) bendi uyarınca tâyin edilen bir hakeme sunulur, ve onun kararı hâdisede nihai ve kesindir, ancak;

(i) Kabul eden Devlet, her hangi bir zamanda, işbu fıkra hükümleri yerine işbu kısmın 5 nci fıkrasının (a) ilâ (f) bentlerinin hükümlerinin uygulanmasını seçebilir, ve işbu seçmenin gönderen Devlete tebliğ edilmesinden dört ay geçtikten sonra yapılan tazminat taleplerine işbu kısmın 5 nci fıkrasının (a) ilâ (f) bendlerinin hükümleri uygulanır;

(ii) Kabul eden Devlet, bundan sonra her zaman yukarıda zikredilen seçimini geri alabilir, ve işbu geri almanın gönderen Devlete tebliğ edilmesinden dört ay geçtikten sonra yapılan tazminat taleplerinin işbu fıkra hükümleri uygulanır;

(iii) İşbu hükümle bahşolunan geçim hakkı, kabul eden Devlet tarafından bu Devletin uygun göreceği zamanlarda kullanılabilir;

(iv) İşbu fıkranın hükümleri, gönderen Devletin makamlarının ve kabul eden Devletin makamlarının, muayyen hallerde veya muayyen hal kategorilerinde uygulanacak usulü anlaşma ile tadil etmelerine, mâni olur şekilde yorumlanmaz.

7. (a) Kabul eden Devlet dâhilinde yapılan ve resmî görevin ifası sırasında yapılmış olmayan zarar ve hasarı mucip fiil veya ihmallerden doğan bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubu aleyhindeki tazminat talepleri; aşağıdaki tarzda işleme tabi tutulur :

(i) Kabul eden Devletin makamları, zarar gören şahsın tavrı hareketi dâhil olmak üzere hâdisenin bütün şartlarını nazara alarak, tazminat talebini incelerler ve talep sahibine verilecek tazminatı adalet ve hakkaniyete uygun olarak takdir ederler, ve mesele hakkında bir rapor hazırlarlar.

(ii) Rapor, gönderen Devletin makamlarına tevdi olunur ve onlar bunun üzerine gecikmeksizin cemile olarak bir ödeme teklifi yapıp yapmayacaklarını, ve yapacaklarsa ne miktarda olacağını kararlaştırırlar.

(iii) Cemile olarak ödeme yapana teklif edildiğinde ve talep sahibi tarafından talebinin tam karşılığı olarak kabul edildiği takdirde, gönderen Devletin makamları ödemeyi kendileri yaparlar, ve kabul eden Devletin makamlarına kararlarını ve ödenen meblâğı bildirirler.

(b) İşbu fıkranın (a) bendindeki hiçbir husus, talebin tam karşılığı bir ödeme yapılmadıkça ve yapıncaya kadar, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubu aleyhine bir dâva açmak hususunda kabul eden Devlet mahkemelerinin kazai yetkisine tesir etmez.

8. Bir gönderen Devletin silâhlı kuvvetlerinin her hangi bir aracının müsaadesiz olarak kullanılmasından doğan tazminat talepleri bir silâhlı kuvvet ve sivil kısımın hukukan sorumlu olduğu hal dışında işbu kısmın 7 nci fıkrası uyarınca işleme tabi tutulur.

9. Bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubunun zarar ve hasarı mucip fiil veya ihmâlinin resmî görevin ifası sırasında yapıp yapılmadığı, veya bir gönderen Devletin silâhlı kuvvetlerinin her hangi bir aracının kullanılmasının müsaadesiz olup olmadığı hususlarında bir ihtilâf çıktığı takdirde, mesele işbu kısmın 2 nci fıkrasının (b) bendi uyarınca tâyin edilen bir hakeme sunulur, ve onun bu husustaki kararı nihai ve kesin olur.

10. Gönderen Devlet, işbu kısmın 5 nci fıkrasının (g) bendinde derpiş olunanın dışında, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensupları bakımından kabul eden Devletin mahkemelerinin hukukî kaza yetkisi ile ilgili olarak, kabul eden Devletin mahkemelerinin kazai yetkisinden muafiyet talebetmez.

11. Âkid Tarafların ilgili oldukları tazminat taleplerinde soruşturmanın hakkaniyete uygun bir şekilde yapılması ve karar alınması için gereken delillerin toplanmasında gönderen Devletin ve kabul eden Devletin makamları iş birliği yaparlar.

12. İşbu kısım, bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından istihdam edilen personele, veya bu gibi personelin fiillerinden veya ihmâllerinden doğan veya onlar tarafından yapılan tazminat taleplerine uygulanmaz.

13. İşbu kısım, Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye arasında zuhur eden her hangi bir tazminat talebine veya, Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan veya Türkiye Silâhlı Kuvvetlerinin veya sivil kısmının bir mensubunun fiillerinden ve ihmallerinden doğan ve Birleşik Krallığın yaptığı veya ona karşı yapılan bir tazminat talebi haric olmak üzere, her hangi bir talebe, uygulanmaz.

14. İşbu Andlaşmanın B Ekinin I nci bölümünde tarif olunduğu veçhile, kabul eden Devletin vatandaşı olmayan veya mütaden orada mukim bulunmayan Birleşik Krallık personeli ve bunlara bağlı şahıslar tarafından yapılan tazminat talepleri ile gönderen Devlet olarak ilgili yegâne Âkid Taraf Birleşik Krallık olduğu takdirde, işbu kısmın 5 nci fıkrası (bu fıkranın (g) bendi hariç), 6, 7, 8, ve 9 ncu fıkraları hükümleri bahis konusu taleplere uygulanmaz, ve bu taleplerle munhasıran gönderen Devletin makamları iştilal eder.

KISIM — 10.

1. Kabul eden Devlet ülkesinde her hangi bir verginin tarhi, mükellefin orada ikametgâh tesis etmesine veya orada oturmâsına müstenidolduğu takdirde, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensubunun bu Devletin ülkesinde munhasıran bahis konusu silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu olarak bulunduğu devreler, orada ikamet devreleri olarak veya bahis konusu vergi maksatları bakımından ikametın veya ikametgâhın değişmesini intaceder sayılmaz. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları kabul eden lerine ödenen ve maaş ve muhassasatları için vergiden muafırlar ve yetkili hizmet teşekkülleri kârları, muameleleri, ticari ve diğer faaliyetleri üzerindeki vergiden muafırlar. Yetkili hizmet teşekkülleri ve bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları, kabul eden Devlet dâhilindeki mevcudiyetleri munhasıran orada muvakkaten bulunmalarından ileri gelen, hususi otomobiller hariç, kabul eden Devlet dâhilinde her hangi kayda şayan menkul mal üzerindeki vergiden muafırlar. İşbu fıkra mülkiyet, zilyedlik, kullanma veya diğer bakımlardan konulan, bu gibi mallar üzerindeki vergiler uygulanır.

2. İşbu kısımdaki hiçbir husus, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensubu olarak kabul eden Devlet dâhilinde iştigal edebileceği hizmet haricolmak üzere, her hangi bir kâr getiren teşebbüs ile ilgili olarak bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubundan vergi alınmasını önlemez; ve, maaşı ve muhassasatı ve 1 nci fıkrada atıfta bulunulan kayda şayan menkul mallar ile ilgili olandan gayrı, vergi alınmasına, meskeni veya ikametgâhı kabul eden Devletin ülkesi dışında sayılsa bile bahis konusu şahsın bu Devletin kanunları gereğince vergiye tabi tutulmasına işbu kısımdaki hiçbir husus engel olmaz.

3. İşbu kısımdaki hiçbir husus işbu Ekin 11 nci kısmının 12 nci fıkrasında tarif olunan şekilde «görev» e uygulanmaz.

4. İşbu kısım maksatları bakımından «bir silâhlı kuvvet mensubu» ibaresi, kabul eden Devletin vatandaşı olan her hangi bir şahsı içine almaz.

KISIM — 11.

1. İşbu Ekde hilâfı açıkça derpiş edilmiş olmadıkça, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları ve bunlara bağlı şahıslar, kabul eden Devletin gümrük makamları tarafından uygulanan kanunlarına ve tüzüklere tâbidirler. Bilhassa, kabul eden Devletin gümrük makamları, kabul eden Devletin kanunları ve tüzükleri ile konulan umumi şartlar dairesinde, bir silâhlı kuvvet veya sivil kısım mensuplarının ve bunlara bağlı şahısların üzerlerini aramak, bavullarını ve araçlarını incelemek ve bahis konusu kanunlar ve tüzükler uyarınca eşyayı müsadere etmek hakkını haizdirler.

2. (a) Silâhlı kuvvetlerin motorlu araçlarının geçici ithal ve tekrar ihracına vergisiz müsaade olunur.

(b) Bahis konusu araçların motorlu olmaları ve geçici ithaline işbu kısmın 4 nci fıkrası ve tekrar ihracına 8 nci fıkrası uygulanır.

(c) Silâhlı kuvvet araçları, araçların yollar üzerinde kullanılması ile ilgili her hangi bir vergiden muafırlar.

3. Resmî belgeler ve gizli malzeme, gümrük kontroluna ve müsadereye tabi değildir. Beraberinde resmî belge bulunan şahıslar, taşınan parçaların sayısını gösteren ve bunların ancak resmî belgeleri ihtiva ettiklerini tevsik eden bir belge taşırlar. Beraberinde gizli malzeme bulunan şahıslar mevzu bahis maddenin gizli malzeme olduğuna dair bir belge taşırlar.

4. (a) Mevcut gümrük işlemleri veya gönderen ve kabul eden devletler arasında mutabık kalınacak gümrük işlemleri baki kalmak şartı ile :

(i) Bir silâhlı kuvvet, malzemesini ve bu malzemenin işletilmesi için gerekli eşyayı, ve munhasıran bir silâhlı kuvvetin, sivil kısmın, bağlı şahısların ve yetkili hizmet teşekküllerinin kullanması için sağlanan makul miktarda erzak ikmal maddeleri ve diğer eşyayı, vergiden muaf olarak ithal edebilir.

(ii) Bir yetkili hizmet teşekkülü bahis konusu malzeme ve eşya Kıbrıs Adası dâhilinde aşağıda 8 nci fıkrada derpiş olunandan gayri şekilde elden çıkarılmamak şartı ile, munhasıran resmi faaliyetleri ile ilgili olarak kullanılmak üzere, malzeme ve eşyayı, vergiden muaf olarak ithal edebilir.

(iii) Bir silâhlı kuvvet veya yetkili hizmet teşekkülü için bir projenin icrası ile iştigal eden denizasıru mütaahhitler, mevzu bahis malzeme ve eşya munhasıran böyle bir projede kullanılmak şartı ile, malzemelerini ve bu malzemenin işletilmesi için gerekli eşyayı vergiden muaf olarak ithal edebilirler.

(iv) Mütaahhitler, kendileri tarafından bir silâhlı kuvvet veya bir yetkili hizmet teşekkülü için bir projenin icrası münasebetiyle ithal edilen, ve bahis konusu projeye harcandığı veya istihlâk olduğu kabul eden Devletin yetkili makamınca kabul olunan malzeme için ödedikleri vergileri geri alabilirler.

(b) Donanma, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Enstitüleri, munhasıran kendisinin kullanması veya istihlâki için veya munhasıran onların kullanmaları veya istihlâkleri için bir silâhlı kuvvetin ve sivil kısmın mensuplarına ve bağlı şahıslara, veya aynı maksatlarla diğer yetkili hizmet teşekküllerine, satış için, mâkul miktarlarda erzak, ikmal maddeleri ve diğer eşyayı ithal edebilir, ve bu anlaşmalar bu şahısların ve yetkili hizmet teşekküllerinin (Donanma, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Enstitüleri dâhil) İthal Vergisi vermektan kurtulmasını intaceder.

(c) İşbu fıkra ile bahşolunan muafiyetler, tatminkâr bir standart ve fiyatla mahallen kâfi miktarda bulunan zirai mahsullere uygulanmaz. İşbu bent uyarınca muafiyetler geri alınmadan önce gönderen ve kabul eden devletlerin makamları arasında istişare yapılır.

5. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları, kabul eden devlet dâhilinde hizmete başlamak üzere ilk varışlarında ve kendilerine katılmak üzere her hangi bir bağlı şahsın ilk varışında, şahsi eşyalarını ve mefruşatı, mevzu bahis hizmet süresi zarfında, vergiden muaf olarak ithal edebilirler. İşbu imtiyazın kötüye kullanılmasını önlemek maksadiyle, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensuplarına veya bağlı şahıslara posta ile gönderilen hediyelerin vergiden muafiyeti konusunda, kabul eden ve gönderen devletler arasında anlaşmalar yapılır.

6. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları kendilerinin ve kendilerine bağlı şahısların şahsi istimali için olan hususi araçlarını geçici vergiden muaf olarak ithal edebilirler. İşbu fıkra yolların hususi araçlar tarafından kullanılması ile ilgili olarak ödenen vergilerden muafiyet bahşedilmesi hususunda, hiçbir vecibe yüklemmez.

7. Bir silâhlı kuvvetin makamları tarafından yapılan bu silâhlı kuvvetin ve sivil kısmının, bağlı şahısların ve yetkili hizmet teşekküllerinin munhasır kullanması için olanlar dışındaki, ithalât, ve bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları, bağlı şahıslar ve yetkili hizmet teşekkülleri tarafından yapılan, işbu kısmın 5 nci ve 6 nci fıkralarında zikredilenlerden gayri ithalât, işbu kısım gereğince, vergiden veya diğer şartlardan muafiyeti haiz değildir.

8. İşbu kısmın 2 (b), 4, 5 veya 6 nci fıkraları gereğince vergiden muaf olarak ithal olunan eşya (malzeme dâhil), serbestçe tekrar ihraçolunabilir; fakat, bir yetkili hizmet teşekkülüne, aynı silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın diğer mensuplarına veya bunlara bağlı şahıslara yapılanlar hariçolmak üzere, satış veya hibe yoluyla kabul eden Devlet dâhilinde normal yollarla elden çıkarılamaz; bununla beraber muayyen hallerde, ilgili kabul eden Devletin makamları tarafından konulan şartlarla bahis konusu elden çıkarmaya müsaade olunabilir. (meselâ, resim ve verginin ödenmesi ve ticaret ve döviz kontrolunun icaplarına uymak) Gönderen Devlet, işbu fıkra gereğince muayyen mal katagorilerinin satışı veya hibesinin bildirilmesi hususunda kabul eden Devlet makamlarının mâkul taleplerine uyar.

9. Kabul eden Devlet dâhilinde satınalınan eşya, oradan ancak kabul eden Devlet dâhilinde yürürlükte olan tüzükler uyarınca ihraçedilebilir.

10. Kabul eden Devletin gümrük makamları tarafından bir gönderen Devletin muvazzaf teşekküllü birliklerine veya teşküllerine, kabul eden Devletin ülkesine giriş hususunda hususi kolaylıklar bahşolunur.

11. Kabul eden Devlet, bir silâhlı kuvvetin hizmet araçlarında ve uçaklarında ve teknelerinde (bir silâhlı kuvvetin hizmeti için kiralanan uçak ve tekneler dâhil) kullanılacak akar yakıt, yağ ve yağlayıcı maddelerin bütün resim ve vergilerden muaf olarak teslim edilebilmesi için kolaylıklar yapar.

12. İşbu kısmın 1 ilâ 10 ncu fıkralarında :

(a) «Rüsum», ifa olunan hizmetlerin karşılığı olan tekâlif ve vergiler hariç olmak üzere, yerine göre, ithalât veya ihracat münasebetiyle ödenen gümrük resimleri ve bütün diğer resimler ve vergiler demektir;

(b) «İthalât», ilgili mallar kabul eden Devlet dâhilinde yetiştirilmiş, istihsal edilmiş veya imal edilmiş olmamak şartı ile, gümrük depolarından veya devamlı gümrük emanetinden çıkarılmayı içine alır.

KISIM — 12.

1. Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları ve bağlı şahıslar, ve yetkili hizmet teşekkülleri, gönderen Devletin döviz nizamlarına tâbi kâhırlar, fakat kabul eden Devletin ülkesi dâhilinde yapılan fiillerden dolayı kezaik kabul eden Devletin zaman zaman yürürlükte olan döviz kontrol nizamlarına tâbi olurlar.

2. Kabul eden Devlet ile bir silâhlı kuvvetin veya yetkili hizmet teşekkülünün veya bir silâhlı kuvvet mensubun veya sivil kısmın mensubolduğu Devlet arasında yapılacak havalelere aşağıdaki hallerde serbestçe müsaade olunur :

(a) Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensuplarının resmî görevleri ile ilgili hizmetlerden veya işlerden sağlanan paralar;

(b) Bir yetkili hizmet teşekkülüne ait olan ve onun mâlûm ticari veya diğer faaliyetlerinden sağlanan paralar ve,

(c) Silâhlı kuvvetin mensubolduğu memleketin nizamları bâki kalmak şartı ile, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları veya bağlı şahıslar veya bir yetkili hizmet teşekkülü tarafından, kabul eden Devletin dışındaki kaynaklardan sağlanan paralar :

Ancak, kabul eden Devlet dâhiline havale edilen paralar, yalnız ilk çıktıkları memlekete tekrar serbestçe havale edilebilir, veya kabul eden Devletin makamlarının müsaadesi ile başka bir memlekete serbestçe havale edilebilir.

3. İşbu kısmın yukardaki fıkraları, kabul eden Devlet dâhiline veya dışına, bir silâhlı kuvvetin resmî paralarını temsil eden döviz belgelerinin gönderilmesini önlemez.

4. İşbu kısım bir silâhlı kuvvetin, kabul eden Devletin vatandaşı olan bir mensubuna veya bir bağlı şahsa uygulanmaz.

KISIM — 13.

1. Kabul eden Devletin gümrük veya mali makamları, işbu Ekte derpiş olunan her hangi bir gümrük muafiyetinin veya malî muafiyetin veya imtiyazın bahşolunmasının bir şartı olarak, bunun kötüye kullanılmasını önlemek için riayetini lüzumlu görebilecekleri şartları koşabilirler.

2. Kabul eden Devletin gümrük veya malî makamları, kabul eden Devlet dâhilinde yetiştirilen, istihsal edilen veya imal edilen ve oradan vergi veya resmi ödenmeden ihracedilen, veya ihracedilmese idi ödenecek olan vergi veya resimlerin tekrar ödenmesi suretiyle, kabul eden Devlet dâhilinde ithal edilen maddeler ile ilgili olarak, işbu Ekte derpiş olunan her hangi bir muafiyeti reddedebilir. Bir gümrük deposundan çıkarılan eşya, depoya tevdi olunması sebebiyle ihracolonmuş sayılmış ise, ithal edilmiş sayılır.

KISIM — 14.

1. Gümrük kanunlarına ve malî kanunlara ve tüzüklerine karşı suçları önlemek için, kabul eden ve gönderen devletlerin makamları, soruşturmanın yapılmasında ve delillerin toplanmasında birbirlerine yardım ederler.

2. Bir silâhlı kuvvetin makamları, kabul eden Devletin gümrük veya malî makamları tarafından veya onlar namına müsadere edilebilecek malların bu makamlara tevdi edilmesini sağlamak için iktidarlarındaki bütün yardımı yaparlar.

3. Bir silâhlı kuvvetin makamları, silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın mensupları veya bağlı şahıslar tarafından ödenmesi gereken resimlerin, vergilerin ve cezaların ödenmesini sağlamak için iktidarlarındaki bütün yardımı yaparlar.

4. Bir silâhlı kuvvete veya bir yetkili hizmet teşekkülüne aid olup da bu silâhlı kuvvetin bir mensubuna aid olmıyan ve kabul eden Devletin gümrük veya malî kanunlarına veya tüzüklerine karşı bir suç ile ilgili olarak kabul eden Devletin makamları tarafından müsadere edilen, silâhlı kuvvet araçları ve eşyası, mümkün olduğu kadar süratle, bahis konusu silâhlı kuvvetin ilgili makamlarına tevdi olunur.

KISIM — 15.

Bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubu veya bir bağlı şahıs, kabul eden Devletin ülkesinde her hangi bir nevi mecburi hizmet mükellefiyeti ile ilgili her hangi bir mevzuata tabi olmaz.

KISIM — 16.

İşbu Ekin 3 nci, 11 nci ve 12 nci kısımlarında zikredilen konular ile ilgili olarak, bir silâhlı kuvvetin veya sivil kısmın bir mensubunun veya bir bağlı şahsın, Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi ve Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi arasında umumiyetle sivilin istifadesi için uygulanan, zaman zaman yürürlükte bulunan her hangi bir sınır kolaylığından faydalanmasına müsaade olunur.

KISIM — 17.

İşbu Ekin hükümleri, işbu Andlaşmanın B Ekinde ve gereğince bahşolunan hakları önleyici veya ihlâl edici bir tarzda uygulanmaz.

(D) EKİ

KISIM — 1.

İşbu Ekin maksatları bakımından:

- (a) «Kabul olunan tarih» 16 Şubat 1961 demektir;
- (b) «Sömürge» «protektora», «himaye altındaki devlet» ve «Birleşik Krallık vesayeti altındaki ülke», Birleşik Krallığın vatandaşlık Kanununun uygulanması bakımından, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen sonraki devrede bu statüyü haiz olan ülkelere atıf demektir;
- (c) «İşbu Andlaşmanın tarihi» işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarih demektir;
- (d) Kabul olunan tarihten önce, herhangi bir memleket hükümetinin kayıtlı bir gemisi veya uçağı üzerinde veya kayıtsız bir gemisi veya uçağı üzerinde doğan bir şahıs, geminin veya uçağın kayıtlı olduğu yerde, veya yerine göre, o memlekette, doğmuş sayılır;

(e) Bir memlekette gayubetinin geçici olduğu ve tıbbi tedavi veya eğitim maksatları için yapıldığı hususunda ilgili makamlar tatmin edilebildikleri takdirde, bir şahsın o memlekette mutaden inkıtaa uğramış sayılmaz.

KISIM — 2.

1. İşbu Andlaşmanın tarihinde işbu kısmın 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan herhangi birini haiz olan bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı, işbu Andlaşma tarihinden hemen önceki beş yıllık devrede herhangi bir zamanda Kıbrıs Adasında mutaden mukim bulunduğu takdirde, bu tarihte bir Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olur .

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrasında atıfta bulunulan vasıfları haiz bahis konusu şahıs aşağıdaki şahıstır :

(a) 1914 ilâ 1943 arasında, Kıbrıs (İlhak) kararnamelerinin hükümleri gereğince Britanya tebaası olan bir şahıs; veya

(b) 5 Kasım 1914 tarihinde veya ondan sonra Kıbrıs Adasında doğan bir şahıs; veya

(c) İşbu fıkranın (a) veya (b) bendinde atıfta bulunulan bir şahsın erkek tarafından fûrû olan bir şahıs.

3. İşbu Andlaşmanın tarihi ile kabul olunan tarih arasında doğan herhangi bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı, babası işbu kısım hükümleri gereğince bu vatandaşlığı aldığı veya ölmese idi alacak olduğu takdirde, doğum tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olur.

KISIM — 3.

1. İşbu Andlaşmanın tarihinde (veya, bu tarih ile kabul olunan tarih arasında doğan bir şahıs bakımından, doğumu tarihinde) işbu Ekin 2 nci kısmının 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan herhangi birini haiz olan herhangi bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı, işbu kısmın 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan herhangi birini haiz olmadıkça, kabul olunan tarihte Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığını kaybeder.

2. İşbu kısmın 1 nci fıkrasında atıfta bulunulan vasıfları haiz bahis konusu şahıs, aşağıdaki şahıstır :

(a) Kıbrıs Adasının dışında Birleşik Kırallıkta veya bir sömürgeye doğan bir şahıs, veya

(b) Birleşik Kırallık ve sömürgelerinde telik olunan bir şahıs; veya

(c) Birleşik Kırallık ve sömürgelerinin bir vatandaşı olarak kaydolunan bir şahıs; veya

(d) Kıbrıs Adası dışındaki bir sömürgeye dâhil herhangi bir ülkenin ilhaki sebebiyle Britanya tebaası olan bir şahıs; veya

(e) Babası veya babasının babası işbu fıkranın (a), (b) (c) veya (d) bentlerinde atıfta bulunulan bir şahıs olan veya olmuş olan bir şahıs; veya

(f) Bir protektorada, himaye altındaki bir devlette veya Birleşik Kırallık vesâyeti altındaki bir ülkede doğan bir şahıs; veya

(g) Babası veya babasının babası bir protektorada, himaye altındaki Devlette veya Birleşik Kırallık vesayeti altındaki bir ülkede doğmuş ve herhangi bir zamanda bir Britanya tebaası olmuş bulunan bir şahıs; veya

(h) 1 Ocak 1949 da veya ondan sonra doğan, ve bu şahsın doğum tarihinde ve işbu Andlaşma tarihinden hemen önce babası vatandaşlığı kazanmamış bir İngiliz tebaası olan veya ölmese idi olacak olan bir şahıs; veya

(i) 1 Ocak 1949 dan önce doğan ve bu şahsın doğum tarihinde, babası, bir Britanya tebaası olan veya ölmese idi olacak olan, ve işbu Andlaşma tarihinden hemen önce vatandaşlığı kazanmamış bir Britanya tebaası olan, bir şahıs; veya

(j) İşbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce, Birleşik Kırallıkta veya bir sömürgeye,

protektorada, himaye altındaki Devlette veya Birleşik Kırallık vesayeti altındaki bir ülkede veya İngiltere Milletler Camiası dâhilinde olup o zaman Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığından ayrı vatandaşlığı olan her hangi bir memleketin ülkesinde veya bu ülkeye bağlı her hangi bir ülkede, mütaden mukim olan bir şahıs; veya

(k) İşbu Andlaşmanın tarihi ile kabul olunan tarih arasında doğan ve babası bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olup işbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce (veya, bu tarihte ölmüş ise, o zaman ölümü tarihinde) işbu fıkranın (j) bendinde atıfta bulunulan her hangi bir memleket veya ülke dâhilinde mütaden mukim olan bir şahıs.

KISIM — 4.

1. İşbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olan ve işbu Ekin 2 nci kısmının 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan her hangi birini haiz bulunan, fakat bu kısım gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olmıyan, bir şahıs, aşağıdaki şartları haiz olduğu takdirde, Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatla, kabul olunan tarihte veya ondan sonra, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir :

- (a) İşbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce, işbu Ekin 3 ncü kısmının 2 nci fıkrasının (j) bendinde tasrih olunan her hangi bir memleket veya ülkede mutaden mukim idi ise; veya
(b) Bu tarihten hemen önce, Yunanistan'da veya Türkiye'de mütaden mukim idi ise; veya
(c) Bu tarihten hemen önce, işbu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde zikredilen bir memleket veya ülkeden başka yerde mutaden mukim olup da işbu Ek sebebiyle vatansız olmuş veya olabilecek idi ise.

2. İşbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce Birleşik Kırallık ve Sömürgeleri vatandaşı olmıyan Kıbrıs menşeli bir şahıs, Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamlarına müracaatla, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir. İşbu fıkra maksatları bakımından, «Kıbrıs menşeli bir şahıs», 5 Kasım 1914 de Kıbrıs Ada'sında mutaden mukim bir Osmanlı tebaası olan veya böyle bir şahsın erkek tarafından fûru olan bir şahıs demektir.

3. İşbu Andlaşmanın tarihinden önce işbu kısmın 1 nci veya 2 nci fıkrası gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığı için müracaat hakkını haiz olan ve böyle bir müracaatı yapmakta veya yapmış olan bir şahısla evli olan bir kadın, evliliğin mevcudolduğu esnada Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına yaptığı müracaat üzerine, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

4. Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı bulunan ve işbu Ekin 2 nci kısmının 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan her hangi birini haiz bir şahıs ile işbu Andlaşmanın tarihinden önce evlenmiş bulunan fakat evliliği ölüm veya boşanma sebebi ile son bulmuş olan bir kadın, işbu Andlaşmanın tarihinde işbu kısmın 1 nci fıkrasının (a), (b) veya (c) bentlerindeki şartlardan her hangi biri kocası bakımından (veya, evliliği işbu Andlaşmanın tarihinden önce son bulmuş ise, o zaman kendi bakımından) mevcudolduğu takdirde, Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatla, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

5. İşbu Andlaşmanın tarihinden önce işbu kısmın 2 nci fıkrasının mânasına göre Kıbrıs menşeli olan ve Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olmıyan bir şahıs ile evli olup da evliliği ölüm veya boşanma sebebiyle son bulmuş olan bir kadın Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatla, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

6. İşbu Andlaşmanın tarihi ile kabul olunan tarih arasında doğan bir şahıs, anası veya babası işbu kısmın 1 nci ilâ 5 nci fıkraları gereğince vatandaşlık için müracaatta bulunmak hakkını haiz olduğu ve bu müracaatı yapmakta veya yapmış olduğu takdirde, Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili ma-

kamına müracaatle kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

7. (a) İşbu kısmın 8 nci fıkrası baki kalmak şartı ile, işbu kısmın 1 nci ilâ 6 ncı fıkraları gereğince, 1 nci fıkranın (a) veya (b) bendinde atıfta bulunulan ikamet esası üzerinden, veya işbu kısmın 2 nci fıkrasında atıfta bulunulan Kıbrıs menşei esası üzerinden, kabul edilebilecek olan müracaatlerin sayısı, her takvim yılında, her kategorideki müracaat sahipleri bakımından, aşağıdaki cetvelde yazılı sayılar ile tahdidolunur. Her hangi bir diğer kategorideki müracaat sahiplerinin yaptıkları veya kabul edilen müracaatların sayısına bakılmaksızın, her kategorideki müracaat sahipleri bakımından, bu cetveldeki yerinde gösterilen sayı doluncaya kadar müracaatlar kabul olunur.

Cetvel

Müracaatlar	A sütunu	B sütunu
	Ona bağlanacak şahıslar dâhil, Elen Cemaatının mensubu olacak şahıslar	Türk Cemaatının mensubu olacak şahıslar
I - 1. nci fıkranın (a) bendinde atıfta bulunulan ikamet esası üzerinden	1 200	300
II - 1. nci fıkranın (b) bendinde atıfta bulunulan ikamet esası üzerinden	160	40
III - 2 nci fıkrada atıfta bulunulan Kıbrıs menşei esası üzerinden	560	140

(b) Yukardaki cetvelde yazılı sayılar, her hangi bir yıl için, Kıbrıs Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini arasında yapılacak anlaşma ile değiştirilebilir.

(c) Her hangi bir yıl içinde, işbu kısmın 1 nci fıkrasının (c) bendi gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanarak Elen Cemaati mensubu olan ve Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde daimî ikametgâh tesis eden şahısların sayısı, bahis konusu şahısların sayısı ile bu bend gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanarak Türk Cemaati mensubu olan ve Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde daimî ikametgâh tesis eden şahısların sayısı arasında 4 te 1 nisbetinin muhafaza edilmesi için gerekli bulunan sayıyı aştığı takdirde, fazlalık, icabına göre mütaakıp bir veya birden fazla yıllar içinde işbu fıkranın (a) bendindeki A sütunundaki toplamdan derhal düşürülür.

(d) Her hangi bir yıl içinde, işbu kısmın 1 nci fıkrasının (c) bendi gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanarak Türk Cemaati mensubu olan ve Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde daimî ikametgâh tesis eden şahısların sayısı, bahis konusu şahısların sayısı ile bu bend gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanarak Elen Cemaati mensubu olan ve Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde daimî ikametgâh tesis eden şahısların sayısı arasında 1 e 4 nisbetinin muhafaza edilmesi için gerekli bulunan sayıyı aştığı takdirde, fazlalık, icabına göre mütaakıp bir veya birden fazla yıllar için de işbu fıkranın (a) bendindeki cetvelin B sütunundaki toplamdan derhal düşürülür.

8. İşbu kısmın 7 nci fıkrasının hükümleri, Kıbrıs Ada'sından doğan ve orada işbu Andlaşmanın tarihinden hemen önceki yirmi yıllık devre zarfında mütaden mukim olan bir şahıs tarafından veya böyle bir şahsın karısı tarafından işbu kısmın 2 nci fıkrası gereğince yapılan bir müracaata uygulanmaz.

9. İşbu Ekin 3 ncü kısmı, işbu Ekin 3 ncü kısmı gereğince Birleşik Krallık ve sömürgeleri vatandaşlığının kaybedilmesi onu vatansız bırakacak ise, işbu kısmın 1 nci fıkrasının (b) bendinde zikredilen bir şahsa uygulanmaz.

10. İşbu Ekin 3 ncü kısmına bakılmaksızın, Birleşik Kırallık, işbu kısmın yürürlüğe konması sebebiyle kabul olunan tarihte vatansız olabilecek şahısların Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığının 16 Ağustos 1961 e kadar devam etmesini kararlaştırabilir. Bu şekilde vatandaşlık devam ettiği esnada bu gibi bir şahsın çocuğu doğduğu takdirde, bu çocuğa sanki kabul olunan tarihten önce doğmuş imiş gibi işbu kısmın 6 ncı fıkrası uygulanır.

11. İşbu kısmın 1 nci fıkrasının (c) bendi uyarınca Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına yapılacak müracaatlar 16 Kasım 1960 da veya ondan sonra yapılabilir.

12. İşbu kısım gereğince yapılan müracaatlar alındıkları sıraya göre işleme tabi tutulurlar; ve işbu kısmın 7 ncı fıkrası sebebiyle her hangi bir takvim yılı içinde kabul olunamıyan veya o yıl içinde işlem yapılması için çok geç alınmış bulunan her hangi bir müracaat, mütaakıp takvim yılı içinde o yıl için müsaade olunan sayının bir kısmı olarak ve o yıl içinde alınan müracaatlardan önce işleme tabi tutulur.

13. Çocuğun babası veya vasisi olduğu hususunda ilgili makamı ikna eden her hangi bir şahıs tarafından onaltı yaşına varmamış bir çocuk namına işbu kısım gereğince müracaatta bulunulabilir.

14. İşbu kısım gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olan bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşının Birleşik Kırallık, ve Sömürgeleri vatandaşlığı bunun üzerine sona erer. Birleşik Kırallık işbu kısmın 13 ncü fıkrası gereğince namına yapılan bir müracaatın neticesi olarak işbu fıkra gereğince Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığını kaybeden her hangi bir şahsın, 21 yaşına vardıktan sonra bu vatandaşlığı tekrar almak hakkını haiz olduğunu derpiş edebilir.

15. İşbu kısım gereğince Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olan bir şahsa bahşolunan vatandaşlığa dair tafsilât Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümetine bildirilir.

KISIM — 5.

1. Birleşik Kırallık ve sömürgelerinin her hangi bir vatandaşı, kabul olunan tarihten sonraki oniki ay geçmeden Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatle, işbu kısmın 2 ncı fıkrasında tasrih olunan vasıflardan her hangi birini haiz olduğu ve işbu Andlaşmanın tarihinden hemen önce beş yıllık devre içinde her hangi bir zaman Kıbrıs Adasında mütaden mukim olduğu hususlarında bu makamı ikna ettiği takdirde, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

2. İşbu kısmın 1 ncı fıkrasında atıfta bulunulan vasıfları haiz bahis konusu şahıs aşağıdaki şahıstır :

(a) Kıbrıs Valisi tarafından kendisine bir telsik belgesi verilen veya ismi böyle bir belgeye dâhil edilen bir şahıs; veya

(b) Kıbrıs Valisi tarafından Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olarak (böyle bir vatandaş ile evlilikten başka bir sebeple) kaydolunan bir şahıs; veya

(c) İşbu fıkranın (a) veya (b) bendinde atıfta bulunulan böyle bir şahsın erkek tarafından füruu olan bir şahıs.

3. İşbu Andlaşmanın tarihi ile kabul olunan tarih arasında doğan bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı, aşağıdaki şartları haiz olduğu takdirde Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına kabul olunan tarihten sonraki oniki ayı geçmeden yapacağı müracaatle, Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir :

(a) Babası, işbu kısım gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığı için müracaat etmek hakkını haiz ise ve böyle bir müracaatı yapmakta veya yapmış ise; veya

(b) Annesi, babasının işbu kısmın 2 ncı fıkrasında, tasrih olunan vasıflardan her hangi birine sahibolması dolayısıyla, işbu Ekin 6 ncı kısmının 2 ncı fıkrası gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığı için müracaat etmek hakkını haiz ise ve böyle bir müracaatı yapmakta veya yapmış ise.

4. Çocuğun babası veya vasisi olduğu hususunda ilgili makamı ikna eden her hangi bir şahıs tarafından 16 yaşına varmamış bir çocuk namına işbu kısım gereğince müracaat yapılabilir.

5. İşbu kısım gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olan bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı bir şahsın Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığı bunun üzerine sona erer. Birleşik Kırallık, işbu kısmın 4 ncü fıkrası gereğince namına yapılan bir müracaatın neticesi olarak işbu fıkra gereğince Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığını kaybeden her hangi bir şahsın 21 yaşına vardıktan sonra bu vatandaşlığı tekrar almak hakkını haiz olduğunu derpiş edebilir.

6. İşbu kısım gereğince bahşolunan her Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığının tafsilâtı Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümetine bildirilir.

KISIM — 6.

1. Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olan ve işbu Andlaşmanın tarihinden önce, işbu Ekin 2 nci veya 5 nci kısmı gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olmuş olan bir şahısla evlenmiş bulunan bir kadın, evliliğin devamı zarfında ve kocasının vatandaş olduğu tarihten sonraki bir yıldan daha geç olmamak üzere, Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatla kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

2. Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olan ve işbu Ekin 2 nci kısmının 2 nci fıkrasında veya 5 nci kısmının 2 nci fıkrasında tasrih olunan vasıflardan her hangi birini haiz bir şahıs ile işbu Andlaşmanın tarihinden önce evlenmiş olup da evliliği ölüm veya boşanma sebebiyle son bulmuş olan bir kadın, kendisi bakımından işbu kısmın 3 ncü fıkrasındaki şartlardan her hangi biri mevcudolduğu takdirde, kabul olunan tarihten sonra iki yıldan geç olmamak üzere Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili makamına müracaatla, kabul olunan tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanmak hakkını haizdir.

3. İşbu kısmın 2 nci fıkrasında atıfta bulunulan şartlar şunlardır :

(a) İşbu Andlaşmanın tarihinden hemen önceki beş yıllık devrede her hangi bir zamanda ve evliliğin devamı zarfında ilgili kadının kocasının Kıbrıs Adasında mütaden mukim olmuş olması; veya

(b) Yukarda zikredilen beş yıllık devrede her hangi bir zamanda ve evliliğin son bulmasından sonra, bahis konusu kadının Kıbrıs Adasında mütaden mukim olmuş olması.

4. İşbu kısım gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını iktisabeden bir kadın, bunun üzerine, Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığını kaybeder.

5. İşbu kısım gereğince bahşolunan her Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığının tafsilâtı Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümetine bildirilir.

6. Bir Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşının karısı olan bir kadın, kocası işbu Ek gereğince vatandaşlığını kaybetmedikçe, işbu Ekin hiçbir hükmü gereğince Birleşik Kırallık ve Sömürgeleri vatandaşlığını kaybetmez.

KISIM — 7.

İşbu Ekin 3 ncü kısmı gereğince Birleşik Kırallık ve Sömürgeleri vatandaşlığını kaybeden her hangi bir şahıs, kabul olunan tarihten sonraki iki yıllık devrenin hitamına kadar, sanki Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşı olmayan bir Britanya tebaası imiş gibi, kaydolma suretiyle, Birleşik Kırallık ve sömürgeleri vatandaşlığını kazanmak hususunda aynı hakkı haizdir.

KISIM — 8.

Kıbrıs Cumhuriyeti, 21 yaşına varmış olan (veya evli bir kadın olan) ve aklî muvazenesi bozuk olmayan ve aynı zamanda başka bir memleketin tabiiyetini veya vatandaşlığını haiz bulunan her

hangi bir Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşının, ilgili makama yapacağı müracaatla Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını terk etmek hakkını haiz olduğunu derpiş eder; ancak, Kıbrıs Cumhuriyetinin harb halinde bulunduğu her hangi bir devre zarfında, bu hak ilgili makamın rızasına tabi kılınabilir.

(E) EKİ

KISIM — 1.

1. İşbu Andlaşmanın B Ekinde ve aşağıdaki mütaakıp fıkrada derpiş olunanlar dışında, Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin bütün malları, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının hükümleri baki kalmak şartıyla, Kıbrıs Cumhuriyetinin malı olur.

2. İşbu Andlaşmanın B Ekinde derpiş olunanlar dışında, Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin aşağıdaki malları, bu tarihte Birleşik Krallığın ilgili makamlarının malı olur; ezcümle :

(a) Akrotiri Egemen Üs Bölgesi veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesi dâhilinde bulunan gayrimenkul mallar;

(b) Mütaden Akrotiri Egemen Üs Bölgesi veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesi dâhilinde bulunan kayda şayan menkul mallar;

(c) İşbu fıkranın (a) veya (b) bendinde tasrih olunan her hangi bir maldan istifade edilmesi için gerekli bulunan veya onunla başka türlü ilgisi bulunan, veya ilgisi bulunduğu nisbette olmak şartı ile, Akrotiri Egemen Üs Bölgesi veya Dhekelia Egemen Üs Bölgesi dâhilinde bulunan her hangi bir diğer gayrimenkul mal ile ilgisi bulunan, kayda şayan olmıyan menkul mallar.

3. İşbu kısım gereğince mülkiyetin devri bu mal bakımından diğer şahısların veya şahıs gruplarının haklarına tesir etmez.

4. İşbu kısımda :

(a) «Mal» :

(i) Menkul veya gayrimenkul, kayda şayan olan veya olmıyan, mal; ve

(ii) Her türlü haklar;

demektir.

(b) Muayyen bir mala atıf, o mal dâhilindeki, üzerindeki veya onunla ilgili haklara atfı içine alır; ve

(c) «Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin malı», işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önceki devrede, bu Hükümetin maksatları için bu Hükümetin veya Britanya Hükümdarının üzerinde veya bu Hükümet namına diğer bir şahıs veya makamın üzerinde bulunan mal demektir. Amme yararına teşekküllerin malları işbu bent şümulüne girmez.

KISIM — 2.

1. İşbu Andlaşmanın B Ekinde ve aşağıdaki mütaakıp fıkrada derpiş olunanlar dışında, ve işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bu gibi bâzı sorumlulukların ifası için yapılmış olabilecek hususi anlaşmalar hariç olmak üzere, Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti tarafından veya onun namına yüklenilen ve işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önceki devrede mevcudolan bütün hukukî sorumluluklar ve vecibeler, bu tarihten itibaren, sanki Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından veya onun namına yüklenilmişler gibi, hükmünü haiz olurlar.

2. İşbu Andlaşmanın B Ekinde derpiş olunanlar dışında, Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti tarafından veya onun namına yüklenilen ve yukarıda zikredildiği şekilde mevcudolan hukukî sorumluluklar ve vecibeler, işbu Ek gereğince Birleşik Krallığa geçen mallar ile ilgili olarak yüklenildikleri nisbette yukarıda zikredilen tarihten itibaren sanki Birleşik Krallık tarafından veya onun namına yüklenilmiş imişler gibi hükmünü haiz olurlar.

3. İşbu kısımda «Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti tarafından veya onun namına yüklenen hukuki sorumluluklar ve vecibeler :

(a) Aşağıdaki mânayı taşır :

(i) Kıbrıs Valisinin rızası olmadan infaz edilip edilmeyeceğine bakılmaksızın, yüklenildiği zaman, Kıbrıs Sömürgesi Kanunlarına göre bu Sömürge Hükümetinin hakları cümlesinden İngiltere Devleti aleyhine açılacak olan bir dâva ile infazı kabil olan herhangi bir sorumluluk veya vecibe; ve

(ii) Yüklenildiği zaman, Kıbrıs Sömürgesi kanunlarına göre, bu Sömürge Hükümetinin hakları cümlesinden İngiltere Hükümetinin bir memuru aleyhine bir haksız fiil dâvasına sebebiyet vermiş olan ve İngiltere Hükümetinin memurunun aleyhindeki bir hükmü yerine getirmek maksadıyla teamülen memurunun tarafını tuttuğu bir dâvaya yol açan herhangi bir sorumluluk veya vecibe; ve

(b) Aşağıdaki hususlarda Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti tarafından yüklenen her hangi bir vecibeyi içine alır:

(i) İcareteyn vakıflar ve arazii mevkufe tahsisatının lâğvedilmesi için veya bununla ilgili olarak, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önceki devrede yürürlükte olan mevzuat gereğince ve uyarınca, halen Evkaf Dairesinden ve Vakıflardan sorumlu olan makama yapılan yıllık tediye; ve

(ii) Bâzı Birleşik Kırallık kanunları, ezcümle, 1940 ilâ 1959 arasındaki Sömürge Gelişme ve Refah Kanunları ve 1959 daki Sömürge Gelişme ve Refah Kanunu, gereğince Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından yapılan ödünçler.

KISIM — 3.

İşbu Andlaşmada münderiç hiçbir husus, herhangi bir şahsın, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden hemen önceki devrede, Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti tarafından veya onun nâmına cebren iktisabedilen her hangi bir çiftlik ile ilgili olarak hak sahibi olduğu herhangi bir tazminatı mahkeme vasıtasıyla talep etmesine mâni olmaz. İşbu kısımdaki hiçbir husus Birleşik Kırallık Hükümeti aleyhine her hangi bir dâva hakkı verir tarzda yorumlanmaz.

KISIM — 4.

İşbu Ekin 1 nci ve 2 nci kısımlarındaki hiçbir husus, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önceki devrede Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin malı veya sorumluluğu veya vecibesi olan her hangi muayyen bir malın, sorumluluğun veya vecibenin devri veya taksimi hakkında, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşik Kırallık arasında her hangi bir hususi anlaşma veya düzenleme yapılmasına mâni olmaz.

KISIM — 5.

İşbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten önce Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde bulunan veya bulunmuş olan muayyen memurların emeklilikleri ve diğer haklarına mütaallik veya bunlarla ilgili düzenlemeler ve bu tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti âmme hizmetinde çalışmaya devam eden muayyen memurların hizmet şartları emeklilikleri ve diğer haklarına mütaallik ve bunlarla ilgili düzenlemeler işbu Ekin listesinde derpiş olunmuştur.

MUAYYEN MEMURLAR HAKKINDAKİ DÜZENLEMELERE DAİR LİSTE

İşbu Andlaşmanın E Ekinin 5 nci kısmı ile ilgili olarak bu kısımda atıfta bulunulan hususlar işbu listede derpiş olunmuştur.

1. (1) İşbu listede bir memura yapılan atıflar, işbu Andlaşmanın tarihinden önce, aşağıdaki şartları haiz olan ve Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde emeklilik hakkı veren bir görevde asaleten bulunan bir şahsa yapılan atıf demektir:

(a) Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetine bir bakan tarafından seçilmek veya tâyin edilmek; veya

(b) Tâyini bir bakan tarafından tasvibolunmak; veya

(c) Her hangi böyle bir görevdeki hizmete denizaşırı hükümetler ve idareler İngiltere ajanlıkları ile yapılan bir anlaşma gereğince tâyin edilmiş olmak; veya

(d) İşbu fıkranın (a), (b) veya (c) bentleri şümulüne giren bir şahıs olmamakla beraber, İngiltere'nin denizaşırı âmme hizmetinin veya İngiltere'nin denizaşırı adliye hizmetinin bir mensubu olmak veya olmuş bulunmak, veya Kıbrıs Sömürgesinin âmme hizmetinde bir memur olmuş olup 1960 tarihli Emeklilik Tadil Kararnamesi ile tadil edilen 1960 tarihli Kıbrıs Emeklilik Kararnamesi ile kendisine emeklilik hakları bahşedilmiş bulunan bir memur olmak.

(2) İşbu listede;

«Emeklilik maaşı aşağıdaki mânayı taşır :

(a) 1960 tarihli Emeklilik Tadil Kararnamesi ile tadil edilen 1960 tarihli Kıbrıs Emeklilik Kararnamesi gereğince verilen her hangi bir emeklilik maaşı artışı ve her hangi emeklilikten mütevellit haklara dâhil olmak üzere, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından her hangi bir memura veya onunla ilgili olarak ödenen her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiye veya benzeri emeklilik ücreti; ve

(b) Bir memurun dul bıraktığı karısına veya çocuğuna ödenen her hangi bir emeklilik maaşı ve memurların dul bıraktıkları karılarına ve çocuklarına emeklilik maaşı ödenmesi hakkındaki her hangi bir kanun gereğince her hangi bir memura iade edilen katılma payları ve ödenen faizler,

«Asıl memur» bir görev ile ilgili olarak, o görevde namzet memur olarak bulunan bir şahsı içine alır;

«İşbu Andlaşmanın tarihi» işbu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarih demektir;

«Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası» işbu Andlaşmanın tarihinde yürürlükte olan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası demektir.

2. (1) İşbu Andlaşmanın tarihinde veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti âmme hizmetinde çalışmaya devam eden bir memur, veya bu tarihten hemen önceki devrede Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde olup nakil veya emekliliğinden önce izinli bulunan bir memur, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının 192 nci maddesinin 1 nci, 6 ncı ve 7 nci fıkralarında derpiş olunan hizmet kayıt ve şartları ile ilgili hakları haizdir.

(2) Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının âmme hizmeti hükümleri ile kurulan Âmme Hizmeti Komisyonu, işbu Andlaşmanın tarihinde veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti âmme hizmetinde çalışmaya devam eden bir memur bakımından, diğer memurlara eşit şartlar altında, bahis konusu hükümler tarafından komisyona verilen görevleri ifa eder.

3. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasının 192 nci maddesinin 1 nci, 6 ncı ve 7 nci fıkraları, 193 ncü maddesi ve 194 ncü maddesi, aşağıdaki kimselerin tekaütlük maaşı almak ehliyet ve haklarına uygulanır :

(a) Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra Kıbrıs Cumhuriyeti âmme hizmetinde çalışmaya devam eden, veya bu tarihten hemen önceki devrede Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde olup da nakil veya emekliliğinden önce izinli bulunan bir memur, ve bu memurun dul karısı, çocukları, ona bağlı şahıslar ve mirasçıları; ve

(b) Anayasanın yürürlüğe girmesinden önce Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde olup da bu sıfatı son bulmuş olan bir şahıs, ve bu şahsın dul karısı, çocukları, ona bağlı şahıslar veya mirasçıları;

Ve bahis konusu memurlara ve diğer şahıslara emeklilik maaşı buna göre tahakkuk ettirilir ve ödenir.

4. (1) İşbu Andlaşmanın tarihinde veya ondan sonra Kıbrıs Adası dışında ödenen emeklilik maaşları, sterlin olarak ödenir ve rayıçteki her hangi bir değişikliğe bakılmaksızın işbu Andlaşmanın tarihinde sterlin lirası ile Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde kullanılan para arasındaki resmî döviz kuru üzerinden hesab olunur :

Ancak, Kıbrıs Cumhuriyeti parasının değerinin değiştirilmesinden mütevellit umumi bir maaş değişikliğinin neticesi olarak bir memurun emeklilik maaşı arttığı takdirde, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, bu memura emeklilik maaşının artışı tahakkuk ettirmeden önce; bu memurun kendisine verilecek her hangi bir emeklilik maaşının, maaş değişikliği tarihinde yürürlükte olan döviz kuru üzerinden hesaplanmasını kabul etmesini şart koşabilir.

(2) İşbu Andlaşmanın tarihinden önce kendisine bir emeklilik maaşı tahakkuk ettirilen veya ödenen her emekli, işbu tarihten sonraki bir yıl zarfında, emeklilik maaşının ve istikbalde dul karısına, çocuklarına, kendisine bağlı şahıslara veya mirasçılara ödenebilecek olan her hangi bir emeklilik maaşının, Kıbrıs Adası dâhilinde veya Kıbrıs Adası haricinde ödenmesi hususunda bir tercih yapar :

Ancak, kendisine emeklilik maaşı ödenen memur bu tarihten sonra bir yıl zarfında tercihini kullanmadığı takdirde, o tarihte kendisine ödenmekte olduğu yere göre, Kıbrıs Adası dâhilinde veya Kıbrıs Adası haricinde emeklilik aidatının ödenmesi hususunda tercihini kullanmış sayılır.

(3) İşbu Andlaşmanın tarihinde veya ondan sonra emekli olan emeklilik maaşı almaya haklı her memur, hangisi daha sonra ise, emeklilik maaşının tahakkuk ettirilmesinden önce veya işbu Andlaşmanın tarihinden sonra bir yıl zarfında, emeklilik maaşının, ve dul karısına, çocuklarına, kendisine bağlı şahıslara veya mirasçılara ödenebilecek her hangi bir emeklilik maaşının, Kıbrıs Adası dâhilinde veya Kıbrıs Adası haricinde ödenmesi hususunda tercih sahibidir.

(4) Her hangi bir şahsın ölümü üzerine, bir emeklilik maaşı onun dul karısına, çocuklarına veya her hangi bir bağlı şahsa veya onun mirasçılara ödenecek olduğu takdirde, emeklilik maaşının Kıbrıs Adası dâhilinde veya Kıbrıs Adası haricinde ödenmesi hususundaki tercih :

(a) Emeklilik maaşı, alacak olan tarafından, bu şahsın ölümünden sonraki bir yıl zarfında kullanılabilir; ve

(b) Böyle kullanıldığı takdirde, (eğer varsa) bu şahıs tarafından işbu fıkranın (2) nci bendi veya (3) ncü bendi gereğince kullanılan tercih yerine geçer.

(5) İşbu fıkra uyarınca bir emeklilik maaşının Kıbrıs Adası haricinde sterlin olarak ödenmesi hususunda bir tercih kullanıldığı takdirde, emeklilik maaşı sahibinin zaman zaman yazı ile yapacağı talebe göre, emeklilik maaşı Kıbrıs Ada'sının haricinde her hangi bir yerde ödenebilir, veya, emeklilik maaşı sahibi Kıbrıs Ada'sında mukim hale geldiği ve yazı ile öyle talebettiği takdirde, Kıbrıs Adası dâhilinde ödenebilir.

(6) İşbu fıkra uyarınca kullanılan bir tercih :

(a) Yazılı tebligat ile kullanılır; ve

(b) Tebligatın alındığı tarihte kullanılmış sayılır.

(7) İşbu fıkrada, «emeklilik maaşı olan» bir emeklilik maaşı ödenmesi hakkını haiz olan şahıs, veya bu şahıs bir küçük ise, onun kanuni vasisi demektir.

(8) İşbu fıkra, yalnız işbu listenin 1 nci fıkrasının (1) (a), (1) (b), ve (1) (c) bentlerinde tarif olunan ve işbu Andlaşmanın tarihinden önce Kıbrıs Sömürgesi amme hizmettinden, yerine göre emekli olmuş veya nakledilmiş veya emekliliği veya naklolunması kendi arzusu üzerine veya resen karlaştırılmış memurlara ve bu memurların dul karılarına, çocuklarına, kendilerine bağlı şahıslara veya mirasçılara uygulanır.

(F) EKI

BÖLÜM - I.

KISIM — 1.

Birleşik Kırallık ve Kıbrıs Cumhuriyeti Egemen Üs Bölgeleri ve Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesi arasındaki sınırlar üzerinde gümrük mânileri tesis edilmesinden kaçınmak gerektiğini ve buna göre gümrük anlaşmaları yapmayı kabul ederler.

KISIM — 2.

Egemen Üs Bölgelerinde veya Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesinde bir defa resim veya vergi alınan veya bundan muaf tutulan mal, Egemen Üs Bölgeleri ve Kıbrıs Cumhuriyeti Ülkesi arasında her hangi bir mütaakıp devir sebebiyle buna benzer her hangi bir mütemmim resim veya vergiye tabi olmaz.

KISIM — 3.

1. Birleşik Kırallık, Kıbrıs Cumhuriyeti ile başka türlü mutabık kalmadıkça, Egemen Üs Bölgeleri bakımından, malın ithal ve ihracında, Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından uygulanan aynı resimleri, yasak ve tahditleri ve mal üzerinde aynı vergileri uygular.

2. Bununla beraber, işbu kısmın 1 nci fıkrası Birleşik Kırallığın milletlerarası anlaşmalar gereğince bundan evvel mevcudolan vecibeleri ile çatışacak bir işlem yapmasını gerektirmez. Birleşik Kırallık bu gibi çatışan vecibeleri en kısa zamanda sona erdirmek için derhal harekete geçer.

KISIM — 4.

Kıbrıs Cumhuriyeti, limanlarda, hava meydanlarında ve ülkesi dâhilindeki diğer giriş mahallerinde, Egemen Üs Bölgelerine gönderilen veya oradan ihracedilen mallar üzerinden alınan resimleri tahsil etmek hakkını ve bu suretle tahsil olunan bütün resimleri kendisi için muhafaza etmek hakkını haizdir.

KISIM — 5.

1. Birleşik Kırallık makamları tarafından veya onlar namına Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde munhasıran resmî veya askerî maksatlar için, ithal edilen mallar üzerinde, hiçbir resim, yasak veya tahdit, ve ithal edilen mallara hiçbir vergi, veya bu gibi malların ihracına hiçbir vergi, uygulanmaz.

2. Resmî veya askerî maksatlar için Egemen Üs Bölgeleri dâhiline ithal edilen ve bu maksatlar için olan ihtiyaçlara fazla gelen mallar, aşağıdakiler dışında Kıbrıs Adası dâhilinde elden çıkarılamaz.

(a) Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında mutabık kalılabilecek şartlar uyarınca; veya

(b) İhraç suretiyle; veya

(c) Bir yetkili hizmet teşekkülüne veya Birleşik Kırallık personeline veya bunlara bağlı şahıslara satış veya hibe suretiyle.

KISIM — 6.

Kıbrıs Cumhuriyeti, malların ithal veya ihracına Birleşik Kırallık makamları, Birleşik Kırallık personeli bunlara bağlı şahıslar, mütaahhitler veya ordu satıcıları aleyhine fark gözetici, hiçbir resim, yasak veya tahdit uygulamaz veya mallar üzerinde her hangi bir vergi almaz.

KISIM — 7.

1. İşbu Andlaşmanın C Eki gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde bu Ekte gösterildiği üzere Birleşik Kırallık personeline, bunlara bağlı şahıslara ve mütaahhitlere uygulanan imtiyazlar ve muafiyetler, Egemen Üs Bölgeleri dâhilindeki Birleşik Kırallık personeline, bunlara bağlı şahıslara ve mütaahhitlerine uygulanır.

2. İşbu Andlaşmanın C Ekinin malların elden çıkarılması hakkındaki hükümleri, bu Ek uyarınca ithal edilen mallara uygulandığı veçhile işbu kısmın 1 nci fıkrası uyarınca resimden muaf olarak ithal edilen mallara uygulanır.

KISIM — 8.

İşbu Ekin bu bölümünün yürütülmesine nezaret etmek ve bilhassa aşağıdaki hususlarda iki Hükümete tavsiyelerde bulunmak üzere, Birleşik Kırallık Hükümetinin üç temsilcisinden ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin üç temsilcisinden mürekkep bir komite kurulur.

(a) Gümrük kaçakçılığına ve bahis konusu resimlerden ve vergilerden kurtulmak için diğer yollara karşı olan tedbirlerin birbirine uydurulması;

(b) Egemen Üs Bölgeleri makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti gümrük teşkilâtı arasında iş birliği, ve

(c) İşbu Ekin bu bölümünün yürütülmesinde çıkabilecek her hangi bir mesele veya müşkülât.

KISIM — 9.

İşbu Ekin bu bölümünün 8 nci kısmı gereğince kurulan Komite, kezalik, işbu Andlaşmanın C Ekinin 11 nci kısmının 4 ncü fıkrasının ve Kıbrıs Ada'sı dâhilindeki yetkili hizmet teşekkülleri ile ilgili gümrük meseleleri hakkında iki Hükümet arasında yapılabilecek her hangi bir anlaşma veya mutabık kalınabilecek her hangi bir usulün yürütülmesine nezaret eder ve iki Hükümete bununla ilgili tavsiyelerde bulunur.

KISIM — 10.

İşbu Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün 9 ncu kısmının 4 ncü fıkrası ve C Ekinin 11 nci kısmının 3 ncü fıkrası, bu Eklerdeki konulara uygulandıkları veçhile, işbu Ekin bu bölümündeki konulara uygulanırlar.

KISIM — 11.

İşbu Ekin bu bölümündeki hiçbir husus, işbu Andlaşmanın B Eki ve C Eki tarafından bahşolunan imtiyaz ve muafiyetlere tesir etmez ve bunlara hanel getirmez.

KISIM — 12.

İşbu Ekin bu bölümü maksatları bakımından:

(a) «Mallar» her nevi kayda şayan menkul malı içine alır;

(b) «Birleşik Kırallık makamları», «Birleşik Kırallık personeli», «yetkili hizmet teşekkülleri», «bağlı şahıslar», «mütaahhitler» ve «ordu satıcıları», bu ibareleri, işbu Andlaşmanın B Eki maksatları bakımından taşıdıkları aynı mânaları taşırlar;

(c) «Egemen Üs Bölgeleri», Akrotiri Egemen Üs Bölgesi ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi demektir;

(d) «Resim» ve «İthalât» işbu Andlaşmanın C Ekinin 11 nci kısmının 12 nci fıkrasındaki mânaları taşırlar.

KISIM — 13.

İşbu Ekin bu bölümündeki hiçbir husus, Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında işbu Ekin bu bölümünün şumulüne giren konulardan her hangi biri ile ilgili her hangi bir hususi anlaşma veya düzenleme yapılmasını önlemez.

(F) — EKI

BÖLÜM - II

Kıbrıs Cumhuriyeti, münasip şartlarla anlaşma suretiyle, mahiyetleri ne olursa olsun, bütün anlaşmalarla ilgili olarak, Birleşik Kırallığa, Yunanistan'a ve Türkiye'ye en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi bahşeder. İşbu fıkra Birleşik Kırallığın işbu Andlaşma gereğince olan haklarına uygulanmaz.

GARANTİ ANDLAŞMASI

Bir taraftan Kıbrıs Cumhuriyeti, diğer taraftan Yunanistan, Türkiye ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı,

I - Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasının temel maddeleri ile kurulan ve düzenlenen bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin tanınması ve idame edilmesinin müşterek menfaatleri iktizasından olduğunu mülâhaza ederek,

II - Bu Anayasa ile ihdas edilen duruma riayete aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır : —

MADDE - I.

Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin idamesini ve Anayasasına riayet edilmesini sağlamayı taahhüdeder.

Kıbrıs Cumhuriyeti, her hangi bir Devlet ile, tamamen veya kısmen her hangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüdeder. Bu itibarla, her hangi diğer bir devlet ile birleşmeyi veya Ada'nın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, teşvik edecek her hareketi yasak ilân eder.

MADDE - II.

Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık, Kıbrıs Cumhuriyetinin bu Andlaşmanın 1 nci maddesinde gösterilen taahhütlerini nazara alarak, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini ve Anayasanın temel maddeleri ile ihdas edilen durumu tanırlar ve garanti ederler.

Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık, aynı şekilde, kendilerini ilgilendirdiği nisbette, Kıbrıs'ın her hangi diğer Devlet ile birleşmesini veya Ada'nın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, teşvik etmek gayesini güden her hareketi yasak etmeyi taahhüdederler.

MADDE - III.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyetinin tesisi zamanında Birleşik Kırallığın egemenliğinde kalan bölgelerin bütünlüğüne riayet etmeyi ve bugün Lefkoşa'da imzalanmış Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmaya uygun olarak Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından kendisine tanınacak olan hakların Birleşik Kırallık tarafından kullanılmasını ve onlardan istifade edilmesini garanti etmeyi taahhüdederler.

MADDE - IV.

Bu Andlaşmanın hükümleri ihlâl edildiği zaman, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık, bu hükümlere riayeti sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi taahhüdederler.

Müştereken veya anlaşarak hareket mümkün olmadığı takdirde, garanti veren üç devletten her biri, bu Andlaşma ile ihdas edilen durumu tekrar tesis munhasır maksadı ile harekete geçmek hakkını muhafaza eder.

MADDE - V.

Bu Andlaşma imzalanması tarihinde yürürlüğe girer. Bu Andlaşmanın asıl metinleri Lefkoşa'da muhafaza edilecektir.

Yüksek Akıd Taraflar, bu Andlaşmayı, en erken bir zamanda, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102 nci maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Sekreteryası nezdinde tescil ettireceklerdir.

EK - III.

ANAYASANIN TEMEL MADDELERİNİN LİSTESİ

(MADDE — 182)

Maddeler ve maddelerin kısımları

Madde

- 1
3 fıkra 1 ve 2
4 fıkra 1
fıkra 2 Cumhuriyet makamlarını ilgilendirdiği nisbette
fıkra 3 Cemaat makamlarını ilgilendirdiği nisbette
fıkra 4 Cumhuriyet vatandaşlarını ilgilendirdiği nisbette
5
23 fıkra 4 Cumhuriyeti veya bir belediye teşkilâtını ve (c) bendini ilgilendirdiği nisbette
fıkra 5 Zorla iktisabedilen malların Cumhuriyet veya bir belediye teşkilâtı tarafından kullanılmasını ve sahibine iadesini ilgilendirdiği nisbette
fıkra 6
fıkra 11 Cumhuriyet veya bir belediye teşkilâtı tarafından yapılan zorla iktisaba ve bu fıkranın mahkemelere müracaat etmeye ve bunun icrayı durdurucu tesirine taallük ettiği nisbette
36 fıkra 2
39 fıkra 1 Genel oy hakkını ilgilendirdiği nisbette
42 fıkra 1 Söz vermenin Anayasaya iman ve riayet etmeye dair olan kısmı dışındaki metni haric olmak üzere
fıkra 2
43 fıkra 1 Beş yıllık devreyi ilgilendirdiği nisbette
44 fıkra 2 ve 4
46 Dördüncü fıkrası haric olmak üzere
50 fıkra 1 (a) bendinin (i) den - dâhil - (vi) ya - dâhil - kadar olan kısmı haric olmak üzere
51 fıkra 1 ve 2
fıkra 3 Bütçe için konulan otuz günlük zaman haric olmak üzere
fıkra 4 ve 6
52 140 ncı madde gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaata dair kısmı haric olmak üzere
53 fıkra 1, 2 ve 3
57 fıkra 2 Mehil tahditlerine ve şarta dair kısmı haric olmak üzere
fıkra 3 Mehil tahditlerine dair kısım haric olmak üzere
fıkra 4 İlâm ilgilendirdiği nisbette
61
62 fıkra 2 Yüzde nisbetlerini, ayrı ve genel oy hakkını ve nisbetin her hangi istatistik sayısından bağımsız olmasını ilgilendirdiği nisbette
65 fıkra 1 Beş yıllık devreyi ilgilendirdiği nisbette
78
86

- 87 fıkra 1 (a) dan - dâhil - (e) ye - dâhil - kadar olan bentler ve 88 nci maddeye atıf yapan son kelimeleri haricolmak üzere (f) bendi.
- 89 fıkra 1 (b) ve (c) bentleri ve 2 nci ve 3 ncü fıkralar
- 92 Yalnız Cemaat Meclislerinin üyelerinin sayısını tâyin etmelerini ilgilendirdiği nisbette
- 108
- 112 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 115 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 118 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 123
- 126 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 129
- 130
- 131
- 132
- 133 fıkra 1 Bent (2) deki şart haricolmak üzere
- 137 fıkra 1
- fıkra 3 Yalnız kanunların veya kararların yürürlüklerinin durdurulmasını ilgilendirdiği nisbette
- fıkra 4 Şartı haricolmak üzere
- 138 fıkra 1
- 139 fıkra 1 Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri arasındaki yetki uyumsuzluğunu ilgilendirdiği nisbette
- 153 fıkra 1 Bent (2) deki şart haricolmak üzere
- 157 fıkra 1 ve 2
- 159 fıkra 1, 2, 3 ve 4
- 160 fıkra 1 Mahkemelerin baktıkları konuları gösteren kısmı,
- fıkra 3 Şartı haricolmak üzere
- 170
- 173 fıkra 1 Şehirlerin isimleri hari olmak üzere
- fıkra 3 Koordinasyon Komitesine verilen müşterek hizmetlerin görülmesine dair kısmı haricolmak üzere
- 178
- 181
- 182
- 185 fıkra 2

MADDE — 1.

Kıbrıs Devleti, bu Anayasa gereğince, Cumhurbaşkanı Kıbrıs Elen Cemaati tarafından seçilen bir Elen ve Cumhurbaşkanı Muavini Kıbrıs Türk Cemaati tarafından seçilen bir Türk olan, Başkanlık rejimine sahip bağımsız ve egemen bir Cumhuriyettir.

MADDE — 3.

1. Cumhuriyetin resmî dilleri Elence ve Türkçedir.
2. Teşrii, icrai ve idari muamele ve vesikalar her iki resmî dilde yazılır ve Anayasanın açıkca gerekli kaldığı hallerde Cumhuriyet Resmî Gazetesinde her iki resmî dilde yayınlanmak suretiyle ilân edilir.
3. Bir Elence veya bir Türkçe hitabeden idari veya diğer resmî vesikalar muhatabına göre Elence veya Türkçe yazılır.
4. Adli muamelelerin yürütülmesi veya yapılması ve kararların yazılması, taraflar Elence ise Elence, taraflar Türk ise Türkçe ve taraflar Elen ve Türk ise hem Elence hem de Türkçe olur. Diğer bütün hallerde, bu maksatlarla kullanılacak dil veya diller 163 ncü madde gereğince Yüksek Mahkeme tarafından yapılacak Mahkeme Tüzüğü ile tesbit edilir.
5. Cumhuriyet Resmî Gazetesinde her metin her iki resmî dilde ve aynı sayıda yayınlanır.
6. (1) Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanan her hangi bir teşrii, icrai veya idari muamele veya vesikanın Elence ve Türkçe metinleri arasındaki her hangi bir fark, yetkili bir mahkeme tarafından halledilir.
(2) Bir Cemaat Meclisinin Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanan her hangi bir kanun veya kararının muteber metni bu Cemaat Meclisinin dilindeki metindir.
(3) Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmamakla beraber başka suretle yayınlanmış bulunan bir icrai veya idari muamele veya vesikanın Elence ve Türkçe metinlerinde her hangi bir fark ortaya çıktığı zaman ilgili Bakanın veya ilgili her hangi bir başka makamın hangi metin muteber veya doğru sayılması gerektiği hakkında yapacağı beyan nihai ve kesin olacaktır.
(4) Yukarıda söylenen şekilde metinlerde bir fark görüldüğü her hangi bir halde, yetkili mahkeme muhik addedeceği bir tazminata karar verebilir.
7. Madeni ve kâğıt paralarda ve pullarda her iki resmî dil kullanılır.
8. Her şahıs, Cumhuriyet makamlarına resmî dillerden biri ile müracaat etme hakkını haizdir.

MADDE — 4.

1. Cumhuriyetin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müstereken seçilecek tarafsız şekil ve renkte bir bayrağı olacaktır.
2. Cumhuriyet makamları ve Cumhuriyet kanunları ile veya bunlara göre kurulan âme hükmi şahısları veya âme menfaatine yararlı teşekküller Cumhuriyet Bayrağını asarlar ve tatil günlerinde bu bayrak ile birlikte Yunan ve Türk bayraklarının her ikisini aynı zamanda asmak hakkını haizdirler.
3. Cemaat makamları ve müesseseleri tatil günlerinde, Cumhuriyet Bayrağı ile birlikte Yunan ve Türk bayraklarından birini aynı zamanda asmak hakkını haizdirler.
4. Cumhuriyetin her hangi bir vatandaşı veya, üyeleri Cumhuriyet vatandaşı olan, âme müesseselerinden başka hükmi şahsiyeti haiz olan veya olmayan her hangi bir müessese gayrimenkullerine, Cumhuriyet, Yunan veya Türk bayraklarından her hangi birini tahdide tabi olmaksızın asmak hakkını haizdir.

Elen Cemaati Yunan milli bayramlarını ve Türk Cemaati Türk milli bayramlarını tesit etmek hakkını haizdirler.

1. Her şahıs, yalnızbaşına veya başkaları ile birlikte, her hangi bir menkul veya gayrimenkul mal edinme, buna malik olma, zilyed olma, bundan intifa veya buna tasarruf etme hakkına ve bu hakka riayet edilmesi hakkına sahiptir.

Cumhuriyetin, yeraltı suları, madenler ve eski eserler üzerindeki hakkı mahfuzdur.

2. Bu maddede konanlar dışında, 1 nci fıkradaki hak hiçbir suretle kaldırılamaz veya kısılmaz veya tahdidedilemez.

3. 1 nci fıkradaki hakkın kullanılmasına, âmme selâmeti veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı veya şehir ve memleket plânlaması veya her hangi bir mülkün âmme menfaati için geliştirilmesi ve faydalı kılınması yararına veya başkalarının haklarının korunması için kesin olarak lüzumlu kısıntı veya tahditler kanunla konabilir.

Bir mülkün iktisadi değerini fiilen azaltan kısıntı ve tahditler için derhal tam bir tazminat ödenir; anlaşmazlık halinde tazminatı hukuk mahkemesi tâyin eder.

4. Cumhuriyet veya belediyeler veya, kendi yetkilerine tabi eğitim, din, hayır veya spor müesseseleri, teşekkülleri veya tesisleri için ve yalnız kendi cemaat mensuplarından olmak kaydı ile, Cemaat Meclisleri veya kanunun kendilerine zorla iktisap hakkı tanıdığı âmme hükmi şahısları ve ya âmme menfaatine yararlı teşekküller, yalnız —

(a) Bu Anayasanın yürürlüğe girişi tarihinden itibaren bir sene içinde çıkarılacak umumi bir zorla iktisap kanununda hususi surette gösterilen ve âmme menfaati yararına olan bir maksat için; ve

(b) Bu maksadın, zorla iktisabı yapan makamın umumi zorla iktisap kanunu hükümlerine uygun olarak verdiği ve zorla iktisap sebeplerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Anlaşmazlık çıktığı takdirde bir hukuk mahkemesince tesbit edilecek tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın nakten ve peşin ödenmesi şartı ile,

Her hangi bir menkul ve gayrimenkul malı veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaati zorla iktisaba yetkilidirler.

5. Zorla iktisabedilmiş her hangi bir gayrimenkul mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat, sadece bu iktisap maksadı için kullanılabilir. Bu maksat, iktisap tarihinden itibaren üç sene içinde gerçekleşmediği takdirde, iktisabeden makam, bu üç senelik sürenin sonunda iktisabedileni, iktisap fiyatına eski sahibine iade etmeyi teklif eder. Bu şahıs, kabul veya ret cevabını, bu teklifi aldığı tarihten itibaren üç ay içinde bildirir ve kabul ettiğini bildirdiği takdirde, kabul tarihinden itibaren yine üç ay içinde iktisap bedelini iade etmesi üzerine iktisap edilen hemen kendisine iade edilir.

6. Zirai ıslah maksadı ile zorla iktisaplarda, toprak yalnız gayrimenkulü zorla iktisabedilen malikin mensubolduğu cemaata mensup şahıslara dağıtılabilir.

7. Bu maddenin 3 ncü ve 4 ncü fıkraları, her hangi bir verginin veya para cezasının tahsili, her hangi bir hükmün infazı, mukaveleden doğma bir vecibenin ifası veya can veya malın tehlikeden korunması maksadı ile konmuş bir kanunun hükümlerine tesir etmez.

8. Cumhuriyet veya, kendi yetkilerine tabi eğitim, din, hayır veya spor müesseseleri, teşekkülleri veya tesisleri için ve ancak maliki ve zilyedi kendi cemaat mensuplarından olmak kaydı ile, Cemaat Meclisleri yalnız —

(a) Bu Anayasanın yürürlüğe girişi tarihinden itibaren bir sene zarfında çıkarılacak umumi bir el koyma kanununda hususi surette gösterilecek olan ve âmme menfaati yararına bir maksat için; ve

(b) Bu maksadın, el koymayı yapan makamın umumi el koyma kanununda hususi surette gösterilecek olan ve âmme menfaati yararına bir maksat için; ve

(b) Bu maksadın, el koymayı yapan makamın umumi el koyma kanununun hükümlerine uygun olarak verdiği ve el koyma sebeplerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Üç seneyi geçmeyen bir süre için; ve

(d) Anlaşmazlık çıktığı takdirde bir hukuk mahkemesince tesbit edilecek tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın hemen nakten ödenmesi şartı ile,

Her hangi bir menkul ve gayrimenkul bir mala el koyma yetkisine sahiptirler.

9. Bu maddenin 1 nci fıkrasında konular hak, bu madde hükümlerine rağmen, her hangi bir piskoposluk, manastır, kilise veya her hangi bir diğer kilise hükmi şahsına ait her hangi menkul veya gayrimenkul bir mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat bakımından, bahis konusu malları murakabesi altında bulunduran yetkili kilise makamının yazılı rızası olmadıkça, hiçbir suretle kaldırılamaz, kısılamaz veya tahdit edilemez ve bu maddenin 3 ve 4 ncü, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri bu fıkra hükümlerine tabidir.

Ancak, bu maddenin 3 ncü fıkrası hükümlerine göre şehir ve memleket plânlaması için yapılan kısıntılar veya tahditler, bu fıkra hükmüne girmez.

10. Bu maddenin 1 nci fıkrasında konulan hak, bu madde hükümlerine rağmen, vakıfların meşrutunleyhleri ve mevkuflar ve camilere veya diğer İslâm sinî müesseselerine aidolan mallar da dâhil olmak üzere vakıf her hangi bir menkul veya gayrimenkul mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat bakımından, Türk Cemaat Meclisinin tasvibi olmaksızın ve ahkâmülevkafa uygun bulunmadıkça, hiçbir suretle kaldırılamaz, kısılamaz veya tahdit edilemez ve bu maddenin 3 ve 4 ncü, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri bu fıkra hükümlerine tabidir:

Ancak, bu maddenin 3 ncü fıkrası hükümlerine göre şehir ve memleket plânlaması için yapılan kısıntılar veya tahditler, bu fıkra hükümlerine girmez.

11. İlgili her şahıs, bu madde hükümleri ile ilgili olarak veya bunlar gereğince mahkemeye müracaat etmek hakkına sahiptir ve böyle bir müracaat zorla iktisap muamelelerini durdurur; bu maddenin 3 ncü fıkrasına göre konulan her hangi bir kısıntı veya tahdit hallerinde, mahkeme, bu muamelelerin durdurulmasını emredebilir.

Mahkemenin bu fıkra hükümlerine göre vereceği her karar istinaf edilebilir.

MADDE — 36.

1. Cumhurbaşkanı Devlet Başkanındır ve Cumhuriyetteki bütün şahıslara tekaddüm eder.

Cumhurbaşkan Muavini Devlet Başkan Muavinidir ve Cumhurbaşkanından sonra Cumhuriyetteki bütün şahıslara tekaddüm eder.

Geçici olarak gaybubeti veya görevlerini yapamaması hallerinde Cumhurbaşkanına vekâlet etmek veya onun yerini almak bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği tarzda olur.

2. Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkanı Muavininin geçici olarak gaybubeti veya görevlerini yapamaması halinde, kendisine, bu halin devamınca, hale göre, Temsilciler Meclisinin Reisi veya Reisvekili ve onun gaybubeti veya bu makam münhal bulunduğu takdirde, 72 nci madde gereğince ona vekâlet eden Temsilci Vekâlet eder.

MADDE — 39.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin seçimi tek dereceli, genel ve gizli reyile olacak ve, ara seçim hariç, aynı günde fakat ayrı ayrı cereyan edecektir :

Ancak, her iki halde de, seçim için yalnız bir aday mevcutsa bu aday seçilmiş olarak ilân edilir.

2. Muteber olarak verilen reylerin yüzde ellisinden fazlasını alan aday seçilir. Adaylardan hiçbiri gerekli ekseriyeti sağlamadığı takdirde, seçim, mütaakıp haftanın aynı gününde, mute-

ber olarak verilen reylerin en çoğunu alan iki aday arasında tekrarlanır ve tekrarlanan böyle bir seçimde muteber olarak verilen reylerin en çoğunu alan aday seçilmiş sayılır.

3. Deprem, su baskını, genel salgın hastalık ve benzeri gibi olağanüstü ve beklenmedik sebepler yüzünden seçim bu Anayasa gereğince tesbit edilen tarihte yapılamadığı takdirde, mütaakip haftanın aynı gününde yapılır.

MADDE — 42.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini görevlerine Temsilciler Meclisi önünde aşağıdaki sözü vererek başlarlar :

«Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasına ve buna uygun olarak yapılmış kanunlara, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına, iman ve riayet edeceğime söz veririm.»

2. Temsilciler Meclisi, bu maksatla, görevi biten Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin beş senelik görev sürelerinin son gününde ve 44 ncü maddenin 4 ncü fıkrası gereğince bir ara seçimi yapıldığı takdirde, bu seçimden sonraki üçüncü gün toplanır.

MADDE — 43.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini görevlerine başladıkları tarihten itibaren beş sene süre ile görev görürler ve kendilerinden sonra seçilen Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin görevlerinin başlamasına kadar görevlerine devam ederler.

2. 44 ncü maddenin 4 ncü fıkrası gereğince bir ara seçimde seçilen Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, yerine seçildiği Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavininin görev süresinin geri kalan kısmı için görev görür.

3. Yeni bir Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin seçimi, bunların görevleri biten Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin beş senelik görev sürelerinin son gününde görevlerine başlayabilmeleri için, bu süre bitmeden evvel yapılır.

MADDE — 44.

1. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muavinliği aşağıdaki hallerde inhilâl eder :

(a) Ölüm ile;

(b) Temsilciler Meclisine hitaben ve, hale göre, Reisi veya Reisvekili vasıtasıyla alınan yazılı istifa ile;

(c) Ağır hiyanet veya haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan hüküm giyme halinde;

(d) Görevi fiilen görmeye engel daimî bedenî veya akli yetersizlik veya geçici olanların dışında gaybubet halinde.

2. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muavinliği inhilâl ettiği takdirde, bu inhilâl süresince, Temsilciler Meclisinin Reisi veya Reisvekili, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavinine vekâlet eder .

3. Bu maddenin 1 ncü fıkrasının (d) bendi ile ilgili olarak ortaya çıkacak her mesele hakkında, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavininin mensubolduğu Cemaate mensup temsilcilerin basit ekseriyeti ile verilecek bir karar üzerine Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısının yapacakları teklif ile, Yüksek Anayasa Mahkemesi karar verir :

Ancak, mezkûr temsilcilerin sayısı toplamının asgari beşte biri tarafından imzalanan bir karar teklifi olmaksızın, Temsilciler Meclisinde bu hususla ilgili karar alınamaz, gündemine madde konamaz veya müzakere edilemez.

4. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muavinliği inhilâl ettiğinde, bu inhilâl, vukuu tarihinden itibaren kırkbeş günü geçmiyen bir süre içinde yapılacak bir ara seçimi ile doldurulur.

İcra kuvveti Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından temin olunur.

İcra kuvvetini temin için Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin yedi Elen Bakan ve üç Türk Bakandan müteşekkil bir Bakanlar Kurulu vardır. Bakanlar, hale göre, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından inha edilirler ve her ikisi tarafından imzalanacak bir kararname ile tâyin olunurlar. Bakanlar Temsilciler Meclisi dışından seçilebilir.

Mütaakıp bakanlıklardan, yani Dışişleri, Millî Savunma veya Maliye bakanlıklarından biri, bir Türk Bakana verilir. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini anlaştıkları takdirde bu sistemin yerine bir münavebe sistemi koyabilirler.

Bakanlar Kurulu 54 ncü maddede gösterildiği gibi icra kuvvetini kullanır.

Bakanlar Kurulunun kararları mutlak ekseriyetle alınır ve, 57 nci maddeye uygun olarak Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini veya her ikisi tarafından kesin veto veya iade hakkı kullanılmadığı takdirde, bunlar tarafından 57 nci madde hükümlerine uygun olarak Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmak suretiyle derhal ilân olunur.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin aşağıdaki konular ile ilgili herhangi bir kanun veya kararına veya onun herhangi bir kısmına karşı kesin veto hakkına, ayrı ayrı veya müştereken sahiptirler :

(a) Yunanistan Kırallığının ve Türkiye Cumhuriyetinin ikisinin birden katıldığı Milletlerarası teşekküller ve ittifak anlaşmalarına Cumhuriyetin katalması müstesna olmak üzere, dışişleri ;

Bu bend maksatları bakımından «dışişleri» aşağıdaki konuları içine alır :

(i) Devletlerin tanınması, diğer memleketlerde diplomatik ve konsolosluk münasebetlerinin tesisi ve bu münasebetlerin kesilmesi. Diplomatik temsilcilere agreman ve konsolosluk temsilcilerine exequatur verilmesi dışişleri hizmetinde bulunan diplomatik temsilcilerin ve konsolosluk temsilcilerinin yabancı memleketlerde göreve gönderilmeleri ve dışişleri hizmetinde bulunan hususi temsilcilerin yabancı memleketlerde görevlendirilmeleri dışişleri hizmetinde olmayan şahısların yabancı memleketlerde diplomatik temsilci olarak her hangi bir göreve tâyin ve gönderilmeleri ve dışişleri hizmetinde olmayan şahısların hususi temsilci olarak yabancı memleketlerde görevlendirilmeleri ;

(ii) Milletlerarası andlaşma, sözleşme ve anlaşmaların akdi ;

(iii) Harb ilânı ve sulh akdi ;

(iv) Cumhuriyet vatandaşlarının ve menfaatlerinin yabancı memleketlerde korunması ;

(v) Yabancıların Cumhuriyette ikamet, statü ve menfaatleri ;

(vi) Cumhuriyet vatandaşlarının yabancı tabiiyetini iktisapları ve yabancı bir hükümetin görevini kabul etmeleri veya hizmetine girmeleri ;

(b) Aşağıdaki savunma konuları :

(i) Silâhlı Kuvvetlerin terkihi ve vüsati ile bu kuvvetlere ayrılacak tahsisat ;

(ii) Kadrolara tâyinler ve bunlardaki terfiler ;

(iii) Harb malzemesinin ve her nevi patlayıcı maddelerin ithali ;

(iv) Müttefik memleketlere üsler verilmesi ve diğer kolaylıkların tanınması ;

(c) Aşağıdaki emniyet konuları :

(i) Kadrolara tâyinler ve bunlardaki terfiler ;

(ii) Kuvvetlerin dağıtımı ve yerleştirilmesi ;

(iii) Fevkalâde tedbirler ve sıkıyönetim ;

(iv) Polis kanunları.

Yukarda (c) bendi gereğince veto hakkının, polis ve jandarmanın normal çalışmasını ilgilendirenlerin dışındaki, bütün istisnai tedbir ve kararları kavradığı belirtilir.

2. Yukardaki veto hakkı bir kanun veya kararın bütününe veya her hangi bir kısmına karşı kullanılabilir ve sonuncu halde kısmen veto edilmiş kanun veya karar, veto edilmemiş kısmının bu Anayasanın ilgili hükümleri gereğince ilân edilmek üzere sunulup sunulmayacağı hakkında bir karar verilmesi için Temsilciler Meclisine iade edilir.

3. Bu madde gereğince veto hakkı, Temsilciler Meclisi kanunlarının veya kararlarının ilânı için 52 nci maddede konulan süre içinde kullanılır.

MADDE — 51.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararını veya onun her hangi bir kısmını, tekrar incelenmesi için, Meclise iade etmek hakkına, ayrı ayrı veya müştereken, sahiptirler.

2. Bütçenin Temsilciler Meclisi tarafından kabul olunması üzerine, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bütçeyi, kendi kanaati veya kanaatlerince ayırdedici olması sebebine dayanarak Temsilciler Meclisine iade etmek hakkına veya haklarına, ayrı ayrı veya müştereken, sahiptirler.

3. Bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterildiği üzere, bir kanun veya karar veya onun her hangi bir kısmı, Temsilciler Meclisine iade edildiği takdirde, Temsilciler Meclisi iade olunan konu hakkında iade tarihinden itibaren onbeş gün içinde karar verir ve bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği üzere bütçe iade edildiği takdirde, Temsilciler Meclisi iade olunan konu hakkında iade tarihinden itibaren otuz gün içinde karar verir.

4. Temsilciler Meclisi kararında ısrar ettiği takdirde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, hale göre, kanun veya karar veya bütçeyi, bu Anayasa hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Temsilciler Meclisinin kanun veya kararlarının ilânı için tesbit olunan süre içinde Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle ilân ederler.

5. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini bu maddede gösterildiği üzere iade hakkını kullandığı zaman bunu diğerine hemen bildirir.

6. Bu maddede gösterilen iade hakkı, Temsilciler Meclisinin kanunlarının veya kararlarının ilânı için 52 nci maddede gösterilen süre içinde kullanılır.

MADDE — 52.

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararının kendi dairelerine ulaştırılmasından itibaren onbeş gün içinde, bu kanun veya kararı, bu süre içinde, hale göre 50 nci maddede gösterildiği üzere veto haklarını veya 51 nci maddede gösterildiği üzere iade haklarını veya 140 ve 141 nci maddelerde gösterildiği üzere Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama haklarını veya bütçe hakkında 138 nci maddede gösterildiği üzere Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat haklarını, ayrı ayrı veya müştereken, kullanmadıkları takdirde, Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmak suretiyle ilân ederler.

MADDE — 53.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, kendi Cemaatlerine mensubolup ölüm cezasına mahkûm edilen şahısları affetme hakkına sahiptir.

2. Zarar göre kimse ile suçlu ayrı Cemaatlere mensuboldukları takdirde, bu af hakkını, Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini aralarında varacakları anlaşma ile kullanırlar; ikisi arasında anlaşmazlık halinde şefaathin lehindeki rey üstün tutulur.

3. Bu maddenin 1 nci veya 2 nci fıkrası gereğince af hakkı kullanıldığı takdirde, ölüm cezası müebbet hapse çevrilir.

4. Diğer bütün hallerde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Cumhuriyetin bir mah-

kemesi tarafından verilen her hangi bir cezayı, Cumhuriyet Başsavcısının ve Başsavcı Yardımcısının müşterek tavsiyesi üzerine, azaltabilirler, durdurabilirler veya değiştirebilirler.

MADDE — 57.

1. Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararlar derhal Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkan Muavininin dairelerine ulaştırılır.

2. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkan Muavini veya her ikisi, Bakanlar Kurulunun kararlarını, bunların dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde tekrar incelenmek üzere Bakanlar Kuruluna iade etmek hakkına sahiptirler. Bu iade üzerine, Bakanlar Kurulu konuyu tekrar inceler ve kararında ısrar ederse Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini bu kararı, bu maddenin 4 nci fıkrası gereğince yayınlamak suretiyle ilân ederler :

Ancak, veto hakkının mevcudolduğu hallerde, iade hakkının kullanılması, Cumhurbaşkanı'nın veya Cumhurbaşkan Muavininin veya her ikisinin, üzerinde ısrar edilen karara karşı, bunun dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde, veto hakkını kullanmalarına engel olmaz.

3. Bir karar, 50 nci maddede gösterilen Dışişleri, Millî Savunma veya Emniyet ile ilgili ise, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkan Muavini veya her ikisi, bu karara karşı bunun kendi dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde, veto kullanmak hakkına sahiptirler.

4. Kararın tatbiki gerekiyor ve hakkında bu maddenin 2 nci veya 3 nci fıkralarında gösterildiği üzere veto veya iade hakkı kullanılmamış ise, bu karar Bakanlar Kurulunun aksine bir ifadesini ihtiva etmiyorsa, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmak suretiyle derhal ilân olunur.

MADDE — 61.

Cumhuriyetin teşriî kuvveti, bu Anayasa ile açıkça Cemaat Meclislerine ayrılanlardan başka bütün konularda Temsilciler Meclisi tarafından kullanılır.

MADDE — 62.

1. Temsilcilerin sayısı ellidir.

Bu sayı, Temsilciler Meclisinin, Elen Cemaatinin seçtiği temsilcilerin üçte ikisini ve Türk Cemaatinin seçtiği temsilcilerin üçte ikisini ihtiva eden bir ekseriyetle alacağı bir karar ile değiştirilebilir.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen temsilci sayısının yüzde yetmiş Elen Cemaati ve yüzde otuzu Türk Cemaati tarafından kendi üyeleri arasından ve temsilcilik sayısından fazla aday olduğu takdirde, aynı günde genel, tek dereceli ve gizli olarak ayrı ayrı yapılacak seçimle seçilir.

Bu fıkrada konulan temsilciler nisbeti her hangi bir istatistik sayısına tabi değildir.

MADDE — 65.

1. Temsilciler Meclisinin görev süresi beş yıllık bir devredir. Birinci Temsilciler Meclisin görev süresi bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte başlar.

2. Yeni seçilen Meclis bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince görevine başlayıncaya kadar süresi bitmiş Meclis görevine devam eder.

MADDE — 78

1. Temsilciler Meclisinin kanun ve kararları, hazır bulunan ve reylerini kullanan temsilcilerin reylerinin basit ekseriyeti ile kabul olunur.

2. Seçim Kanununda her hangi bir değişiklik, belediyeler ile ilgili veya resimler veya vergiler koyan her hangi bir kanunun kabulü, Elen ve Türk Cemaatleri tarafından seçilen ve reye iştirak eden Temsilcilerin ayrı ayrı basit ekseriyetini gerektirir.

MADDE — 86.

Elen ve Türk Cemaatlerinin her biri, kendi üyeleri arasından, bu Anayasa hükümleri gereğince açıkça kendisine ayrılmış bulunan yetkilere sahibolacak bir Cemaat Meclisi seçer.

MADDE — 87.

1. Cemaat Meclisleri, kendi Cemaatleri bakımından, bu Anayasanın sınırları içinde ve bu maddenin 3 ncu fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yalnız aşağıdaki konularda teşrii kuvveti kullanmak hakkına sahiptirler : —

- (a) Bütün dinî konular;
- (b) Bütün eğitim, kültür ve öğretim konuları;
- (c) Ahvali şahsiye;
- (d) Ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakacak mahkemelerin tereküpü ve dereceleri;
- (e) Kendi Cemaatlerinin refahını artırmak gayesi ile kurulan hayır ve spor tesis, teşekkül ve dernekleri gibi munhasıran cemaate ait mahiyette menfaat ve müesseseler ile ilgili konular;
- (f) Kendi ihtiyaçlarını ve murakabeleri altında bulunan teşekkül ve müesseselerin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi cemaatleri üyelerine 88 nci maddede gösterildiği gibi şahsi vergiler ve resimler koymak;
- (g) Bir Cemaat Meclisinin, munhasıran kendi cemaati üyelerinden müteşekkil belediyelerce takibolunan gayelerin tahakkuk ettirilmesini mümkün kılmak için belediyelere ait kanunların sınırları içinde nizamnameler veya talimatnameler şeklinde munzam mevzuatı gerektiren konular;
- (h) Kendilerine bu Anayasa ile verilen, istihsal ve istihlâk kooperatiflerini ve kredi müesseselerini murakabe etme ve munhasıran kendi cemaatlerinden müteşekkil belediyeler görevlerinde nezaret yetkilerini kullanmaları ile ilgili konular :

Ancak;

(i) Bir Cemaat Meclisi tarafından bu (h) bendi gereğince yapılacak olan her hangi bir cemaat kanunu, nizamname ve talimatname veya alınacak her hangi bir karar, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, istihsal ve istihlâk kooperatiflerini ve kredi müesseselerini düzenliyen veya belediyelere ait her hangi bir kanuna aykırı veya onunla uyumsuz olamaz;

(ii) Bu bendin yukarda (i) nin hükümlerinin hiçbirisi bu (h) bendi ile bir Cemaat Meclisine verilen yetkilerin kullanılmasi ile ilgili her hangi bir konuda Temsilciler Meclisine kanun yapmak yetkisini tanıy şekilde tefsir edilemez;

(i) Bu Anayasa tarafından açıkça gösterilen diğer konular.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının (f) bendinin hiçbir hükmü, Temsilciler Meclisinin, bu Anayasanın hükümlerine uygun olarak, şahsi vergi koyma yetkisini her hangi bir surette tahdid edecek şekilde tefsir edilmez.

3. Bir Cemaat Meclisinin, bu maddenin 1 nci fıkrası ile kendisine verilen kuvveti kullanmak suretiyle, yapacağı her hangi bir kanun veya alacağı her hangi bir karar, hiçbir suretle, Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararına veya bu Anayasa ile her hangi bir şahsa sağlanan ana hak ve hürriyetlere aykırı hiçbir hükmü ihtiva etmez.

1. Cemaat Meclisleri kendi cemaatleri bakımından, ayrıca aşağıdaki konularda da yetkiye sahiptirler :

(a) 87 nci maddenin, mütaakıp bentlerde özel hükümler bulunan, 1 nci fıkrasının (g) ve (h) bentlerinde gösterilenlerin dışındaki hükümleri gereğince teşriî kuvveti kullanmaya yetkili oldukları her hangi bir konu ile ilgili olarak,

(i) Kendi cemaat kanunları çerçevesi için siyaseti idare etmek;

(ii) Bir cemaat kanunu tarafından gösterilen tarzda ve şahıslar vasıtasıyla idari yetkileri kullanmak;

(b) Kendi cemaatlerinin refahını artırmak gayesi ile kurulan ve kanunlarla düzenlenen istihlal ve istihlâk kooperatifleri ve kredi müesseselerini murakabe etmek;

(c) Munhasıran kendi cemaatleri üyelerinden müteşekkil olan belediyelerin takibettikleri gayeleri tahakkuk ettirmek ve kanunlara tabi olan bu gibi belediyelere görevlerinde nezaret etmek.

2. 87 nci maddenin 1 nci fıkrasının (e) bendindeki ve bu maddenin 1 nci fıkrasının (b) bendindeki hükümlerin hiçbirisi, sekene istediği takdirde, bu bentlerde gösterilen mahiyette karma ve müşterek müesseselerin kurulmasını önliyecek şekilde tefsir edilmez.

3. Merkezî idare, bu maddenin 1 nci fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde gösterilen müessese, teşekkül veya belediyeleri, kendi bakımından, yürürlükte olan mevzuat gereğince, murakabe etmek istediği takdirde, bu murakabe, bahis konusu müessesese, teşekkül veya belediyenin aidolduğu cemaate mensup memurlar tarafından yapılır.

MADDE — 92.

Her Cemaat Meclisinin üyelerinin sayısı, ilgili Cemaat Meclisinin üyeleri sayısı toplamının üçte ikisinin ekseriyeti ile kabul olunan bir cemaat kanunu ile tâyin edilir.

MADDE — 108.

1. Elen ve Türk Cemaatlerinden herbiri, kendi Cemaatlerine ait bulunan eğitim, kültür, spor ve hayır müesseseleri için, hale göre, Yunan veya Türk hükümetlerinden malî yardım alma hakkına sahiptir.

2. Kezalik Elen ve Türk Cemaatlarından herbiri, kendi müesseselerinin faaliyeti için yeter sayıda öğretmen, profesör veya din adamına sahip olmadığı kanaatinde olduğu takdirde bu cemaat, ihtiyaçlarını karşılamak için, hale göre, Yunan veya Türk Hükümetlerinden tamamen lüzumu kadar sağlayabilecekleri personeli temin ve istihdam etmek hakkına sahiptir.

MADDE — 112.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bir yüksek mahkeme hâkimi tâyin edebilmek için gerekli vasıtaları haiz iki şahsı, biri Cumhuriyet Başsavcısı diğeri Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı olarak müştereken tâyin ederler :

Ancak, Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı aynı Cemaata mensup olamazlar.

2. Bağımsız bir daire olup hiçbir bakanlığa tabi bulunmayan Cumhuriyet Hukuk Dairesinin Başkanı Cumhuriyet Başsavcısı ve Başkan Yardımcısı Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısıdır.

3. Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı, her hangi bir mahkemede dinlenmek hakkına sahiptirler ve bu mahkeme önüne çıkan bütün diğerk şahıslara takaddüm ederler :

Ancak, Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısına daima takaddüm eder.

4. Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı, Cumhuriyet Adliyesinin daimî üyesidirler ve Reisi haric olmak üzere yüksek mahkeme hâkimlerinin tabi olduğu aynı şart ve kayıtlar ile görevlerini görürler ve görevlerine ancak bir yüksek mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ile ve tarzda son verilebilir.

5. Cumhuriyet Başsavcısının veya Başsavcı Yardımcısının Cemaatına mensup şahısları ilgilendiren bütün konularda, Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bir karar alınmadan önce, hale göre biri, ilgilinin Cemaatına mensubolan diğeri ile istişare eder :

Ancak, yalnız bir Cemaatın hâkimlerinden müteşekkil ceza mahkemelerindeki takibatın kesin idare ve mesuliyeti, bu Cemaata mensubolan, hale göre, Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısına aittir.

MADDE — 115.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâyük şahsı, biri Başmurakıp ve diğeri Başmurakıp Muavini olmak üzere, müstereken tâyin ederler :

Ancak, Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini aynı Cemaata mensubolamazlar.

2. Bağımsız bir daire olup hiçbir bakanlığa tabi bulunmayan Cumhuriyet Murakıplık Dairesinin Başkanı Başmurakıp ve Başkan Muavini Başmurakıp Muavinidir.

3. Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini, Cumhuriyetin daimî âmme memurlarındandır ve görevlerine son verilmesi veya emekliliğe sevkleri ancak bir yüksek mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ve tarzda yapılabilir.

MADDE — 118.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâyük şahsı, biri Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü diğeri Müdür Muavini olmak üzere, müstereken tâyin ederler :

Ancak, Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü ve Müdür Muavini aynı Cemaata mensubolamazlar.

2. Hiçbir bakanlığa tabi olmayan Cumhuriyet Emisyon Bankasının Başkanı Bankanın Müdürü ve Başkan Muavini Müdür Muavinidir.

3. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü ve Müdür Muavini, ya daimî âmme hizmeti üyesidirler veya tâyin kararnamelelerinde gösterilen kayıt ve şartlara göre tâyin edilmiş şahıslardır.

4. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, her hangi bir zaman, hale göre, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün veya Müdür Muavininin veya her ikisinin de görevlerine müstereken son verebilirler.

5. Görevlerine son verilmesinden hemen önce Cumhuriyetin daimî âmme memuru olan Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürünün veya Müdür Muavininin veya her ikisinin de görevine bir evvelki fıkraya göre son verildiği takdirde, hale göre, buna veya bunlara, bu maddenin 6 ncı fıkrası ve bu Anayasanın Cumhuriyet âmme hizmetine dair hükümleri mahfuz kalmak şartı ile, Cumhuriyetin daimî âmme hizmetinde diğeri uygun bir görev verilir.

6. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürünün ve Müdür Muavininin görevlerinin görülmesi ile ilgili her hangi bir disiplin konusu hakkında, 153 ncü maddenin 8 nci fıkrası gereğince kurulan Kurul yetkilidir.

MADDE — 123.

1. Âmme hizmeti, yüzde yetmiş Elen'lerden ve yüzde otuzu Türk'lerden müteşekkildir.

2. Bu kemmi dağıtım, âmme hizmeti kademelerinin her derecesinde ameli olarak mümkün olduğu kadar tatbik edilir.

3. İki Cemaattan birinin yüzde yüze yaklaşan bir ekseriyette bulunduğu bölgelerde veya mahallerde, bu bölgelere veya mahallere yerleştirilen veya buralarda kendilerine görev verilen âmme memurları o Cemaata mensubolur.

MADDE — 126.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâyık şahsı, bir Başmuhasip diğeri Başmuhasip Muavini olmak üzere, müştereken tâyin ederler :

Ancak, Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini aynı Cemaata mensubolamazlar.

2. Başmuhasip, Hazine Dairesinin Başkanı ve Başmuhasip Muavini, Başkan Muavinidir

3. — Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini Cumhuriyetin daimî âmme memurudurlar.

4. Başmuhasip ve Başmuhasip Muavininin emekliliğe sevkleri ve, azil ve görevden uzaklaştırma dâhil olmak üzere, her hangi disiplin murakabeleri, Âmme Hizmeti Komisyonunun yetkisi dâhilindedir.

MADDE — 129.

1. Cumhuriyetin, yüzde altmış Elen, yüzde kırkı Türk olan iki bin kişilik bir Ordusu olur.

2. Mecburi askerlik hizmeti, Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavininin müşterek mutabakatı olmaksızın konamaz.

MADDE — 130.

1. Cumhuriyetin emniyet kuvvetleri polis ve jandarmadan müteşekkildir ve Cumhurbaşkanı'nın ve Cumhurbaşkanı Muavininin müşterek mutabakatı ile azaltılıp çoğaltılabilecek olan iki bin kişilik bir kadrosu olacaktır.

2. Cumhuriyetin emniyet kuvvetleri yüzde yetmiş Elen'lerden ve yüzde otuz Türk'lerden teşekkül eder :

Ancak, başlangıç devresinde, yardımcı polis kuvvetleri hariç 11 Şubat 1959 tarihinde poliste hizmet görmekte iken Türk'lerin işine son vermemek için, Türk'lerin yüzde nisbeti âzami yüzde kırka kadar muhafaza edilebilir ve binnetice Elen'lerin yüzde nisbeti yüzde altmışa kadar indirilebilir.

MADDE — 131.

1. Cumhuriyet Ordusunun, polisinin ve jandarmasının kumandanları ve kumandan muavinleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunurlar.

2. Ordu, polis ve jandarmadan birinin kumandanı Türk'tür ve ordu, polis ve jandarma kumandanı hangi Cemaata mensup ise, kumandan muavini diğeri Cemaata mensubolur.

MADDE — 132.

Cumhuriyet ülkesinin, yüzde yüze yaklaşan bir nisbette yalnız bir Cemaat üyelerinin oturduğu kısımlarında bulunan kuvvetler, o Cemaata mensubolur.

MADDE — 133.

1. (1) Bir Elen hâkim, bir Türk hâkim ve bir tarafsız hâkimden mürekkep bir Cumhuriyet Yüksek Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Tarafsız hâkim mahkemenin reisidir.

(2) Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi ve diğeri hâkimleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunurlar. :

Ancak, yalnız Elen veya Türk hâkiminin mevkii münhal olduğu zaman, tâyin edilecek hâkimin mensubolduğu Cemaata göre, Cumhurbaşkanı'nın veya Cumhurbaşkanı Muavininin yapacağı tâyin teklifi, böyle bir tekliften itibaren bir hafta içinde Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini bu tâyin hakkında mutabakata varamadıkları takdirde üstün sayılır.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi Cumhuriyetin Başşehrinde toplanır.

3. Tarafsız hâkim, Cumhuriyetin veya Yunanistan Kırallığının veya Türkiye Cumhuriyetinin veya Birleşik Kırallığın ve müstemlekelerinin vatandaşı veya tebaası olamaz.

4. Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen veya Türk hâkimi Cumhuriyet vatandaşlarından olur.

5. Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi ve diğer hâkimleri yüksek meslekî ve ahlâki seviye sahibi hukukçular arasından tâyin edilirler.

6. (1) Mahkemenin Reisi altı yıllık bir süre için tâyin olunur.

(2) Mahkeme Reisinin ücreti ve diğer hizmet şartları tâyin kararnamesinde tesbit edilir.

(3) Mahkeme Reisinin, bu fıkranın (2) nci bendinde gösterilen tâyin kararnamesinde tesbit edilecek olan hizmet şartları aşağıdaki hususları içine alır :—

(a) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) ncü bendi gereğince Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilebildiği aynı sebeplerle emekliliğe sevk edilmesi için hüküm; ve

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (4) ncü bendi gereğince Elen veya Türk hâkiminin azledilebileceği aynı sebeplerle azli için hüküm.

7. (1) Mahkemenin Elen ve Türk hâkimi, Cumhuriyet adliye hizmetinin daimî üyesidirler ve altmışsekiz yaşına varıncaya kadar görevlerine devam ederler.

(2) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi, her hangi bir kanunun hükümleri gereğince iktisabettiği her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya benzeri diğer haklarına hâle gelmeksizin, Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine hitaben kendi imzasını taşıyan bir yazı ile istediği zaman istifa edebilir.

(3) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi, görevini, daimî olarak veya görevine devamını imkânsız kılacak derecede uzun bir süre için, görmesine engel olacak kadar kendisini âciz kılan aklı veya bedeni yetersizliği veya hastalığı sebebi ile emekliliğe sevk edilir. Bu suretle emekliliğe sevk edilen bir hâkim, o zaman yürürlükte bulunan her hangi bir kanunun gösterdiği bütün hak ve maaşları alır.

(4) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi kötü hal sebebi ile azledilebilir.

8. (1) Reisi, Yüksek Mahkemenin Reisi olan ve üyeleri Yüksek Mahkemenin, tâyinlerine göre, en kıdemli Elen hâkimi ile Türk hâkimi olan bir kurul kurulmuştur.

(2) Bu kurul aşağıdaki hususlar ile ilgili bütün konularda karar vermek munhasır yetkisine sahiptir :—

(a) Tâyin kararnamesinde gösterilen hizmet şartlarına uygun olarak Mahkeme Reisinin emekliliğe sevk edilmesi, azli veya diğer bir şekilde görevine son verilmesi;

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) ncü ve (4) ncü bendlerinde gösterilen sebeplerden her hangi birine müsteniden Mahkemenin Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilmesi veya azli.

(3) Kurulun bu fıkranın 2 nci bendinde gösterilen işlemleri kazaidir ve ilgili hâkim dinlenmek ve dâvasını Kurulda savunmak hakkına sahiptir.

(4) Kurulun ekseriyetle vereceği karar, buna uygun olarak müştereken hareket edecek olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinini bağlar.

9. Mahkeme Reisinin veya Elen hâkimin veya Türk hâkimin geçici olarak gaybubeti veya görevini görememesi halinde, hale göre, Yüksek Mahkemenin Reisi veya iki Elen hâkiminden, tâyinlerine göre, en kıdemlisi veya Türk hâkimi bu geçici gaybubet veya görevi görememe sırasında kendisine vekâlet eder.

10. Mahkemenin Reisi veya diğer hâkimleri aleyhinde kazai görevleri sırasında söyledikleri sözler veya işledikleri fiillerden dolayı hiçbir takibatta bulunulamaz.

11. Mahkemenin Elen ve Türk hâkiminin maaşları ve diğer hizmet şartları, bir kanunla tesbit edilir.

12. Mahkemenin her hangi bir hâkiminin maaşı ve diğer hizmet şartları, tâyininden sonra aleyhine olarak değiştirilemez.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararının veya onun her hangi bir hükmünün iki Cemattan biri aleyhine ayırdedici olması, sebebiyle, bu madde hükümleri gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesine, ayrı ayrı veya müştereken, müracaat etmek hakkına sahiptirler.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince yapılacak bir müracaat, bahis konusu kanun veya kararın ilânından itibaren yetmiş beş gün içinde yapılır.

3. Böyle bir müracaat yapıldığına dair bildiri, müracaatın vukuundan itibaren yirmidört saat içinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanır. Böyle bir bildirin Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanması üzerine, bahis konusu kanun veya kararın yürürlüğü, yayını takibeden günden itibaren Yüksek Anayasa Mahkemesi müracaat hakkında karar verinceye kadar durdurtulur.

4. Böyle bir müracaat üzerine, mahkeme, mezkûr kanun veya kararı veya onun her hangi bir hükmünü, tamamen veya kısmen, tasdik veya iptal veya tekrar incelemek üzere Temsilciler Meclisine iade edebilir :

Ancak, bir kanun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün iptal edilmesi halinde, mezkûr iptal, bahis konusu kanun veya karar veya hükmü gereğince yapılan veya yapılmamış olan her hangi bir fiil veya muameleye hâle gelmeksizin, Yüksek Anayasa Mahkemesinin kararının bu maddenin 5 nci fıkrası gereğince yayımlandığı tarihten itibaren muteber olur.

5. Mahkemenin kararı, derhal Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinine ve Temsilciler Meclisi Reisine ve Reisvekiline tebliğ olunur ve Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayınlanır.

1. Bütçenin Temsilciler Meclisi tarafından kabul olunması üzerine, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, ayrı ayrı veya müştereken, kanaatine veya kanaatlerine göre ayırdedici oluşu sebebine müsteniden bütçeyi Temsilciler Meclisine iade etmek hakkını veya haklarını kullandıkları ve Meclis kararında ısrar ettiği takdirde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, hale göre, ayrı ayrı veya müştereken, mezkûr sebebe müsteniden Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat etmek hakkına sahiptirler.

2. Mezkûr müracaat, bu Anayasa tarafından Temsilciler Meclisinin kanunlarının veya kararlarının ilânı için tesbit edilen süre içinde yapılır.

3. Böyle bir müracaat üzerine, mahkeme bütçeyi, tamamen veya kısmen, iptal veya tasdik veya Temsilciler Meclisine iade edebilir.

4. Mahkemenin kararı, derhal Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinine ve Temsilciler Meclisi Reisine ve Reis Vekiline tebliğ edilir ve Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayınlanır.

1. Yüksek Anayasa Mahkemesi, Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri veya her hangi bir Cemaat Meclisi arasında veya Cumhuriyet organları veya Cumhuriyet dâhilindeki makamlar arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlık veya itirazlarına dair her hangi bir konu ile ilgili olarak yapılan bir müracaat hakkında kesin olarak karar vermek kaza yetkisine sahiptir.

Ancak, bu fıkranın hiçbir hükmü, Cumhuriyet dâhilindeki mahkemeler veya adli makamlar arasındaki her hangi bir uyuşmazlık veya itirazlara uygulanmaz. Bu uyuşmazlık veya itirazlar Yüksek Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Bu fıkra maksatları bakımından, «Cumhuriyet dâhilindeki mahkemeler veya adli makamlar» tâbiri Yüksek Anayasa Mahkemesini içine almaz.

2. Her hangi bir konu ile ilgili olarak Yüksek Anayasa Mahkemesinin yetkisine dair bir mesele ortaya çıktığı takdirde, bu mesele, Yüksek Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanır.

3. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince aşağıdakiler, eğer uyuşmazlık veya itiraz ile ilgili iseler, mahkemeye müracaat edebilirler :

(a) Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini; veya

(b) Temsilciler Meclisi; veya

(c) Cemaat Meclislerinden biri veya her ikisi; veya

(d) Cumhuriyetin her hangi diğer bir organı veya Cumhuriyet dâhilindeki diğer bir makam.

4. Mezkûr müracaat, bahis konusu kuvvet veya yetkiye itiraz olunmasından itibaren otuz gün içinde yapılır.

5. Böyle bir müracaat üzerine, mahkeme, müracaat konusu olan kanunun veya kararın veya muamelenin, kuvvet veya yetki olmaksızın kabul edildiği veya alındığı veya yapıldığı sebebine müsteniden, uyuşmazlığın çıkmasından veya itirazın yapılmasından itibaren veya başlangıcından itibaren, tamamen veya kısmen, hükümsüz olduğuna ve hiçbir hukukî hükmü olmadığına karar verebilir ve her iki halde de mahkeme böyle bir kanun, karar veya muamele gereğince yapılan veya yapılmamış olan her hangi bir fiil veya muamelenin hükmü hakkında talimat verebilir.

6. Böyle bir müracaat üzerine mahkeme tarafından verilen her hangi bir karar, derhal ilgili taraflara ve onu derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlıyacak olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinine tebliğ edilir.

7. Bu madde gereğince bir müracaat yapılması üzerine, mahkeme, bu müracaata konu olan, hale göre, kanun veya karar veya muamelenin, müracaat hakkında karar verilinceye kadar, yürürlüğünün durdurulmasını emredebilir; böyle bir emir, derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanır.

MADDE — 153.

1. (1) İki Elen hâkimden, bir Türk hâkimden ve bir tarafsız hâkimden mürekkep bir Yüksek Adalet Mahkemesi kurulmuştur. Tarafsız hâkim mahkemenin reisidir ve iki reye sahiptir.

(2) Yüksek mahkemenin reisi ve diğer hâkimler Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müstereken tayin olunurlar:

Ancak, yalnız Elen hâkimlerinden birinin veya Türk hâkiminin mevkii münhal olduğu zaman, tayin edilecek hâkimin mensubolduğu cemaata göre, Cumhurbaşkanı'nın veya Cumhurbaşkanı Muavini'nin yapacağı tayin teklifi, böyle bir tekliften itibaren bir hafta içinde Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini bu tayin hakkında mutabakata varamadıkları takdirde üstün sayılır.

2. Yüksek mahkeme Cumhuriyetin Başşehrinde toplanır.

3. Tarafsız hâkim, Cumhuriyetin veya Yunanistan Kırallığının veya Türkiye Cumhuriyetinin veya Birleşik Kırallığın ve müstemlekelerinin bir vatandaşı veya tebaası olamaz.

4. Yüksek Mahkemenin Elen hâkimleri ve Türk hâkimi Cumhuriyet vatandaşlarından olur.

5. Yüksek Mahkemenin Reisi ve diğer hâkimleri yüksek meslekî ve ahlâkî seviye sahibi hukukçular arasından tâyin edilirler.

6. (1) Yüksek Mahkemenin Reisi altı yıllık bir süre için tâyin olunur.

(2) Yüksek Mahkemenin Reisinin ücreti ve diğer hizmet şartları tâyin kararnamesinde tesbit edilir.

(3) Yüksek Mahkemenin Reisinin bu fıkranın (2) nci bendinde gösterilen tâyin kararnamesinde tesbit edilecek hizmet şartları, aşağıdaki hususları içine alır :

(a) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) ncü bendi gereğince bir Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilebildiği aynı sebeplerle emekliliğe sevk edilmesi için hüküm; ve

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (4) ncü bendi gereğince bir Elen veya Türk hâkiminin azledilebileceği aynı sebeplerle azli için hüküm.

7. (1) Yüksek Mahkemenin Elen hâkimleri ve Türk hâkimi, Cumhuriyet adliye hizmetinin daimî üyesidirler ve altmışsekiz yaşına varıncaya kadar görevlerine devam ederler.

(2) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, her hangi bir kanunun hükümleri gereğince iktisabettiği her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya benzeri diğer haklarına halel gelmeksizin, Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine hitaben kendi imzasını taşıyan bir yazı ile istediği zaman istifa edebilir.

(3) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, görevini, daimî olarak veya görevine devamını imkânsız kılacak derecede uzun bir süre için, görmesine engel olacak kadar kendisini âciz kılan akli veya bedeni yetersizliği veya hastalığı sebebiyle emekliliğe sevk edilir. Bu suretle emekliliğe sevk edilen bir hâkim, o zaman yürürlükte bulunan her hangi bir kanunun gösterdiği bütün hak ve maaşları alır.

(4) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, kötü hal sebebiyle azledilebilir.

8. (1) Reisi Yüksek Anayasa Mahkemesi Reisi olan ve üyeleri Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen ve Türk hâkimleri olan bir Kurul kurulmuştur.

(2) Bu Kurul, aşağıdaki hususlar ile ilgili bütün konularda karar verme munhasır yetkisine sahiptir :

(a) Tâyin kararnamesinde gösterilen hizmet şartlarına uygun olarak Yüksek Mahkeme Reisinin emekliliğe sevk edilmesi, azli veya diğer bir şekilde görevine son verilmesi;

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) ncü ve (4) ncü bentlerinde gösterilen sebeplerin her hangi birine müsteniden Yüksek Mahkemenin Elen hâkimlerinden her hangi birinin veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilmesi veya azli.

(3) Kurulun bu fıkranın (2) nci bendinde gösterilen çalışmaları kazaidir ve ilgili hâkim, dinlenmek ve dâvasını Kurula sunmak hakkına sahiptir.

(4) Kurulun ekseriyetle vereceği karar, buna uygun olarak ve müştereken hareket edecek olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinini bağlar.

9. Yüksek Mahkemenin Reisinin veya Elen hâkimlerinden birinin veya Türk hâkiminin geçici olarak gaybubeti veya görevini görememesi halinde, hale göre, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi veya Elen hâkimi veya Türk hâkimi, bu gibi geçici gaybubet veya görevi görememe sırasında kendisine vekâlet eder :

Ancak, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen veya Türk hâkiminin vekâlet etmesi imkânsız veya uygun değil ise bu takdirde, hale göre, Cumhuriyet adliye hizmetindeki en kıdemli Elen veya Türk hâkimi, bu vekâlet görevini görür.

10. Yüksek Mahkemenin Reisi veya diğer hâkimleri aleyhinde kazai görevleri sırasında söyledikleri sözlerden veya işledikleri fiillerden dolayı hiçbir takibatta bulunulamaz.

11. Yüksek Mahkemenin Elen hâkimlerinin ve Türk hâkiminin maaşları ve diğer hizmet şartları, bir kanunla tesbit edilir.

12. Yüksek Mahkemenin her hangi bir hâkiminin maaşı ve diğer hizmet şartları, tâyininden sonra aleyhine olarak değiştirilemez.

MADDE — 157.

1. Bu Anayasanın Yüksek Anayasa Mahkemesi hakkında gösterdiğinin dışında olmak şartıyla, Yüksek Mahkeme, Yüksek Adliye Kurulunu teşkil eder ve Reisinin iki reyi vardır.

2. Adliye hizmeti üyelerinin tâyini, terfii, nakli, tâyinine son verilmesi, azli ve disiplin konuları hakkında munhasıran Yüksek Adliye Kurulu yetkilidir.

3. Bir adliye hizmeti üyesi, ancak bir Yüksek Mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ve tarzda emekliliğe sevk veya azledilebilir.

MADDE — 159.

1. Dâvacısı ve dâvalısının aynı Cemaate mensubolduğu bir hukuk dâvasına, yalnız bu Cemaate mensup hâkim veya hâkimlerden mürekkep bir hukuk mahkemesi bakar.

2. Suçlusu ile zarar gören şahsı aynı Cemaate mensubolan veya zarar gören şahsı bulunmayan bir ceza dâvasına, aynı Cemaate mensup hâkim veya hâkimlerden mürekkep bir ceza mahkemesi bakar.

3. Dâvacısı ve dâvalısı ayrı Cemaatlere mensubolan bir hukuk dâvasına, Yüksek Mahkemece tâyin edilen her iki Cemaate mensup hâkimlerden mürekkep bir mahkeme bakar.

4. Suçlusu ve zarar gören şahsı ayrı Cemaatlere mensubolan bir ceza dâvasına, Yüksek Mahkemece tâyin edilen her iki Cemaate mensup hâkimlerden mürekkep bir mahkeme bakar.

5. Ölüm hakkında tahkikat, ölen şahıs Elen Cemaatine mensubolduğu takdirde bir Elen hâkim ve ölen şahıs Türk Cemaatine mensubolduğu takdirde bir Türk hâkim tarafından yapılır. Aynı Cemaatlere mensup birden fazla ölü bulunduğu hallerde ölüm tahkikatı, Yüksek Mahkemenin göstereceği hâkim tarafından yapılır.

6. Bir hukuk veya ceza mahkemesinin her hangi bir hüküm veya emri, mahkeme Elen hâkim veya Elen hâkimlerden mürekkep ise mahkemenin Elen memurları tarafından, mahkeme Türk hâkim veya Türk hâkimlerden mürekkep ise mahkemenin Türk memurları tarafından ve diğer hallerde dâvayı gören mahkemenin göstereceği memurlar tarafından icra veya infaz edilir.

MADDE — 160.

1. Bu Anayasanın hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, ilgili Cemaat Meclisi tarafından yapılan bir Cemaat Kanunu, bu Anayasa hükümleri ile Cemaat Meclislerinin yetkisine ayrılmış olan ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakacak mahkemelerin kuruluş, tereküp ve yetkilerine ait hükümleri koyar.

2. Böyle bir kanunla, bu gibi mahkemelerin kararlarının istinafı, bu istinaflara ait dâvalara bakacak ve onları karara bağlayacak mahkemelerin terekübü ve bu istinaf mahkemelerinin yetki ve vazifeleri hakkında hükümler konur. Bu fıkra gereğince yapılan bir Cemaat Kanunu, böyle bir istinaf mahkemesinin, yalnız Yüksek Mahkemeye mensup bir hâkim veya hâkimlerden veya bunlarla birlikte aynı kanunun tâyin edeceği Cumhuriyet adliye hizmetine mensup diğer hâkim veya hâkimlerden terekübüdeceğini gösterebilir.

3. Yukarıda gösterilen şekilde terekübüden bir mahkeme, yetkisini kullanırken, ilgili Cemaat Meclisi tarafından yapılan kanunları tatbik eder;

Ancak, bu fıkra hükmü, bir Cumhuriyet Mahkemesinin, ahvali şahsiye veya dinî konularla ilgili bir hususun tâli olarak ileri sürüldüğü bir dâvada, ilgili Cemaat Kanununu tatbik etmesini önlemez.

MADDE — 170.

1. Cumhuriyet, mahiyetleri ne olursa olsun bütün anlaşmalar bakımından, Yunanistan Kırallığına, Türkiye Cumhuriyetine ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığına, uygun şartlı anlaşmalarla, en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi uygular.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrası hükümleri, Cumhuriyet ile Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasındaki Birleşik Kırallığa bahşolunan üsler ve askerî kolaylıklara dair Kıbrıs Cumhuriyetinin tesisine ait Andlaşmaya uygulanmaz.

MADDE — 173.

1. Cumhuriyetin en büyük beş şehrinde, yani Lefkoşa, Leymosun, Magusa, Lârnaka ve Bafta bunların Türk halkı tarafından ayrı belediyeler kurulur :

Ancak, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört sene içinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, yukarıdaki şehirlerdeki belediyelerin ayrılmalarının devam edip etmemesi meselesini incelerler.

2. Yukarıdaki şehirlerde, Elen belediye meclisleri şehrin Elen seçmenleri tarafından ve Türk belediye meclisleri Türk seçmenleri tarafından seçilirler.

3. Yukarıdaki şehirlerin herbirinde, Elen belediye meclisi tarafından seçilen iki üyeden, Türk belediye meclisi tarafından seçilen iki üyeden ve bahis konusu belediye meclisleri arasında varılacak mutabakatla seçilen bir başkandan müteşekkil bir koordinasyon komitesi kurulur. Bu koordinasyon komitesi, müştereken yapılmasına ihtiyaç olan işlere bakar, şehirdeki iki belediyenin meclislerinin mutabakatı ile kendisine verdiği müşterek hizmetleri görür ve belli bir derecede iş birliğini gerektiren konular ile ilgilenir.

MADDE — 178.

Diğer mahallerde belediyelerin organlarının mümkün olduğu kadar, iki cemaatin nisbî temsili esasına göre teşekkülü için hususi hüküm konur.

MADDE — 181.

Suretlere Ek I ve II olarak bu Anayasaya eklenmiş bulunan Cumhuriyetin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve Anayasasını teminat altına alan ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı arasında akdedilen Andlaşma ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında akdedilen Askerî İttifak Andlaşması Anayasa hükmünü haizdirler.

MADDE — 182.

1. Bu Anayasanın, 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Anlaşmasından ithal edilmiş bulunan ve Ek III nde gösterilen maddeleri veya maddelerin kısımları, bu Anayasanın temel maddeleri olup hiçbir suretle gerek değiştirme, gerek ilâve veya gerekse kaldırma suretiyle tadil edilemezler.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrası mahfuz kalmak şartıyla, bu maddenin 3 ncü fıkrasında gösterildiği üzere bu Anayasanın her hangi bir hükmü, gerek değiştirme, gerek ilâve veya gerekse kaldırma suretiyle tadil edilebilir.

3. Böyle bir tadil, Elen cemaatına mensup temsilcilerin sayısı toplamının asgarî üçte ikisini ve Türk cemaatına mensup temsilcilerin sayısı toplamının asgarî üçte ikisini ihtiva eden bir ekseriyet reyî ile kabul edilecek bir kanun ile yapılır.

MADDE — 185.

1. Cumhuriyetin ülkesi bir bütün olup parçalanamaz.

2. Kıbrıs'ın tamamen veya kısmen her hangi diğer bir Devletle birleşmesi veya ayrılığı güden bir bağımsızlık konusudur.

İTTİFAK ADLAŞMASI

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye,

I - Sulhü idame ettirmek ve birbirlerinin güvenliğini muhafaza etmek müşterek arzusu ile,

II - Sulhün ve güvenliğin muhafazası hususundaki gayretlerinin Birleşmiş Milletler Andlaşmasının amaç ve prensiplerine uygun olduğunu nazara alarak,

Aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır :

MADDE - I.

Yüksek Akıd Taraflar, müşterek savunmaları için iş birliği yapmayı ve bu savunma dolayısıyla çıkan meseleler hakkında birbirleriyle istişare etmeyi taahhüdederler.

MADDE - II.

Yüksek Akıd Taraflar, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına veya toprak bütünlüğüne karşı doğrudan doğruya veya dolayısıyla, yöneltilen her hangi bir hücum veya tecavüze mukave-met etmeyi taahhüdederler.

MADDE - III.

Bu ittifakın maksatları bakımından ve yukarda gösterilen amaca erişmek için, Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinde bir Üçlü Karargâh kurulur.

MADDE - IV.

Yunanistan ve Türkiye bu suretle kurulan Üçlü Karargâha, bu Andlaşmaya Ek 1 numaralı protokolde gösterilen askerî kontenjanlarla katılacaklardır.

Bu kontenjanlar, Kıbrıs Cumhuriyeti Ordusunun talim ve terbiyesini sağlayacaklardır.

MADDE - V.

Üçlü Karargâhın Kumandanlığı, her biri bir yıl süre ile olmak üzere münavebe ile, hale göre, Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri ve Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından tâyin edilecek olan bir Yunan, bir Türk ve bir Kıbrıslı general subayı tarafından deruhde edilir.

MADDE - VI.

Bu Andlaşma, imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yüksek Akıd Taraflar, bu Andlaşmanın tatbikatı gerektirdiği takdirde, Ek anlaşmalar akdedeceklerdir.

Yüksek Akıd Taraflar, bu Andlaşmayı, en erken bir zamanda, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102 nci maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Sekreteryası nezdinde tescil ettirileceklerdir.

EK PROTOKOL

No - I.

I - Üçlü Karargâha katılacak olan Yunan ve Türk kontenjanları sırayla, dokuz yüz elli Yunan subay, astsubay ve erden ve altıyüz elli Türk subay, astsubay ve erden terekkübedecektir.

II - Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini anlaşarak hareketle, Yunan ve Türk Hükümetlerinden Yunan ve Türk kontenjanlarını artırmayı veya azaltmayı talebedebilirler.

III - Üçlü Karargâha, katılan Yunan ve Türk kontenjanlarının kamplarının yerleri, hukukî statüleri, gümrük resimleri ve vergilere dair muafiyetleri ve kolaylıkları bunlardan başka muafiyet ve imtiyazları ve yukarda zikredilen Karargâhın teşkilâtına ve çalışmasına mütaallik her hangi diğer askerî ve teknik meselelerin, en geç İttifak Andlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte yürürlüğe girecek olan bir Hususi Sözleşme ile kararlaştırılmaları hakkında mutabakata varılmıştır.

IV - Kezalik, Üçlü Karargâhın Kıbrıs Anayasası Karma Komisyonunun görevlerini tamamlamasından sonra üç ay zarfında kurulacağı ve başlangıç devresinde Kıbrıs Cumhuriyetinin silâhlı kuvvetlerinin talim ve terbiyesi ile görevli mahdud sayıda subaydan teşekkül edeceği hakkında da mutabakata varılmıştır. Yukarda zikredilen Yunan ve Türk kontenjanları, Kıbrıs'a İttifak Andlaşmasının imzalandığı gün varacaklardır.

EK PROTOKOL

No - II.

MADDE - I.

Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye Dışişleri Bakanlarından müteşekkil bir Komite kurulacaktır. Üçlü İttifakın en yüksek siyasi organı olacak ve üç müttefik memleketin Hükümetlerinin kendisine sunmayı kararlaştıracakları İttifakı ilgilendiren her hangi bir meseleyi tetkik edebilecektir.

MADDE - II

Bakanlar Komitesi, yılda bir defa olağan oturum halinde toplanacaktır. İvedi bir konu çıktığında Bakanlar Komitesi, İttifakın üyelerinden birinin talebi üzerine Başkan tarafından özel oturum halinde toplantıya çağrılabilir.

Bakanlar Komitesinin kararları ittifakla alınacaktır.

MADDE - III.

Bakanlar Komitesine üç Dışişleri Bakanından her biri münavebe ile ve bir yıl süre ile Başkanlık edecektir. Başka türlü kararlaştırılmış olmadıkça, Komitenin olağan oturumları Başkanın memleketinin başkentinde yapılacaktır. Başkan görevini yaptığı yıl içinde, Bakanlar Komitesinin olağan ve özel oturumlarında başkanlık edecektir.

Komite, görevinin ifası için lüzumlu gördüğü zaman tâli teşekküller kurabilir.

MADDE - IV.

İttifak Andlaşması ile kurulan Üçlü Karargâh, görevlerinin ifasında, Bakanlar Komitesine karşı sorumludur. Komitenin olağan oturumu esnasında, Karargâh, faaliyetlerinin teferruatı dökümünü muhtevi yıllık bir raporu Komiteye sunacaktır.

EN ZİYADE MÜSAADEYE MAZHAR MİLLET MUAMELESİ

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Türkiye Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasında teati edilen notalar

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün gönderdikleri Nota.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmaya atfen, Andlaşmanın F ekinin II nei bölümünün, aşağıdaki listede tadadedilen ülkelerden her hangi birine veya birden fazlasına ithal resimleri veya mükellefiyetleri bakımından zaman zaman bahşedilen her hangi bir rüçhaniyetten Türkiye Cumhuriyetini müstefit kılmak için Kıbrıs Cumhuriyetinin her hangi bir anlaşma yapmasını gerektirmesini teklif etmekle bahtiyarım :

Büyük Britanya ve Kuzey - İrlânda Birleşik Krallığı;

Avusturya Commonwealth'i;

Birmanya;

Kanada;

Seylân;

Gana;

Hindistan;

İrlânda Cumhuriyeti;

Malezya Federasyonu;

Yeni Zelânda;

Pakistan;

Rodezya ve Nyasaland Federasyonu;;

Güney - Afrika Birliği;

Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte milletlerarası münasebetlerinden yukarda sayılan ülkelerden her hangi birinin Hükümetinin sorumlu olduğu ülkeler.

2. İşbu teklif Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul olduğu takdirde, işbu Notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bu günkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B) Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen cevap.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli aşağıdaki notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarım.

(Nota metni aynen)

2. Bu notada yazılı teklif Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, notamızın, işbu cevapla birlikte bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarım.

II

Teessüs Anlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Krallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasında teati edilen mektuplar

A) Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün gönderdikleri mektup.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın F Ekinin II nei bölümüne atfen, bugün Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında teati edilen notaların suretlerini ilişikte göndermekle ve bunların teşkil etti-

ği anlaşmaların Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Krallığı Hükümetince tatminkâr olduğunu teyid etmenizi rica eylemekle bahtiyarız.

B) Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen mektup.
Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Teessüsüne mütaallik Andlaşmanın F Ekinin II nei bölümüne atfen, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallığı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında teati edilen notaların suretlerinin ekli bulunduğu bugünkü tarihli mektubunuzun alındığını bildirmekle, ve bunlarla teşkil olunan anlaşmaların Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Krallığı Hükümetine tatminkâr olduğunu teyid eylemekle bahtiyarım.

(E) EKI

BİRLEŞİK KRALLIK HÜKÜMETİNİN DEKLERASYONU

Kıbrıs'taki küçük dinî grupların hakları

1. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına müncer olan müzakereler esnasında Birleşik Krallık Hükümeti, Kıbrıs'taki küçük dinî grupların (Ermeniler, Maruniler, Lâtinler) İngiliz idaresi zamanında sahip oldukları statü ve hürriyetlerden devamlı şekilde faydalanmalarını temin etmek hususuyla ilgilenmiştir. Aşağıdaki maddeler, Cumhuriyeti Anayasasında bu maksatla yer alacak teminatları göstermektedir.

2. Anayasa hükümleri gereğince, bu gruplara mensup olanların, fert olarak, insan hakları ve ana hürriyetleri, «İnsan hakları ve ana hürriyetlerinin korunmasına» dair Avrupa Andlaşması ile Eki Protokolde tesbit edilmiş bulunanlar benzer şekilde teminat altına alınmış olacaktır. Keza, gerek fert gerekse gruplar olarak ayırdedici muamelelere karşı Anayasa himayesinden istifade edeceklerdir.

3. Anayasa, Ermenilere, Marunilere ve Lâtinlere, gruplar olarak Kıbrıs - Elen veya Kıbrıs - Türk Cemaatlerinden birine intisabetmeyi seçmek hakkını verecektir. Bu hıyar hakkının kullanılması halinde grubun üyeleri, Cemaatin diğer üyeleri gibi aynı menfaatlerden faydalanacaklar, meselâ, Cumhuriyetin âmme hizmetleri için seçilebileceklerdir.

4. İki Cemaatten birine intisap hususunda hıyar hakkını bir grup olarak kullanan her hangi bir dinî grup, seçtiği cemaatin Cemaat Meclisinde temsil edilmek hakkına Anayasa gereğince sahibolacaktır.

5. Yine Anayasa hükümleri gereğince, her hangi bir dinî grubun, diğer toplumlarla birlikte, bir toplum olarak grubu doğrudan doğruya müteessir eden Anayasa ihlallerinden veya nüfuz suiistimallerinden dolayı Yüksek Anayasa Mahkemesine bir grup sıfatıyla şikâyet etmek için müracaatte bulunmaları kabil olacaktır.

6. Ve nihayet, Anayasa bu küçük dinî grupların dinî konulardaki haklarını, Anayasanın yürürlüğe girmesinden önce kanunla istifade ettikleri haklardan daha az olmamak üzere sağlayacak ve ahkâmı şahsiye meseleleri dinî grupların kendi kaza yetkisine tabi olacaktır. Seçilmiş Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini, eğitim ve kültür konularında küçük dinî grupların âmme fonundan yapılacak tahsisler yönünden istikbalde menfaatlerinin haleldar olacağından her hangi bir endişeye kapılmalarına mahal bulunmadığı hususunda teminat vermişlerdir.

(F) EKİ

Commonwealth Münasebetleri Bürosu tarafından 20 Ocak 1960 tarihinde yayınlanan tebliğ

KIBRISLI LİDERLER COMMONWEALTH SEKRETERİYLE BULUŞTULAR
İSTİKBALDE COMMONWEALTH İLE MÜNASEBETLER MEVZUUNDA GÖRÜŞME

Başpiskopos Makarios ile Dr. Küçük bu sabah Commonwelath Bakanını tekrar ziyaret ettiler. Yeni Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlıktan sonra, Commenwealth ile kurabileceği devamlı bağlar üzerinde yeniden bir görüşme vukubuldu. Kıbrıs'ın Commenwealth ile müstakbel ortaklığı meselesinin, bağımsızlıktan sonra toplanacak olan Kıbrıs Temsilciler Meclisinin tetkikine bırakılması hususunda mutabık kalındı

Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük, Kıbrıs'ın bağımsızlığını tanıyacak olan Birleşik Kırallık Kanununun bunu mümkün kılacak şekilde hazırlanmasını ve Kıbrıs'ın Birleşik Kırallık kanunları yönünden Commonwealth'in bağımsız memleketleri gibi muamele görmeye devamının sağlanmasını istediler.

Dışişleri Bakanı, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti İngiltere Hükümetine, Commonwealth'e üye olmak için bir müracaat yaptığı takdirde bunun, yalnız Birleşik Kırallık tarafından değil, fakat Commonwealth'in bütün mevcut üye hükümetleri tarafından karara bağlanabilecek bir konu olduğunu izah etti.

EGEMEN ÜS BÖLGELERİNİN İDARESİ HAKKINDA İNGİLTERE HÜKÜMETİNİN DEMECİ

Egemen Üs bölgeleri, yani Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın 1 nci maddesinde zikredilen Birleşik Kırallığın egemenliği altında kalan bölgeler hakkında İngiltere Hükümetinin demeci

İngiltere Hükümeti erişilecek ana gayelerin aşağıdakiler olduğunu beyan eder:

- (1) Egemen Üs bölgelerinin askerî üsler olarak müessir surette kullanılması.
- (2) Kıbrıs Cumhuriyeti ile tam iş birliği.
- (3) Egemen Üs bölgeleri dâhilinde mukim olan veya orada çalışanların menfaatlerinin korunması.

2. Kezalik İngiltere Hükümeti buna uygun olarak tasavvurlarının aşağıdakiler olduğunu beyan eder.

- (i) Egemen Üs bölgelerini askerî menfaatlerden gayrisi için geliştirmemek.
- (ii) «Koloniler» kurmamak ve idare etmemek.
- (iii) Egemen Üs bölgeleri ve Cumhuriyet arasında gümrük mevkiileri veya diğer sınır mâniaları ihdas etmemek.
- (iv) Askerî ihtiyaçlarla ilgili olanların dışında sivil ticari veya sınai teşebbüsler kurmak veya bunların tesisine müsaade etmemek, ve Ada'nın iktisadi, ticari veya sınai birlik ve yaşayışını başka türlü halâldar etmemek.
- (v) Ticari veya sivil deniz veya hava limanları tesis etmemek.
- (vi) Egemen Üs bölgeleri dâhilinde muvakkat maksatlar dışında yeni ahali yerleşmesine müsaade etmemek.
- (vii) Askerî maksatlar için olmadıkça ve muhik tazminat ödenmedikçe Egemen Üs bölgeleri dâhilinde hususi malları istimlâk etmemek.

3. Bu maksatları nazarı itibara alarak ve askerî ihtiyaçlarına ve güvenlik ihtiyaçlarına bağlı olarak, İngiltere Hükümeti tasavvurları hakkında aşağıdaki deklarasyonu yapar:

- (1) Ulaştırma serbestisi.

Kıbrıslılar (ve Cumhuriyet dâhilinde mukim diğerleri) Egemen Üs bölgelerine ve içinden geçiş ve muhabere serbestisini, ve Egemen Üs bölgeleri dâhilinde çalışmak ziraatle uğraşmak ve bunların kara sularında seyrüsefer ve balıkçılık serbestisini haizdirler.

(2) Mevzuat.

Egemen Üs bölgelerinin Kıbrıslı ahalisine uygulanan kanunlar mümkün olduğu nisbette Cumhuriyet Kanunlarının aynı olacaktır.

(3) Kıbrıslıların haklarının korunması.

Kıbrıslıların (ve Cumhuriyet dâhilinde mukim diğerlerinin) ve Kıbrıs Cemaatlerinin ve teşekküllerinin mülkiyet ile ilgili hakları tamamiyle korunur.

(4) Âmme hizmetleri.

Cumhuriyet, Egemen Üs bölgeleri dâhilinde Kıbrıslılar için ifa edilecek geniş Âmme hizmetleri sağlamaya davet olunur. Bunlara eğitim, ziraat, kooperatif gelişmeler, çalışma ve içtimai sigorta, içtimai refah, sağlık ve tıp hizmetleri, posta hizmetleri, ormancılık hizmetleri ve istatistikler dâhildir. İlâveten, Kıbrıs Âmme yararına olan hizmetlerin Egemen Üs bölgeleri dâhilinde yapılması serbesttirler.

(5) Antikiteler.

İşbu demecin Ekinde tasrih olunan eski âbideler ve âsarı atika mahalleri Cumhuriyet tarafından idare ve muhafaza olunur. Eski eser kazıları için ruhsatnameler Cumhuriyet tarafından ifa olunur, fakat Egemen Üs bölgeleri makamlarının rızasına tabidir. Kazılarda bulunan veya keşfedilen menkul âsarı atika Cumhuriyetin malı olur.

(6) Suların kontrolü.

Yalnız askeri ihtiyaçların ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması şartına tabi olarak, Egemen Üs bölgeleri dâhilinde suların kontrolü konusunda uygulanacak hareket tarzı müşterek bir komite tarafından incelenir ve kararlaştırılır.

(7) Gümrükler.

Cumhuriyet, Cumhuriyet dâhilindeki limanlar tarikiyle ithal edilen ve Egemen Üs bölgelerine gönderilen mallar üzerinden anlaşma suretiyle alınabilecek olan gümrük resimlerini tahsil ve muhafaza etmeye davet olunur. Egemen Üs bölgeleri makamları tarafından ticari ve şahsi ithalât üzerinden tahsil edilen gümrük resimleri mevcut olduğu takdirde, Cumhuriyetin bunları alması için anlaşmalar yapılır.

(8) Vergiler :

Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde Kıbrıslılar tarafından veya Kıbrıslıların malları ile ilgili olarak ödenen vergiler, harclar ve ücretler, mümkün olduğu nisbette Cumhuriyet dâhilindekilerin aynı olur. Cumhuriyet, Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde mukim olan veya çalışan Kıbrıslıların borçlu oldukları veya oradaki gayrimenkul üzerinde hususi mülkiyet veya işgal sebebiyle Kıbrıslılar tarafından ödenen vergileri, harcları ve ücretleri tahsil ve muhafaza etmeye davet olunur. (Bu husus kezalik, askerî personel, onlarla birlikte çalışan siviller ve aileleri haric olmak üzere, Kıbrıslı olmayan mukim şahısların ve işçilerin ödiyecekleri vergilere, harclara ve ücretlere uygulanır.)

(9) Para ve döviz kontrolü :

Cumhuriyetin parası Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde kanuni akçedir ve Egemen Üs Bölgelerindeki döviz kontrol tüzükleri Cumhuriyet dâhilindekilerle koordine edilir.

(10) Madencilik :

Cumhuriyet, Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde çıkarılan madenler için ödenen her hangi bir imtiyaz hakkı veya vergiden mütevellit gelirleri, ve madencilik ve maden araştırma ruhsatnameleri ile ilgili harcları, tahsil ve muhafaza etmeye davet olunur; ve bu maksatlar için bu konularla ilgili ruhsatnameleri, Egemen Üs Bölgeleri makamlarının rızasına ve kontrolüne tabi olarak, vermeye davet olunur. İşbu anlaşmalar Birleşik Kırallık makamları, veya bunların müteahhitleri ve namplarına hareket eden diğerleri tarafından elde edilen taşlar, çakıl taşı, kum, toprak veya diğer bina ve inşaat malzemesine veya bu malzemenin topraktan çıkartılmasına ve araştırılmasına uygulanmaz.

(11) Arazi kayıtları :

Cumhuriyetin Kadastro Dairesinin, Cumhuriyet dâhilindeki hususi mülkiyete ait arazi hakkında Cumhuriyet Kadastro Dairesi tarafından ifa olunan tapu itası ve devirlerin ve müteferri hizmetlerin icrası konusundaki aynı görevleri, Egemen Üs Bölgeleri dâhilindeki hususi mülkiyete ait arazi bakımından ifa etmesi için anlaşmalar yapılır.

(12) Hukuk usulü :

Bütün tarafların Kıbrıslı olduğu hususi hukuk hakları ve vecibeleri ile ilgili hukukî işlemlerin Cumhuriyet mahkemelerinde yürütülmesi, ve Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde bahis konusu işlemlerde adı geçen mahkemelerin kararlarının ve emirlerinin icrası için anlaşmalar yapılır.

(13) Ceza usulü :

Kezalik, dâvacı ve dâvalının Kıbrıslı olduğu muayyen ceza dâvalarının Cumhuriyetin mahkemelerinde görülmesini teminen anlaşmalar yapılır.

(14) Hapishaneler :

Bahis konusu anlaşmalar uyarınca Cumhuriyetin mahkemelerinde muhakeme olunan Kıbrıslılar, hüküm giyerek hapis cezasına mahkûm oldukları takdirde cezalarını Cumhuriyetin hapishanelerinde çekerler.

(15) Polis :

Suçların önlenmesi ve taharriyatı için Cumhuriyetin Polis ve Jandarma Teşkilâtı ile Egemen Üs Bölgelerinin Polis Teşkilâtı arasında iş birliği yapılır ve Cumhuriyetin mahkemelerinde muhakeme edilecek olan suçların soruşturmasında Cumhuriyetin Polis ve Jandarma Teşkilâtına kolaylıklar sağlanır.

(16) Takdir mahkemeleri :

Askerî maksatlar için hususi arazinin istimlâki veya cebren kullanılması gerektiği ahvalde Egemen Üs Bölgelerinin makamları tazminat konusunda ilgili mahkemeye yardım etmek üzere Cumhuriyet tarafından tâyin olunan bir muhammini mutaden davet ederler.

(17) Kaza memurları :

Cumhuriyetin kaza memurları, Egemen Üs Bölgeleri ve Cumhuriyet makamlarının mutabık kalacakları Egemen Üs Bölgeleri dâhilindeki Kıbrıslılarla ilgili idari görevleri ifaya davet olunurlar.

(18) İşçiler :

Kıbrıslı işçiler, personel ve mütaahhitler Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde Teessüs Andlaşmasının hükümleri uyarınca istihdam edilirler.

(19) Ticaret ve sanayi.

Cumhuriyet, Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde şirketlerin ve ortaklıkların tesciline ve ticaret, sanayi, nakliyat ve çalışma sahalarında mutabık kalınabilecek bu gibi diğer idari işlemleri yapmaya dâvet olunur.

4. (a) Cumhuriyet makamları tarafından Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde yaşayan veya çalışanlar aleyhinde ayırddedici işlem yapılamaz.

(b) Bu anlaşmalar uyarınca Cumhuriyet tarafından yapılan her hangi bir faaliyet veya hizmetin ifasındaki masraflar Cumhuriyet tarafından karşılanır.

5. İngiltere Hükümeti, İngiltere Hükümetinin işbu demecinde yazılı tasavvurlarını yürütmek için zaman zaman gerekli olabilecek bahis konusu anlaşmalar hakkında Cumhuriyet makamlarına ve Egemen Üs Bölgeleri makamlarına tavsiyelerde bulunmak üzere bir müşterek Danışma Kurulunun mümkün olan en kısa zamanda tesis edilmesi için Cumhuriyet ile iş birliği yapmaya isteklidir. İşbu danışma ve iş birliği mekanizmasının işbu demecin bütün yönlerine uygulanması mutasavverdir. Kurul, kezalik, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün 8 nci kısmının (3) bendinde atıfta bulunulan müşterek komite vasıtasıyla şu ikmalî meseleleriyle itigal edebilir.

Liste

3 ncü Fıkra bent (5)

Lefkoşa'daki Tapu Kadastro Dairesine, Limasol'daki Kaza Dairesine ve Akrotiri Egemen Üst Bölgesindeki ilgili Birleşik Kırallık makamlarına tevdi olunan ilgili krokilerde sınırları gösterilen aşağıdaki abideler ve mahaller.

- (1) Curium'daki mahal ve kalıntılar.
- (2) Curium yakınındaki Apollo Hylates Mabedi.
- (3) Curium'daki Stadyom.
- (4) Curium yakınında Ayios Ermoyenis'deki eski mezarlık
- (5) «St. Nicholas of the Cats» Manastırındaki kilise ve kalıntılar.

Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Birleşik Kırallık Mektubu.

Ekselânslarına,

Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti tarafından Egemen Üst Bölgelerinin, Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın I nci maddesinde zikredilen ve Birleşik Kırallığın egemenliği altında kalan bölgelerin, idaresi konusunda yapılan demecin metnini Ekselânslarına ilişikte göndermekle bahtiyarım.

Kezalik, Birleşik Kırallık Hükümetinin bu demece sadık kalmaya ve bu suretle Egemen Üst Bölgeleri dâhilinde bu bölgelerin makamları ile Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında sıkı iş birliği üzerine müesses devamlı ve sağlam bir idare sistemi ihdas etmeye azimli olduğunu Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine temin etmek istediğini bildirmekle bahtiyarım.

Birleşik Kırallık Hükümeti, bu demecinin uygulanmasında hiçbir müşkülât çıkmamasını arzuladığından ve yukarıda beyan olunan hususları yürütmek için, gerekli ameli kolaylıkları yapmaya azimlidir.

Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki mektubunuzun alındığını bildirmekle bahtiyarım :

(Mektup metni aynen)

İşbu mektubun muhtevasına ittila kesbetmiş bulunuyoruz.

ORMIDHIA, XYLOTYMBOU'YA ve DHEKELIA ENERJİ SANTRALİNE ULAŞMA

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki nota teatisi

A) Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin Teessüsüne mütaallik Andlaşmanın hazırlanması esnasında yapılan müzakerelere, ve bu müzakereler esnasında bahis konusu edilen Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığının egemenliği altındaki ülke ile çevrilmiş olmakla beraber Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliği altındaki ülke dâhilinde bulunan Ormidhia ve Xylotymbou köyleri ve Dhekelia'daki enerji santrali arasında Birleşik Kırallık egemen üst bölgeleri ülkesi üzerinden her iki istikamette, geçiş meselesine, atıfta bulunmakla bahtiyarım.

2. Normal yaşayışları esnasında, bu iki köyün herbirinden veya bu enerji santralinden Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesinin geri kalan kısmına gitmek isteyen veya oradan buralara gelmek isteyen, veya heriki köyden diğerine gitmek isteyen, veya heriki köyden enerji santraline veya enerji santralinden bu köylerden birine gitmek isteyen, şahısların, aşağıdaki 3 ncü fıkra baki kalmak şartı ile,

Dhekelia egemen üs bölgesine ve onun üzerinde hareket ve haberleşme serbestisini haiz olmalarını teklif etmekle bahtiyarım. Bu serbestiye araçların, hayvanların, mahsullerin ve diğer malların hareket serbestisi dâhildir.

3. Her hangi bir olağanüstü durumda, Birleşik Kırallığın askerî ihtiyaçları veya güvenlik ihtiyaçları, Dhkelia egemen üs bölgesi dâhilinde hareketlerin tahdit veya kontrol edilmesini gerektirdiği takdirde, Birleşik Kırallık makamları, geçici olacak olan bu takditlerin veya kontrolün her hangi bir lüzumsuz veya gayrimâkul zorluk veya rahatsızlık doğurmadan icra edilmesini sağlamak için ellerinden gelen gayreti gösterirler. Bu şartlar içinde, bu konuda çıkabilecek her hangi bir meseleyi halletmek için Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında yakın ve müessir danışma yapılması için hususi anlaşmalar yapılır.

4. Yukardaki teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul bulunduğu takdirde, işbu notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir Anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B) Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns;

Bugünkü tarihli aşağıdaki notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

2. Bu notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Hükümetince şayanı kabüldür ve bu itibarla, bu notanın işbu cevapla birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

SINIR KOMİSYONU

• Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın A Ekinin 2 nci kısmına atıfta bulunmakla ve işbu Notanın aşağıdaki fıkralarında yazılı anlaşmaların bu kısımda atıfta bulunulan Sınır Komisyonuna uygulanmasını teklif etmekle bahtiyarım.

2. Büyük Britanya ve Şimali-İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, Sınır Komisyonuna temsilcilerini atıfta bulunulan Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra en kısa zamanda, ve her halukârda bundan sonraki 14 gün geçmeden, tâyin ederler. Sınır Komisyonu, görevine temsilcilerin tâyin olunmasından sonra en kısa zamanda, ve her halukârda, işbu Andlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki bir ay geçmeden, başlar.

3. Her Hükümet ikiyi geçmemek üzere uygun göreceği sayıda temsilci tâyin eder, ve temsilcilerine yardım etmek üzere teknik müşavirler tâyin edebilir.

4. Her Hükümetin temsilcilerinin ücretleri ve masrafları onları tâyin eden Hükümet tarafından ödenir. Sınırı işaretleme masrafları ve işbu Andlaşmanın A Ekinin 2 nci kısmının 4 ncü fıkrası uyarınca tâyin olunan her hangi bir müstakil eksperin her hangi ücret ve masrafları dâhil olmak üzere, Sınır Komisyonunun bütün diğer masrafları iki hükümet tarafından eşit nisbette yüklenilir.

5. İki Hükümetten biri ihtilâflı bir hususu işbu Andlaşmanın A Ekinin 2 nci kısmının 4 ncü fıkrası uyarınca tâyin olunacak bir müstakil ekspere havale etmek istediği takdirde, iki Hükümet tâyin edilecek eksper hakkında mutabakata varmaya çalışırlar; bununla beraber, iki hükümet bir müstakil eksperin tâyini için ikisinden biri tarafından yapılan talepten sonraki bir ay zar-

fında mutabakata varamadıkları takdirde, iki hükümetten her biri İsviçre Hükümetinden ihtilâf-
lı meseleleri karara bağlamak maksadı ile bir müstakil eksperî tâyin etmesini istiyebilir ve bu
suretle tâyin edilen şahsı iki hükümet işbu fıkra maksatları bakımından müstakil eksper olarak
kabul ederler.

6. Yukardaki teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul bulunduğu takdirde, iş-
bu Notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriye-
ti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil
eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

2. Bu Notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu iti-
barla, bu Notanın işbu cevapla birlikte bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

MAHALLELER HAKKINDA HUSUSİ ANLAŞMALAR

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik
Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve
Dr. Küçük arasındaki nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota :

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsü hakkındaki Andlaşmanın (B) Ekinin II nci bö-
lümüne atıfta bulunmakla ve işbu Notanın Ek'inde mezkûr hükümlerin işbu Andlaşmanın Ekinde
atıfta bulunulan mahallere tesislere ve diğer hususlara uygulanmasını teklif etmekle bahtiyarım.

Yukarıdaki teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul bulunduğu takdirde, işbu
Notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hü-
kümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sa-
yılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

Bu Notada yazılı teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla,
bu notanın, işbu cevapla birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

EK

1. Bu Ekte :

(a) «Birleşik Kırallık makamları», «Birleşik Kırallık tekneleri» ve «mahaller» işbu ibarelerin
bu Notanın atıfta bulunduğu Andlaşmanın (B) Eki maksatları bakımından haiz oldukları aynı
mânaları taşırlar ;

(b) Bir listeye yapılan atıflar, işbu Notanın atıfta bulunduğu Andlaşmanın (B) Ekinin II nci
bölümünde (A) ilâ (D) listelerine yapılan atıf sayılır ;

(c) Bir mahallin sahasındaki bir kara sahasının terk edilmesine yapılan atıf, Birleşik Kırallık makamları tarafından yapılan böyle bir terketme üzerine, bahis konusu kara sahasının mahallin bir kısmı olmaktan çıkması, Birleşik Kırallık makamlarının onu boşaltması ve onu işbu Notanın atıfta bulunduğu Andlaşmanın (B) Ekinin III ncü bölümü hükümlerinin bu Andlaşma maksatları bakımından artık ihtiyaç bulunmayan bir gayrimenkul mal olarak uygulanması, demektir.

Liste A.3 : Olympus Dağındaki mahal.

2. (a) Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti memurlarına ve Kıbrıs Dahilî Telekomünikasyon İdaresi veya Telgraf ve Telsiz Şirketi tarafından yetkili kılınan şahıslara, görevleri esnasında mahallin Kuzey sınırına yakın bulunan ve mahallin dışında kalan binaya gidip gelişlerinde, mahal üzerinden geçişte bütün mâkul kolaylıkları sağlarlar.

(b) Bu bina Kıbrıs Dahilî Telekomünikasyon İdaresi veya Telgraf ve Telsiz Şirketi tarafından kullanıldığı sırada, her hangi bir zamanda, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları işbu fıkranın (a) bendi uyarınca sağlanan kolaylıkların kendi ihtiyaçlarına yetmediğini gördükleri ve binaya ulaşmak için ayrı bir yol inşa etmek hususundaki tasavvurlarını Birleşik Kırallık makamlarına bildirdikleri takdirde, Birleşik Kırallık makamları, talep yapılır yapılmaz, işbu Eke ekli krokide mavi ile taranmış bulunan Kuzey sınırına yakın arazi şeridini mahallin sahasından çıkarır.

Liste A.9 : Magosa'daki mahal.

3. (a) Mahallin sınırı dâhilinde Batı ucunda bulunan rıhtım Birleşik Kırallık teknelerinin kullanılması için lüzumlu bulunmadığı zaman, diğer tekneler tarafından kullanılabilir. Mahallin kara sahasının Batı sınırının her iki tarafına sekiz ayak mesafede bulunan ve rıhtım boyunca devam eden saha dâhilinde, yaşanan gemilerdeki mesaiyi güçleştirecek hiçbir daimî mânia, konulamaz. Birleşik Kırallık makamları ve bunlar tarafından yetkili kılınan şahıslar, görevleri esnasında rıhtıma ve Batı sınırının Güney ucundaki binaya gidip gelmek ve rıhtıma yanaşmış tekneler üzerinde çalışabilmek için, mahallin kara sahasının Batı sınırına komşu arazi üzerinden geçiş için mâkul kolaylıkları haizdirler.

(b) (i) Aşağıda (iii) bendde tasrih olunan sular Birleşik Kırallık teknelerinin istimali için gerekmediği ve Birleşik Kırallık makamları Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına bu mealde tebligatta bulunmadıkları takdirde, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları bu sular üzerinde tam seyrüsefer kontrolünü icra edebilirler.

(ii) Bu sular dâhilinde, Birleşik Kırallık makamları rıhtımlar, dubalar, munzam işaretler veya benzeri seyrüsefer mânileri tesis etmeyeceklerdir.

(iii) Atıfta bulunulan sular, mahallin sınırı dâhilinde bulunan ve işbu Eke ekli krokide mavi ile taranan sulardır.

(c) Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları ile istişareden sonra, işbu Eke ekli krokide kırmızı ile taranan sular dâhilinde tarama ve enkaz temizleme ameliyelerine girişebilirler.

Liste A. 10/1 : Lefkoşa Hava Alanındaki mahal.

4. (a) Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti memurlarına veya Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından yetkili kılınan şahıslara, görevleri esnasında, mahal dışında bulunan hava trafik kontrol sahasına gidip gelebilmeleri için, mahal üzerinden geçiş hususunda bütün mâkul kolaylıkları sağlarlar.

Kontrol kulesinin zemin katı ve ilk katı Birleşik Kırallık makamları tarafından işgal ve istimal olunmaya devam eder.

(b) Birleşik Kırallık Hükümeti, mahalli teşkil eden gayrimenkul malların, işbu notanın atıfta bulunduğu Andlaşmanın B Ekinin III ncü bölümünün 3 ncü kısmının 1 ncü fıkrası uyarınca, bahis konusu hakların yukarıda zikredilen Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte mevcud olup olmadıklarına veya mevcut değil iseler bundan sonra ihdas edilip edilmediklerine bakılmaksızın, aşağıda yazılı haklardan muaf tutulmasını talebetmez :

(i) O zaman için, (mahal sahası dışında bulunan) 114/59 numaralı kayıtlı arteziyen kuyusu sahibinin, (Kezalik mahal sahası dışında bulunan) 67/59 numaralı arteziyen kuyusu ile yukarıda

mezkûr arteziyen kuyusu arasında mahal üzerinden bir boru çekmek ve bunun üzerinde gerekli çalışmayı yapmak hususundaki hakkı;

(ii) Yukarıda söylenilen malikin mahal üzerinden ve yukarıda zikredilen borunun boyunca bir elektrik kablosu çekmek ve muhafaza etmek hususundaki hakkı; ve

(iii) Yukarıda söylenen malikin ve onun tarafından yetkili kılınan şahısların, mahal üzerinden, 67/59 numaralı kayıtlı arteziyen kuyusundan 114/59 numaralı kayıtlı arteziyen kuyusuna gidip ve dönüş hususundaki ulaşma hakları.

(c) İşbu Eke ekli krokide kırmızı ile taranan, müşterek kullanma sahasının bir kısmını teşkil eden ve uçuş bilgisi merkezi binasının kuzeyinde bulunan saha, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından bir yasak bölge ilân olunur. Sahanın müşterek kullanma sahasına dâhil olduğuna bakılmaksızın, Birleşik Kırallık makamları, muhafaza ve savunma munhasır hakkını, ve gerekli olduğu nisbette bu hakkı müessir kılmak için sahayı kontrol hakkını haizdirler; ancak, Kıbrıs Cumhuriyeti memurlarının veya yetkili kılınan şahısların sahaya girmelerine ve çıkmalarına ve oradaki malzeme üzerinde gerekli çalışmalar yapmalarına müsaade olunur.

Liste A. 10/2 : Lefkoşa Hava Alanındaki mahallin su ikmali :

5. Birleşik Kırallık makamları, mahallin bir kısmını teşkil eden arteziyen kuyularındaki suyu, sivil hava terminali ile ilgili maksatlar bakımından, Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına ve Waynes Keep tâbir edilen kampa, sağlamaya devam ederler. İşbu arteziyen kuyularından yapılan su ikmali için hiçbir masraf alınmaz.

Liste B. 1/2 : Polemidhia'daki mahallin su ikmali.

6. Birleşik Kırallık makamları, bu mahalli kullanmaya devam ettikleri sırada, mahallin bir kısmını teşkil eden Ayia Irini'deki su kaynağından Kıbrıs Cumhuriyetinin ilgili mahalli makamlarına sağladıkları ve Birleşik Kırallık makamlarının kendi maksatları için lâzım olmayan fazla suları sağlamalarını mümkün kılan mevcut anlaşmaları uygulamaya devam ederler.

Liste B. 4: Magosa'da Larnaka yolu üzerindeki mahal:

7. İşbu Mahalli Birleşik Kırallık makamlarının kullanmaya devam ettikleri sırada her hangi bir zamanda, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Larnaka yolunun mahallin güney sınırı boyunca devam eden kısmını genişletmek hususundaki niyetlerini Birleşik Kırallık makamlarına bildirdikleri takdirde, Birleşik Kırallık makamları, çalışmalar gerektirince derhal, 28 Kasım 1956 tarihli 1185 sayılı Resmi Vesikada bahis konusu Magosa'nın Ayios Loukas mahallesindeki A blokunun 572 sayılı parselini mahallin sahasından çıkarır.

Liste B. 5: Magosa-Salamis anayolu üzerindeki ve onun batısındaki mahal.

8. İşbu mahalli Birleşik Kırallık makamları kullanmaya devam ettikleri sırada her hangi bir zamanda, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, Magosa Salamis yolunun mahallin doğu sınırı boyunca olan kısmını genişletmek hususundaki niyetlerini Birleşik Kırallık makamlarına bildirdikleri takdirde, Birleşik Kırallık makamları, bu yolu genişletmek için gerekli olabilecek arazi şeritlerinin mahallin sahasından çıkarılması için Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının her hangi bir talebini hayırhahlıkla mütalâa ederler.

Liste C. 3: Baf yakınındaki tesis:

9. Her hangi bir zamanda Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, halen tesis sahası içinden güney sınırından kuzey sınırına giden yolu âmmenin kullanmasına açmak istedikleri takdirde, Birleşik Kırallık makamları bu yolu tesis sahasından çıkarırlar.

Liste D. 1/2: Lefkoşa'nın Güney-Doğu Varoşları üzerindeki tesis:

10. Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları, bahis konusu araziyi kullanmaları maksatları için sökülmelerini her hangi bir zamanda talep ettikleri takdirde, halen tesis sahasının kuzey sınırından çıkan kabloları Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarının işgal ettiği araziye naklederler. Bu zamana kadar, Kıbrıs Cumhuriyeti makamları kabloların bugünkü durumda kalmalarına ve Birleşik Kırallık makamlarının bu kabloları gidip gelmelerine ve üzerlerinde gerekli çalışmalar yapmalarına müsaade ederler.

Borular, kablolar, kanallar ve diğer benzeri malzemeler:

11. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine, âme yararına teşekküllere, mahallî Hükümet teşekküllerine veya hususi fertlere ait olan ve mahaller sahası dahilinde veya tesislerin sahası dahilinde ve işbu Notanın atıfta bulunduğu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte C ve D listelerinde yazılı ilgili arazide bulunan, boruları, kabloları, kanalları ve diğer benzeri malzemeleri muhafaza etmek ve korumak hususunda, mülkiyet, kira, ruhsat veya diğer şekillerdeki mevcut haklar ile ilgili olarak:

(a) Birleşik Kırallık Hükümeti, bu Andlaşmanın B Ekinin III ncü bölümünün 3 ncü kısmının 1 nci fıkrası uyarınca bahis konusu mahalli veya tesisi teşkil eden gayrimenkul malların, yukarıda söylenen mevcut haklardan muaf tutulmasını talep etmez; ancak, bahis konusu mahallin veya tesisin her hangi bir mutasavver geliştirilmesinin veya kullanılmasının ışığı altında Birleşik Kırallık makamları mahallin veya tesisin bu suretle muaf tutulmasını talep edebilirler; ve

(b) Birleşik Kırallık makamları, Kıbrıs Cumhuriyetinin, âme yararına teşekküllerin, mahallî Hükümet teşekküllerinin memurlarına veya hususi fertlere ve bunlar tarafından yetkili kılınan şahıslara, mâkul bir sebeple bahis konusu tesisler dahilinde bulunan borulara, kablolar, kanallara ve yukarıda yazılı diğer malzemelere gidip gelmelerini ve bunlar üzerinde gerekli çalışmaları yapabilmelerini teminen, müsaade vermekten, makul bir sebep olmadıkça, kaçınmaz.

ÇOK KISA MÜDDETLİ MAHALLER

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasında Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmaya atıfta bulunmakla bahtiyarım. Bu Andlaşmanın müzakereleri esnasında, Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığının, Andlaşma yürürlüğe girdikten sonra çok kısa bir müddet için bu Andlaşmada atıfta bulunulmayan üç mahalli kullanması gerektiği anlaşılmıştır; teferruatlı krokileri işbu Notaya ekli bulunan bu mahallerin mevkileri şunlardır :

L.1 — Lefkoşa'nın Batısında,

L.2 — Lefkoşa'da,

L.3 — Magosa'nın Güneyindeki sahilde.

Bu itibarla, Birleşik Kırallık Hükümetinin işbu mahalleri, hangisi daha önce ise Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra altı ayı geçmiyen bir devre için ve bu devrenin sonuna kadar veya Birleşik Kırallık Hükümeti Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetine bu mahalleri kullanmayı artık istemediğini bildirinceye kadar, kullanmaya devam etmesini, ve bu mahallerin Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün B listesinde mezkûr mahaller gibi sayılmasını, ve Ekleri dâhil olmak üzere Andlaşmanın bu listede mezkûr diğer mahallere uygulandığı gibi bunlara uygulanmasını, teklif etmekle bahtiyarım.

2. Yukardaki teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul bulunduğu takdirde, işbu Notanın, bu mealdeki cevabınızla birlikte, Birleşik Kırallık Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız.

(Nota metni aynen)

2. Notanıza ekli krokilerin kopyaları kezalik işbu cevabımıza eklidir.

3. Bu Notada yazılı teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, bu Notanın, işbu cevapla birlikte, bir Anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

EGEMEN ÜS BÖLGELERİNDEKİ İNGİLTERE DEVLETİ MALLARI

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsü hakkındaki Andlaşmanın E Ekinin 1 ve 4 nü kısımlarına atfen aşağıdaki hususları teklif etmekle bahtiyarım :

(a) Akrotiri Egemen Üs Bölgesi dâhilinde ve Dhekelia Egemen Üs Bölgesi dâhilinde bulunan ve işbu Notaya ilişik listede tarif edilmiş olup ekli krokilerde gösterilen mallar, Kıbrıs Cumhuriyetine devredilir ve mezkûr bölgelerde yürürlükte olan kanunlar uyarınca devredilmelerini teminen gerekli hukukî tedbirler mümkün olan en kısa zamanda alınır;

(b) Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığının askerî ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçlarına tabi olarak ve Birleşik Kırallık Hükümetinin her hangi bir hususi araziye iktisâbederken yaptığı her hangi bir fiilî masraf Birleşik Kırallık Hükümetine ödenmek şartı ile, bu bölgeler dâhilindeki ve istikbalde içinde âmmenin ilgilendiği arkeolojik kalıntıların keşfedildiği malların Cumhuriyete devredilmesi hususunda Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetinin yaptığı her hangi bir talep hayırhahlıkla mütalâa olunur; ve

(c) İşbu Notadaki teklifler gereğince Kıbrıs Cumhuriyetine mal devredildiği takdirde, bahis konusu mal ile ilgili olarak ulaşma hakları bahşolunur.

2. Kezâlik, Kıbrıs Cumhuriyetinin Akrotiri'deki tuz gölünü iktisadi, ticari, sınaî ve bütün diğêr sivil maksatlarla kuşanmak ve geliştirmek munhasır hakkını haiz olmasını teklif etmekle bahtiyarım; bu hak, Birleşik Kırallığın askerî ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyaçları için gerekli olanın dışında hiçbir suretle tahdid edilmez.

3. Yukardaki teklifler Kıbrıs Cumhuriyetince şayanı kabul bulunduğu takdirde, işbu Notanın, bu meâldeki cevabınız ile birlikte, Büyük Britanya ve Şimalî İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

MALLARA MÜTAALLİK LİSTE

Ekli krokilerde
gösterilen
numaralar

Tarif

- (1) Curium'daki yer ve kalıntıların bir kısmı.
- (2) Curium yakınındaki Apollo Hylates Mâbedi.
- (3) Curium'deki Stadyom.
- (4) Curium yakınındaki Ayios Ermoyenis'deki eski mezarlık.
- (5) Kıbrıs Elektrik İdaresinin Enerji Santraline su sağlıyan pompahane ve arteziyen kuyusu; bu Enerji Santraline boru ve elektrik kablosu çekmek ve muhafaza etmek hususundaki mevcut haklarla birlikte.
- (6) Akhna Polis Karakoluna su sağlıyan arteziyen kuyusu; bu arteziyen kuyusu ile polis karakolu arasında boru ve elektrik kablosu çekmek ve muhafaza etmek hususunda mevcudolan haklarla birlikte.
- (7) Pergamos Mektebi arazisinin Dhekelia Eğemen Üs Bölgesi dâhilinde bulunan kısmı.
- (8) Evdhimou'daki Ziraat İstasyonunda kullanılan menkul mallar,
- (9) Xylytymbou'daki çocuk bahçesinde kullanılan menkul mallar.

(1), (2), (3), (4), (5), (6) ve (7) numaralarla gösterilen gayrimenkul malların sahaları ekli krokide aynı numaralarla gösterilmiş ve kırmızı ile boyanmıştır.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

2. Notanıza ilişik listenin ve listeye ekli krokilerin kopyaları kezaik işbu metne ilişiktir.

3. İşbu Notada yazılı teklif Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, Notanızın işbu cevapla birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

İSTİKRAZLARIN BELLİ EDİLMESİ

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisinin Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderdiği Nota

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmaya atıfta bulunmakla ve, aramızda mutabık kalındığı veçhile, Andlaşmanın E. Ekinin 2 nci kısmının 3 (b) (ii) fıkrasında atıfta bulunulan istikrazların aşağıdakiler olduğunu kaydetmekle bahtiyarım :

(1) Umumi gelişme için 28 Ekim 1959 da yapılan bir milyon yüzbin sterlinlik istikraz;

(2) Köy sulaması için, 1959 tarihli, D. 3813 sayılı Sömürge Geliştirme ve Refah Plânı gereğince yapılan altmışdört bin beşyüz sterlinlik istikraz; ve

(3) Morphou Körfezi su ikmal için, 1959 tarihli, D. 3827 sayılı Sömürge Geliştirme ve Refah Plânı gereğince yapılan yüzaltmış bin sterlinlik istikraz;

İşbu istikrazların meblâğlarının Sömürge Hükümetine verildiği veya Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte verilmiş olacakları nisbette.

Hürmetlerimle, v.s.

Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı

Ekselâns, bugünkü tarihli aşağıdaki Notanın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

Hürmetlerimizle, v.s.

GÜMRÜK RESİMLERİ

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın C Ekinin II nci kısmının 4 ncü fıkrasının (b) bendine ve F Ekinin 7 nci kısmına atfen, aramızda mutabık kalınan anlaşmaları aşağıda zikretmekle bahtiyarım. (a) Donanma, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Enstitüleri (bu Notada NAAFI diye adlandırılan) tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhiline veya Birleşik Kırallık Egemen Üst Bölgeleri dâhiline ithal edilen ve İngiltere Milletler Camiası dâhilindeki her hangi bir memleket menşeli ve oradan gönderilen muhtelif nevi biralar, muamele görmüş tütün, viski, cin ve (şaraplar hariç) diğer ispirtolu içkiler, resimden muaftır.

(b) NAAFI tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhiline veya Birleşik Kırallık Egemen Bölgeleri dâhiline ithal edilen ve İngiltere Milletler Camiası dâhilinde olmıyan her hangi bir memleket meşeli veya oradan gönderilen muhtelif nevi biralar, mutabık kalınan tarifeler üzerinden ve başlangıçta galon başına 120 mil üzerinden ithal resmine tabidir

(c) Yukarda (a) bendinde derpiş olduğu veçhile resimden muaf olarak ithal ve (b) bendinde derpiş olduğu veçhile hususi resim üzerinden ithal, Andlaşmasının yürürlüğe girmesinden önce İngiltere Silâhlı Kuvvetleri mensuplarına uygulanan cetveller uyarınca her şahıs için müsaade olunan miktarları aşmaz.

(d) NAAFI, işbu Notanın Ek 1 nde yazılan mallardan her hangi birini, bahis konusu mallar mahallen satın alınmış veya ithallerinde ödenmesi gereken her hangi bir resim ödenmiş olmadıkça, Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde veya Birleşik Kırallık Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde, satışa arz etmez.

(e) NAAFI tarafından malların ithalinde ödenen her hangi bir resim, aşağıdaki malların ithalinde ödenmiş olmadıkça, iade edilir :

(i) Yukarda (b) bendinde tasrih olunan mallardan her hangi biri;

(ii) Yukarda (c) bendinde atıfta bulunulan miktarları geçen her hangi bir fazlalık; veya

(iii) İşbu Notanın Ek 1 nde yazılı mallardan her hangi biri.

(f) Mahallen imal edilen ve Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde veya Egemen Üs Bölgeleri dâhilinde NAAFI'ye veya onun namına teslim edilen biralar, mutabık kalınan nisbetler üzerinde, ve başlangıçta galon başına 50 mil üzerinden İstihlâk Resmine tabidir.

(g) Yukarda (a) bendinde derpiş olduğu veçhile resimden muaf olarak ithal edilenler veya (a) bendinde derpiş olduğu veçhile hususi bir resim üzerinden ithal edilenler haricolmak üzere, NAAFI tarafından yapılır bütün malların parakende satışları, muteber mahallî dükkânlarda cari olan fiyatlara uygun parakende fiyatlar üzerinden olur.

(h) Mümkün olduğu hallerde, NAAFI tarafından resimden muaf olarak ithal edilen ve satılan malların satışının NAAFI tarafından yapıldığını gösterir tarzda işaretlenmesi için anlaşmalar yapılır.

(i) NAAFI tarafından Kıbrıs Cumhuriyetinin ülkesi dâhilinde olan fakat, Andlaşmanın B Ekinin II nci bölümünün A ve C listelerindeki A 10/1 numaralı mahallin sınırları dâhilindeki sahanın ve C 2/1 numaralı sahanın sınırları dâhilindeki sahanın dışında tesis edilen dükkânlar, bahis konusu mallar mahallen mübayaaya edilmiş olmadıkça, işbu Notanın eklerinde yazılı mallardan hiçbirini (şaraplar ve gazyağı hariç) satışa arz etmezler. İşbu fıkranın hükümleri mümkün olan en kısa zamanda ve her halükârda Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay zarfında uygulanır.

(j) Mübayaatın mâkul miktarlarda ve bu mübayaatı yapmaya yetkili şahısların meşru istisnaları için yapılmasını sağlamak maksadiyle satışların ferdi kayıtlarını tutmak ve incelemek hususunda NAAFI ve Birleşik Kırallık makamları anlaşmalar yaparlar.

(k) İşbu Notanın hükümlerinin uygulanması ile ilgili bütün meselelerde Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları arasında iş birliği yapılır ve bu maksatla Andlaşmanın F Eki gereğince tesis olunan komiteden bilhassa istifade olunur.

1) Bu maksatla kurulan Gümrük Anlaşmaları Hususi Komitesinin her hangi bir tavsiyesinin ışığı altında ve zaman zaman tatbikattaki tecrübelerin ışığı altında şayanı arzu görülebi-
lecek değişiklikler üzerinde mutabakata varmak üzere, işbu Notada derpiş olunan anlaşmalar Birleşik Kırallık makamları ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamları tarafından gözden geçirilir.

EK : 1.

Ziraat Makinaları ;

Bina ve inşaat malzemesi ;

Pahalı kürk mantolar ;

Fişeklerden gayri patlayıcı maddeler ;

Sanayi makinaları ;

Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilindeki acentalardan veya onlar vasıtasıyla kolaylıkla temin edilebi-
cek bir model ve tipteki otomobiller ve motosikler, ve otomobil ve motosiklet yedek parçaları ;

Benzin ve gazyağı ;

Kıymetli mücevherat ;

Birleşik Kırallık, Kıbrıs Adasındaki Birleşik Kırallık personeli için televizyon kolaylıkları
temin etmedikçe ve edinceye kadar, tel alıcıları,

Şaraplar.

EK : 2.

Her nevi evde kullanılan elektrikli aletler ve cihazlar ;

Her nevi elektrikli musiki malzemesi ;

Mutfak malzemesi ;

Kap kacak, sırça eşya ve çatal - bıçak takımları ;

Musiki aletleri ;

Daktilo makinaları ;

Plâj ve bahçe eşyası ve malzemesi ;

Seyahat malzemesi ;

Termoslar ve içindekiler ;

Fotoğraf malzemesi ;

Elektrikli traj makinaları ;

Çocuk arabaları, bebek arabaları ve çocuk eşyası ;

Spor malzemesi ;

Başlıca ev malzemesi ;

Pahalı saatler ve duvar saatleri

Pahalı çıkmaklar;

Pahalı dolma kalemler;

Giyim eşyası.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Ekler dâhil yukardaki metin aynen)

2. Bu Notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, bu Notanın, işbu cevap ile birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyideylemekle bahtiyarız.

GÜMRÜK ANLAŞMALARI HUSUSİ KOMİTESİ

Valinin Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderdiği mektup

Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın C Ekinin 11 nci kısmının 4 ncü fıkrasının müzakeresi esnasında, Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından ve Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından tâyin edilen temsilcilerden mürekkep bir komitenin kurulması, bilhassa aşağıdaki hususları nazarı itibara alarak, bu fıkranın (b) bendinin mak-satları bakımından münasip anlaşmaları incelemesi ve mümkün olan en kısa zamanda tavsiyelerde bulunması, teklif olunmuştu :

(a) Kıbrıs Adası dâhilindeki Birleşik Kırallık Silâhlı Kuvvetlerinin refahı;

(b) Kıbrıs Cumhuriyeti iktisadiyatına zararın önlenmesi;

(c) C Ekinin 11 nci kısmının 4 ncü fıkrasının (b) bendi gereğince bahşolunacak günlük imti-yazlarının kötüye kullanılmasının önlenmesi; ve

(d) Birleşik Kırallık Hükümeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Mu-avini arasında Teessüs Andlaşmasının yürürlüğe girmesi üzerine, Andlaşmanın F Ekinin 7 nci kıs-mına ve bu bende atfen, teati edilecek olan notalarda yazılı Anlaşmada derpiş olunan anlaşmalar.

Kezalik, Komitenin lüzum gördüğü takdirde Kıbrıs Ticaret Odalarının ve Deniz Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri enstitülerinin temsilcileri ile istişare etmesi de teklif olun-muştur.

Bir komitenin kurulmasına dair yukardaki teklifler sizce şayanı kabul olduğu takdirde, komi-tenin toplanması için derhal teşebbüse geçeceğiz.

EGEMEN ÜS BÖLGELERİNİN GELECEĞİ

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen nota.

Ekselânslarına,

Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın 1 nci maddesinde zikredilen Egemen Üs Bölgelerine atıfta bulunmakla ve bu konuda Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümetinin Egemen Üs Bölgeleri üzerindeki egemenliğinden veya fiili kontrolundan vazgeç-mek tasavvurunda olmadığını ve bu itibarla bunların devri meselesinin zuhur etmediğini beyan et-mekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios'un ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Yukarda A'daki metin aynen)

2. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti namına, Kıbrıs Cumhuriyetinin Birleşik Kırallığın Egemen Üs Bölgeleri üzerindeki egemenliğinden veya fiili kontrolundan vazgeçmesini talebetmeyeceğini size temin etmek isteriz. Bununla beraber, Birleşik Kırallık Hükümetinin askeri ihtiyaçlarındaki değişiklikler sebebiyle her hangi bir zamanda Egemen Üs Bölgeleri veya bunların her hangi bir kısmı üzerindeki yukarda zikredilen egemenlik veya fiili kontrolden kendilerini beri kılmayı kararlaştırması halinde, bahis konusu egemenlik veya kontrolün Kıbrıs Cumhuriyetine devredileceği müslemeldir.

C. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli aşağıdaki notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarım :

(Yukardaki B deki metin aynen)

2. Birleşik Kırallık Hükümetinin bu notada
nu beyan etmekle bahtiyarım. ki görüşler ile tam mutabakat halinde bulunduğu

SÖMÜRGE TAHVİLLERİ

Teessüs Andlaşmasını imzalamıya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota,

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmaya atıfta bulunmakla ve sizden Birleşik Kırallık Parlâmentosunun 1877 ilâ 1948 arasındaki Sömürge Tahvilleri Kanunları tâbir edilen kanunları ve bunların zaman zaman yapılan tadilleri uyarınca Birleşik Kırallık dahilinde bu Andlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten önce veya sonra tescil edilmiş bulunan tahviller ile ilgili olarak Kıbrıs Cumhuriyetinin açılabilir her hangi bir dâvada Birleşik Kırallık mahkemelerinin kaza yetkisini kabul edeceğini taahhüt ettiğini teyid etmenizi talep etmekle bahtiyarım.

2. Yukarıda teklif olunan taahhüt Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul olduğu takdirde işbu Notanın bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Büyük Britanya ve Kuzey-İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız.

(Nota metni aynen)

2. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti bu Notada talep olunan taahhüdde bulunmaktadır ve bu itibarla, Notanızın, işbu cevap ile birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

KIBRIS CUMHURİYETİNE MALİ YARDIM

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota,

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın müzakereleri esnasında malî meseleler hakkında yapılan konuşmalara atıfta bulunmakla bahtiyarım. Bu müzakereler esnasında aşağıdaki anlaşmalar üzerinde aramızda mutabakata varılmıştı:

(a) Büyük Britanya ve Şimalî-İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti, Kıbrıs Cumhuriyetine, hibe suretiyle 31 Mart 1965 de sona eren 5 yıllık devre zarfında 12 milyon sterlin meblâğını ödiyecektir. İşbu meblâğ aşağıdaki tarzda tahsis olunur:

31 Mart 1961 de sona eren malî yıl zarfında, £ 4 000 000

31 Mart 1962 de sona eren malî yıl zarfında, £ 3 000 000

31 Mart 1963 de sona eren malî yıl zarfında, £ 2 000 000

31 Mart 1964 de sona eren malî yıl zarfında, £ 1 500 000

31 Mart 1965 de sona eren malî yıl zarfında, £ 1 500 000

(b) Yukarıda (a) bendinde mezkûr 12 milyon sterlinlik meblâğa ilâveten, Birleşik Kırallık Hükümeti:

(i) Cumhuriyet Hükümetine, hibe suretiyle, Lefkoşa hava meydanında yeni bir sivil hava terminali inşası için £ 500.000 lik meblâğı öder;

(ii) Cumhuriyet Hükümetine, hibe suretiyle, Akrotiri'yi terk etmek ve Kıbrıs Cumhuriyeti ülkesi dâhilinde yerleşmek isteyen Akrotiri sâkinleri için işbu Notanın listesinde yazılı prensiplere göre mutabık kalınacak teferruatlı anlaşmalar uyarınca ödenmek üzere, £ 500 000 i geçmiyen bir meblâğı öder;

(iii) Cumhuriyet Hükümetine hibe suretiyle, Cumhuriyetin ülkesi dâhilinde Dhekelia egemen üs bölgesinin Ayios Nikolaos kısmını dolanmak maksadı ile yollar inşası masrafları için £ 340 000 i geçmiyen bir meblâğı öder; ve

(iv) Kıbrıs Adası dâhilindeki elektrik enerjisinin artırılması için malî yardım yapılması hakkında Cumhuriyet Hükümeti tarafından yapılacak bir talep üzerine, şartları o zaman Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından İngiltere Milletler Camiasının üyesi bağımsız memleketlere yapılan istikrazlara umumiyetle uygulanan şartlara benzer olmak üzere, iki Hükümet arasında mutabık kalınacak bir miktar ve şartlar üzerinden bir istikraz yapar.

(c) 31 Mart 1965 den önceki 6 aylık devre zarfında ve mütaakıp beşer senelik devrelerin sona ermesinden önce Birleşik Kırallık Hükümeti, Cumhuriyet Hükümeti ile danışarak işbu fıkranın (a) bendinin hükümlerini gözden geçirir ve Cumhuriyet Hükümetinin malî ihtiyaçları dahil olmak üzere bütün unsurları nazarı itibara alarak, Cumhuriyet Hükümeti ile tam tam anlaşmadan sonra, bu Hükümete mütaakıp beş yıllık devre zarfında sağlanacak malî yardımın miktarını tesbit eder.

(d) Yukarıda zikredilen Andlaşmada derpiş olunan hususlar haricolmak üzere veya bugün aramızda başka türlü mutabık kalınmış ve tesbit edilmiş olmadıkça, Kıbrıs'ın idaresi veya Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasından veya onunla ilgili olarak doğan veya doğduğu iddia olunan, her hangi bir tazminat talebini Cumhuriyet Hükümeti, Birleşik Kırallık Hükümetine ve Birleşik Kırallık Hükümeti Cumhuriyet Hükümetine yapmaz.

(2) Yukardaki anlaşmalar Cumhuriyet Hükümetince şayanı kabul olduğu takdirde, işbu notanın bu mealdeki cevabınız ile birlikte Birleşik Kırallık Hükümeti ile Cumhuriyet Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil etmesini teklif etmekle bahtiyarım.

LİSTE

İşbu notanın 1 (b) (ii) fıkrasında atıfta bulunulan prensipler şunlardır :

- (a) Tekrar yerleşme mecburi olmayacaktır;
- (b) Bütün topluluğun teşkilâtlı surette tekrar yerleştirilmesi mevzuubahsolmayacaktır; tekrar yerleştirme kendi rızası ile ve ferdî olmak esası üzerinden yürütülecektir;
- (c) Terkedenler zirai arazilerini ve diğer mallarını muhafaza ederler;
- (d) Terk edenlerin daimî ikâmet için evlerine dönmelerine müsaade olunmaz;
- (e) Tekrar yerleşme programının uygulanmasından Cumhuriyet sorumludur;
- (f) Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından yapılacak ödemeler tekrar yerleşme programı gereğince yapılan masrafları aşmayacaktır;
- (g) Tekrar yerleşme müsaadesi verilmesi için yapılan müracaatlar ancak bugünkü tarihten itibaren bir yıl zarfında yapıldığı takdirde nazarı itibara alınır;
- (h) Köylüler, tekrar yerleşme müsaadesi verilmesi hakkını ancak Cumhuriyet dâhiline nakil sırasında Cumhuriyetinkinden başka bir vatandaşlıkta değil iseler, haizdirler.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

YUKARDAKİ METİN AYNEN

2. Bu notada mezkûr teklifler Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, notanızın işbu cevap ile birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyideylemekle bahtiyarım.

BAĞIMSIZLIK TARİHİNDE ÖDENMEMİŞ BULUNAN MALİ BORÇLAR

Teessüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki Nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen Nota.

Ekselânslarına,

Mali meselelere mütedair aramızdaki, bugünkü tarihli Nota teatisinden önceki görüşmelere atfen, işbu Notaların hükümleri dışında halledilmesi gereken bâzı malî meseleler bulunduğu hususundaki görüş birliğimizi teyid etmekle ve uyarınca bu meselelerle ilgili olarak aramızda mutabık kalınan aşağıdaki anlaşmaları beyan etmekle bahtiyarım :

(a) Birleşik Kırallık Hükümeti, bugünkü tarihten hemen evvel Sömürge Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümeti için ve onun namına, sonradan ödenmek üzere, yapılan tediyelerden mütevellit, ve onun için ve onun namına yapılan işler ve ifa olunan hizmetlerden, dolayı bu-

günkü tarihten önceki devrede, Sömürge Hükümetine borçlu bulunulan bütün meblâğları, Cumhuriyet Hükümetine öder; aşağıdakiler buna dâhildir :

- (i) Emeklilik maaşları ve benzeri diğer tahsisatlar;
 - (ii) Temmuz 1958 zarfında muvakkaten yerleştirilen muntazam hava trafik kontrolörlerinin masraflarının kabul olunan kısmı dâhil olmak üzere, Birleşik Kırallık Hükümetinin Lefkoşa Uçuş Bilgisi Merkezinin masraflarına mutabık kalınan iştirak payı (yani, maaşların ve merkezin diğer masraflarının yarısı);
 - (iii) Mısır'da kimsesiz kalmış şahısların bakım ve Mısır'dan bâzı şahısların tahliye edilmesi için yapılan ödemeler;
 - (iv) Aşağıdakilerin inşasında yapılan masraflar :
Episkopi geçit yolu, Akhna geçit yolu,
Dhekelia - Pergamos yolu ve Ormidhai yakınındaki bâzı yol işleri;
 - (v) Sömürge Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümeti için ve onun namına yapılan istimplâklar ve elkoymalar (cebren veya diğer türlü) ile ilgili olarak yapılan ödemeler;
 - (vi) Baf bölgesindeki kampların inşası ve bakımı için olan ödemeler.
- (b) Cumhuriyet Hükümeti Birleşik Kırallık Hükümetine aşağıdaki paraları öder :
- (i) Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından Sömürge Hükümeti için ve onun namına, sonradan ödenmek üzere, bugünkü tarihten hemen önce yapılan tediyeler, ve onun için ve onun namına yapılan işler ve ifa olunan hizmetler ile ilgili olarak bugünkü tarihten önceki devrede Sömürge Hükümetinin borçlu bulunabileceği bütün meblâğlar.

(ii) Bugünkü tarihten hemen önceki devrede Sömürge Hükümetinin yürürlükteki kanunları veya idari teamülleri uyarınca, bugünkü tarihten önce ithal edilen mallar veya erzak için ödenen Gümrük resimleri ile ilgili her hangi bir parayı iade veya geri almadan dolayı, Birleşik Kırallık Hükümetine veya Birleşik Kırallığın yetkili hizmet teşekküllerine iade edilmesi gereken paralar.

(c) Birleşik Kırallık Hükümeti, bugünü tarihten önce Sömürge Hükümeti tarafından Birleşik Kırallık Hükümetinin kullanması için el konulan her hangi bir mal ile ilgili olarak, bugünkü tarihten hemen önce üçüncü bir şahsa karşı ödenmemiş olan her hangi bir borcu bu tarihten hemen önceki devrede yürürlükte olan kanunlar veya idari teamül uyarınca, ödemek için yapılan tediyeleri Cumhuriyet Hükümetine iade eder veya öder.

(d) (i) Birleşik Kırallık Hükümeti ve Cumhuriyet Hükümeti birbirleri için ve birbirleri namına topladıkları meblâğları diğerine öderler.

(ii) Birleşik Kırallık Hükümeti ve Cumhuriyet Hükümeti, posta muamelelerinden mütevellit bugünkü tarihte borçlu oldukları meblâğları diğerine öder.

(e) Sömürge Geliştirme ve Refah Plânları ile ilgili olarak Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından yapılan hibe veya istikrazın miktarının her plân bakımından bu plânın hükümleri gereğince ve bu plân için bugünkü tarihten önce yapılan masraf miktarına müsavi olduğundan emin olmak maksadiyle bir nihai hesap yapılır; ve böyle bir hesabın sonunda borçlu olduğu tesbit edilen Hükümet diğerine bahis konusu meblâğı öder.

(f) İşbu noktada :

(i) «Birleşik Kırallık Hükümeti» Büyük Britanya ve Kuze - İrlanda Birleşik Kırallığı Hükümeti demektir;

(ii) «Sömürge Hükümeti» ve «Cumhuriyet Hükümeti» Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti ve Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti demektir;

(iii) «Birleşik Kırallık Hükümeti» ne yapılan atıf milletlerarası münasebetlerinden bugünkü tarihte Birleşik Kırallık Hükümetinin sorumlu olduğu her hangi bir ülkeye yapılan atfı içine alır sayılır;

(iv) Her hangi bir Hükümete yapılan atıf, bu Hükümetin her hangi bir dairesine veya bu Hükümetin memleketinin veya ülkesinin her hangi bir âmme makamına yapılan atıfları içine alır sayılır.

2. Yukarda yazılı anlaşmalar Cumhuriyet Hükümetince şayanı kabul olduğu takdirde, işbu Notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Birleşik Kırallık Hükümeti ile Cumhuriyet Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım.

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız :

(Nota metni aynen)

2. Bu Notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla Notanızın, işbu cevap ile birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyid etmekle bahtiyarız.

KIBRIS'TA MUKİM İNGİLİZLER

Teesüs Andlaşmasını imzalamaya yetkili Birleşik Kırallık Temsilcisi ile Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük arasındaki nota teatisi

A. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'e gönderilen nota.

Ekselânslarına,

Bugünkü tarihli Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluşuna mütaallik Andlaşmadan önceki müzakereler esnasında yapılan görüşmelere atfen, Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde mukim İngilizler hakkında aramızda mutabık kalınan aşağıdaki andlaşmaları beyan etmekle bahtiyarım :

(a) Mevcut Kıbrıs kanunları («Yabancıların» gayrimenkul mal iktisabı Kanunu, Kıbrıs kanunları - Bölüm 228) gereğince mukim İngilizlerin, yabancı olarak, Kıbrıs Cumhuriyetinin müsaadesi olmadıkça, mirastan gayri suretlerde Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde gayrimenkul mal iktisaplarına müsaade edilmeyeceği şartlar zuhur edebilir. Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını alan ve 16 Şubat, 1961 de Birleşik Kırallıkta mutaden mukim olan şahıslar tarafından veya bunların fûruu tarafından Birleşik Kırallık dâhilinde gayrimenkul mal iktisabı üzerine hiçbir tahdit koyulmayacağı cihetle, Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde mutaden mukim olan İngilizlerin, bunların fûruunun ve bu gibi şahısların karılarının ve dul karılarının Kıbrıs Cumhuriyeti dâhilinde hiçbir tahdide tabi olmadan gayrimenkul mal iktisabedebilmelerini sağlamaya Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti âmadedir.

(b) 16 Şubat 1961 de mutaden Birleşik Kırallıkta mukim olup Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını alan ve Birleşik Kırallığı terkeden şahısların, Birleşik Kırallık dâhilinde kazandıkları (sermayelerinden tahakkuk ettirdikleri gelirler dâhil) sermayelerinin ve emeklilik maaşlarının ve diğer benzeri gelirlerin tediyelerini Birleşik Kırallığı, terk ettikten sonra Kıbrıs'a nakletmeleri üzerine hiçbir tahdit konulamayacağı cihetle, Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, Cumhuriyeti terkeden mukim İngilizlerin Kıbrıs dâhilinde kazandıkları sermayelerinin (sermayelerinden tahakkuk ettirdikleri gelirler dâhil), emeklilik maaşlarının ve diğer benzeri gelirlerin tediyelerini Kıbrıs'tan harice yapabilmelerini sağlamaya âmadedir.

(c) Mukim İngilizler, Kıbrıs Cumhuriyetine giriş ve oradan çıkış serbestilerine, Cumhuriyet dâhilinde ikametlerine, her hangi bir meşru kâr getiren iş ile iştigal etmelerine (iş vermek ve iş kabul etmek hakkı dâhil) ve Kıbrıs Cumhuriyeti makamlarına İngiliz dilinde hitabetmek hususunda hiçbir tahdide mâruz kalmamalarına, önem verirler. Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti, meskeni Kıbrıs dâhilinde olan mukim İngilizlerin, bunların fûruunun ve bu gibi şahısların karılarının ve dul karılarının, işbu fıkrada zikredilen konular ile ilgili hiçbir tahdide mâruz kalmıyacakları hususunda teminat vermeye âmadedir.

(d) İşbu Notadaki «Mukim İngilizler», Birleşik Kırallık menşeli olup bugünkü tarihte mutaden Kıbrıs'ta mukim bulunan ve Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşlığını almamış olan Birleşik Kırallık ve Sömürgeleri vatandaşları demektir.

2. İşbu Notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabul olduğu takdirde, işbu Notanın, bu mealdeki cevabınız ile birlikte, Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Krallığı Hükümeti ile Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümeti arasında bugünkü tarihte yürürlüğe girecek olan bu konudaki bir anlaşmayı teşkil eder sayılmasını teklif etmekle bahtiyarım :

B. Başpiskopos Makarios ve Dr. Küçük'ün cevabı.

Ekselâns,

Bugünkü tarihli aşağıdaki Notanızın alındığını bildirmekle bahtiyarız.

(Nota metni aynen)

2. Bu Notada yazılı anlaşmalar Kıbrıs Cumhuriyeti Hükümetince şayanı kabuldür ve bu itibarla, bu Notanın, işbu cevapla birlikte, bir anlaşma teşkil ettiğini teyideylemekle bahtiyarız.

TÜRK CEMAATİNE MALİ YARDIM

Kıbrıs Valisi ile Dr. Küçük ve Rauf Denктаş arasındaki mektup teatisi

A. Valinin Dr. Küçük ve Rauf Denктаş'a gönderdiği mektup.

Büyük Britanya ve Kuzey - İrlanda Birleşik Krallığı Hükümetinin, eğitim, vakıf malların geliştirilmesi, kültürel ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası gereğince kurulacak olan Türk Cemaat Meclisinin yetkisi dâhilindeki diğer maksatlar için kullanılmak üzere, Kıbrıs Türk Cemaatine £ 1 500 000 lik meblâğı hibe suretiyle vermeyi kararlaştırdığını bildirmekle bahtiyarım.

2. Bu itibarla, aşağıdaki anlaşmaları teklif ederim :

(a) Birleşik Krallık Hükümeti, yukarda 1 nci fıkrada zikredilen maksatlar için, Kıbrıs'ın bağımsızlık tarihini takibeden iki yıl içinde derhal icra edilmek üzere Türk Cemaat Meclisi tarafından tasvibedilen maksatlar için kullanılmak üzere ve onun tarafından belirtilen taksitler ile, bu Meclise 1 milyon sterlinlik meblâğı öder.

(b) Türk Cemaatinin âcil ihtiyaçlarını karşılamak üzere, ilişik listede yazılı maksatlar için, Türk Cemaat Meclisinin kurulmasından önce, Birleşik Krallık Hükümeti, aşağıdaki şartlarla, Lefkoşa Türk Bankası nezdinde isminize açılacak bir müşterek hesaba £ 500 000 lik meblâğı öder :

(i) Bu hesaptan yapılacak her hangi bir tediye, yalnız bu bölümde zikredilen maksatlar için ve yüksek Evkaf Meclisinin rızası ile ve her ikimizin imzanız üzerine yapılacaktır, ve

(ii) Türk Cemaat Meclisinin kurulması üzerine, bu Meclise bahis konusu £ 500 000 lik meblâğdan yapılan her masrafın hesabını vereceksiniz ve, eğer varsa bakıyeyi bu Meclise yukardaki 1 nci fıkrada zikredilen maksatlar için ödiyeceksiniz.

(c) Türk Cemaat Meclisi, işbu fıkranın yukardaki hükümleri uyarınca size ve bu Meclise ödenen meblâğlar ile ilgili bütün muamelelerinin murakıpler tarafından kontrol edilmiş hesaplarının, zamanı gelince, Birleşik Krallık Hükümetine verilmesini sağlar.

3. Kezalik, Yüksek Evkaf Meclisi dâhil olmak üzere Türk Cemaatinin, Birleşik Krallık Hükümetinden veya Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinden, Kıbrıs'ın idaresinden veya Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasından mütevellit veya bununla ilgili, veya başka türlü, hiçbir malî talebi bulunmadığını, ve bundan böyle Türk Cemaati tarafından veya onun adına böyle talepler yapılmıyacağını teyidatmenizi rica etmek isterim. İşbu fıkra, yürürlüğe girdiği zaman, 6 Temmuz 1960 da Lefkoşa'da parafe edilen Kıbrıs Cumhuriyetinin teessüsüne mütaallik Andlaşmanın hükümlerini ve bilhassa bunun «E» Ekinin hükümlerini, ihlâl etmez.

4. Lütfen işbu mektubun 2 nci fıkrasında yazılı anlaşmaları kabul ettiğinizi teyidettiğiniz ve 3 ncü fıkrada talebedilen teyidi yaptığınız takdirde, Lefkoşa Türk Bankası nezdinde isminize hesap açtıracağım ve bu hesaba £ 500 000 lik meblâğı yatıracağım.

- (1) Kira kontrolü yüzünden zarar gören vakıf binalarının umumi tamiri ve yenileştirilmesi.
- (2) Lefkoşa'daki Türk Kız Ortaokuluna yeni bir okul binası masrafları için.
- (3) Lefkoşa'da Girne Kapısındaki vakıf mallarının geliştirilmesi için.
- (4) Türk Cemaat Meclisi için Lefkoşa'da gerekli büroları haiz yeni bir bina inşası.
- (5) Girne'deki yeni ortaokulun inşası için avans.
- (6) Girne'deki bir otel için muayyen arazinin geliştirilmesi masrafları için.
- (7) Limasol'daki vakıf mallarının geliştirilmesi masrafları için.
- (8) Larnaka'daki vakıf malları üzerinde modern turist kolaylıklarının inşası masrafları için.
- (9) Magosa'daki eski Türk mezarlığının geliştirilmesinin tamamlanması masrafları için.
- (10) Lefkoşa'daki Tekke bahçesinin veya diğer benzeri malların geliştirilmesi masrafları için.

B. Dr. Küçük ve Rauf Denktaş'ın mektubu.

..... tarihli aşağıdaki mektubunuzun alındığını bildiririz.

(Yukardaki (A) metni aynen)

2. Türk Cemaati adına, 2 nci fıkrada yazılı anlaşmaları kabul ettiğimizi teyid etmekle ve mektubunuzun 3. ncü fıkrasında talebedilen teyidi yapmakla bahtıyarız.

KISIM I - UMUMİ HÜKÜMLER

MADDE — 1.

Kıbrıs Devleti, bu Anayasa gereğince, Cumhurbaşkanı Kıbrıs Elen Cemaati tarafından seçilen bir Elen ve Cumhurbaşkanı Muavini Kıbrıs Türk Cemaati tarafından seçilen bir Türk olan, başkanlık rejimine sahip bağımsız ve egemen bir Cumhuriyettir.

MADDE — 2.

Bu Anayasa maksatları bakımından —

(1) Elen Cemaati, Elen aslından ve ana dili Elence olan veya Yunan kültür ananelerini paylaşan veya Elen - Ortodoks Kilisesine mensup bulunan bütün Cumhuriyet vatandaşlarını içine alır.

(2) Türk Cemaati, Türk aslından ve ana dili Türkçe olan veya Türk kültür ananelerini paylaşan veya Müslüman olan bütün Cumhuriyet vatandaşlarını içine alır.

(3) Bu maddenin (1) nci ve (2) nci fıkraları hükümleri şümlüne girmiyen Cumhuriyet vatandaşları, bu Anayasanın yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde, fert olarak Elen veya Türk Cemaatine katılmak hususunda ihtiyarlarını kullanırlar, fakat, bunlar bir dinî gruba mensup iseler bu takdirde, dinî grup olarak ihtiyarlarını kullanırlar ve bunun üzerine seçtikleri Cemaatin üyesi sayılırlar :

Ancak, böyle bir dinî gruba mensubolan her hangi bir Cumhuriyet vatandaşı, grupunun ihtiyarı ile bağlı kalmamayı tercih edebilir ve mezkûr ihtiyarın kullanılmasından itibaren bir ay içinde Cumhuriyetin ilgili memuruna ve Elen ve Türk Cemaat Meclisleri Reislerine göndereceği yazılı ve imzalı bir beyanla mezkûr grupun mensup sayılacağı Cemaattan başka Cemaata mensubolmayı ihtiyar edebilir :

Ancak yine, mezkûr bir dinî grupun izhar ettiği ihtiyar, üyeleri adedinin gerekli sayıdan az olması sebebiyle kabul edilmediği takdirde, böyle bir grupun her hangi bir üyesi bu ihtiyarın reddildiği tarihten itibaren bir ay içinde, yukarda mezkûr tarzda, mensubolmak istediği Cemaata katılmayı ferden ihtiyar edebilir.

Bu fıkra maksatları bakımından bir «dinî grup», aynı dine inanan ve aynı mezhebe mensup veya bu dinin yetkisine tabi olan Kıbrıs'ta mutaden mukim şahıslardan, sayısı bu Anayasa yürürlü-

ğe girdiği tarihte bini aşan ve bu tarihte en az beş yüzü Cumhuriyet vatandaşı olan bir grupu ifade eder.

(4) Bu Anayasanın yürürlüğe girmesinden üç ay sonra her hangi bir tarihte Cumhuriyet vatandaşı olan bir şahıs, bir maddenin (3) ncü fıkrasında gösterilen ihtiyar hakkını vatandaş olma tarihinden itibaren üç ay içinde kullanır.

(5) Bu maddenin (1) nci ve (2) nci fıkraları hükümleri şümulüne giren Cumhuriyetin bir Elen veya bir Türk vatandaşı, aşağıdaki şartlarla, üyesi olduğu Cemaata mensubolduktan çıkarak diğer Cemaata katılabilir : —

(a) İlgili vatandaşın böyle bir değişikliği istediğine dair ve Cumhuriyetin ilgili memuruna ve Elen ve Türk Cemaat Meclisleri Reislerine sunduğu yazılı ve imzalı bir beyanı ;

(b) Diğer Cemaatın Cemaat Meclisinin tasvibi.

(6) Bu maddenin (3) ncü fıkrası hükümleri gereğince Elen veya Türk Cemaatına mensup sayılan her hangi bir fert veya dinî grup, aşağıdaki şartlarla, mezkûr Cemaata mensubolduktan çıkarak diğer Cemaata mensup sayılabilir : —

(a) İlgili fert veya dinî grubun böyle bir değişikliği istediğine dair ve Cumhuriyetin ilgili memuruna ve Elen ve Türk Cemaat Meclisleri Reislerine sunduğu yazılı ve imzalı bir beyanı ;

(b) Diğer Cemaatın Cemaat Meclisinin tasvibi.

(7) (a) Evli bir kadın kocasının mensubolduğu Cemaata mensubolur ;

(b) Yirmi bir yaşından küçük ve evli olmayan bir erkek veya kız çocuğu, babasının mensubolduğu veya, babası bilinmediği ve evlâtlık da edinilmediği takdirde, annesinin mensubolduğu Cemaata mensubolur.

MADDE — 3.

1. Cumhuriyetin resmî dilleri Elence ve Türkçedir.

2. Teşriî, icrai ve idari muamele ve vesikalar her iki resmî dilde yazılır ve Anayasanın açıkça gerekli kıldığı hallerde Cumhuriyet Resmî Gazetesinde her iki resmî dilde yayınlanmak suretiyle ilân edilir.

3. Bir Elen'e veya bir Türk'e hitabeden idari veya diğer resmî vesikalar muhatabına göre Elence veya Türkçe yazılır.

4. Adli muamelelerin yürütülmesi veya yapılması ve kararların yazılması, taraflar Elen ise Elence, taraflar Türk ise Türkçe ve taraflar Elen ve Türk ise hem Elence hem de Türkçe olur. Diğer bütün hallerde, bu maksatlarla kullanılacak dil veya diller 163 ncü madde gereğince Yüksek Mahkeme tarafından yapılacak Mahkeme Tüzüğü ile tesbit edilir.

5. Cumhuriyet Resmî Gazetesinde her metin her iki resmî dilde ve aynı sayıda yayınlanır.

6. (1) Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanan her hangi bir teşriî, icrai veya idari muamele veya vesikanın Elence ve Türkçe metinleri arasındaki her hangi bir fark, yetkili bir mahkeme tarafından halledilir.

(2) Bir Cemaat Meclisinin Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanan her hangi bir kanun veya kararının muteber metni bu Cemaat Meclisinin dilindeki metindir.

(3) Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmamakla beraber başka suretle yayınlanmış bulunan bir icrai veya idari muamele veya vesikanın Elence ve Türkçe metinlerinde her hangi bir fark ortaya çıktığı zaman ilgili Bakanın veya ilgili her hangi bir başka makamın hangi metin muteber veya doğru sayılması gerektiği hakkında yapacağı beyan nihai ve kesin olacaktır.

(4) Yukarıda söylenilen şekilde metinlerde bir fark görüldüğü her hangi bir halde, yetkili mahkeme muhik addedeceği bir tazminata karar verebilir.

7. Madenî ve kâğıt paralarda ve pullarda her iki resmî dil kullanılır.

8. Her şahıs, Cumhuriyet makamlarına resmî dillerden biri ile müracaat etme hakkını haizdir.

MADDE — 4.

1. Cumhuriyetin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken seçilecek tarafsız şekil ve renkte bir bayrağı olacaktır.

2. Cumhuriyet makamları ve Cumhuriyet kanunları ile veya bunlara göre kurulan âmme hükmi şahısları veya âmme menfaatine yararlı teşekküller Cumhuriyet bayrağını asarlar ve tatil günlerinde bu bayrak ile birlikte Yunan ve Türk bayraklarının her ikisini aynı zamanda asmak hakkını haizdirler.

3. Cemaat makamları ve müesseseleri tatil günlerinde, Cumhuriyet bayrağı ile birlikte Yunan veya Türk bayraklarından birini aynı zamanda asmak hakkını haizdirler.

4. Cumhuriyetin her hangi bir vatandaşı veya, üyeleri Cumhuriyet vatandaşı olan, âmme müesseselerinden başka hükmi şahsiyeti haiz olan veya olmayan her hangi bir müessese gayrimenkullerine, Cumhuriyet, Yunan veya Türk bayraklarından her hangi birini hiçbir tahdide tabi olmaksızın asmak hakkını haizdir.

MADDE — 5.

Elen Cemaatı Yunan millî bayramlarını ve Türk Cemaatı Türk millî bayramlarını tesit etmek hakkını haizdirler.

KISIM II - ANA HAK VE HÜRRIYETLER

MADDE — 6.

Bu Anayasanın açık hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Temsilciler Meclisinin veya Cemaat Meclislerinden her hangi birinin hiçbir kanun veya kararı ve iera kuvveti kullanan veya idari görevler ifa eden Cumhuriyet dâhilindeki her hangi bir organ, makam veya şahsın hiçbir muamele veya kararı, iki Cemaattan biri aleyhine veya şahıs olması veya bir Cemaata mensubolması dolayısıyla her hangi bir şahıs aleyhine ayırdedici olmayacaktır.

MADDE — 7.

1. Her şahıs hayat ve vücut bütünlüğü hakkına sahiptir.

2. Kanunun ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında yetkili bir mahkemeye verilen bir hükmün infazı dışında, hiç kimsenin hayatına son verilemez. Kanun böyle bir ceza-yı ancak taammüden katil, ağır hiyanet, devletlerarası hukuka göre korsanlık ve askerî kanuna göre ölüm cezasını gerektiren suçlar için koyabilir.

3. Kanunla konduğu zaman ve gösterildiği tarzda aşağıdaki hallerde kesin olarak lüzumlu olduğu kadar cebir kullanılarak hayata son verilmesi, bu maddenin ihlâli suretiyle yapılmış sayılmaz :—

(a) Şahsın veya mülkün, başka türlü kaçınılması ve tamiri inkânsız aynı derecede bir zarara karşı savunulması ;

(b) Bir şahsın, yakalanması için veya kanuna uygun tutukluktan kaçmasını önlemek için ;

(c) Bir ayaklanmayı veya karşı koymayı bastırmak maksadiyle girişilen hareketler.

MADDE — 8.

Hiçbir şahıs işkenceye veya gayriinsani yahut haysiyet kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulamaz.

MADDE — 9.

Her şahıs insanca bir hayat ve sosyal güvenlik hakkına sahiptir. İşçilerin korunması, fakirlere yardım ve sosyal sigorta sistemi bir kanunla temin edilir.

MADDE — 10.

1. Hiçbir şahıs köle veya kul edinilemez.
2. Hiçbir şahıs zorla veya mecburi olarak çalıştırılmaz.
3. Bu madde maksatları bakımından aşağıdaki haller «zorla veya mecburi çalıştırma» sayılmazlar :—

(a) 11 nei maddenin hükümlerine uygun bir tutukluğun devamı sırasında veya böyle bir tutukluktan şartla salıvermenin devamınca istenilen çalışma;

(b) Konulabilecek askerî bir hizmet veya, kanunla kabul edilmesi şartıyla, inançları gereğince askerlik vazifesini yapmaktan kaçınan kimselere mecburi askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;

(c) Fevkalâde halde veya sekenenin hayat veya refahını tehdideden âfet halinde yaptırılan hizmet.

MADDE — 11.

1. Her şahıs hürriyet ve şahsi güvenlik hakkına sahiptir.
2. Bir şahıs hürriyetinden ancak aşağıdaki hallerde kanunla konduğu zaman ve gösterildiği tarzda mahrum edilebilir :—

(a) Yetkili bir mahkemece mahkûm edilen bir şahsın tutukluğu;

(b) Bir mahkemenin kanuni bir emrine itaatsizlikten dolayı bir şahsın yakalanması veya tutukluğu;

(c) Bir şahsın, bir suç işlediği mâkul şüphesi üzerine yetkili adli makam önüne getirilmesi maksadiyle veya bir suç işlemesini önlemenin veya işledikten sonra kaçmasına mâni olmanın mâkul olarak lüzumlu görüldüğü hallerde yakalanması veya tutukluğu;

(d) Bir küçüğün, ıslahı maksadiyle kanuni bir emirle nezaret altına alınması veya yetkili adli makam önüne getirilmesi maksadiyle kanuni tutukluğu;

(e) Bulaşıcı bir hastalık yayabilecek şahısların, akıl hastalarının, alkoliklerin, uyuşturucu madde müptelâlarının veya serserilerin tutukluğu;

(f) Bir şahsın Cumhuriyet topraklarına müsaadesiz girmesini önlemek için veya bir yabancının, sınır dışı edilmesi veya iadesi muamelesine girişilmesi sebebiyle, yakalanması veya tutukluğu.

3. Hiçbir şahıs, ölüm veya hapis cezasını müstelzim suçüstü bir cürüm halinde kanunla konduğu zaman ve gösterildiği tarz müstesna, kanunun gösterdiği usullere uygun olarak tanzim edilmiş gerekçeli adli bir varaka bulunmaksızın yakalanamaz.

4. Yakalanan her şahsa, yakalanmasını, icabettiren sebepler yakalanması sırasında, anladığı bir dilde bildirilir ve seçtiği bir hukukçunun hizmetinden istifadesine müsaade olunur.

5. Yakalanan şahıs, yakalandıktan sonra mümkün olan en kısa zamanda ve, daha evvel tahliye edilmediği takdirde, her halde yirmi dört saat geçmeden bir hâkim önüne çıkarılır.

6. Yakalanan şahsın önüne çıkarıldığı hâkim, derhal, yakalanan şahsın anladığı bir dille yakalanma sebeplerini araştırır ve mümkün olan en kısa zamanda ve her halde hâkim önüne çıkma tarihinden itibaren üç günü geçmiyen bir süre zarfında, uygun göreceği şartlarla yakalanana ya tahliye eder veya, yakalanma sebebi suç hakkındaki tahkikat tamamlanmadığı takdirde, yakalanmanın devamına karar verir. Hâkim, zaman zaman, her defasında sekiz günü geçmemek şartıyla, bu yakalanmanın devamına karar verebilir :

Ancak, yakalanma süresinin toplamı, yakalanma tarihinden itibaren üç ayı tecavüz etmez ve bu sürenin sonunda yakalamayı tatbikle görevli her şahıs veya makam yakalanan şahsı derhal serbest bırakır.

Hâkimin bu fıkraya göre verdiği kararlar istinaf edilebilirler.

7. Yakalanması veya tutukluğu sebebiyle hürriyetinden mahrum bırakılan her şahıs, tutukluğunun kanuna uygunluğu hakkında bir mahkemece süratle karar verilmesi için kanun yollarına müracaat hakkına sahiptir. Tutukluğu kanuna aykırı görüldüğü takdirde serbest bırakılması mahkemece emredilir.

8. Bu madde hükümlerine aykırı olarak bir yakalanmanın veya bir tutukluğun mağduru her şahıs, dâva açmak suretiyle tazminat almak hakkına sahiptir.

MADDE — 12.

1. Hiçbir şahıs, işlendiği zaman kanunen suç teşkil etmeyen bir fiil veya ihmalden dolayı suçlu tutulamaz; ve hiçbir şahıs, bir suç için, işlendiği zaman kanunun bu suç için açıkça gösterdiği cezadan daha ağır bir cezaya çarptırılmaz.

2. Bir suçtan dolayı beraat eden veya mahkûm olan bir şahıs, aynı suçtan dolayı tekrar muhakeme edilemez. Hiçbir şahıs, aynı fiil veya ihmalden dolayı, bu fiil veya ihmal ile ölüme sebebiyet verilmiş olmadıkça, iki defa cezalandırılmaz.

3. Hiçbir kanun, suçun vehameti ile mütenasip bulunmayan bir ceza koyamaz.

4. Bir suçtan sanık her şahıs, suçluluğu kanuna uygun olarak ispat edilinceye kadar masum sayılır.

5. Bir suçtan sanık her şahıs, aşağıdaki asgari haklara sahiptir : —

(a) Hakkında yapılan ithamın mahiyet ve sebebinin anladığı bir dille ve etraflı surette derhal kendisine bildirilmesi;

(b) Savunmasını hazırlaması için kâfi zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

(c) Kendini bizzat veya seçeceği veya, eğer kâfi malî imkânlardan mahrum bulunuyor ve adaletin selâmeti gerektiriyorsa, kendisine meccanen tâyin edilecek bir hukukçu vasıtasıyla savunmak;

(d) İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek ve savunma tanıklarının da iddia tanıkları ile aynı şartlar altında celp edilmelerinin ve sorguya çekilmelerinin sağlanması;

(e) Mahkemede kullanılan dili anlayamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından meccanen faydalanmak.

6. Malların toptan müsaderesi cezasının konması yasaktır.

MADDE — 13.

1. Yalnız savunma veya âmme sağlığı için lüzumlu veya yetkili bir mahkemenin ceza olarak vermesi için kanunla konmuş tahditler dışında her şahıs, Cumhuriyet toprakları dâhilinde serbestçe seyahat etmek ve her hangi bir yerinde ikamet etmek hakkına sahiptir.

2. Her şahıs, kanunun koyduğu mâkul tahditler altında devamlı veya geçici olarak Cumhuriyet topraklarını terketmek hakkına sahiptir.

MADDE — 14.

Hiçbir vatandaş hangi şartlar altında olursa olsun, Cumhuriyetin dışına sürülemez veya içeri girmekten alıkonulamaz.

MADDE — 15.

1. Her şahıs, hususi ve ailevi hayatına riayet edilmesi hakkına sahiptir.

2. Yalnız Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme güvenliği veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararına veya yalnız bu Anayasanın herhangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetlerin korunması için lüzumlu ve kanuna uygun olanlar dışında bu hakkın kullanılmasına hiçbir suretle müdahale edilemez.

MADDE — 16.

1. Her şahsın meskeni tecavülden masumdur.

2. Kanunla bulunduğu zaman ve gösterildiği tarzda ve gerekçeli bir adli varakaya dayanılarak veya evi işgal eden şahsın açık rızasıyla veya bir cebir suçunun mağdurunu veya her hangi bir âfetin kurbanlarını kurtarmak maksadıyla olanlar dışında, hiçbir meskene her hangi bir şekilde girilemez veya içinde her hangi bir arama yapılamaz.

MADDE — 17

1. Her şahıs, yazışmalarına ve kanunla yasak edilmiş vasıtalarla yapılmış olmaması şartıyla sair haberleşmelerine riayet ve bunların gizli kalması hakkına sahiptir.

2. Kanunun yalnız tutuklular için mahkûmiyetten evvel ve sonra ve iflâs masası devamınca müflislerin iş yazışmaları ve haberleşmeleri hallerinde koyduklarının dışında bu hakkın kullanılmasına müdahalede bulunulamaz.

MADDE — 18.

1. Her şahıs, düşünme, vicdan ve din hürriyetine sahiptir.

2. Akide veya âyinleri gizli olmıyan bütün dinler serbesttir.

3. Bütün dinler kanun önünde eşittir. Cemaat Meclislerine bu Anayasanın verdiği yetkiler mahfuz kalmak şartıyla, Cumhuriyetin teşrii, icrai veya idari hiçbir muamelesi din veya dinî müesseseye aleyhine ayırdedici olamaz.

4. Her şahıs, ibadet, öğretim, tatbik veya riayet şeklinde, tek başına veya toplu olarak, alenen veya hususi surette, itikatını ikrar ve din veya inancını açıklamak ve din veya inancını değiştirmek hürriyet ve hakkına sahiptir.

5. Bir şahsın dinini değiştirmesini sağlamak veya dinini değiştirmesini önlemek maksadıyla bedeni veya manevi zor kullanılması yasaktır.

6. Bir kimsenin din veya inancını açıklamak hürriyeti yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararına veyahut yalnız bu Anayasanın her hangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetlerin korunması için lüzumlu ve kanunun koyduğu tahditlere tabidir.

7. Onaltı yaşından küçük bir şahsın dinini kanuni vasisi tâyin eder.

8. Hiçbir şahıs, geliri tamamen veya kısmen mensup olduğu dinden gayri bir dinin yararına tahsis edilmiş her hangi bir vergi veya resim ödemeye zorlanamaz.

MADDE — 19.

1. Her şahıs, her şekli ile söz ve ifade hürriyeti hakkına sahiptir.

2. Bu hak, her hangi bir resmî makamın müdahalesi ve memleket sınırları bahis konusu olmaksızın kanaat ifade etme ve haber ve fikir alma ve verme hürriyetlerini içine alır.

3. Bu maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarındaki hakların kullanılması, yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararı için veya başkalarının şöhret veya haklarının korunması veya bir sırrın ifşasının önlenmesi veya adliyenin otorite ve tarafsızlığının idamesi için lüzumlu ve kanunun koyduğu formalitelere, şartlara, tahditlere veya cezalara tabi tutulabilir.

4. Gazeteler veya diğer basılı şeyler, Cumhuriyet Baş Savcısının yazılı müsaadesi olmaksızın toplattırılmaz. Bu müsaade, en geç yetmiş iki saat içinde yetkili mahkeme kararı ile tasdik olunmadığı takdirde toplattırılma kalkar.

5. Bu madde hükümleri, Cumhuriyetin ses ve rüyet yayınları veya sinema işletmeleri için rühsat alınmasını istemesine engel olmaz.

MADDE — 20.

1. İlgili cemaat kanununa uygun ve yalnız Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı veya eğitim seviye ve niteliği yararı için veya, ana babanın çocuklarına dinî inançlarına uygun bir eğitim sağlamak hakları dâhil olmak üzere, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için lüzumlu formalitelere, şartlara veya tahditlere tabi olmak kaydı ile, her şahıs, öğretim veya eğitim görmek ve her şahıs veya müessese, öğretmek veya eğitmek hakkına sahiptir.

2. İlk eğitimi Elen ve Türk Cemaat Meclisleri kendi Cemaat ilkokullarında parasız sağlayacaklardır.

3. İlk eğitim, ilgili cemaat kanununca tesbit edilecek okul çağındaki bütün vatandaşlar için mecburidir.

4. İlk eğitimden gayri eğitim, lâyük ve uygun bulunan hallerde, Elen ve Türk Cemaat Meclislerince, ilgili bir cemaat kanunu ile tesbit olunacak hüküm ve şartlara göre, sağlanacaktır.

MADDE — 21.

1. Her şahıs, asayışı bozmamak kaydı ile toplanma hürriyeti hakkına sahiptir.

2. Her şahıs, kendi menfaatlerini korumak için, sendikalar tesis etmek ve, sendikalara girmek hakkı da dâhil olmak üzere, başkaları ile bir araya gelerek dernek kurma hürriyeti hakkına sahiptir. Hiçbir şahıs, 3 ncü fıkradaki tahditlere rağmen, bir derneğe girmeye veya bir derneğin üyeliğinde kalmaya zorlanamaz.

3. Bu maddedeki hakların kullanılmasına, yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararı için veya yalnız, böyle bir toplantıya katılıp katılmadığına veya böyle bir derneğin üyesi olup olmadığına bakılmaksızın, her hangi bir şahsa bu Anayasa ile tanınan hak ve hürriyetlerin korunması için kesin olarak lüzumlu olan ve kanunun gösterdiklerinden başka tahditler konamaz.

4. Hedef veya faaliyetleri Anayasa düzenine aykırı her dernek yasaktır.

5. Bu hakların, silâhlı kuvvetler, polis veya jandarma mensuplarıncâ kullanılmasına bir kanunla tahditler konabilir.

6. Bu madde hükümleri, şirketlerin, birliklerin ve kâr için faaliyette bulunan diğer derneklerin kurulmasına, teşekkül veya hükmi şahıs olma, ortaklık (ortakların hak ve mükellefiyetleri dâhil), sevk ve idare, tasfiye ve fesih konularını düzenliyen kanun hükümlerine tabi olarak tatbik edilir.

MADDE — 22.

1. Evlenme çağına erişen her şahıs, bu Anayasa hükümleri gereğince kendisine uygulanabilecek evlenmeye dair kanuna göre evlenmekte ve bir aile kurmakta hürdür.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının hükümleri, aşağıdaki tarzda uygulanır : —

(a) 111 nci maddede gösterildiği üzere taraflara uygulanabilecek evlenmeye dair kanun aynı olmadığı takdirde, taraflar, mezkûr madde gereğince ikisinden birine uygulanabilecek olan kanundan birinin evlenmelerine uygulanmasını seçebilirler;

(b) 111 nci madde hükümleri evlenmeye taraf olanlardan hiçbirine uygulanamaz ve taraflardan hiçbiri Türk Cemaatının üyesi değil ise, evlenmeye, Temsilciler Meclisi tarafından yapılacak ve yaş, sağlık, akrabalık derecesi ve çok karınlığın men'ine dair olanlardan başka tahditler koyulacak olan bir Cumhuriyet kanunu uygulanır;

(c) 111 nci madde hükümleri evlenmeye taraf olanlardan yalnız birine uygulanabildiği ve diğer taraf Türk Cemaatının bir üyesi olmadığı takdirde, evlenmeye, bu fıkranın (b) bendinde gösterilen Cumhuriyet kanunu uygulanır.

Ancak, evlenmeye taraf olanlar, evlenmelerine cevaz vermesi şartı ile, 111 nci madde gereğince ikisinden birine uygulanabilecek olan kanunun evlenmelerine uygulanmasını seçebilirler.

3. Bu madde hükmü, hiçbir suretle, Elen - Ortodoks Kilisesinin veya üyelerine 2 nci maddenin (3) neü fıkrası hükümleri uygulanacak olan her hangi diğ er bir dinî grupun, evlenmeye dair olanlardan başka bu Anayasada gösterilen haklarına tesir etmez.

MADDE — 23.

1. Her şahıs, yalnız başına veya başkaları ile birlikte, her hangi bir menkul veya gayrimenkul mal edinme, buna malik olma, zilyet olma, bundan intifa veya buna tasarruf etme hakkına ve bu hakka riayet edilmesi hakkına sahiptir.

Cumhuriyetin, yer altı suları, madenler ve eski eserler üzerindeki hakkı mahfuzdur.

2. Bu maddede konanlar dışında, 1 nci fıkradaki hak hiçbir suretle kaldırılamaz veya kısılmaz veya tahdidedilemez.

3. 1 nci fıkradaki hakkın kullanılmasına, âmme selâmeti veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı veya şehir ve memleket plânlaması veya her hangi bir mülkün âmme menfaati için geliştirilmesi ve faydalı kılınması yararına veya başkalarının haklarının korunması için kesin olarak lüzumlu kısıntı veya tahditler kanunla konabilir.

Bir mülkün iktisadi değerini fiilen azaltan kısıntı ve tahditler için derhal tam bir tazminat ödenir; anlaşmazlık halinde tazminatı hukuk mahkemesi tâyin eder.

4. Cumhuriyet veya belediyeler veya, kendi yetkilerine tabi eğitim, din, hayır veya spor müesseseleri, teşekkülleri veya tesisleri için ve yalnız kendi Cemaat mensuplarından olmak kaydı ile, Cemaat Meclisleri veya kanunun kendilerine zorla iktisap hakkı tanıdığı âmme hükmi şahısları veya âmme menfaatine yararlı teşekküller, yalnız —

(a) Bu Anayasanın yürürlüğe girişi tarihinden bir sene içinde çıkarılacak umumi bir zorla iktisap Kanununda hususi surette gösterilen ve âmme menfaati yararına olan bir maksat için; ve

(b) Bu maksadın, zorla iktisabı yapan makamın umumi zorla İktisap Kanunu hükümlerine uygun olarak verdiği ve zorla iktisap sebeplerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Anlaşmazlık çıktığı takdirde bir hukuk mahkemesince tesbit edilecek tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın nakten ve peşin ödenmesi şartı ile, her hangi bir menkul ve gayrimenkul malı veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaati zorla iktisaba yetkilidirler.

5. Zorla iktisabedilmiş her hangi bir gayrimenkul mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat, sadece bu iktisap maksadı için kullanılabilir. Bu maksat, iktisap tarihinden itibaren üç sene içinde gerçekleşmediği takdirde, iktisabeden makam, bu üç senelik sürenin sonunda iktisabedileni, iktisap fiyatına eski sahibine iade etmeyi teklif eder. Bu şahıs, kabul veya ret cevabını, bu teklifi aldığı tarihten itibaren üç ay içinde bildirir ve kabul ettiğini bildirdiği takdirde, kabul tarihinden itibaren yine üç ay içinde iktisap bedelini iade etmesi üzerine iktisabedilen hemen kendisine iade edilir.

6. Zirai ıslah maksadı ile zorla iktisaplarda, toprak yalnız gayrimenkulü zorla iktisabedilen malikin mensubolduğu Cemaate mensup şahıslara dağıtılabilir.

7. Bu maddenin 3 neü ve 4 neü fıkraları, her hangi bir verginin veya para cezasının tahsili, her hangi bir hükmün infazı, mukaveleden doğma bir vecibenin ifası veya can veya malın tehlikeden korunması maksadı ile konmuş bir kanunun hükümlerine tesir etmez.

8. Cumhuriyet veya, kendi yetkilerine tabi eğitim, din, hayır veya spor müesseseleri, teşekkülleri veya tesisleri için ve ancak maliki ve zilyedi kendi Cemaat mensuplarından olmak kaydı ile, Cemaat Meclisleri, yalnız :—

(a) Bu Anayasanın yürürlüğe girişi tarihinden itibaren bir sene zarfında çıkarılacak umumi bir el koyma kanununda hususi surette gösterilecek olan ve âmme menfaati yararına bir maksat için; ve

(b) Bu maksadın, el koymayı yapan makamın umumi el koyma kanununun hükümlerine uygun olarak verdiği ve el koyma sebeplerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Üç seneyi geçmiyen bir süre için; ve

(d) Anlaşmazlık çıktığı takdirde bir hukuk mahkemesince tesbit edilecek tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın hemen nakten ödenmesi şartı ile, her hangi bir menkul ve gayrimenkul bir mala el koyma yetkisine sahiptirler.

9. Bu maddenin 1 nci fıkrasında konulan hak, bu madde hükümlerine rağmen, her hangi bir Piskoposluk, manastır, kilise veya her hangi bir diğer kilise hükmî şahsına ait her hangi menkul veya gayrimenkul bir mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat bakımından, bahis konusu malları murakabesi altında bulunduran yetkili kilise makamının yazılı rızası olmadıkça, hiçbir suretle kaldırılamaz, kısılamaz veya tehdit edilemez ve bu maddenin 3 ve 4 ncü, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri bu fıkra hükümlerine tabidir.

Ancak, bu maddenin 3 ncü fıkrası hükümlerine göre şehir ve memleket plânlaması için yapılan kısıntılar veya tahditler, bu fıkra hükmüne girmez.

10. Bu maddenin 1 nci fıkrasında konulan hak, bu madde hükümlerine rağmen, vakıfların meşrutunleyhleri ve mevkuflar ve Camilere veya diğer İslâm Dinî müesseselerine ait olan mallar da dâhil olmak üzere vakıf her hangi bir menkul veya gayrimenkul mal veya bu gibi mal üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat bakımından, Türk Cemaat Meclisinin tasvibi olmaksızın ve ahkâmülevkafa uygun bulunmadıkça, hiçbir suretle kaldırılamaz, kısılamaz veya tahdit edilemez ve bu maddenin 3 ve 4 ncü, 7 ve 8 nci fıkraları hükümleri bu fıkra hükümlerine tabidir:

Ancak, bu maddenin 3 ncü fıkrası hükümlerine göre şehir ve memleket plânlaması için yapılan kısıntılar veya tahditler, bu fıkra hükümlerine girmez.

11. İlgili her şahıs, bu madde hükümleri ile ilgili olarak veya bunlar gereğince mahkemeye müracaat etmek hakkına sahiptir ve böyle bir müracaat zorla iktisap muamelelerini durdurur; bu maddenin 3 ncü fıkrasına göre konulan her hangi bir kısıntı veya tahdit hallerinde, mahkeme, bu muamelelerin durdurulmasını emredebilir.

Mahkemenin bu fıkra hükümlerine göre vereceği her karar istinaf edilebilir.

MADDE — 24.

1. Her şahıs, âmme masraflarının karşılanmasına imkânı nisbetinde iştirakle mükelleftir.

2. Her hangi bir nevi vergi, resim veya mülk vergisi yolu ile yüklenecek böyle bir mükellefiyet, ancak kanunla veya kanun gereğince konabilir.

3. Makabline şâmil her hangi bir nevi vergi, resim veya mülk vergisi konamaz:

Ancak, her hangi bir gümrük ithal resmi, buna dair kanun tasarısının sunulduğu tarihten itibaren konabilir.

4. Gümrük resimleri dışında her hangi bir nevi vergi, resim veya mülk vergisi yıkıcı veya yasak edici olamaz.

MADDE — 25.

1. Her şahıs, her hangi bir meslek, sanat, ticaret veya iş ile iştigal etme hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılması, munhasıran her hangi bir meslek ile iştigal için mütadolarak lüzumlu vasıflara dair veya yalnız Cumhuriyet güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararına veya yalnız bu Anayasanın her hangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetlerin korunması için lüzumlu veya yalnız âmme yararına olan ve kanunla konulan formalitelere, şartlara veya tahditlere tabi tutulabilir :

Ancak, bir formalite, şart veya tahdit, iki Cemaattan her hangi birinin menfaatlerine aykırı ise böyle bir formalite, şart veya tahdit âmme yararınadır diye kanunla konulamaz.

3. Bu maddenin yukarıdaki hükümlerine bir istisna olarak, âmme yararına olmak kaydı ile, mahiyeti itibarıyla ana âmme hizmeti vasfında olan veya enerji kaynakları veya sair tabii kaynak-

ların işletilmesi ile ilgili olan bâzı işletmelerin yürütülmesi, bir kanunla, Cumhuriyete veya belediyelere veya bu kanunla bu maksatla kurulan ve Cumhuriyetin kontrolü altında idare edilen ve sermayesi yalnız âmme ve hususi kaynaklardan veya bunların her hangi birinden temin edilen âmme hükmi şahıslarına inhisar ettirebilir :

Ancak, böyle bir işletme, bir belediye veya âmme hükmi şahsından gayri bir şahıs tarafından yürütüldüğü takdirde, bu işletme için kullanılan tesisler, bu şahsın isteği üzerine, tam bir bedel ödenerek, hale göre, Cumhuriyet veya bahis konusu belediye âmme hükmi şahsı tarafından iktisap olunur.

MADDE — 26.

1. Her şahıs, mukavele hukukunun umumî prensiplerince konulan şartlar, kısıntılar veya tahditlere tabi olmak kaydıyla, serbestçe mukavele yapmak hakkına sahiptir. İktisaden kudretli şahıslar tarafından istismarı kanun önler.

2. Bir kanun, iş verenler ile işçiler arasındamecburi kolektif iş mukaveleleri yapılmasını, böyle bir mukavelenin akdinde temsil edilen veya edilmeyen her hangi bir şahsın haklarını yeter olarak korumak üzere, koyabilir.

MADDE — 27.

1. Grev hakkı tanınmıştır. Bu hakkın kullanılması, yalnız Cumhuriyetin güvenliğini veya Anayasa düzenini veya âmme nizamını veya âmme selâmetini veya sekenin hayatı için lüzumlu madde ve hizmetlerin idamesini veya bu Anayasanın her hangi bir şahsa sağladığı hak ve hürriyetleri korumak maksadiyle konacak bir kanunla düzenlenebilir.

2. Silâhlı kuvvetler, polis ve jandarma mensuplarının grev hakkı yoktur. Kanun bu yasığı âmme hizmeti mensuplarına da teşmil edebilir.

MADDE — 28.

1. Her şahıs, kanun, idare ve adliye önünde eşittir ve bunlar tarafından eşit olarak korunmak ve muamele görmek hakkına sahiptir.

2. Her şahıs, bu Anayasada gösterilen bütün hak ve hürriyetlerden, Anayasada açıkça aksine bir hüküm bulunmadıkça, cemaat, ırk, din, dil, cinsiyet, siyasi veya diğer inançlar, millî veya sosyal menşe, doğuş, renk, servet, sosyal sınıf veya her hangi diğer bir sebeple doğrudan doğruya veya dolayısıyla ayırdedilmeden istifade eder.

3. Hiçbir vatandaş, Cumhuriyet ülkesi sınırları içinde her hangi bir asalet veya sosyal farklılık unvanını kullanamaz veya bunun imtiyazlarından istifade edemez.

4. Cumhuriyet tarafından veya dâhilinde hiçbir asalet veya diğer sosyal farklılık unvanı verilmez veya tanınmaz.

MADDE — 29.

1. Her şahıs, ferden veya diğer şahıslarla birlikte, yetkili her hangi bir âmme makamına yazılı olarak müracaat veya şikâyet ve bunların süratle incelenmesi ve karara bağlanması hakkına sahiptir. Gerekçeye dayanacak olan bu karar, derhal ve her halde otuz günü geçmeyen bir süre içinde müracaat veya şikâyet sahibine yazılı olarak bildirilir.

2. Böyle bir karardan zarar gören her ilgili veya bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen süre içinde kendisine bir karar bildirilmeyen her şahıs, müracaat veya şikâyet konusu hakkında yetkili bir mahkemeye müracaat edebilir.

MADDE — 30.

1. Hiçbir şahıs, bu Anayasa ile veya gereğince kendisine gösterilen mahkemeye müracaat etmek hakkından mahrum edilemez. Her ne ad altında olursa olsun adli komisyonlar veya istisnai mahkemeler teşkili yasaktır.

2. Her şahıs, medeni hak ve vecibelerinin veya kendisine karşı yapılan bir cezai isnadın bir karara bağlanmasında, kanunla tesis olunan bağımsız, tarafsız ve yetkili bir mahkeme tarafından mâkul bir süre içinde âdil ve aleni bir surette dâvanın dinlenmesi hakkına sahiptir. Karar, gerekçeyle dayanır ve âleni bir celsede okunur. Cumhuriyet güvenliği ve Anayasa düzeni veya âmme nizamı veya âmme selâmeti veya âmme ahlâkı yararına olduğu veya küçüklerin menfaatleri veya tarafların hususi hayatlarının korunması için gerekli olduğu veya mahkemece yayının adaletin selâmeti için zararlı görüldüğü hususi hallerde basın mensupları ve halk, mahkeme kararıyla duruşmaların tamamına veya bir kısmına sokulmayabilir.

3. Her şahıs —

(a) Mahkeme önüne çıkarılması sebeplerinin kendisine bildirilmesi;

(b) Dâvasını mahkemeye sunmak ve bunu hazırlamak için gerekli zamana sahip olmak;

(c) Delillerini göstermek veya göstertmek ve tanıkların kanuna uygun olarak sorguya çekilmesi;

(d) Kendi seçeceği bir hukukçu tutmak ve adaletin selâmeti gerektiriyorsa kanunun gösterdiği tarzda kendisine meccanen bir hukukçu tâyin edilmesi;

(e) Mahkemede kullanılan dili anlayamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından meccanen faydalanmak, hakkına sahiptir.

MADDE — 31.

Her vatandaş, bu Anayasanın ve onun gereğince yapılacak her hangi bir Cumhuriyet veya ilgili Cemaat Meclisi Seçim Kanununun hükümlerine uygun olarak, bu Anayasa veya her hangi böyle bir kanun gereğince yapılan her hangi bir seçimde rey kullanmak hakkına sahiptir.

MADDE — 32.

Bu kısımdaki hiçbir hüküm, Cumhuriyetin, yabancılarla ilgili her hususu bir kanunla Devlet Hukukuna uygun olarak düzenlenmesine engel olmaz.

MADDE — 33.

1. Bu kısımla sağlanan ana hak ve hürriyetler, Anayasanın fevkalâde hal hakkındaki hükümleri dışında, bu kısımda konulılardan gayri hiçbir tahdit veya kısıntılara tabi tutulamaz.

2. Bu kısmın tahdit veya kısıntılara dair hükümleri dar şekilde tefsir edilir ve konduklarının dışında diğer her hangi bir maksatla tatbik edilemez.

MADDE — 34.

Bu kısımdaki hükümlerin hiçbiri, bir Cemaata, grup veya şahsa, bu Anayasa ile kurulan Anayasa düzeninin baltalanmasını veya yok edilmesini veya bu kısımla tanınan hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya bu kısımda konulduğundan daha geniş bir surette tahdidedilmesini hedef tutan bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya hak verir şekilde tefsir olunamaz.

MADDE — 35.

Cumhuriyetin teşriî, icrai ve kazai makamları, kendi yetki sınırları içinde, bu kısım hükümlerinin tam tatbikini sağlamakla mükelleftirler.

KISIM III - CUMHURBAŞKANI, CUMHURBAŞKAN MUAVİNİ VE BAKANLAR KURULU

MADDE — 36.

1. Cumhurbaşkanı Devlet Başkanıdır ve Cumhuriyetteki bütün şahıslara tekaddüm eder.

Cumhurbaşkan Muavini Devlet Başkan Muavinidir ve Cumhurbaşkanından sonra Cumhuriyetteki bütün şahıslara tekaddüm eder.

Geçici olarak gaybubeti veya görevlerini yapamaması hallerinde Cumhurbaşkanına vekâlet etmek veya onun yerini almak bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği tarzda olur:

2. Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkan Muavininin geçici olarak gaybubeti veya görevlerini yapamaması halinde, kendisine, bu halin devamınca, hale göre, Temsilciler Meclisinin Reisi veya Reisvekili ve onun gaybubeti veya bu makam münhal bulunduğu takdirde, 72 nci maddede gereğince ona vekâlet eden temsilci vekâlet eder.

MADDE — 37.

Cumhurbaşkanı Devlet Başkanı sıfatıyla —

(a) Bütün resmî merasimlerde Cumhuriyeti temsil eder;

(b) 54 nci madde gereğince tâyin olunmuş diplomatik temsilcilerin itimatnamelerini imzalar ve nezdine akredite edilecek diplomatik temsilcilerin itimatnamelerini kabul eder;

(c) (i) Milletlerarası anlaşma, sözleşme ve diğer anlaşmaları müzakere etmek için veya bu Anayasa hükümlerine uygun ve tabi olarak müzakere edilmiş bulunan bu gibi anlaşma, sözleşme veya anlaşmaları imzalamak için 54 nci madde gereğince tâyin olunmuş temsilcilerin salâhiyetnamelerini;

(ii) Bu Anayasada gösterildiği tarzda tasdik edilmiş milletlerarası anlaşma, sözleşme veya anlaşmaların tasdiknamelerinin gönderilmesine dair mektubu, imza eder;

(d) Cumhuriyet nişanlarını verir.

MADDE — 38.

1. Cumhurbaşkan Muavini Devlet Başkan Muavini sıfatıyla aşağıdaki haklara sahiptir :—

(a) Bütün resmî merasimlerde hazır bulunmak;

(b) Yabancı diplomatik temsilcilerin itimatnamelerinin takdiminde hazır bulunmak;

(c) Türk Cemaati üyelerine Cumhuriyet nişanlarının verilmesi için Cumhurbaşkanına tavsiyede bulunmak. Cumhurbaşkanı, aksine vahim sebepler yoksa bu tavsiyeye uyar. Bu suretle verilmiş nişanlar, arzu ettiği takdirde, Cumhurbaşkan Muavini tarafından muhatabına tevdi olunur.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının (a) ve (b) bendleri maksatları bakımından gerekli bilgi, bahis konusu olaylardan yeter zaman önce Cumhurbaşkan Muavinine yazılı olarak bildirilir.

MADDE — 39.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavininin tek dereceli, genel ve gizli rey ile olacak ve, ara seçimi hariç, aynı günde fakat ayrı ayrı cereyan edecektir :

Ancak, her iki halde de, seçim için yalnız bir aday mevcutsa bu aday seçilmiş olarak ilân edilir.

2. Muteber olarak verilen reylerin yüzde ellisinden fazlasını alan aday seçilir. Adaylardan hiçbiri gerekli ekseriyeti sağlamadığı takdirde, seçim, mütâakıp haftanın aynı gününde, muteber olarak verilen reylerin en çoğunu alan iki aday arasında tekrarlanır ve tekrarlanan böyle bir seçimde muteber olarak verilen reylerin en çoğunu alan aday seçilmiş sayılır.

3. Deprem, su baskını, genel salgın hastalık ve benzeri gibi olağanüstü ve beklenmedik sebepler yüzünden seçim bu Anayasa gereğince tesbit edilen tarihte yapılamadığı takdirde, mütaakip haftanın aynı gününde yapılır.

MADDE — 40.

Seçim zamanında aşağıdaki vasıfları haiz olan her şahıs Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini seçiminde aday olabilir : —

- (a) Cumhuriyet vatandaşı olmak ;
- (b) Otuzbeş yaşını varmış olmak ;
- (c) Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra, haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan hüküm giymemiş veya her hangi bir seçim suçundan dolayı yetkili bir mahkemece ehliyetsiz kılınmamış olmak ;
- (d) Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini olarak görev görmesine engel bir akıl hastalığı bulunmamak.

MADDE — 41.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini görevi, Bakanlık veya Temsilciler veya bir Cemaat Meclisi Üyeliği veya belediye başkanlığı da dâhil olmak üzere her hangi bir belediye meclisi üyeliği veya Cumhuriyetin silâhlı veya emniyet kuvvetlerine mensubiyet veya bir âmme veya belediye görevi ile birleşemez.

Bu madde bakımından «âmme görevi», Cumhuriyetin veya bir Cemaat Meclisinin âmme hizmetinde, ücreti Cumhuriyet veya bir Cemaat Meclisince kontrol edilen, ücretli her hangi bir görevdir ve her hangi bir âmme hükmi şahısındaki veya âmme yararına bir teşekküldeki her hangi bir görevi de içine alır.

2. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, görev süreleri boyunca, kendi namlarına veya başka bir şahıs namına, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, kâr için olan veya olmyan her hangi bir iş veya meslek ile iştigal edemezler.

MADDE — 42.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini görevlerine Temsilciler Meclisi önünde aşağıdaki sözü vererek başlarlar : —

«Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasına ve buna uygun olarak yapmış kanunlara, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına, iman ve riayet edeceğime söz veririm.»

2. Temsilciler Meclisi, bu maksatla, görevi biten Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin beş senelik görev sürelerinin son gününde ve 44 ncü maddenin 4 ncü fıkrası gereğince bir ara seçimi yapıldığı takdirde, bu seçimden sonraki üçüncü gün toplanır.

MADDE — 43.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini görevlerine başladıkları tarihten itibaren beş sene süre ile görev görürler ve kendilerinden sonra seçilen Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin görevlerinin başlamasına kadar görevlerine devam ederler.

2. 44 ncü maddenin 4 ncü fıkrası gereğince bir ara seçimde seçilen Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, yerine seçildiği Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin görev süresinin geri kalan kısmı için görev görür.

3. Yeni bir Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin seçimi, bunların görevleri biten Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin beş senelik görev sürelerinin son gününde görevlerine başlayabilmeleri için, bu süre bitmeden evvel yapılır.

1. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muaviniği aşağıdaki hallerde inhişâl eder :—
 - (a) Ölüm ile;
 - (b) Temsilciler Meclisine hitaben ve, hale göre, Reisi veya Reisvekili vasıtasıyla alınan yazılı istifa ile;
 - (c) Ağır hiyanet veya haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan hüküm giyme halinde;
 - (d) Görevi fiilen görmeye engel daimî bedenî veya akli yetersizlik veya geçici olanların dışında gaybubet halinde.
2. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muaviniği inhişâl ettiği takdirde, bu inhişâl süresince, Temsilciler Meclisinin Reisi veya Reisvekili, hale göre, Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanı Muavinine vekâlet eder.
3. Bu maddenin 1 nci fıkrasının (d) bendi ile ilgili olarak ortaya çıkacak her mesele hakkında, hale göre, Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkanı Muavininin mensup olduğu Cemaate mensup temsilcilerin basit ekseriyeti ile verilecek bir karar üzerine Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısının yapacakları teklif ile, Yüksek Anayasa Mahkemesi karar verir :

Ancak, mezkûr temsilcilerin sayısı toplamının asgari beşte biri tarafından imzalanan bir karar teklifi olmaksızın, Temsilciler Meclisinde bu hususla ilgili karar alınamaz, gündemine madde konamaz veya müzakere edilemez.
4. Cumhurbaşkanlığı veya Cumhurbaşkanı Muaviniği inhişâl ettiğinde, bu inhişâl, vukuu tarihinden itibaren kırkbeş günü geçmiyen bir süre içinde yapılacak bir ara seçimi ile doldurulur.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, görevi süresince, bu madde hükümleri dışında, her hangi cezai takibata tabi değildir.
2. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin gizli reyle ve temsilciler sayısı toplamının dörtte üçünün ekseriyeti ile vereceği bir kararına dayanılarak Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısınca ileri sürülecek bir iddia üzerine, Yüksek Mahkemede ağır hiyanetten muhakeme edilebilir :

Ancak, temsilciler sayısı toplamının asgari beşte biri tarafından imzalanan bir karar teklifi olmaksızın Temsilciler Meclisinde bu hususla ilgili bir karar alınamaz, gündemine madde konamaz veya müzakere edilemez.
3. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, Yüksek Mahkeme Reisinin müsaadesi ile Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı tarafından ileri sürülecek bir iddia üzerine, Yüksek Mahkemede, haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan dolayı muhakeme edilebilir.
4. (1) Bu maddenin 2 nci veya 3 ncü fıkrası gereğince takibata tabi tutulan Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, görevlerini görmekten alıkonulur ve bu takdirde 36 nci maddenin 2 nci fıkrası hükümleri uygulanır.

(2) Böyle bir takibata tabi tutulan Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini Yüksek Mahkemede muhakeme edilir; mahkûmiyeti halinde görevi inhişâl eder ve beraeti halinde görevini yeniden görmeye başlar.
5. Bu maddenin 2 nci ve 3 ncü fıkraları hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, görevlerinin ifası sırasında işlediği her hangi bir suçtan dolayı takibedilemez, ancak, görev süresi içinde işlediği her hangi başka bir suçtan dolayı görevi sona erdikten sonra takibedilebilir.
6. Görevlerinden her hangi birinin ifası sırasında işlediği her hangi bir fiil veya ihmalinden dolayı Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini aleyhine dâva açılmaz :

Ancak, bu fıkra hükmü, her hangi bir şahsı, kanunda gösterildiği şekilde Cumhuriyeti dâva etme hakkından mahrum eder şekilde tefsir olunamaz.

MADDE — 46.

İera kuvveti Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından temin olunur.

İera kuvvetini temin için Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavininin yedi Elen Bakan ve üç Türk Bakandan müteşekkil bir Bakanlar Kurulu vardır. Bakanlar, hale göre, Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından inha edilirler ve her ikisi tarafından imzalanacak bir kararname ile tâyin olunurlar. Bakanlar Temsileiler Meclisi dışından seçilebilir.

Mütaakıp bakanlıklardan, yani Dışişleri, Millî Savunma veya Maliye Bakanlıklarından biri, bir Türk Bakana verilir. Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini anlaştıkları takdirde bu sistemin yerine bir münavebe sistemi koyabilirler.

Bakanlar Kurulu 54 neü maddede gösterildiği gibi icra kuvvetini kullanır.

Bakanlar Kurulunun kararları mutlak ekseriyetle alınır ve, 57 nei maddeye uygun olarak Cumhurbaşkanını veya Cumhurbaşkan Muavini veya her ikisi tarafından kesin veto veya iade hakkı kullanılmadığı takdirde, bunlar tarafından 57 nei madde hükümlerine uygun olarak Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmak suretiyle derhal ilân olunur.

MADDE — 47.

Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından müştereken kullanılan icra kuvveti aşağıdakilerden ibarettir, yani : —

- (a) 4 neü maddede gösterildiği üzere Cumhuriyetin bayrağının şekil ve rengini tesbit etmek;
- (b) Cumhuriyetin nişanlarının ihdas veya tesisi;
- (c) 46 neü maddede gösterildiği üzere, ikisi tarafından imzalanmış bir kararname ile, Bakanlar Kurulu üyelerinin tâyini;
- (d) 57 nei maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulunun kararlarının Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanması suretiyle ilânı;
- (e) 52 neü maddede gösterildiği üzere, Temsileiler Meclisinin kabul ettiği her hangi bir kanun veya kararın Cumhuriyet Resmî Gazetesinde, yayınlanması suretiyle ilânı;
- (f) 112, 115, 118, 124, 126, 131, 133, 153 ve 184 neü maddelerde gösterilen tâyinler; 118 nei maddede gösterildiği üzere görevlere ve 131 nei madde gereğince yapılan tâyinlere son verilmesi;
- (g) 129 neü maddede gösterildiği üzere, mecburî askerlik hizmetinin konması;
- (h) 130 neü maddede gösterildiği üzere, emniyet kuvvetlerinin azaltılması veya çoğaltılması;
- (i) 53 neü maddede gösterildiği üzere, zarar gören tarafın ve mahkûm olan şahsın ayrı Cemmatlere mensubolduğu hallerde hususi af hakkının kullanılması; 53 neü maddede gösterildiği üzere mahkûmiyet kararlarının azaltılması, durdurulması ve değiştirilmesi;
- (j) 140 neü maddede gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama hakkı;
- (k) 137 nei, 138 nei, 139 neü ve 143 neü maddelerde gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesinin kararlarının Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanması;
- (l) 46 neü maddede gösterildiği üzere, üç bakanlıktan, yani Dışişleri veya Millî Savunma veya Maliye Bakanlıklarından birine bir Türk Bakanın tâyini sistemi yerine bir münavebe sisteminin konması;
- (m) 48 ve 49 neü maddelerin (d), (e), (f) ve (g) fıkralarında ve 50 ve 51 nei maddelerde belirtilen ve, hale göre, Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkan Muavininin ayrı ayrı kullanabilecekleri yetkilerden her hangi birinin kullanılması;
- (n) 79 neü maddede gösterildiği üzere, Temsileiler Meclisine mesaj göndermek.

MADDE — 48.

Cumhurbaşkanını tarafından kullanılan icra kuvveti aşağıdakilerden ibarettir, yani : —

- (a) Elen Bakanları inha ve görevlerine son verme;

- (b) 55 nci maddede gösterildiği üzere Bakanlar Kurulunu toplantıya çağırarak, bu toplantılara başkanlık etmek ve Bakanlar Kurulu müzakerelerine rey hakkı olmaksızın katılmak;
- (c) 56 nci maddede gösterildiği üzere, bu toplantıların gündemini hazırlamak;
- (d) 57 nci maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulunun dışişleri, millî savunma veya güvenlik ile ilgili kararlarına karşı kesin veto hakkı;
- (e) 57 nci maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulunun kararlarını iade hakkı;
- (f) 50 nci maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisinin dışişleri, millî savunma veya güvenlikle ilgili kanun veya kararlarına karşı kesin veto hakkı;
- (g) 51 nci maddede gösterildiği üzere; Temsilciler Meclisinin kanun veya kararlarını veya bütçeyi iade hakkı;
- (h) 137, 138 ve 143 nci maddelerde gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı;
- (i) 141 nci maddede gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama hakkı;
- (j) 104 nci maddede gösterildiği üzere, Elen Cemaat Meclisinin cemaat kanunlarını ve kararlarını yayınlamak;
- (k) 142 nci maddede gösterildiği üzere, Elen Cemaat Meclisinin her hangi bir kanun veya kararını Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama hakkı;
- (l) 139 nci maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri veya her hangi bir Cemaat Meclisi arasında veya Cumhuriyetin organları veya Cumhuriyet dâhilindeki makamlar arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlık veya itirazlarına dair her hangi bir konu ile ilgili olarak Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı;
- (m) 53 nci maddede gösterildiği üzere, ölüm cezalarında hususi af hakkı;
- (n) 47 nci maddede belirtilen yetkilerden her hangi birini Cumhurbaşkanı Muavini ile müstereken kullanmak;
- (o) 79 nci maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisine mesaj göndermek.

MADDE — 49.

Cumhurbaşkanı Muavini tarafından kullanılan icra kuvveti aşağıdakilerden ibarettir, yani : —

- (a) Türk Bakanları inha ve görevlerine son verme;
- (b) 55 nci maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulunu toplantıya çağırmasını Cumhurbaşkanı tarafından talebetmek ve Bakanlar Kurulunun bütün toplantılarında bulunmak ve müzakerelerine rey hakkı olmaksızın katılmak;
- (c) 56 nci maddede gösterildiği üzere, Cumhurbaşkanı gündeme geçirilecek konular teklif etmek;
- (d) 57 nci maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulunun dışişleri, millî savunma veya güvenlik ile ilgili kararlarına karşı kesin veto hakkı;
- (e) 57 nci maddede gösterildiği üzere, Bakanlar Kurulu kararlarını iade hakkı;
- (f) 50 nci maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisinin dışişleri, millî savunma veya güvenlik ile ilgili kanun veya kararlarına karşı kesin veto hakkı;
- (g) 51 nci maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisinin kanun veya kararlarını veya bütçeyi iade hakkı;
- (h) 137, 138 ve 143 nci maddelerde gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı;
- (i) 141 nci maddede gösterildiği üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama hakkı;
- (j) 104 nci maddede gösterildiği üzere, Türk Cemaat Meclisinin cemaat kanunlarını ve kararlarını yayınlamak;
- (k) 142 nci maddede gösterildiği üzere, Türk Cemaat Meclisinin her hangi bir kanun veya kararını Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama hakkı;

(l) 139 ncu maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri veya her hangi bir Cemaat Meclisi arasında veya Cumhuriyetin organları veya Cumhuriyet dâhilindeki makamlar arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlık veya itirazlarına dair her hangi bir konu ile ilgili olarak Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı;

(m) 53 ncu maddede gösterildiği üzere, ölüm cezalarında hususi af hakkı;

(n) 47 nci maddede belirtilen yetkilerden her hangi birini Cumhurbaşkanı ile müştereken kullanmak;

(o) 79 ncu maddede gösterildiği üzere, Temsilciler Meclisine mesaj göndermek.

MADDE — 50.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin aşağıdaki konular ile ilgili her hangi bir kanun veya kararına veya onun her hangi bir kısmına karşı kesin veto hakkına, ayrı ayrı veya müştereken, sahiptirler : —

(a) Yunanistan Kırallığının ve Türkiye Cumhuriyetinin ikisinin birden katıldığı milletlerarası teşekküller ve ittifak anlaşmalarına Cumhuriyetin katılması müstesna olmak üzere, dışişleri;

Bu bent maksatları bakımından «dışişleri» aşağıdaki konuları içine alır : —

(i) Devletlerin tanınması, diğer memleketlerle diplomatik ve konsolosluk münasebetlerinin tesisi ve bu münasebetlerin kesilmesi. Diplomatik temsilcilere agreman ve konsolosluk temsilcilerine exequatur verilmesi. Dışişleri hizmetinde bulunan diplomatik temsilcilerin ve konsolosluk temsilcilerinin yabancı memleketlerde göreve gönderilmeleri ve dışişleri hizmetinde bulunan hususi temsilcilerin yabancı memleketlerde görevlendirilmeleri. Dışişleri hizmetinde olmıyan şahısların yabancı memleketlerde diplomatik temsilci veya konsolosluk temsilcisi olarak her hangi bir göreve tâyin ve gönderilmeleri ve dışişleri hizmetinde olmıyan şahısların hususi temsilci olarak yabancı memleketlerde görevlendirilmeleri;

(ii) Milletlerarası andlaşma, sözleşme ve anlaşmaların akti;

(iii) Harb ilânı ve sulh akti;

(iv) Cumhuriyet vatandaşlarının ve menfaatlerinin yabancı memleketlerde korunması;

(v) Yabancıların Cumhuriyette ikamet, statü ve menfaatleri;

(vi) Cumhuriyet vatandaşlarının yabancı tabiiyetini iktisapları ve yabancı bir hükümetin görevini kabul etmeleri veya hizmetine girmeleri;

(b) Aşağıdaki savıtma konuları : —

(i) Silâhlı kuvvetlerin terkihi ve vüsati ile bu kuvvetlere ayrılacak tahsisat;

(ii) Kadrolara tâyinler ve bunlardaki terfiler;

(iii) Harb malzemesinin ve her nevi patlayıcı maddelerin ithali;

(iv) Müttelik memleketlere üsler verilmesi ve diğer kolaylıkların tanınması;

(c) Aşağıdaki emniyet konuları : —

(i) Kadrolara tâyinler ve bunlardaki terfiler;

(ii) Kuvvetlerin dağıtımı ve yerleştirilmesi;

(iii) Fevkalâde tedbirler ve sıkıyönetim;

(iv) Polis kanunları.

Yukarda (c) bendi gereğince veto hakkının, polis ve jandarmanın normal çalışmasını ilgilendirenlerin dışındaki, bütün istisnai tedbir ve kararları kavradığı belirtilir.

2. Yukarıdaki veto hakkı bir kanun veya kararın bütününe veya her hangi bir kısmına karşı kullanılabilir. ve sonuncu halde kısmen veto edilmiş kanun veya karar, veto edilmemiş kısmının bu Anayasanın ilgili hükümleri gereğince ilân edilmek üzere sunulup sunulmayacağı hakkında bir karar verilmesi için Temsilciler Meclisine iade edilir.

3. Bu madde gereğince veto hakkı, Temsilciler Meclisi kanunlarının veya kararlarının ilânı için 52 nci maddede konulan süre içinde kullanılır.

MADDE — 51.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararını veya onun her hangi bir kısmını, tekrar incelenmesi için, Meclise iade etmek hakkına, ayrı ayrı veya müştereken, sahiptirler.

2. Bütçenin Temsilciler Meclisi tarafından kabul olunması üzerine, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bütçeyi, kendi kanaati veya kanaatlerince ayırd edici olması sebebine dayanarak Temsilciler Meclisine iade etmek hakkına veya haklarına, ayrı ayrı veya müştereken, sahiptirler.

3. Bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterildiği üzere, bir kanun veya karar veya onun her hangi bir kısmı, Temsilciler Meclisine iade edildiği takdirde, Temsilciler Meclisi iade olunan konu hakkında iade tarihinden itibaren onbeş gün içinde karar verir ve bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği üzere bütçe iade edildiği takdirde, Temsilciler Meclisi iade olunan konu hakkında iade tarihinden itibaren otuz gün içinde karar verir.

4. Temsilciler Meclisi kararında ısrar ettiği takdirde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, hale göre, kanun veya karar veya bütçeyi, bu Anayasa hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Temsilciler Meclisinin kanun veya kararlarının ilanı için tesbit olunan süre içinde Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle ilân ederler.

5. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini bu maddede gösterildiği üzere iade hakkını kullandığı zaman bunu diğerine hemen bildirir.

6. Bu maddede gösterilen iade hakkı, Temsilciler Meclisinin kanunlarının veya kararlarının, ilanı için 52 nci maddede gösterilen süre içinde kullanılır.

MADDE — 52.

Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararının kendi dairelerine ulaştırılmasından itibaren onbeş gün içinde, bu kanun veya kararı, bu süre içinde, hale göre, 50 nci maddede gösterildiği üzere veto haklarını veya 51 nci maddede gösterildiği üzere iade haklarını veya 140 ve 141 nci maddelerde gösterildiği üzere Yüksek Anayasa Mahkemesine yollama haklarını veya bütçe hakkında 138 nci maddede gösterildiği üzere Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat haklarını, ayrı ayrı veya müştereken, kullanmadıkları takdirde, Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmak suretiyle ilân ederler.

MADDE — 53.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, kendi Cemaatlerine mensup olup ölüm cezasına mahkûm edilen şahısları af etme hakkına sahiptir.

2. Zarar gören kimse ile suçlu ayrı Cemaatlere mensup oldukları takdirde, bu af hakkını, Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini aralarında varacakları anlaşma ile kullanırlar; ikisi arasında anlaşmazlık halinde şefaahat lehindeki rey üstün tutulur.

3. Bu müddetin 1 nci veya 2 nci fıkrası gereğince af hakkı kullanıldığı takdirde, ölüm cezası müebbet hapse çevrilir.

4. Diğer bütün hallerde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Cumhuriyetin bir mahkemesi tarafından verilen her hangi bir cezayı, Cumhuriyet Başsavcısının ve Başsavcı Yardımcısının müşterek tavsiyesi üzerine, azaltabilirler, durdurabilirler veya değiştirebilirler.

MADDE — 54.

Ayrı ayrı veya müşterek hareket etmek üzere Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinine, 47, 48 ve 49 ncu maddeler gereğince açıkça ayrılmış olan icra kuvveti mahfuz kalmak şartıyla, Ba-

kanlar Kurulu, bu Anayasanın açık hükümlerine göre bir Cemaat Meclisinin yetkisine giren konular dışında kalan, aşağıdakiler de dâhil olmak üzere, bütün konularda iera kuvvetini kullanır : —

- (a) Cumhuriyet idaresinin umumi sevki idaresi ve murakabesi ve umumi siyasetin idaresi;
- (b) 50 nci maddede gösterilen dışişleri;
- (c) 50 nci maddede gösterilen konular da dâhil olmak üzere millî savunma ve emniyet;
- (d) Bütün âmme hizmetlerinin koordinasyonu ve bunlara nezaret;
- (e) Bu Anayasanın ve kanunun hükümlerine uygun olarak Cumhuriyete ait olan mallara nezaret ve bunlar üzerinde tasarruf;
- (f) Bir bakan tarafından Temsilciler Meclisine sunulacak olan kanun tasarılarını incelemek;
- (g) Her hangi bir kanunu tatbik için bu kanunda gösterildiği üzere kararname veya nizamname yapmak;
- (h) Temsilciler Meclisine sunulacak olan Cumhuriyet bütçesini incelemek.

MADDE — 55.

Cumhurbaşkanı Bakanlar Kurulunu toplantıya çağırır. Bu çağrı, Cumhurbaşkanınca re'sen veya Cumhurbaşkanı Muavininin belli bir konu için zamanında istemesi üzerine yapılır.

MADDE — 56.

Bakanlar Kurulunun her hangi bir toplantısının gündemi, Cumhurbaşkanı tarafından istediği şekilde hazırlanır ve toplantıdan evvel bütün ilgililere bildirilir. Cumhurbaşkanı Muavini her hangi bir konuyu her hangi bir toplantının gündemine alınmak üzere Cumhurbaşkanına teklif edebilir. Cumhurbaşkanı bu konuyu teklif edilen toplantıda görüşülmesi mümkünse bu toplantının gündemine alır, aksi takdirde, bu konu mütaakıp toplantının gündemine alınır.

MADDE — 57.

1. Bakanlar Kurulu tarafından alınan kararlar derhal Cumhurbaşkanının ve Cumhurbaşkanı Muavininin dairelerine ulaştırılır.

2. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini veya her ikisi, Bakanlar Kurulunun kararlarını, bunların dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde tekrar incelenmek üzere Bakanlar Kuruluna iade etmek hakkına sahiptirler. Bu iade üzerine, Bakanlar Kurulu konuyu tekrar inceler ve kararında ısrar ederse Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini bu kararı, bu maddenin 4 nci fıkrası gereğince yayınlamak suretiyle ilân ederler.

Ancak, veto hakkının mevcut olduğu hallerde, iade hakkının kullanılması, Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkanı Muavininin veya her ikisinin, üzerinde ısrar edilen, karara karşı, bunun dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde, veto hakkını kullanmalarına engel olmaz.

3. Bir karar, 50 nci maddede gösterilen dışişleri, millî savunma veya emniyet ile ilgili ise, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini veya her ikisi, bu karara karşı, bunun kendi dairelerine ulaştırılmasından itibaren dört gün içinde, veto kullanmak hakkına sahiptirler.

4. Kararın tatbiki gerekiyor ve hakkında bu maddenin 2 nci veya 3 nci fıkralarında gösterildiği üzere veto veya iade hakkı kullanılmamış ise, bu karar, Bakanlar Kurulunun aksine bir ifadesini ihtiva etmiyorsa, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle derhal ilân olunur.

MADDE — 58.

1. Her Bakan Bakanlığının başıdır.
2. Bu Anayasa gereğince, ayrı ayrı veya müşterek hareket etmek üzere Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine, ve Bakanlar Kuruluna açıkça ayrılmış olan iera kuvveti mahfuz kalmak şartıyla, her Bakan tarafından kullanılan iera kuvveti aşağıdaki konuları içine alır : —

- (a) Bakanlığımı ilgilendiren kanunları tatbik etmek, ve normal olarak Bakanlığının sahasına giren bütün konu ve işleri idare etmek;
- (b) Bakanlar Kuruluna sunulmak üzere Bakanlığımı ilgilendiren kararname ve nizamnameleri hazırlamak;
- (c) Kendi Bakanlığımı ilgilendiren her hangi bir kanun ve bu kanun gereğince çıkarılmış bir kararname veya nizamname hükümlerinin tatbiki için emir vermek ve genelge yapmak;
- (d) Bakanlar Kuruluna sunulmak üzere Cumhuriyet bütçesinin kendi Bakanlığına ait kısmını hazırlamak.

MADDE — 59.

1. Cumhuriyet vatandaşı olmıyan ve Temsilciler Meclisi üyesi seçiminde aday olabilmek için gerekli vasıfları haiz bulunmıyan bir şahıs Bakan tâyin edilemez.
2. Bakanlık görevi, Temsilcilik veya Cemaat Meclisi üyeliği veya Belediye Reislîği de dâhil olmak üzere her hangi bir belediye meclisi üyeliği veya Cumhuriyetin silâhlı veya emniyet kuvvetlerine mensubiyet veya bir âmme veya belediye görevi veya, bir Türk Bakan bakımından, bir din adamı görevi ile birleşemez.
Bu fıkra bakımından «âmme görevi» 41 nci maddedeki ile aynı mânadadır.
3. Bakanlar, Elen Bakan olanlar Cumhurbaşkanınca görevlerine son verilineye kadar ve Türk Bakan olanlar Cumhurbaşkanı Muavinince görevlerine son verilineye kadar, görevlerinde kalırlar.
4. Bakan olarak tâyin edilen her şahıs, görevine başlamadan evvel Cumhurbaşkanının ve Cumhurbaşkanı Muavininin önünde aşağıdaki sözü verir : —
«Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasına ve buna uygun olarak yapılmış kanunlara, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına, iman ve riayet edeceğime söz veririm.»

MADDE — 60.

1. Bakanlar Kurulunun biri Elen Cemaatine ve diğeri Türk Cemaatine mensup âmme memuru olan iki kâtibin idaresinde bir Müşterek Sekreteryası olur.
2. Bakanlar Kurulunun Müşterek Sekreteryasının iki kâtibi, Bakanlar Kurulu Dairesini idare ederler ve, Bakanlar Kurulu tarafından verilecek talimata uygun olarak, Kurulun toplantılarına iştirak ederler ve zabıtlarını tutarlar ve Bakanlar Kurulunun kararını ilgili organ veya makama veya şahsa ulaştırırlar.

KISIM IV - TEMSİLCİLER MECLİSİ

MADDE — 61.

Cumhuriyetin teşriî kuvveti, bu Anayasa ile açıkça Cemaat Meclislerine ayrılanlardan başka bütün konularda Temsilciler Meclisi tarafından kullanılır.

MADDE — 62.

1. Temsilcilerin sayısı ellidir.
Bu sayı, Temsilciler Meclisinin, Elen Cemaatinin seçtiği temsilcilerin üçte ikisini ve Türk Cemaatinin seçtiği temsilcilerin üçte ikisini ihtiva eden bir ekseriyetle alacağı bir karar ile değiştirilebilir.
2. Bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen temsileci sayısının yüzde yetmiş Elen Cemaati ve yüzde otuzu Türk Cemaati tarafından kendi üyeleri arasından ve temsilecilik sayısından fazla aday olduğu takdirde, aynı günde genel, tek dereceli ve gizli olarak ayrı ayrı yapılacak seçimle seçilir.
Bu fıkrada konulan temsileciler nisbeti her hangi bir istatistik sayısına tabi değildir.

MADDE — 63.

1. Bu maddenin 2 nci fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yirmi bir yaşına varmış ve Seçim Kanununda gösterilen ikamet şartlarını haiz her Cumhuriyet vatandaşı seçmen olarak Elen veya Türk seçim listesinden birine kaydedilmek hakkına sahiptir :

Ancak, Elen Cemaati üyeleri yalnız Elen seçim listesine ve Türk Cemaati üyeleri yalnız Türk seçim listesine kayıt edilebilirler.

2. Seçim Kanunu gereğince kayıt dışı bırakılan bir şahıs seçmen olarak kayıt edilme hakkına sahip değildir.

MADDE — 64.

Seçim zamanında aşağıdaki vasıfları haiz olan her şahıs bir temsilei seçiminde aday olabilir : —

(a) Cumhuriyet vatandaşı olmak ;

(b) Yirmi beş yaşına varmış olmak ;

(c) Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra, haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan hüküm giymemiş veya her hangi bir seçim suçundan dolayı yetkili bir mahkemece ehliyetsiz kılınmamış olmak ;

(d) Temsilci olarak görev görmesine engel bir akıl hastalığı bulunmamak.

MADDE — 65.

1. Temsilciler Meclisinin görev süresi beş yıllık bir devredir. Birinci Temsilciler Meclisinin görev süresi bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte başlar.

2. Yeni seçilen Meclis bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince görevine başlayıncaya kadar süresi bitmiş Meclis görevine devam eder.

MADDE — 66.

1. Temsilciler Meclisi için genel seçim, süresi biten Meclisin süresinin bittiği aydan bir evvelki ayın ikinci Pazar günü yapılır.

2. Bir Temsilcilik inhişâl ettiğinde bu inhişâl, vukuu tarihinden itibaren kırk beş günü geçmiyen bir süre içinde Temsilciler Meclisi tarafından tâyin edilecek bir tarihte yapılacak bir ara seçimi ile doldurulur.

3. Bu maddenin 1 nci veya 2 nci fıkrasında gösterilen bir seçim, deprem, su baskını, genel salgın hastalık ve benzeri gibi olağanüstü ve beklenmedik sebepler yüzünden, bu Anayasa ile veya gereğince tesbit edilen tarihte yapılamadığı takdirde, bu seçim mütaakıp haftanın aynı gününde yapılır.

MADDE — 67.

1. Temsilciler Meclisi, ancak, Türk Cemaati tarafından seçilen temsilcilerin asgari üçte birinin katıldığı mutlak bir ekseriyetle vereceği bir karar ile kendini fesih edebilir.

2. Bu kararda, 65 nci ve 66 nci maddelerin 1 nci fıkraları hükümlerine rağmen, karar tarihinden itibaren en erken otuz gün ve en geç kırk gün sonra yapılması gereken genel seçimin tarihi ve genel seçim tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde olmak üzere yeni seçilecek Meclisin ilk toplantısının tarihi tesbit edilir ve bu tarihe kadar eski Meclis görevine devam eder.

3. 65 nci maddenin 1 nci fıkrası hükümlerine rağmen, fesihten sonra seçilen Temsilciler Meclisinin görev süresi, fesih olunan Meclisin görev süresinin geri kalan kısmı kadar devam eder. Fesih, beş yıllık görev süresinin son yılı içinde vukubulduğu takdirde, Temsilciler Meclisi için genel seçim, hem feshedilen Meclisin görev süresinin geri kalan kısmı hem de mütaakıp beş yıllık görev süresi için yapılır ve yeni seçilen Meclisin, fesih edilmiş Meclisin görev süresinden geri kalan kısmı içinde yaptığı toplantılar olağanüstü içtima sayılır.

MADDE — 68.

65 nci maddenin 2 nci fıkrası veya 67 nci maddenin 2 nci fıkrası gereğince yeni seçilen Meclis görevine başlayıncaya kadar görevine devam eden bir Temsilciler Meclisi, ilgili kanun veya kararda açıkça gösterilecek acele ve istisnai beklenmedik haller dışında her hangi bir konu hakkında her hangi bir kanun yapmak veya her hangi bir karar almak yetkisine sahip değildir.

MADDE — 69.

Bir Temsilci, Temsilciler Meclisindeki görevine başlamadan evvel ve Meclisin genel bir oturumunda aşağıdaki sözü verir : —

«Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasına ve buna uygun olarak yapılmış kanunlara, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına, iman ve riayet edeceğime söz veririm.»

MADDE — 70.

Temsilcilik görevi, Bakanlık veya Cemaat Meclisi üyeliği veya Belediye Reisliği de dâhil olmak üzere her hangi bir belediye meclisi üyeliği veya Cumhuriyetin silâhlı veya emniyet kuvvetlerine mensubiyet veya bir âmme veya belediye görevi ile veya, Türk Cemaati tarafından seçilen bir Temsilci bakımından, bir din adamı görevi ile birleşemez.

Bu madde bakımından «âmme görevi», Cumhuriyetin veya bir Cemaat Meclisinin hizmetinde, ücreti Cumhuriyet veya bir Cemaat Meclisince kontrol edilen, ücretli her hangi bir görevdir ve her hangi bir âmme hükmi şahsında veya âmme yararına bir teşekküldeki her hangi bir görevi de içine alır.

MADDE — 71.

Temsilcilik aşağıdaki hallerde inhilâl eder : —

- (a) Ölüm ile;
- (b) Yazılı istifa ile;
- (c) 64 nci maddenin (c) veya (d) fıkralarında gösterilen hallerden her hangi birinin vukuu veya Cumhuriyet vatandaşlığı sıfatının kaybı ile;
- (d) 70 nci maddede gösterilen görevlerden birini almakla.

MADDE — 72.

1. Temsilciler Meclisinin Reisi, Elen Cemaati tarafından seçilen temsilciler tarafından seçilecek olan bir Elen ve Reisvekili, Türk Cemaati tarafından seçilen temsilciler tarafından seçilecek olan bir Türk'tür. Her biri, Temsilciler Meclisinin görev süresinin başlangıcında ve bu sürenin tamamı için aynı toplantıda yukarıda gösterildiği gibi ayrı ayrı seçilir.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen görevlerden her hangi biri inhilâl ettiğinde, bu inhilâli doldurmak için gereken süratle ve icabediyorsa olağanüstü bir oturumda, bâhis konusu fıkrada gösterildiği tarzda bir seçim yapılır.

3. Meclis Reisinin veya Reisvekilinin geçici gayubeti sırasında veya bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği üzere bu görevlerden her hangi birindeki münhal dolduruluncaya kadar, hale göre, Reis veya Reisvekilinin görevlerini, kendi cemaati temsilcilerince başka türlü karar verilmedikçe, kendi cemaatinin en yaşlı cemaat temsilcisi görür.

4. Meclis Reisi ve Reisvekilinden başka temsilciler arasından iki Elen ve bir Türk Meclis Başkanlık Kâtibi ile iki Elen ve Bir Türk İdare Âmiri, hale göre, Reis veya Reisvekili tarafından tâyin olunur ve bunlar kendilerini tâyin eden Reis veya Reisvekilinin bürosuna verilirler.

1. Bu maddenin aşağıdaki hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Temsilciler Meclisi, İktüzüğü ile Meclis usulüne ve görevlerinin görülmesine ait her konuyu düzenler.

2. Başkan olarak Meclis Reisi ve Başkan Muavini olarak Meclis Reisvekili ile, Meclis Reisi ve Reisvekili seçimlerinden sonraki oturumunda Temsilciler Meclisi tarafından, Elen Cemaati Temsilcileri arasından altı ve Türk Cemaati Temsilcileri arasından iki olmak üzere, seçilecek diğer sekiz üyeden müteşekkil ve Seçme Komitesi adını taşıyan bir Komite kurulur.

3. Seçme Komitesi Temsilciler Meclisinin Daimî Komitelerini ve diğer geçici, ad hoc veya özel komitelerini tesis eder ve bu komitelerin üyeliklerine temsilciler tâyin eder ve bunları yaparken Komite tesisi veya tâyinler hakkında Meclisteki Elen ve Türk Cemaat gruplarının veya siyasi parti gruplarının tekliflerini önemle nazara alır. Bahis konusu komitelere tâyinler, mütaakıp fıkra hükümlerine tabidir.

4. Temsilciler Meclisindeki Elen ve Türk Cemaat grupları ve siyasi parti grupları, Meclisin daimî ve diğer her hangi geçici, ad hoc veya özel komitelerinin her birinde yeter sayıda temsil olunur :

Ancak, bu komitelerde Elen ve Türk cemaatleri tarafından seçilen temsilcilere verilen yerlerin sayısının toplamı, Mecliste Elen ve Türk cemaatleri tarafından seçilen temsilcilere ayrı ayrı verilen yerler arasındaki nisbetin aynı olur.

5. Temsilciler Meclisine sunulan her kanun tasarısı ve teklifi evvelâ müzakere edilmek üzere ilgili komiteye havale olunur.

Müstacel mahiyette sayılanlar haric olmak üzere, hiçbir tasarı ve teklif, bir komitede, bunu teşkil eden temsilcilere dağıtımından sonra kırk sekiz saat geçmeden müzakere edilemez.

Müstacel mahiyette sayılanlar haric olmak üzere, komite safhasını geçen hiçbir tasarı ve teklif, komitenin raporu ile birlikte temsilcilere dağıtımından sonra kırk sekiz saat geçmeden, Temsilciler Meclisinde müzakere edilemez.

6. Temsilciler Meclisi toplantılarının, Meclis Reisvekili tarafından teklif olunan her hangi bir ilâve konuyu da ihtiva edecek olan, gündemi, Meclis Reisi tarafından hazırlanır ve Temsilciler Meclisine sunulur.

Gündemin Temsilciler Meclisine sunulmasından sonra, her hangi bir temsileci bu gündeme ilâveler veya değişiklikler yapılmasını teklif edebilir ve bu teklifler hakkında Temsilciler Meclisi tarafından karar verilir.

7. Hiçbir temsileci, Temsilciler Meclisinin hiçbir toplantısında özel kayıt defterine ismini kaydettirmeden veya toplantıya Başkanlık eden şahsın müsaadesini almadıkça konuşamaz.

Bu formaliteye uyan her temsileci, söz aldığı toplantıda, konuya göre mâkul yeterlikte bir süre konuşmak ve dinlenmek hakkına sahiptir.

Konuşmalar, konuşmak isteyenlerin, hale göre, kayıt veya sözlü talep sırasına göre yapılır :

Ancak, zıt görüşler ileri sürüldüğü hallerde, birbirine zıt görüşleri ileri süren hatipler, imkân nisbetinde, birbirlerini takibederler. Mamafih, Temsilciler Meclisindeki komiteler veya siyasi parti grupları adına konuşan temsilciler, bu sıraya tabi değildirler.

Gündemle ilgili her hangi bir konu, İktüzüğün tatbiki veya müzakere yeterliği ile ilgili takrirler hakkında konuşmak isteyen Temsilcilere,, müzakere konusunun esası hakkında konuşmak isteyen temsilcilerden daha önce söz verilir ve bu halde, biri takririn lehinde diğeri aleyhinde olan iki temsileciye onbeşer dakika konuşmak üzere söz verilir.

8. Temsilciler Meclisindeki bütün konuşmalar, Meclis kürsüsünden ve Temsilciler Meclisine hitaben yapılır. Meclisteki ve bütün komite toplantılarındaki bütün konuşma ve diğer işlemler, yapıldıkları anda, söylendikleri veya yapıldıkları resmî dilden diğer resmî dile tercüme edilir.

9. İktüzükte aksi gösterilmedikçe Mecliste ve komite toplantılarında, bir temsilecinin sözünün kesilmesi veya her hangi bir temsileciye, müzakere olunan konu ile ilgisi bulunmayan şahsî hücumlar yapılması yasaktır.

10. Temsilciler Meclisinde verilen reyler Elen Meclis Başkanlık kâtiplerinden biri ve Türk Meclis Başkanlık Kâtibi tarafından müstereken sayılır ve kayıt edilir.

11. Temsilciler Meclisi müzakerelerinin zabıtları bütün işlemleri tam olarak ihtiva eder.

Komitelerdeki işlemlerin zabıtları hülâsa olarak tutulur. Temsilciler Meclisinin bir toplantısının zabıtlarına müteakip ilk toplantıda bir Temsilci tarafından yapılan sözlü itiraz veya ilgili toplantının Başkanına gönderilen yazılı itiraz üzerine Temsilciler Meclisi, bahis konusu zabıtların itiraza göre doğrultulmasına karar verebilir.

12. Temsilciler Meclisinde temsilciler sayısı toplamının asgari yüzde onikisi tarafından temsil edilen her siyasi parti, bir siyasi parti grubu teşkil edebilir ve bu sıfatla tanınmak hakkına sahiptir.

MADDE — 74.

1. Temsilciler Meclisi, bir genel seçimden sonra bunu takibeden onbeşinci gün ve bundan sonraki yıllarda yılın aynı gününde olağan içtimanı yapmak üzere, davetsiz toplanır.

2. Temsilciler Meclisinin olağan içtimanı, her yıl, Temsilciler Meclisinin kararına göre üç ilâ altı ay sürer.

3. On temsilci tarafından Meclis Reisi ve Reisvekilinin her ikisine de yapılacak olan bir talep üzerine Temsilciler Meclisi, Meclis Reisi veya Reisvekili tarafından olağanüstü içtima çağırılır.

MADDE — 75.

1. Temsilciler Meclisinin toplantıları alenîdir ve müzakerelerinin zabıtları yayınlanır.

2. Temsilciler Meclisi, gerekli görürse, temsilciler sayısı toplamının dörtte üçünün ekseriyeti ile vereceği bir karar üzerine, gizli toplantılar yapabilir.

MADDE — 76.

1. Meclis Reisi, her toplantının başladığını ve sona erdiğini bildirir.

2. Meclis Reisi, bir toplantının sona erdiğini bildirirken, aynı zamanda, Temsilciler Meclisinin rızasıyla, müteakip toplantı için tesbit edilen tarih ve saati de bildirir ve Temsilciler Meclisine bu toplantının gündemini sunar ve bunun üzerine 73 ncu maddenin 6 ncı fıkrası hükümleri uygulanır.

3. Her hangi bir gündem, toplantıdan en az yirmi dört saat evvel basılır ve temsilcilere dağıtılır. Ancak, gündem, müzakeresi başlamış olan konularla ilgili ise, dağıtım toplantıdan evvel her hangi bir zaman yapılabilir.

MADDE — 77.

1. Temsilciler Meclisinde nısap, üyelerin sayısı toplamının asgari üçte biridir.

2. Her hangi belli bir konuya ait müzakere, iki Cemaatten birinin toplantıda hazır bulunan temsilcilerinin ekseriyetinin talebi üzerine, bir defa yirmidört saat tehir olunur.

MADDE — 78.

1. Temsilciler Meclisinin kanun ve kararları, hazır bulunan ve reylerini kullanan temsilcilerin reyleri ile basit ekseriyeti ile kabul olunur.

2. Seçim Kanununda her hangi bir değişiklik, belediyeler ile ilgili veya resimler veya vergiler koyan her hangi bir kanunun kabulü, Elen ve Türk Cemaatları tarafından seçilen ve reye iştirak eden temsilcilerin ayrı ayrı basit ekseriyetini gerektirir.

MADDE — 79.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini Temsilciler Meclisine mesaj gönderebilir veya görüşlerini bakanlar vasıtasıyla bildirebilir.
2. Bakanlar, Temsilciler Meclisinin veya her hangi bir komitesinin müzakerelerini takibedebilirler ve yetkilerine giren her hangi bir konuda Temsilciler Meclisine veya her hangi bir komitesine demeçte bulunabilirler veya bilgi verebilirler.

MADDE — 80.

1. Kanun tekliflerinde bulunmak hakkı temsilcilere ve bakanlara aittir.
2. Hiçbir temsilci bütçe masraflarında artış ile ilgili hiçbir kanun teklifi yapamaz.

MADDE — 81.

1. Bütçe, Temsilciler Meclisine, kanun tarafından mali yılın başlangıcı olarak tâyin edilen günden asgari üç ay önce sunulur ve tâyin edilen bu günden evvel kabul olunur.
2. Mali yılın sonunu takibeden üç ay içinde, kesinhesaplar Temsilciler Meclisinin tasvibine sunulur.

MADDE — 82.

Temsilciler Meclisinin bir kanun veya kararı, bu kanun veya kararda başka bir tarih tâyin edilmedikçe, Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmakla yürürlüğe girer.

MADDE — 83.

1. Temsilciler, Temsilciler Meclisindeki her türlü demeç veya reylerinden dolayı hukukî veya cezai takibata tabi değildirler.
2. Bir Temsilci, temsilcilik sıfatı devam ettikçe, Yüksek Mahkemenin müsaadesi olmaksızın, takibolunamaz, yakalanamaz veya hapis edilemez. Ölüm veya beş yıl veya daha fazla hapis cezası ile cezalandırılabilen suç işleminde, suçlu, suç üstü yakalandığı takdirde, bu müsaadenin alınmasına lüzum yoktur. Bu halde yetkili makam tarafından derhal haberdar edilecek olan Yüksek Mahkeme, ilgilinin, temsilcilik süresince, takibinin veya tutukluğunun devamına müsaade edip etmeyeceğini kararlaştırır.
3. Yüksek Mahkeme, bir temsilcinin takibedilmesine müsaade etmezse, bu temsilcinin bu suretle takibedilemediği süre, bahis konusu suçun zaman aşımını bakımından nazara alınmaz.
4. Yüksek Mahkeme, bir temsilciye yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir hapis cezası hükmünün infazına müsaade etmezse, bu hükmün infazı temsilcilik sıfatı sona erinceye kadar tehir olunur.

MADDE — 84.

1. Temsilciler, âmme gelirlerinden kanunun tâyin ettiği tahsisatlarını alırlar.
2. Bu tahsisatlarda yapılan her hangi bir artış, yapıldığı Temsilciler Meclisi süresi içinde yürürlüğe girmez.

MADDE — 85.

Seçim için adayların haiz olması gereken vasıflar ile ilgili her hangi bir konu ve seçim itirazları, Yüksek Anayasa mahkemesi tarafından kesin olarak karara bağlanır.

KISIM - V CEMAAT MECLİSLERİ

MADDE — 86.

Elen ve Türk Cemaatlerinin her biri, kendi üyeleri arasından, bu Anayasa hükümleri gereğince açıkça kendisine ayrılmış bulunan yetkilere sahibolacak bir Cemaat Meclisi seçer.

MADDE — 87.

1. Cemaat Meclisleri, kendi Cemaatları bakımından, bu Anayasanın sınırları içinde ve bu maddenin 3 nci fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yalnız aşağıdaki konularda teşrii kuvveti kullanmak hakkına sahiptirler : —

- (a) Bütün dinî konular;
- (b) Bütün eğitim, kültür ve öğretim konuları,
- (c) Ahvali şahsiye;
- (d) Ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakacak mahkemelerin tereküpü ve dereceleri;
- (e) Kendi Cemaatlarının refahını artırmak gayesi ile kurulan hayır ve spor tesis, teşekkül ve dernekleri gibi munhasıran Cemaata ait mahiyette menfaat ve müesseseler ile ilgili konular;
- (f) Kendi ihtiyaçlarını ve murakabeleri altında bulunan teşekkül ve müesseselerin ihtiyaçlarını karşılamak için kendi Cemaatları üyelerine 88 nci maddede gösterildiği gibi şahsi vergiler ve resimler koymak;
- (g) Bir Cemaat Meclisinin, munhasıran kendi Cemaati üyelerinden müteşekkil belediyelere takibolunan gayelerin tahakkuk ettirilmesini mümkün kılmak için belediyelere ait kanunların sınırları içinde nizamnameler veya talimatnameler şeklinde munzam mevzuatı gerektiren konular;
- (h) Kendilerine bu Anayasa ile verilen, istihsal ve istihlâk kooperatiflerini ve kredi müesseselerini murakabe etme ve munhasıran kendi Cemaatlarından müteşekkil belediyelere görevlerinde nezaret yetkilerini kullanmaları ile ilgili konular:

Ancak : —

(i) Bir Cemaat Meclisi tarafından bu (h) bendi gereğince yapılacak olan her hangi bir Cemaat kanunu, nizamname ve talimatname veya alınacak her hangi bir karar, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, istihsal ve istihlâk kooperatiflerini ve kredi müesseselerini düzenliyen veya belediyelere ait her hangi bir kanuna aykırı veya onunla uyumsuz olamaz;

(ii) Bu bendin yukarıda (i) nın hükümlerinin hiçbirisi bu (h) bendi ile bir Cemaat Meclisine verilen yetkilerin kullanılması ile ilgili her hangi bir konuda Temsileiler Meclisine kanun yapmak yetkisini tanıyarak tefsir edilemez;

(i) Bu Anayasa tarafından açıkça gösterilen diğer konular.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının (f) bendinin hiçbir hükmü, Temsileiler Meclisinin, bu Anayasanın hükümlerine uygun olarak, şahsi vergi koyma yetkisini her hangi bir suretle tahdit edecek şekilde tefsir edilmez.

3. Bir Cemaat Meclisinin, bu maddenin 1 nci fıkrası ile kendisine verilen kuvveti kullanmak suretiyle, yapacağı her hangi bir kanun veya alacağı her hangi bir karar, hiçbir suretle, Cumhuriyetin güvenliği veya Anayasa düzeni veya âmme selâmeti veya âmme nizamı veya âmme sağlığı veya âmme ahlâkı yararına veya bu Anayasa ile her hangi bir şahsa sağlanan ana hak ve hürriyetlere aykırı hiçbir hükmü ihtiva etmez.

MADDE — 88.

1. Bir Cemaat Meclisinin, 87 nci maddesinin 1 nci fıkrasının (f) bendi gereğince vergi koymak yetkisi, her malî yıl bütçesinde gösterilen masraflarının, bu malî yıl için Cumhuriyet tarafından

bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği üzere Bütçesinden bu Cemaat Meclisine yapılan ödemelerle veya aynı malî yıl içinde bu Meclisin elde edebileceği başka her hangi bir gelir ile karşılanmayan kısmının karşılanması maksadı ile kullanılır.

2. Temsilciler Meclisi, her malî yıl, Cemaat Meclislerinin kendi malî yılları bakımından kendi yetkileri dâhilindeki konular ile ilgili ihtiyaçları için, Elen ve Türk Cemaat Meclislerine aşağıda gösterildiği üzere ayrılan iki milyon pounddan az olmıyan bir tahsisatı, bütçeye koyar ve her iki Cemaat Meclisine de ödenmeye hazır tutar :—

(a) Elen Cemaat Meclisine bir milyon altı yüz bin pounddan az olmıyan bir meblâğ; ve

(b) Türk Cemaat Meclisine dört yüz bin pounddan az olmıyan bir meblâğ:

Ancak, her iki Cemaat Meclisine ödenecek asgari meblâğ toplamı artırıldığı takdirde, bu artırılan meblâğ kısmının Cemaat Meclislerinden her birine ayrılması, Temsilciler Meclisinin kararlaştıracağı tarzda yapılır.

3. Bir Cemaat Meclisi talebettiği takdirde, bu Meclisin koyduğu vergiler, Cumhuriyet makamları tarafından bu Cemaat Meclisi namına toplanır ve bu Meclise ödenir.

4. Bu madde ve 87 nci maddenin 1 nci fıkrasının (f) bendi maksatları bakımından, «üye», bahis konusu üyelerin iştirak ettikleri hükmi şahıs olan veya olmıyan teşekkülleri de, hisseleri nisbetinde içine alır.

MADDE — 89.

1. Cemaat Meclisleri, kendi cemaatleri bakımından, ayrıca aşağıdaki konularda da yetkiye sahiptirler : —

(a) 87 nci maddenin, mütaakıp bentlerde özel hükümler bulunan, 1 nci fıkrasının (g) ve (h) bentlerinde gösterilenlerin dışındaki hükümleri gereğince teşriî kuvveti kullanmaya yetkili oldukları her hangi bir konu ile ilgili olarak,

(i) Kendi Cemaat kanunları çerçevesi içinde siyaseti idare etmek;

(ii) Bir Cemaat kanunu tarafından gösterilen tarzda ve şahıslar vasıtasıyla idari yetkileri kullanmak;

(b) Kendi Cemaatlerinin refahını artırmak gayesi ile kurulan ve kanunlarla düzenlenen istihlal ve istihlak kooperatifleri ve kredi müesseselerini murakabe etmek;

(c) Munhasıran kendi cemaatleri üyelerinden müteşekkil olan belediyelerin takibettikleri gayeleri tahakkuk ettirmek ve kanunlara tabi olan bu gibi belediyelere görevlerinde nezaret etmek.

2. 87 nci maddenin 1 nci fıkrasının (e) bendindeki ve bu maddenin 1 nci fıkrasının (b) bendindeki hükümlerin hiçbirisi, sekene istediği takdirde, bu bentlerde gösterilen mahiyette karma ve müşterek müesseselerin kurulmasını önliyecek şekilde tefsir edilmez.

3. Merkezî idare, bu maddenin 1 nci fıkrasının (b) ve (c) bendlerinde gösterilen müessese, teşekkül veya belediyeleri, kendi bakımından, yürürlükte olan mevzuat gereğince murakabe etmek istediği takdirde, bu murakabe, bahis konusu müessese, teşekkül veya belediyenin aidolduğu cemaata mensup memurlar tarafından yapılır.

MADDE — 90.

1. Bu maddenin mütaakıp hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, her Cemaat Meclisi, kendi cemaat kanunları ile veya onlar gereğince kendi kanun ve kararlarının tatbiki için hükümler koymak kuvvetine sahiptir.

2. Bir Cemaat Meclisi, bu Anayasa gereğince kendisine verilen her hangi bir kuvveti kullanırken kendi kanunlarının ve kararlarının her hangi birinde, bunların ihlali veya verdiği bir talimata riayetsizlik için hapis cezası veya tutukluk koyma kuvvetine sahip değildir.

3. Cemaat Meclisleri, kendi Cemaat kanunlarına veya kararlarına ve yetkileri içinde bulunan ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakan mahkemelerin hükümlerine riayeti sağlamak için cebir kullanma yetkisine sahip değildirler.

4. Bir Cemaat Meclisinin her hangi bir kanun veya kararına veya bu Meclisin murakabe veya nezaret yetkisini kullanması ile ilgili her hangi bir konuda riayeti sağlamak için cebir kullanması gerektiği zaman, bu cebir, Cemaat Meclisi tarafından veya onun namına yapılacak talep üzerine, bunu tatbik etmek munhasır yetkisine sahibolan Cumhuriyetin âmme makamları tarafından tatbik olunur.

5. Bir mahkemenin, bir Cemaat Meclisinin munhasır yetkisi içinde bulunan her hangi bir konu ile ilgili her hangi bir karar veya emri Cumhuriyetin âmme makamları vasıtasıyla infaz edilir.

MADDE — 91.

1. Her Cemaat Meclisi, her yılda, mütaakıp malî yıl için gelir ve giderinin bütçesini hazırlar ve kabul eder.

2. Cemaat Meclisi, bu bütçeyi, en geç, bir cemaat kanunu ile cemaat malî yılının başlangıcı olarak tesbit olunan güne kadar kabul eder.

MADDE — 92.

Her Cemaat Meclisinin üyelerinin sayısı, ilgili Cemaat Meclisinin üyeleri sayısı toplamının üçte ikisinin ekseriyeti ile kabul olunan bir cemaat kanunu ile tâyin edilir.

MADDE — 93.

Her iki Cemaat Meclisi için seçimler, genel, tek dereceli ve gizli reyyle yapılır.

MADDE — 94.

1. Bu maddenin 2 nci fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yirmibir yaşına varmış ve ilgili cemaat seçim kanununda gösterilen ikâmet şartlarını haiz her Cumhuriyet vatandaşı, ilgili cemaat seçim listesine seçmen olarak kaydedilmek hakkına sahiptir :

Ancak, Elen Cemaati üyeleri yalnız Elen Cemaat seçim listesine ve Türk Cemaati üyeleri yalnız Türk Cemaat seçim listesine kayıt edilebilirler.

2. İlgili Cemaat seçim kanunu gereğince kayıt dışı bırakılan bir şahıs seçmen olarak kaydedilmek hakkına sahip değildir.

MADDE — 95.

Seçim zamanında aşağıdaki vasıfları haiz olan her şahıs bir Cemaat Meclisi üyeliği seçiminde aday olabilir : —

- (a) Cumhuriyet vatandaşı olmak ve ilgili cemaat seçim listesinde kayıtlı olmak;
- (b) Yirmi beş yaşına varmış olmak;
- (c) Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra, haysiyeti muhil veya ahlâka aykırı bir suçtan hüküm giymemiş veya her hangi bir seçim suçundan dolayı yetkili bir mahkemece ehliyetsiz kılınmamış olmak;
- (d) Bir Cemaat Meclisi üyesi olarak görev görmesine engel bir akıl hastalığı bulunmamak.

MADDE — 96.

1. Cemaat meclislerinin görev süresi, ilgili cemaat kanununun tesbit ettiği tarihten başlamak üzere beş yıllık bir devredir.

2. Yeni seçilen Cemaat Meclisi bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince görevine başlayınca kadar süresi bitmiş Cemaat Meclisi görevine devam eder.

MADDE — 97.

1. Bir Cemaat Meclisi için bir cemaat genel seçimi, süresi biten Cemaat Meclisinin süresinin bitiminden en az otuz gün evvel yapılır.
2. Bir Cemaat Meclisi üyeliği inhilâl ettiğinde bu inhilâl, vukuundan itibaren kırk beş günü geçmiyen bir süre içinde yapılacak bir ara seçimi ile doldurulur.
3. Bu maddenin 1 nci veya 2 nci fıkralarında gösterilen bir seçim, deprem, su baskını, genel salgın hastalık ve benzeri gibi olağanüstü ve beklenmedik sebepler yüzünden, bu Anayasa ile veya gereğince tesbit edilen tarihte yapılmadığı takdirde, bu seçim mütaakıp haftanın aynı gününde yapılır.

MADDE — 98.

1. Cemaat meclislerinden her biri, ancak mutlak ekseriyet ile vereceği bir karariyle kendini feshedebilir.
2. Bu kararda, 96 nci 97 nci maddelerin 1 nci fıkraları hükümlerine rağmen, bahis konusu Cemaat Meclisi için, karar tarihinden itibaren en erken otuz gün ve en geç kırk gün sonra yapılması gereken cemaat genel seçiminin tarihi ve cemaat genel seçimi tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde olmak üzere yeni seçilecek Cemaat Meclisinin ilk toplantısının tarihi tesbit edilir ve bu tarihe kadar eski Cemaat Meclisi görevine devam eder.
3. 96 nci maddenin 1 nci fıkrası hükümlerine rağmen, fesihden sonra seçilen Cemaat Meclisinin görev süresi, fesih olunan Meclisin görev süresinin geri kalan kısmı kadar devam eder. Fesih, ilgili Cemaat Meclisinin beş yıllık görev süresinin son yılı içinde vukubulduğu takdirde, bu Cemaat Meclisi için Cemaat genel seçimi, hem feshedilen Cemaat Meclisinin görev süresinin geri kalan kısmı hem de mütaakıp beş yıllık görev süresi için yapılır.

MADDE — 99.

96 nci maddenin 2 nci fıkrası veya 98 nci maddenin 2 nci fıkrası gereğince yeni seçilen bir Cemaat Meclisi görevine başlayıncaya kadar görevine devam eden bir Cemaat Meclisi, ilgili kanun veya kararda açıkça gösterilecek acele ve istisnai beklenmedik haller dışında her hangi bir konu hakkında her hangi bir kanun yapmak veya her hangi bir karar almak yetkisine sahip değildir.

MADDE — 100.

Bir Cemaat Meclisi üyesi, Cemaat Meclisindeki görevine başlamadan evvel ve bu Meclisin genel bir oturumunda aşağıdaki sözü verir : —

«Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasına ve buna uygun olarak yapılmış kanunlara, bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün korunmasına iman ve riayet edeceğime söz veririm.»

MADDE — 101.

1. Bir Cemaat Meclisi üyeliği görevi, Bakanlık veya Temsilcilik veya Belediye Reislği de dâhil olmak üzere her hangi bir belediye meclisi üyeliği veya Cumhuriyetin silâhlı veya emniyet kuvvetlerine mensubiyet veya bir âmme veya belediye görevi ile veya, bir Türk Cemaat Meclisi üyesi bakımından, bir din adamı görevi ile birleşemez.
2. Bu madde bakımından «âmme görevi», Cumhuriyetin veya bir Cemaat Meclisinin âmme hizmetinde, ücreti Cumhuriyet veya bir Cemaat Meclisince kontrol edilen, ücretli her hangi bir görevdir ve her hangi bir âmme hükmi şahsında veya âmme vararına bir teşekküldeki her hangi bir görevi de içine alır.

MADDE — 102.

Cemaat Meclisleri, İctüzükleri ile, olağan ve olağanüstü toplantıları, bu toplantıların tarih ve süreleri, reylerin izhar ve işlerinin görülme tarzı da dâhil olmak üzere, bütün usul konularına ait kaideleri koyarlar.

MADDE — 103.

1. Cemaat Meclislerinin toplantıları alenidir ve müzakerelerinin zabıtları yayınlanır.
2. Her bir Cemaat Meclisi, gerekli görürse, üyeleri sayısı toplamının üçte ikisinin ekseriyeti ile vereceği bir karar üzerine gizli toplantılar yapabilir.

MADDE — 104.

1. Elen veya Türk Cemaat Meclisi tarafından kabul olunan kanun veya kararlar, Cemaatlerine mensup Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini tarafından alınmalarından itibaren onbeş gün içinde imzalandıktan sonra Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayınlanırlar.
2. Bir Cemaat kanunu, bu kanunla başka bir tarih tâyin edilmedikçe Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmakla yürürlüğe girer.

MADDE — 105

1. Cumhurbaşkanı Elen Cemaat Meclisinin ve Cumhurbaşkanı Muavini Türk Cemaat Meclisinin kabul ettiği her hangi bir kanun veya karar, alınmalarından itibaren onbeş gün içinde, tekrar incelenmesi için ilgili Meclise iade edebilirler.
2. İlgili Cemaat Meclisi kendisine iade edilen kanun veya kararın aynen kalmasında ısrar ettiği takdirde, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, bundan bir evvelki madde hükümlerine uygun olarak bu kanun veya kararı inzalar ve yayırlar.

MADDE — 106.

1. Bir Cemaat Meclisi üyesi, Mecliste yaptığı her türlü demec veya reylerinden dolayı hukukî veya cezai takibata tabi değildir.
2. Bir Cemaat Meclisi üyesi, üyelik sıfatı devam ettikçe, Yüksek Mahkemenin müsaadesi olmaksızın, takibolunamaz, yakalanamaz veya hapis edilemez. Ölüm veya beş yıl veya daha fazla hapis ile cezalandırılabilen bir suç işleminde, suçlu, suçüstü yakalandığı takdirde, bu müsaadenin alınmasına lüzum yoktur. Bu halde yetkili makam tarafından derhal haberdar edilecek olan Yüksek Mahkeme, ilgilinin, üyelik süresince, takibinin veya tutukluluğunun devamına müsaade edip etmiyeceğini kararlaştırır.
3. Yüksek mahkeme, bir Cemaat Meclisi üyesinin takibedilmesine müsaade etmezse, bu üyenin bu suretle takibedilemediği süre, bahis konusu suçun zaman aşımı bakımından nazara alınmaz. Yüksek Mahkeme, bir Cemaat Meclisi üyesine yetkili bir mahkeme tarafından verilen bir hapis cezası hükmünün infazına müsaade etmezse, bu hükmün infazı, üyelik sıfatı sona erinceye kadar tehir olunur.

MADDE — 107.

Bir Cemaat Meclisi üyeliği aşağıdaki hallerde inhilâl eder : —

- (a) Ölüm ile ; veya
- (b) Yazılı istifa ile ; veya
- (c) 95 nci maddenin (c) veya (d) fıkralarında gösterilen hallerden her hangi birinin vukuu veya Cumhuriyet Vatandaşlığı sıfatının kaybı veya ilgili cemaat seçim listesine seçmen olarak kaydedilmek vasfını kaybetmek ile ; veya
- (d) 101 nci maddede gösterilen görevlerden birini almakla.

MADDE — 108.

1. Elen ve Türk Cemaatlerinden her biri, kendi cemaatlerine ait bulunan eğitim, kültür, spor ve hayır müesseseleri için, hale göre, Yunan veya Türk Hükümetlerinden malî yardım alma hakkına sahiptir.

2. Kezalik, Elen veya Türk Cemaatlerinden her biri, kendi müesseselerinin faaliyeti için yeter sayıda öğretmen, profesör veya din adamına sahip olmadığı kanaatinde olduğu takdirde bu Cemaat, ihtiyaçlarını karşılamak için, hale göre, Yunan veya Türk Hükümetlerinden tamamen lüzumu kadar sağlayabilecekleri personeli temin ve istihdam etmek hakkına sahiptir.

MADDE — 109.

2 neı maddenin (3) neü fıkrası hükümleri gereğince Cemaatlerden birine mensubolmayı ihtiyar eden her dinî grup, ilgili bir cemaat kanununun gösterdiği üzere, seçilmiş üye veya üyeleri tarafından, bu grubun mensubolmayı ihtiyar ettiği Cemaatin Cemaat Meclisinde temsil edilmek hakkına sahiptir.

MADDE — 110.

1. Kıbrıs Otosefal Elen - Ortodoks Kilisesi, Mukaddes Kurallara ve yürürlükte olan şartına uygun olarak kendi iç işlerinin ve mallarının düzenlenmesi ve yürütülmesi münhasır hakkına sahip olmaya devam eder ve Elen Cemaat Meclisi bu hakka aykırı hareket etmez.

2. Vakıf müessesesi ve Ahkâmül Evkaf, bu Anayasaca tanınır.

Vakıf müessese veya tesisini veya vakıfları veya, camilere ve her hangi diğer bir İslâm dinî müessesesine ait mallar da dâhil olmak üzere, her hangi vakıf malları ilgilendiren veya her hangi bir suretle bunlara tesir eden bütün konular, münhasıran Ahkâmül Evkaf ve Türk Cemaat Meclisince çıkarılan veya yapılan kanun ve nizamnamelere tabidir ve bunlara göre ve bunlar gereğince idare olunur ve hiçbir teşriî, icrai veya her hangi diğer bir muamele, bahis konusu Ahkâmül Evkafı ve Türk Cemaat Meclisinin bahis konusu kanunlarını ve nizamnamelerini ihlâl edemez veya onlara üstün gelemez veya müdahale edemez.

3. Kendisine 2 neı maddenin (3) neü fıkrası hükümleri uygulanan bir dinî grubun kilisesi, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce yürürlükte olan Kıbrıs Sömürgesi kanunlarına uygun olarak sahibolduğu dinî konular ile ilgili her hangi bir hakkına, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte ve ondan sonra da sahibolmaya devam eder.

MADDE — 111.

1. Bu Anayasanın hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Elen - Ortodoks Kilisesi veya kendisine 2 neı maddenin (3) neü fıkrası hükümleri uygulanan bir dinî grup üyelerinin nişanlılık, evlenme, boşanma, evliliğin butlanı, ayrılık veya evlilik haklarının iadesine veya mahkeme kararı ile yapılan neşep tashihinden veya evlât edinmeden başka aile münasebetlerine dair her hangi bir konuya, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte ve ondan sonra, hale göre, Elen - Ortodoks Kilisesinin veya bahis konusu dinî grubun kilisesinin kanunu uygulanır ve buna bahis konusu kilisenin bir mahkemesi bakar ve hiçbir Cemaat Meclisi bu kanuna aykırı hareket etmez.

2. Bu maddenin 1 neı fıkrası hükmü, bahis konusu mahkemenin her hangi bir karar veya emrinin infazına, 90 neı maddenin 5 neı fıkrası hükümlerinin uygulanmasını önlemez.

KISIM VI - CUMHURİYETİN BAĞIMSIZ MEMURLARI

Bölüm - 1.

Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı

MADDE — 112.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bir Yüksek Mahkeme hâkimi tâyin edilebilmek için gerekli vasıfları haiz iki şahsı, biri Cumhuriyet Başsavcısı diğeri Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı olarak müştereken tâyin ederler :

Ancak, Başsavcı ve Başsavcı Yardımcısı aynı Cemaate mensubolamazlar.

2. Bağımsız bir daire olup hiçbir Bakanlığa tabi bulunmayan Cumhuriyet Hukuk Dairesinin Başkanı Cumhuriyet Başsavcısı ve Başkan Yardımcısı Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısıdır.

3. Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı, her hangi bir mahkemede dinlenmek hakkına sahiptirler ve bu mahkeme önüne çıkan bütün diğerk şahıslara takaddüm ederler.

Ancak Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısına daima takaddüm eder.

4. Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı, Cumhuriyet adliyesinin daimî üyesidirler ve Reisi haric olmak üzere Yüksek Mahkeme hâkimlerinin tabi olduğu aynı şart ve kayıtlar ile görevlerini görürler ve görevlerine ancak bir Yüksek Mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ile ve tarzda son verilebilir.

5. Cumhuriyet Başsavcısının veya Başsavcı Yardımcısının Cemaatine mensup şahısları ilgilendiren bütün konularda, Cumhuriyet Başsavcısı tarafından bir karar alınmadan önce, hale göre biri, ilgilinin Cemaatine mensubolan diğeri ile istişare eder :

Ancak, yalnız bir Cemaatin hâkimlerinden müteşkil ceza mahkemelerindeki takibatın kesin idare ve mesuliyeti, bu Cemaate mensubolan, hale göre, Cumhuriyet Başsavcısı veya Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısına aittir.

MADDE — 113.

1. Cumhuriyet Başsavcısı, Başsavcı Yardımcısının yardımı ile, Cumhuriyetin, Cumhurbaşkanı'nın, Cumhurbaşkanı Muavininin, Bakanlar Kurulunun ve Bakanların Hukuk Müşaviridir ve kendisine bu Anayasa veya kanun tarafından verilen veya emrolunan diğerk bütün yetkileri kullanır ve diğerk bütün iş ve görevleri görür.

2. Cumhuriyet Başsavcısı, âmme menfaatine olmak üzere istediği şekilde kullanacağı, Cumhuriyet içinde her hangi bir şahsa karşı işlenmiş bir suç hakkında dâva açmak ve iddiada bulunmak, dâvayı devir almak, devam ettirmek veya ettirmemek yetkisine sahiptir. Bu yetki bizzat kendisince veya talimatı altında ve ona uygun olarak hareket eden kendine tabi memurlar tarafından kullanılabilir.

MADDE — 114.

1. Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı, normal olarak makamına ait yetkilere sahiptir ve görevleri görür ve kezaik, Cumhuriyet Başsavcısının talimatına göre, bu Anayasa hükümleri gereğince veya kanun Başsavcıya verilen bütün yetkileri kullanır ve bütün iş ve görevleri görür.

2. Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı, Cumhuriyet Başsavcısının gaybubeti veya görevlerini geçici olarak göremediği hallerde kendisine vekâlet eder.

Bölüm - II.

Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini

MADDE — 115

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâıyk şahsı, biri Başmurakıp ve diğeri Başmurakıp Muavini olmak üzere, müştereken tâyin ederler :

Ancak, Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini aynı Cemaate mensubolamazlar.

2. Bağımsız bir daire olup hiçbir Bakanlığa tabi bulunmayan Cumhuriyet Murakıplık Dairesinin Başkanı Başmurakıp ve Başkan Muavini Başmurakıp Muavinidir.

3. Başmurakıp ve Başmurakıp Muavini, Cumhuriyetin daimî âmme memurlarındandırlar ve görevlerine son verilmesi veya emekliliğe sevkleri ancak bir Yüksek Mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ve tarzda yapılabilir.

MADDE — 116

1. Başmurakıp, Başmurakıp Muavinin yardımı ile, Cumhuriyet adına, bütün tediyat ve tahsilâtı murakabe eder ve Cumhuriyetin verdiği yetki ile veya gereğince tedvir olunan paraların ve diğer aktif kıymetlerin ve yüklenilen mükellefiyetlerin bütün hesaplarını murakabe ve teftiş eder ve bu maksatla, bu gibi hesaplara mütaallik bütün defter, kayıt ve raporları görmek ve bahis konusu aktif kıymetlerin muhafaza edildiği yerlere girmek hakkına sahiptir.

2. Başmurakıp, Başmurakıp Muavininin yardımı ile, kendisine kanun tarafından verilen veya emrolunan bütün diğer yetkileri kullanır ve bütün diğer iş ve görevleri görür.

3. Başmurakıbın bu bölümde gösterilen yetkileri, işleri ve görevleri, bizzat kendisi veya kendi talimatı altında ve ona uygun olarak hareket eden kendine tabi memurlar tarafından kullanılabilir veya görülebilir.

4. Başmurakıp, bu bölümün gösterdiği iş ve görevlerinin görülmesi hakkında Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine her yıl bir rapor sunar ve onlar bu raporun Temsilciler Meclisinin bilgisine sunulmasını sağlarlar.

MADDE — 117.

1. Başmurakıp Muavini, normal olarak makamına ait bulunan yetkilere sahiptir ve iş ve görevleri görür ve kezaik, Başmurakıbın talimatı altında, bu Anayasa hükümleri gereğince veya kanunla Başmurakıba verilen bütün yetkileri kullanır ve bütün iş ve görevleri görür.

2. Başmurakıp Muavini, Başmurakıbın gayubeti veya görevlerini geçici olarak göremediği halde kendisine vekâlet eder.

Bölüm - III.

Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdür ve Müdür Muavini

MADDE — 118.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâıyk şahsı, biri Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü diğeri Müdür Muavini olmak üzere, müştereken tâyin ederler :

Ancak, Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü ve Müdür Muavini aynı Cemaate mensubolamazlar.

2. Hiçbir Bakanlığa tabi olmayan Cumhuriyet Emisyon Bankasının Başkanı Bankanın Müdürü ve Başkan Muavini Müdür Muavinidir.

3. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü ve Müdür Muavini, ya daimî âme hizmeti üyesidirler veya tâyin kararnamelelerinde gösterilen kayıt ve şartlara göre tâyin edilmiş şahıslardır.

4. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, her hangi bir zaman, hale göre, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün veya Müdür Muavininin veya her ikisinin de görevlerine müstereken son verebilirler.

5. Görevlerine son verilmesinden hemen önce Cumhuriyetin daimî âme memuru olan Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürünün veya Müdür Muavininin veya her ikisinin de görevine, bir evvelki fıkraya göre son verildiği takdirde, hale göre, buna veya bunlara, bu maddenin 6 ncı fıkrası ve bu Anayasanın Cumhuriyet âme hizmetine dair hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Cumhuriyetin daimî âme hizmetinde diğer uygun bir görev verilir.

6. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürünün ve Müdür Muavininin görevlerinin görülmesi ile ilgili her hangi bir disiplin konusu hakkında, 153 ncü maddenin 8 ncı fıkrası gereğince kurulan kurul yetkilidir.

MADDE — 119.

1. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdür Muavininin yardımı ile, Cumhuriyetin para kanunlarını yürütür ve Cumhuriyet Emisyon Bankasını idare eder ve Cumhuriyet Emisyon Bankasının sahasına giren bütün diğer yetkileri kullanır ve bütün diğer iş ve görevleri görür.

2. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdür Muavininin yardımı ile, kanun tarafından kendisine verilen veya emrolunan diğer bütün yetkileri kullanır ve diğer bütün işleri görür.

3. Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün bu bölümde gösterilen yetkileri, işleri ve görevleri bizzat kendisi veya kendi talimatı altında ve ona uygun olarak hareket eden kendisine tabi memurlar tarafından kullanılabilir veya görülebilir.

4. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü, Müdür Muavininin yardımı ile, Bakanlar Kurulunun malî siyaset hakkında görevini ilgilendiren kararlarını ve her hangi bir kanunun hükümlerini tatbik eder ve bahis konusu siyasetin tatbik tarzı bakımından, Maliye Bakanı ile istişare eder ve onun tavsiyeleri kendisine rehber olur.

5. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü, Cumhuriyetin nakit, mevduat, senet ve tahvillerinin durumuna dair altı ayda bir Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine raporlar sunar ve onlar bu raporları Temsilciler Meclisinin bilgisine sunulmasını sağlarlar.

MADDE — 120.

1. Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdür Muavini, normal olarak makamına ait bulunan yetkilere sahiptir ve iş ve görevleri görür ve keza, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün talimatına tabi olarak, bu Anayasa hükümleri gereğince veya kanunla Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürüne verilen bütün yetkileri kullanır ve bütün iş ve görevleri görür.

2. Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdür Muavini, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün gaybubeti veya görevlerini geçici olarak göremediği hallerde kendisine vekâlet eder.

MADDE — 121.

Bu bölüm hükümleri, Cumhuriyet Emisyon Bankasının bir Merkez Bankası olmasına engel olur şekilde tefsir olunmaz :

Ancak, bu takdirde, bu bölüm hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdürü Cumhuriyet Merkez Bankasının Müdürü ve Cumhuriyet Emisyon Bankasının Müdür Muavini Cumhuriyet Merkez Bankasının Müdür Muavini olurlar.

KISIM VII - AMME HİZMETİ

Bölüm - I.

Umumi hükümler

MADDE — 122.

İlgili metin başka türlü icabettirmedikçe, bu bölüm maksatları bakımından —

«Âmme görevi» âmme hizmetinde bir görevi ifade eder;

«Âmme memuru», asaleten veya geçici olarak veya vekâleten bir âmme görevini gören şahsı ifade eder;

«Âmme hizmeti», Cumhuriyet ordusundaki veya emniyet kuvvetlerindeki hizmet dışında Cumhuriyet hizmetini ifade eder ve Kıbrıs Yayın hükmi şahsında, Kıbrıs Dahilî Telekomünikasyon İdaresinde ve Kıbrıs Elektrik İdaresinde ve âmme yararına bir kanunla kurulan hükmi şahsiyeti haiz olan veya olmıyan ve sermayesi Cumhuriyet tarafından sağlanan veya teminat altına alınan veya işletme munhasıran bahis konusu teşekkül tarafından yapılıyorsa, idaresi Cumhuriyetin murakabesi altında olan her hangi diğer teşekküllerdeki hizmetleri içine alır, ancak, tâyini veya münhalinin doldurulması bu Anayasa gereğince Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken yapılan bir görevdeki hizmetler veya, Cumhuriyetin veya yukarıda bahis konusu teşekküllerden her hangi birinin daimî işleri ile ilgili olarak muntazaman istihdam edilenler haric olmak üzere, işçiler tarafından yapılan hizmetler, buna dâhil değildir.

MADDE — 123.

1. Âmme hizmeti, yüzde yetmiş Elen'lerden ve yüzde otuzu Türk'lerden müteşekkildir.
2. Bu kemmî dağıtım, âmme hizmeti kademelerinin her derecesinde amelî olarak mümkün olduğu kadar tatbik edilir.
3. İki Cemaatten birinin yüzde yüze yaklaşan bir ekseriyette bulunduğu bölgelerde veya mahallerde, bu bölgelere veya mahallere yerleştirilen veya buralarda kendilerine görev verilen âmme memurları o Cemaate mensubolur.

MADDE — 124.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunan bir Başkan ve diğer dokuz üyeden müteşekkil bir Âmme Hizmeti Komisyonu kurulmuştur.
2. Komisyonun yedi üyesi Elen ve üç üyesi Türk'tür.
3. Komisyonun her üyesi altı yıllık bir süre için tâyin olunur, fakat istediği zaman Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinine hitaben kendi imzasını taşıyan bir yazı ile istifa edebilir.
4. Komisyon üyelerinin ücreti ve diğer hizmet şartları bir kanunla gösterilir ve bunlar tâyinden sonra aleyhlerine değiştirilemez.
5. Komisyonun bir üyesinin görevine ancak bir Yüksek Mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ve tarzda son verilebilir.
6. (1) Ancak, Cumhuriyetin bir vatandaşı, yüksek ahlâki karakter sahibi ve bir Temsilciler Meclisi üyesi seçilmek için gerekli vasıfları haiz olan şahıslar Komisyon üyeliğine tâyin edilebilir.
(2) Başkan bakımından son oniki ay ve her hangi diğer bir üye bakımından son altı ay içinde aşağıdaki görevlerden birinde bulunmuş olan veya bulunan bir şahıs, Komisyon üyesi olarak tâyin edilemez veya üye kalamaz : —

(a) Bir Bakan makamı;

(b) Bir Temsilciler Meclisi veya her hangi bir Cemaat Meclisinin üyeliği;

- (c) Bir âmme memurluğu veya silâhlı kuvvetlerden birine mensubiyeti;
(d) Her hangi bir mahallî idarenin veya âmme maksatları için bir kanun'a kurulmuş hükmi şahıs olan bir teşekkülün veya bir idarenin memuru veya müstahdemi olmak;
(c) Bir sendikanın veya bir sendikaya bağlı bir teşekkül veya birliğin üyeliği.
7. Her hangi bir süre için, Komisyonun bir üyesi izinli olur veya Cumhuriyet dışında olması veya başka bir sebep yüzünden üyelik görevlerini göremediği takdirde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bu süre için bu görevleri yapmak üzere, tâyin edilmek için gerekli vasıfları haiz her hangi bir şahsı, onun yerine, müştereken tâyin edebilirler.

MADDE — 125.

1. Bu fıkrafta gösterilen her hangi bir konu hakkında bu Anayasada başkaca açık hüküm konulan haller dışında ve her hangi bir kanunun hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, âmme görevlerinin iki Cemaate tahsisini yapmak ve âmme memurlarının tâyinlerini, tasdiklerini, daimî veya emeklilik hakkı veren kadrolara yerleştirilmelerini, terfilerini, nakillerini, emekliliğe sevklerini ve azil ve görevden uzaklaştırma da dâhil olmak üzere, disiplin murakabelerini yapmak Âmme Hizmeti Komisyonunun görevidir.

2. Başkan Komisyonu toplantılara çağırır ve bu toplantılara başkanlık eder :

Ancak —

- (a) Bütün üyelere evvelden haber varılmış olmadıkça hiçbir toplantı yapılamaz;
(b) Reyler çşit olduğu zaman Başkan iki veya üstün reye sahip değildir.
3. (1) Bu fıkranın mütaakıp hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Komisyonun her hangi bir kararı, üyelerinin mutlak ekseriyetinin reyi ile alınır.

(2) Konu, münhal veya yeni ihdas edilen bir görevi doldurmak üzere bir tâyin veya terfi yapılmasına dair olduğu zaman, böyle bir görevin, bu Anayasa hükümleri gereğince bir Elen veya bir Türk tarafından mı doldurulacağı hakkında verilecek karar, Komisyonun en az iki Türk üyesinin reylerini de ihtiva eden mutlak ekseriyetle alınır :

Ancak, bu gibi bir karar, böyle bir ekseriyetle alınmadığı takdirde, konu, karar verilmesi için, Komisyon tarafından Yüksek Anayasa Mahkemesine yollanır; bu mahkemenin kararı kesindir ve Komisyonu bağlar.

(3) Konu, munhasıran bir Türk'ü ilgilendirdiği zaman, Komisyonun bu husustaki her hangi bir kararı, en az iki Türk üyenin reylerini ihtiva eden mutlak bir ekseriyetle alınır. Konu, munhasıran bir Elen'i ilgilendirdiği zaman, Komisyonun bu husustaki her hangi bir kararı, en az dört Elen üyenin reylerini ihtiva eden mutlak bir ekseriyetle alınır.

(4) Konu, tâyin veya terfi için hangi Elen'in veya hangi Türk'ün seçileceğine dair olduğu zaman, karar, bu fıkranın (3) ncü bendi hükmü mahfuz kalmak şartıyla, mutlak ekseriyetle alınır :

Ancak, bir Elen'in seçilmesi hakkında beş Elen üyenin oy birliği ile yaptığı tavsiyeye veya bir Türk'ün seçilmesi hakkında üç Türk üyenin oy birliği ile yaptığı tavsiyeye, Komisyon riayet eder.

Bölüm - II.

Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini

MADDE — 126.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, iki uygun ve lâyük şahsı, biri Başmuhasip diğeri Başmuhasip Muavini olmak üzere, müştereken tâyin ederler :

Ancak, Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini aynı Cemaate mensupolamazlar.

2. Başmuhasip, Hazine Dairesinin Başkanı ve Başmuhasip Muavini, Başkan Muavinidir.

3. Başmuhasip ve Başmuhasip Muavini Cumhuriyetin daimî âmme memurudurlar.
4. Başmuhasip ve Başmuhasip Muavininin emekliliğe sevkleri ve, azil ve görevden uzaklaştırma dâhil olmak üzere, her hangi disiplin murakabeleri, Âmme Hizmeti Komisyonunun yetkisi dâhilindedir.

MADDE — 127.

1. Başmuhasip, Başmuhasip Muavininin yardımı ile, Cumhuriyetin verdiği yetki ile veya gereğince tedvir olunan bütün paralara ve diğer aktif kıymetlere ve yüklenilen mükellefiyetlere mütaallik bütün muhasebe işlemlerini yürütür ve bunlara nezaret eder ve bu Anayasanın veya her hangi bir kanunun hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Cumhuriyetin bütün para tahsilât ve te-diyatını yapar.

2. Başmuhasip, Başmuhasip Muavininin yardımı ile, kendisine kanun tarafından verilen veya emrolunan bütün diğer yetkileri kullanır ve bütün diğer iş ve görevleri görür.

3. Başmuhasip, bu bölümde gösterilen yetkileri, işleri ve görevleri bizzat kendisi veya kendi talimatı altında ve ona uygun olarak hareket eden kendine tabi memurlar tarafından kullanılabilir veya görülebilir.

MADDE — 128.

1. Başmuhasip Muavini, normal olarak makamına ait bulunan yetkilere sahiptir ve iş ve görevleri görür ve kezaik, Başmuhasibin talimatına tabi olarak, bu Anayasa hükümleri gereğince veya kanunla Başmuhasibe verilen bütün yetkileri kullanır ve bütün iş ve görevleri görür.

2. Başmuhasip Muavini, Başmuhasibin gaybubeti veya görevlerini geçici olarak göremediği hallerde kendisine vekâlet eder.

KISIM VIII — CUMHURİYETİN KUVVETLERİ

MADDE — 129.

1. Cumhuriyetin yüzde altmışı Elen, yüzde kırkı Türk olan iki bin kişilik bir ordusu olur.
2. Mecburi askerlik hizmeti, Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavininin müşterek mutabakatı olmaksızın konamaz.

MADDE — 130.

1. Cumhuriyetin emniyet kuvvetleri Polis ve Jandarmadan müteşekkildir ve Cumhurbaşkanı'nın ve Cumhurbaşkanı Muavininin müşterek mutabakatı ile azaltılıp çoğaltılabilecek olan iki bin kişilik bir kadrosu olacaktır.

2. Cumhuriyetin emniyet kuvvetleri yüzde yetmiş Elenlerden ve yüzde otuz Türklerden teşek-kül eder:

Ancak, başlangıç devresinde, yardımcı polis kuvvetleri hariç 11 Şubat, 1959 tarihinde poliste hizmet görmekte olan Türklerin işine son vermemek için, Türklerin yüzde nisbeti âzami yüzde kırka kadar muhafaza edilebilir ve binnetice Elenlerin yüzde nisbeti yüzde altmışa kadar indirilebilir.

MADDE — 131.

1. Cumhuriyet Ordusunun, Polisinin ve Jandarmasının Kumandanları ve Kumandan Muavinleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunurlar.

2. Ordu, Polis ve Jandarmadan birinin Kumandanı Türktür ve Ordu, Polis ve Jandarma Ku-mandanı hangi Cemaate mensup ise Kumandan Muavini diğer Cemaate mensup olur.

Cumhuriyet ülkesinin, yüzde yüze yaklaşan bir nisbette yalnız bir Cemaat üyelerinin oturduğu kısımlarında bulunan kuvvetler, o Cemaate mensup olur.

KISIM IX — YÜKSEK ANAYASA MAHKEMESİ

1. (1) Bir Elen hâkim, bir Türk hâkim ve bir tarafsız hâkimden mürekkep bir Cumhuriyet Yüksek Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Tarafsız hâkim Mahkemenin Reisi'dir.

(2) Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi ve diğer hâkimler Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından tâyin olunurlar.

Ancak, yalnız Elen veya Türk hâkiminin mevkii münhal olduğu zaman, tâyin edilecek hâkimin mensup olduğu Cemaate göre, Cumhurbaşkanı'nın veya Cumhurbaşkanı Muavininin yapacağı tâyin teklifi, böyle bir tekliften itibaren bir hafta içinde Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini bu tâyin hakkında mutabakata varamadıkları takdirde üstün sayılır.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi Cumhuriyetin Başşehrinde toplanır.

3. Tarafsız hâkim, Cumhuriyetin veya Yunanistan Kırallığının veya Türkiye Cumhuriyetinin veya Birleşik Kırallığın ve müstemlekelerinin vatandaşı veya tebaası olamaz.

4. Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen veya Türk hâkimi Cumhuriyet vatandaşlarından olur.

5. Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi ve diğer hâkimleri yüksek meslekî ve ahlâki seviye sahibi hukukçular arasından tâyin edilirler.

6. (1) Mahkemenin Reisi altı yıllık bir süre için tâyin olunur.

(2) Mahkeme Reisinin ücreti ve diğer hizmet şartları tâyin kararnamesinde tesbit edilir.

(3) Mahkeme Reisinin, bu fıkranın (2) nci bendinde gösterilen tâyin kararnamesinde tesbit edilecek olan hizmet şartları aşağıdaki hususları içine alır :—

(a) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) nü bendi gereğince Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilebildiği aynı sebeplerle emekliye sevk edilmesi için hüküm; ve

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (4) nü bendi gereğince Elen veya Türk hâkiminin azledilebileceği aynı sebeplerle azli için hüküm.

7. (1) Mahkemenin Elen ve Türk hâkimi, Cumhuriyet adliye hizmetinin daimî üyesidir ve altmışsekiz yaşına varıncaya kadar görevlerine devam ederler.

(2) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi, her hangi bir kanunun hükümleri gereğince iktisap ettiği her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya benzeri diğer haklarına hâlel gelmeksizin, Cumhurbaşkanı'na ve Cumhurbaşkanı Muavinine hitaben kendi imzasını taşıyan bir yazı ile istediği zaman istifa edebilir.

(3) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi, görevini, daimî olarak veya görevine devamını imkânsız kılacak derecede uzun bir süre için, görmesine engel olacak kadar kendisini âciz kılan akli veya bedeni yetersizliği veya hastalığı sebebi ile emekliliğe sevk edilir. Bu suretle emekliliğe sevk edilen bir hâkim, o zaman yürürlükte bulunan her hangi bir kanunun gösterdiği bütün hak ve maaşları alır.

(4) Mahkemenin Elen veya Türk hâkimi kötü hal sebebi ile azledilebilir.

8. (1) Reisi, Yüksek Mahkemenin Reisi olan ve üyeleri Yüksek Mahkemenin, tâyinlerine göre, en kıdemli Elen hâkimi ile Türk hâkimi olan bir kurul kurulmuştur.

(2) Bu kurul aşağıdaki hususlar ile ilgili bütün konularda karar vermek münhasır yetkisine sahiptir :—

(a) Tâyin kararnamesinde gösterilen hizmet şartlarını uygun olarak Mahkeme Reisinin emekliliğe sevk edilmesi, azli veya diğer bir şekilde görevine son verilmesi;

(b) Bu maddenin 7 nci fıkrasının (3) ncü ve (4) ncü bendlerinde gösterilen sebeplerden her hangi birine müsteniden Mahkemenin Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilmesi veya azli.

(3) Kurulun bu fıkranın 2 nci bendinde gösterilen işlemleri kazaidir ve ilgili hâkim, dinlenmek ve dâvasını Kurulda savunmak hakkına sahiptir.

(4) Kurulun ekseriyetle vereceği karar, buna uygun olarak müştereken hareket edecek olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinini bağlar.

9. Mahkeme Reisinin veya Elen hâkimin veya Türk hâkimin geçici olarak gaybubeti veya görevini görememesi halinde, hale göre, Yüksek Mahkemenin Reisi veya iki Elen hâkiminden, tâyinlerine göre, en kıdemlisi veya Türk hâkimi bu gibi geçici gaybubet veya görevi görememe sırasında kendisine vekâlet eder.

10. Mahkemenin Reisi veya diğer hâkimleri aleyhinde, kazai görevleri sırasında söyledikleri sözler veya işledikleri fiillerden dolayı hiçbir takibatta bulunulamaz.

11. Mahkemenin Elen ve Türk hâkiminin maaşları ve diğer hizmet şartları, bir kanunla tesbit edilir.

12. Mahkemenin her hangi bir hâkiminin maaşı ve diğer hizmet şartları, tâyininden sonra aleyhine olarak değiştirilemez.

MADDE — 134.

1. Yüksek Anayasa Mahkemesinin bütün duruşmaları alenîdir; ancak, mahkeme, duruşmaların intizam dâhilinde cereyan etmesi yararına olduğu veya Cumhuriyetin güvenliği veya âmme ahlâkı gerektirdiği kanaatinde olduğu takdirde, her hangi bir dâvaya, eğer varsa yalnız tarafların ve mahkeme memurlarının huzuru ile bakabilir.

2. Bir müracaatın fuzuli olduğu ilk bakışta anlaşıldığı zaman, mahkeme, ilgili taraflarca veya onlar namına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, bu müracaatın hakikaten fuzuli olduğuna kanaat getirirse, alenî bir celse yapmaksızın müracaatı oy birliği ile reddedebilir.

MADDE — 135.

Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu Anayasa ile kendisine verilen kaza yetkisinin kullanılmasındaki tatbikat ve usul kaidelerini düzenlemek, muhakeme muameleleri ile ilgili şekiller ve harekaları tesbit etmek ve kayıt kaleminin terekübünü ve memurlarının yetki ve görevlerini tesbit ve düzenlemek için Mahkeme Tüzüğünü yapar.

MADDE — 136.

Yüksek Anayasa Mahkemesi, mütaakıp maddelerde gösterilen bütün konularda kesin olarak karar vermek hususunda munhasır kaza yetkisine sahiptir.

MADDE — 137.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararının veya onun her hangi bir hükmünün iki Cemaatten biri aleyhine ayırddedici olması sebebiyle, bu madde hükümleri gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesine, ayrı ayrı veya müştereken, müracaat etmek hakkına sahiptirler.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince yapılacak bir müracaat, bahis konusu kanun veya kararın ilânından itibaren yetmişbeş gün içinde yapılır.

3. Böyle bir müracaat yapıldığına dair bildiri, müracaatın vukuundan itibaren yirmidört saat içinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanır. Böyle bir bildirin Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanması üzerine, bahis konusu

kanun veya kararın yürürlüğü, yayını takibeden günden itibaren Yüksek Anayasa Mahkemesi müracaat hakkında karar verinceye kadar durdurtulur.

4. Böyle bir müracaat üzerine, Mahkeme, mezkûr kanun veya kararı veya onun her hangi bir hükmünü, tamamen veya kısmen, tasdik veya iptal veya tekrar incelemek üzere Temsilciler Meclisine iade edebilir :

Ancak, bir kanun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün iptal edilmesi halinde, mezkûr iptal, bahis konusu kanun veya karar veya hükmü gereğince yapılan veya yapılmamış olan her hangi bir fiil veya muameleye hâle gelmeksizin, Yüksek Anayasa Mahkemesinin kararının bu maddenin 5 nci fıkrası gereğince yayınlandığı tarihten itibaren muteber olur.

5. Mahkemenin kararı, derhal Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine ve Temsilciler Meclisi Reisine ve Reisvekiline tebliğ olunur ve Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayınlanır.

MADDE — 138.

1. Bütçenin Temsilciler Meclisi tarafından kabul olunması üzerine, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, ayrı ayrı veya müştereken, kanaatine veya kanaatlerine göre ayırdedici oluşu sebebine müsteniden bütçeyi Temsilciler Meclisine iade etmek hakkını veya haklarını kullandıkları ve Meclis kararında ısrar ettiği takdirde Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, hale göre, ayrı ayrı veya müştereken, mezkûr sebebe müsteniden Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat etmek hakkına sahiptirler.

2. Mezkûr müracaat, bu Anayasa tarafından Temsilciler Meclisinin kanunlarının veya kararlarının ilânı için tesbit edilen süre içinde yapılır.

3. Böyle bir müracaat üzerine, mahkeme, bütçeyi, tamamen veya kısmen, iptal veya tasdik veya Temsilciler Meclisine iade edebilir.

4. Mahkemenin kararı, derhal Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine ve Temsilciler Meclisi Reisine ve Reisvekiline tebliğ edilir ve Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayınlanır.

MADDE — 139.

1. Yüksek Anayasa Mahkemesi, Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri veya her hangi bir Cemaat Meclisi arasında veya Cumhuriyet organları veya Cumhuriyet dâhilindeki makamlar arasında kuvvet veya yetki uyumsuzluk veya itirazlarına dair her hangi bir konu ile ilgili olarak yapılan bir müracaat hakkında kesin olarak karar vermek kaza yetkisine sahiptir :

Ancak, bu fıkranın hiçbir hükmü, Cumhuriyet dâhilindeki mahkemeler veya adlî makamlar arasındaki her hangi bir uyumsuzluk veya itirazlara uygulanmaz. Bu uyumsuzluk veya itirazlar Yüksek Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Bu fıkra maksatları bakımından, «Cumhuriyet dâhilindeki mahkemeler veya adlî makamlar» tâbiri Yüksek Anayasa Mahkemesini içine almaz.

2. Her hangi bir konu ile ilgili olarak Yüksek Anayasa Mahkemesinin yetkisine dair bir mesele ortaya çıktığı takdirde, bu mesele, Yüksek Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanır.

3. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince aşağıdakiler, eğer uyumsuzluk veya itiraz ile ilgili iseler, Mahkemeye müracaat edebilirler : —

(a) Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini; veya

(b) Temsilciler Meclisi; veya

(c) Cemaat Meclislerinden biri veya her ikisi; veya

(d) Cumhuriyetin her hangi diğer bir organı veya Cumhuriyet dâhilindeki diğer bir makam.

4. Mezkûr müracaat, bahis konusu kuvvet veya yetkiye itiraz olunmasından itibaren otuz gün içinde yapılır.

5. Böyle bir müracaat üzerine, mahkeme, müracaat konusu olan kanunun veya kararın veya muamelenin, kuvvet veya yetki olmaksızın kabul edildiği veya alındığı veya yapıldığı sebebine müsteniden, uyumsuzluğun çıkmasından veya itirazın yapılmasından itibaren veya başlangıcından itibaren, tamamen veya kısmen, hükümsüz olduğuna ve hiçbir hukukî hükmü olmadığına karar verebilir ve her iki halde de mahkeme, böyle bir kanun, karar veya muamele gereğince yapılan veya yapılmamış olan her hangi bir fiil veya muamelenin hükmü hakkında talimat verebilir.

6. Böyle bir müracaat üzerine mahkeme tarafından verilen her hangi bir karar, derhal ilgili taraflara ve onu derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlıyacak olan Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkan Muavinine tebliğ edilir.

7. Bu madde gereğince bir müracaat yapılması üzerine, mahkeme, bu müracaata konu olan, hale göre, kanun veya karar veya muamelenin, müracaat hakkında karar verilmeye kadar, yürürlüğünün durdurulmasını emredebilir; böyle bir emir, derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanır.

MADDE — 140.

1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini müştereken, Temsilciler Meclisinin her hangi bir kanun veya kararının ilânından evvel her hangi bir zamanda, böyle bir kanunun veya kararın veya her hangi belli bir hükmünün, iki Cemaatten biri aleyhine ayırdedici olması sebebi dışında, bu Anayasanın her hangi bir hükmüne aykırı veya ona uygun olup olmadığı meselesini, mütalâasını vermesi için, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollıyabilirler.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince kendisine yollanan her meseleyi inceler ve Cumhurbaşkan ve Cumhurbaşkan Muavini namına ve Temsilciler Meclisi namına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, mezkûr mesele hakkında mütalâasını verir ve bunu Cumhurbaşkanına, Cumhurbaşkan Muavinine ve Temsilciler Meclisine tebliğ eder.

3. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu gibi bir kanun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün bu Anayasanın her hangi bir hükmüne aykırı olduğu veya ona uygun olmadığı mütalâasında bulunduğu takdirde, mezkûr kanun veya karar veya hüküm, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından ilân olunmaz.

MADDE — 141.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkan Muavini, 25 nci madde ile sağlanan hakka her hangi formaliteler, şartlar veya taahditler koyan her hangi bir kanunun ilânından evvel her hangi bir zamanda, bahis konusu formalite, şart veya taahdidin âme yararına olup olmadığı veya kendi Cemaatinin menfaatlerine aykırı olup olmadığı meselesini, mütalâasını vermesi için, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollıyabilir.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi bahis konusu meseleyi inceler ve, hale göre, Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkan Muavininin namına ve Temsilciler Meclisinin namına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, mütalâasını verir ve bunu Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkan Muavinine ve Temsilciler Meclisine tebliğ eder.

3. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bahis konusu formalite, şart veya taahdidin âme yararına olmadığı veya mezkûr Cemaatin menfaatlerine aykırı olduğu mütalâasında bulunduğu takdirde, bahis konusu formalite, şart veya taahdidi koyan kanun veya onun her hangi bir hükmü, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından ilân edilmez.

MADDE — 142.

1. Elen Cemaat Meclisinin her hangi bir kanun veya kararı hakkında Cumhurbaşkanı ve Türk Cemaat Meclisinin her hangi bir kanun veya kararı hakkında Cumhurbaşkan Muavini, böyle bir kanun veya kararın yayınlanmasından evvel her hangi bir zamanda, mezkûr kanunun veya kararın

veya her hangi belli bir hükmünün bu Anayasanın her hangi bir hükmüne aykırı veya ona uygun olup olmadığı meselesini, mütalâasını vermek üzere, Yüksek Anayasa Mahkemesine yollıyabilir.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince kendisine yollanan her meseleyi inceler ve, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini namına ve ilgili Cemaat Meclisi namına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, mezkûr mesele hakkında mütalâasını verir ve bunu, hale göre, Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanı Muavinine ve ilgili Cemaat Meclisine tebliğ eder.

3. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu gibi bir kanunun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün, bu Anayasanın her hangi bir hükmüne aykırı olduğu veya ona uygun olmadığı mütalâasında bulunduğu takdirde, mezkûr kanun veya karar veya hüküm, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini tarafından yayımlanmaz.

MADDE — 143.

1. Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini veya yeni seçilen bir Temsilciler Meclisi üyeleri sayısı toplamının en az beşte birini teşkil eden Temsilciler, 68 nci maddede gösterildiği üzere, yeni seçilen Meclis görevine başlayıncaya kadar görevine devam eden bir Temsilciler Meclisini, her hangi bir kanun yapmak veya her hangi bir karar almak için haklı kılacak mahiyette acele ve istisnai beklenmedik hallerin mevcud olup olmadığı meselesi hakkında Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaat hakkına sahiptirler.

2. Mezkûr müracaat, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından yapıldığı takdirde, bu Anayasa tarafından Temsilciler Meclisinin kanun ve kararlarının ilânı için gösterilen süre içinde ve mezkûr Temsilciler tarafından yapıldığı takdirde, yeni Meclisin ilk toplantısını yaptığı tarihten itibaren onbeş gün içinde yapılır.

3. Mahkemenin kararı, Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine ve Temsilciler Meclisinin Reisine ve Reiskeiline derhal tebliğ edilir ve Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından Cumhuriyet Resmî Gazetesinde derhal yayımlanır.

MADDE — 144.

1. Her hangi bir mahkeme muamelesindeki bir taraf, istinaf muameleleri dâhil olmak üzere, bu muamelenin her hangi bir safhasında bu muameledeki uyuşmazlık konularından her hangi birinin karara bağlanmasında tesiri olabilen her hangi bir kanunun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün Anayasaya aykırılığı meselesini ileri sürebilir ve bunun üzerine, kendisine karşı böyle bir mesele ileri sürülen mahkeme, bu meseleyi, kararını vermek üzere Yüksek Anayasa Mahkemesine sunar ve bu mesele hakkında Yüksek Anayasa Mahkemesince bir karar verilinceye kadar bu muameleyi durdurtur.

2. Yüksek Anayasa Mahkemesi, böylece kendi kararına sunulan bir meseleyi, tarafları dinledikten sonra, inceler ve kararını verir ve kararını kendisine mezkûr meseleyi sunan mahkemeye ulaştırır.

3. Yüksek Anayasa Mahkemesinin bu maddenin 2 nci fıkrası gereğince verdiği her hangi bir karar, meseleyi kendisine sunan mahkemeyi ve ilgili tarafları bağlar ve mezkûr karar, kanunun veya kararın veya onun her hangi bir hükmünün Anayasaya aykırı olduğu yolunda ise, mezkûr kanun veya karar, yalnız mezkûr mahkeme muamelesine tatbik edilmez.

MADDE — 145.

Yüksek Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini veya Temsilciler Meclisi veya her hangi bir Cemaat Meclisi üyeleri seçimleri ile ilgili olarak seçim kanunu hükümleri gereğince yapılacak her hangi bir seçim itirazı hakkında kesin bir karar vermek munhasır kaza yetkisine sahiptir,

MADDE — 146.

1. Yüksek Anayasa Mahkemesi, icrai veya idari bir yetki kullanan her hangi bir organ, makam veya şahsın bir kararının, muamelesinin veya ihmalinin, bu Anayasanın veya her hangi bir kanunun hükümlerine aykırı olduğu veya bunların mezkûr organ veya makam veya şahsa verilen yetkiyi tecavüz veya kötüye kullanmak suretiyle yapıldığı şikâyeti ile kendisine yapılan bir müracaat hakkında kesin bir karar vermek munhasır kaza yetkisine sahiptir.

2. Böyle bir müracaat, bir şahıs olması veya bir Cemaata mensubolması dolayısıyla sahibolduğu mevcut meşru bir menfaati, bu gibi karar veya muamele veya ihmal yüzünden menfi surette ve doğrudan doğruya müteessir olan bir şahıs tarafından yapılabilir.

3. Mezkûr müracaat, karar veya muamelenin yayınlanması tarihinden veya, yayınlanmadığı takdirde ve bir ihmal halinde, müracaatı yapan şahsın bunu öğrendiği tarihten itibaren yetmiş-beş gün içinde yapılır.

4. Böyle bir müracaat üzerine Mahkeme, kararında —

(a) Mezkûr karar veya muamele veya ihmali, tamamen veya kısmen, tasdik edebilir; veya

(b) Mezkûr karar veya muamelenin, tamamen veya kısmen, hükümsüz ve tesirsiz olduğuna ve hiç netice doğuramayacağına karar verebilir; veya

(c) Mezkûr ihmalin, tamamen veya kısmen, yapılmaması gerektiğine ve ihmal olunan fiil veya muamelenin yapılması gerektiğine karar verebilir.

5. Bu maddenin 4 ncu fıkrası gereğince verilen her hangi bir karar, Cumhuriyet dâhilindeki bütün mahkemeleri ve bütün organları veya makamları bağlar ve karar, ilgili organ veya makam veya şahıs tarafından uygulanır ve ona göre hareket edilir.

6. Bu maddenin 4 ncu fıkrası gereğince hükümsüz kılınan her hangi bir karar veya muamele- nin veya yapılmaması gerektiğine karar verilen her hangi bir ihmalin kendisine zarar verdiği her hangi bir şahıs, ilgili organ, makam veya şahıs tarafından talebi kendisini tatmin eder şekilde yerine getirilmediği takdirde, zararların tazmini veya kendisine başka bir tazminat verilmesi için dâva açmak ve mahkeme tarafından tesbit edilecek tam ve muhik bir tazminat almak veya mezkûr mahkemenin vermeye yetkili olduğu diğer tam ve muhik bir tazminat almak hakkına sahiptir.

MADDE — 147.

Yüksek Anayasa Mahkemesi, 44 ncu maddenin 3 ncu fıkrasına uygun olarak, Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısı tarafından, Cumhurbaşkanının veya Cumhurbaşkanı Muavininin, 44 ncu maddenin 1 nci fıkrasının (d) bendinde gösterildiği üzere, görevini fiilen görmesine engel olacak kadar daimî veya geçici aczinin veya, geçici olanlardan gayri, gaybubetinin mevcudiyeti meselesi ile ilgili olarak yapacakları bir talep hakkında kesin bir karar vermek munhasır kaza yetkisine sahiptir.

MADDE — 148.

144 ncu maddenin 3 ncu fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Yüksek Anayasa Mahkemesinin yetkisine veya görevine dâhil her hangi bir konu hakkında verdiği her hangi bir karar, Cumhuriyet dâhilindeki bütün mahkemeleri, organları, makamları ve şahısları bağlar.

MADDE — 149.

Yüksek Anayasa Mahkemesi, aşağıdaki konularda munhasır kaza yetkisine sahiptir : —

(a) Bu Anayasanın iki metni arasındaki her hangi bir aykırılığı, 11 Şubat, 1959 tarihli Zürih Anlaşmasının ve 19 Şubat 1959 tarihli Londra Anlaşmasının metin ve ruhunu önemle nazara almak kaydıyla, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Kıbrıs Elen ve Türk Cemaatleri temsilci-

leri tarafından, Lefkoşa'da 6 Nisan 1960 da imzalanan bu Anayasanın taslağı ile buna yapılan ve 6 Temmuz 1960 da imzalanan tadiller cetveline bakarak karara bağlamak;

(b) Müphemiyet halinde bu Anayasanın tefsirini, 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Anlaşmasının ve 19 Şubat 1959 tarihli Londra Anlaşmasının metin ve ruhunu önemle nazara almak kaydıyla, yapmak.

MADDE — 150.

Yüksek Anayasa Mahkemesi kendisine karşı yapılan riayetsizliği cezalandırmak yetkisine sahiptir.

MADDE — 151.

1. Bu kısmın yukardaki hükümlerine rağmen, Yüksek Anayasa Mahkemesi, 125 nci maddenin 3 ncü fıkrasının (2) nci bendi gereğince Âmme Hizmeti Komisyonunca kendisine vâkı her hangi bir yollama hakkında kesin bir karar vermek munhasır yetkisine sahiptir.

2. Bu madde hükmü, Âmme Hizmeti Komisyonunun her hangi bir kararı, muamelesi veya ihmaline dair bir şikâyet ile, 146 nci madde gereğince, Yüksek Anayasa Mahkemesine her hangi bir müracaat yapılmasına engel olmaz.

KISIM X - YÜKSEK MAHKEME VE ALT MAHKEMELER

MADDE — 152.

1. IX ncü kısım gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesi ve bu maddenin 2 nci fıkrası gereğince bir Cemaat kanununda gösterilen mahkemeler tarafından kullanılan dışında kazai kuvvet, bir Yüksek Adalet Mahkemesi ve bu Anayasa hükümlerine tabi olarak ve onlar gereğince yapılan bir kanunda gösterilen alt mahkemeler tarafından kullanılır.

2. 87 nci madde gereğince Cemaat Meclislerine ayrılan ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvaları hususunda kazai kuvvet, bu Anayasa hükümleri gereğince yapılan bir cemaat kanununda gösterilen mahkemeler tarafından kullanılır.

MADDE — 153.

1. (1) İki Elen hâkimden, bir Türk hâkimden ve bir tarafsız hâkimden mürekkep bir Yüksek Adalet Mahkemesi kurulmuştur. Tarafsız hâkim Mahkemenin Reisi'dir ve iki reye sahiptir.

(2) Yüksek Mahkemenin Reisi ve diğer hâkimleri Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından müştereken tâyin olunurlar :

Ancak, yalnız Elen hâkimlerinden birinin veya Türk hâkiminin mevkii münhal olduğu zaman, tâyin edilecek hâkimin mensubolduğu Cemaate göre, Cumhurbaşkanı'nın veya Cumhurbaşkanı Muavininin yapacağı tâyin teklifi, böyle bir tekliften itibaren bir hafta içinde Cumhurbaşkanı ile Cumhurbaşkanı Muavini bu tâyin hakkında mutabakata varamadıkları takdirde, üstün sayılır.

2. Yüksek Mahkeme Cumhuriyetin başşehirinde toplanır.

3. Tarafsız hâkim, Cumhuriyetin veya Yunanistan Kırallığının veya Türkiye Cumhuriyetinin veya Birleşik Kırallığın ve müstemlekelerinin bir vatandaşı veya tebaası olamaz.

4. Yüksek Mahkemenin Elen hâkimleri ve Türk hâkimi Cumhuriyet vatandaşlarından olur.

5. Yüksek Mahkemenin Reisi ve diğer hâkimleri yüksek meslekî ve ahlâkî seviye sahibi hukukçular arasından tâyin edilirler.

6. (1) Yüksek Mahkemenin Reisi altı yıllık bir süre için tâyin olunur.

(2) Yüksek Mahkemenin Reisinin ücreti ve diğer hizmet şartları tâyin kararnamesinde tesbit edilir.

(3) Yüksek Mahkemenin Reisinin bu fıkranın (2) nei bendinde gösterilen tâyin kararnamesinde tesbit edilecek hizmet şartları, aşağıdaki hususları içine alır : —

(a) Bu maddenin 7 nei fıkrasının (3) neü bendi gereğince bir Elen veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilebildiği aynı sebeplerle emekliliğe sevk edilmesi için hüküm ; ve

(b) Bu maddenin 7 nei fıkrasının (4) neü bendi gereğince bir Elen veya Türk hâkiminin azledilebileceği aynı sebeplerle azli için hüküm.

7. (1) Yüksek Mahkemenin Elen hâkimleri ve Türk hâkimi, Cumhuriyet adliye hizmetinin daimî üyesidirler ve altmışsekiz yaşına varıncaya kadar görevlerine devam ederler.

(2) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, her hangi bir kanunun hükümleri gereğince iktisap ettiği her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya benzeri diğer haklarına hâlel gelmeksizin, Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine hitaben kendi imzasını taşıyan bir yazı ile istediği zaman istifa edebilir.

(3) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, görevini, daimî olarak veya görevine devamını imkânsız kılacak derecede uzun bir süre için, görmesine engel olacak kadar kendisini aciz kılan aklı veya bedeni yetersizliği veya hastalığı sebebi ile emekliliğe sevk edilir. Bu surette emekliliğe sevk edilen bir hâkim, o zaman yürürlükte bulunan her hangi bir kanunun gösterdiği bütün hak ve maaşları alır.

(4) Yüksek Mahkemenin her hangi bir Elen veya Türk hâkimi, kötü hal sebebi ile azledilebilir.

8. (1) Reisi Yüksek Anayasa Mahkemesi Reisi olan ve üyeleri Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen ve Türk hâkimleri olan bir kurul kurulmuştur.

(2) Bu kurul, aşağıdaki hususlar ile ilgili bütün konularda karar verme munhasır yetkisine sahiptir : —

(a) Tâyin kararnamesinde gösterilen hizmet şartlarına uygun olarak Yüksek Mahkeme Reisinin emekliliğe sevk edilmesi, azli veya diğer bir şekilde görevine son verilmesi ;

(b) Bu maddenin 7 nei fıkrasının (3) neü ve (4) neü bendlerinde gösterilen sebeplerin her hangi birine müsteniden Yüksek Mahkemenin Elen hâkimlerinden her hangi birinin veya Türk hâkiminin emekliliğe sevk edilmesi veya azli.

(3) Kurulun bu fıkranın (2) nei bendinde gösterilen çalışmaları kazaidir ve ilgili hâkim, dinlenmek ve dâvasını kurula sunmak hakkına sahiptir.

(4) Kurulun ekseriyetle vereceği karar, buna uygun olarak ve müştereken hareket edecek olan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavinini bağlar.

9. Yüksek Mahkemenin Reisinin veya Elen hâkimlerinden birinin veya Türk hâkiminin geçici olarak gaybubeti veya görevini görememesi halinde, hale göre, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi veya Elen hâkimi veya Türk hâkimi, bu gibi geçici gaybubet veya görevi görememe sırasında kendisine vekâlet eder :

Ancak, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Elen veya Türk hâkiminin vekâlet etmesi imkânsız veya uygun değil ise bu takdirde, hale göre, Cumhuriyet adliye hizmetindeki en kıdemli Elen veya Türk hâkimi, bu vekâlet görevini görür.

10. Yüksek Mahkemenin Reisi veya diğer hâkimleri aleyhinde kazai görevleri sırasında söyledikleri sözlerden veya işledikleri fiillerden dolayı hiçbir takibatta bulunulamaz.

11. Yüksek Mahkemenin Elen hâkimlerinin ve Türk hâkiminin maaşları ve diğer hizmet şartları, bir kanunla tesbit edilir.

12. Yüksek Mahkemenin her hangi bir hâkiminin maaşı ve diğer hizmet şartları, tâyininden sonra aleyhine olarak değiştirilemez.

MADDE — 154.

Yüksek Mahkemenin bütün duruşmaları alenidir; ancak, Mahkeme, duruşmaların intizam dâhilinde cereyan etmesi yararına olduğu veya Cumhuriyetin güvenliği veya âmme ahlâkı gerektirdiği kanaatinde olduğu takdirde, her hangi bir dâvaya, eğer varsa yalnız tarafların ve mahkeme memurlarının huzuru ile bakabilir.

MADDE — 155.

1. Yüksek Mahkeme Cumhuriyette en yüksek İstinaf Mahkemesidir ve bu Anayasanın ve onun gereğince yapılan Mahkeme, Tüzüğü'nün hükümlerine tabi olarak, Yüksek Anayasa Mahkemesinden gayrı diğer her hangi bir mahkemenin kararının istinafına ait dâvalara bakmak ve karara bağlamak kaza yetkisine sahiptir.

2. Bu maddenin 3 ncü ve 4 ncü fıkraları hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Yüksek Mahkeme, bu Anayasanın veya bir kanunun gösterdiği ilk mahkeme olarak ve istinafen dâvalara bakmak kaza yetkilerine sahiptir :

Ancak, ilk mahkeme olarak yetki verildiği hallerde bu yetki, 159 ncü madde hükümlerine tabi olarak, Yüksek Mahkemenin tâyin edeceği Yüksek Mahkeme hâkimi veya hâkimleri tarafından kullanılır :

Ancak yine, bu suretle verilecek kararlara karşı Yüksek Mahkemeye istinafen müracaat etmek hakkı vardır.

3. Dâvacısı ile dâvalısının ayrı Cemaatlere mensup olduğu bir hukuk dâvasına bakacak mahkemenin ve suçlusu ile zarar gören şahsı ayrı Cemaatlere mensup olduğu bir ceza dâvasına bakacak mahkemenin terekkübünü tesbite, munhasıran Yüksek Mahkeme yetkilidir. Bu gibi mahkemeler Elen ve Türk Cemaatlerine mensup hâkimlerden terekkübeder.

4. Habeas Corpus, mandamus, prohibition, quo warranto ve certiorari mahiyetinde olan emirnameleri çıkarmaya, munhasıran Yüksek Mahkeme yetkilidir.

MADDE — 156.

Aşağıdaki suçlara, birinci derecede, Yüksek Mahkemenin tesbit edeceği her iki Cemaate mensup hâkimlerden mürekkep ve Yüksek Mahkeme Reisinin riyasetindeki bir mahkeme tarafından bakılır :—

- (a) Vatan hainliği ve Cumhuriyetin güvenliği aleyhindeki diğer suçlar;
- (b) Anayasaya ve Anayasa düzeni aleyhindeki suçlar :

Ancak, bu mahkemenin bir kararına istinafen bakılmasında, Yüksek Mahkemeye, Yüksek Mahkeme Reisi yerine Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi riyaset eder ve bu takdirde, Yüksek Anayasa Mahkemesinin Reisi, Yüksek Mahkeme Reisinin bütün yetkilerine sahiptir.

MADDE — 157.

1. Bu Anayasanın Yüksek Anayasa Mahkemesi hakkında gösterdiğinin dışında olmak şartıyla Yüksek Mahkeme, Yüksek Adliye Kurulunu teşkil eder ve Reisinin iki reyi vardır.

2. Adliye hizmeti üyelerinin tâyini, terfii, nakli, tâyinine son verilmesi, azli ve disiplin konuları hakkında munhasıran Yüksek Adliye Kurulu yetkilidir.

3. Bir adliye hizmeti üyesi, ancak bir Yüksek Mahkeme hâkimine uygulanan aynı sebepler ve tarzda emekliliğe sevk veya azil edilebilir.

MADDE — 158.

1. Bu Anayasanın hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bir kanun, 160 ncü madde gereğince bir cemaat kanunu ile kurulacak mahkemelerin dışında kalan, hukuki ve cezai kaza yetkisine sahip mahkemelerin kurulmasını, yetki ve vazifelerini gösterir.

2. Böyle bir kanun, adaletin gereği gibi ve gecikmeden sağlanması ve kendi yetkilerinin sınırları içinde bu Anayasanın ana hak ve hürriyetleri sağlayan hükümlerinin müessir surette tatbikini temin etmeleri için yeter sayıda ve kifayette mahkemelerin kurulması için hükümler koyar.

3. Bir kanun, bu maddenin 1 ne fıkrası gereğince kurulan mahkemelerin hâkimlerin maaşlarına ve diğer hizmet şartlarına dair hükümleri koyar. Bu hâkimlerin maaşları ve diğer hizmet şartları, tâyinlerinden sonra aleyhlerine olarak değiştirilemez.

MADDE — 159.

1. Dâvacısı ve dâvalısının aynı Cemaate mensubolduğu bir hukuk dâvasına yalnız bu Cemaata mensup hâkim veya hâkimlerden mürekkep bir hukuk mahkemesi bakar.

2. Suçlusu ile zarar gören şahsı aynı Cemaata mensubolan veya zarar gören şahsı bulunmayan bir ceza dâvasına, aynı Cemaata mensup hâkim veya hâkimlerden mürekkep bir ceza mahkemesi bakar.

3. Dâvacısı ve dâvalısı aynı Cemaatlara mensubolan bir hukuk dâvasına, Yüksek Mahkemece tâyin edilen her iki Cemaata mensup hâkimlerden mürekkep bir mahkeme bakar.

4. Suçlusu ve zarar gören şahsı ayrı Cemaatlara mensubolan bir ceza dâvasına, Yüksek Mahkemece tâyin edilen her iki Cemaata mensup hâkimlerden mürekkep bir mahkeme bakar.

5. Ölüm hakkında tahkikat, ölen şahıs Elen Cemaata mensubolduğu takdirde bir Elen hâkim ve ölen şahıs Türk Cemaatine mensubolduğu takdirde bir Türk hâkim tarafından yapılır. Aynı Cemaatlara mensup birden fazla ölü bulunduğu hallerde ölüm tahkikati. Yüksek Mahkemenin göstereceği hâkim tarafından yapılır.

6. Bir hukuk veya ceza mahkemesinin her hangi bir hüküm veya emri, mahkeme Elen hâkim veya Elen hâkimlerden mürekkep ise mahkemenin Elen memurları tarafından, mahkeme Türk hâkim veya Türk hâkimlerinden mürekkep ise mahkemenin Türk memurları tarafından ve diğer hallerde dâvayı gören mahkemenin göstereceği memurlar tarafından icra veya infaz edilir.

MADDE — 160.

1. Bu anayasanın hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, ilgili Cemaat Meclisi tarafından yapılan bir Cemaat Kanunu, bu Anayasa hükümleri ile Cemaat Meclislerinin yetkisine ayrılmış olan ahvali şahsiye ve dinî konular ile ilgili hukuk dâvalarına bakacak mahkemelerin kuruluş, terettüp ve yetkilerine ait hükümleri koyar.

2. Böyle bir kanunla, bu gibi mahkemelerin kararlarının istinafı, bu istinaflara ait dâvalara bakacak ve onları karara bağlayacak mahkemelerin terekübü ve bu istinaf mahkemelerinin yetki ve vazifeleri hakkında hükümler konur. Bu fıkra gereğince yapılan bir Cemaat Kanunu, böyle bir istinaf mahkemesinin, yalnız Yüksek Mahkemeye mensup bir hâkim veya hâkimlerden veya bunlarla birlikte aynı kanunun tâyin edeceği Cumhuriyet adliye hizmetine mensup diğer hâkim veya hâkimlerden terekkübedeceğini gösterebilir.

3. Yukarıda gösterilen şekilde terekkübeden bir mahkeme, yetkisini kullanırken, ilgili Cemaat Meclisi tarafından yapılan kanunları tatbik eder:

Ancak, bu fıkra hükmü, bir Cumhuriyet mahkemesinin, ahvali şahsiye veya dinî konularla ilgili bir hususun tâli olarak ileri sürüldüğü bir dâvada, ilgili Cemaat Kanununun tatbik etmesini önlemez.

MADDE — 161.

160 ne maddenin 3 ne fıkrası, hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, Cumhuriyet Mahkemeleri, ahvali şahsiye ve dinî konularla ilgili olanların dışında diğer ilgili cemaat kanunlarını da tatbik etmek yetkisine sahiptirler.

MADDE — 162.

Yüksek Mahkeme, kendisine karşı gösterilen her hangi bir riayetsizliği cezalandırmak yetkisine sahiptir; ve 160 nci madde gereğince bir Cemaat Kanunu tarafından kurulan bir mahkeme de dâhil olmak üzere Cumhuriyet dâhilindeki her hangi bir mahkeme, bir karar veya emrine itaatsizlik eden her hangi bir şahsı, mezkûr karar veya emre itaat edinceye kadar ve her halde oniki ayı aşmayan bir süre için hapsedme yetkisine sahiptir.

90 nci madde hükümlerine rağmen, hale göre, bir kanun veya bir Cemaat Kanunu, mahkemeye riayetsizlik için ceza koyabilir.

MADDE — 163.

1. Yüksek Mahkeme, kendisinin ve, 160 nci madde gereğince kurulan bir mahkeme haric olmak üzere, Anayasanın bu kısmı gereğince kurulan her hangi bir diğer mahkemenin tatbikat ve usul kaidelerini düzenlemek için Mahkeme Tüzüğü yapar.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının genelliğine hâlel gelmeksizin, Yüksek Mahkeme, aşağıdaki maksatlar için Mahkeme tüzüğüne hükümler koyabilir : —

(a) Mahkemelerin oturumlarının düzenlenmesine her hangi bir maksat için hâkimlerin seçimi;

(b) Yüksek Mahkemede veya diğer bir mahkemede istinaf veya diğer muamelelerden fuzuli veya taciz edici olduğu veya adaletin tecellisini geciktirmek maksadiyle yapıldığı görünenlerin seri muhakeme usulü ile karara bağlanmaları;

(c) Mahkemelerdeki muhakeme muameleleri ile ilgili şekillerin ve harelarn ve bu muamelelerin ve onlarla ilgili masrafların düzenlenmesi;

(d) Mahkemelerin kayıt kalemlerinin terekübünü ve mahkeme memurlarının yetki ve görevlerinin tesbit ve düzenlenmesi;

(e) Mahkeme Tüzüğündeki her hangi bir hükmün yerine getirilmesi için gereken mehlin tesbiti;

(f) Yüksek Adliye Kurulunun adliye hizmeti üyelerine dair olan disiplin konuları hakkındaki yetkisini kullanırken takibedeceği tatbikat ve usul kaidelerinin tesbiti.

3. Bu madde gereğince yapılan Mahkeme Tüzüğü, her hangi belli bir konuya bakacak Yüksek Mahkeme hâkimlerinin sayısını tesbit edebilir :

Ancaak, bu Anayasa ile veya gereğince Yüksek Mahkemeye verilen yetkilerin kullanılmasında, 159 ncu madde hükümleri yerine getirilmeden hiçbir konu karara bağlanamaz ve, 156 nci madde gereğince yapılan da dâhil olmak üzere her hangi bir istinafa ait dâvalara bakılmasında, Yüksek Mahkeme, 160 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmü mahfuz kalmak şartıyla, bütün üyelerinden terekübeder.

MADDE — 164.

1. 160 nci maddenin 2 nci fıkrası gereğince kurulan her hangi bir istinaf mahkemesi, kendisinin ve kararları aleyhine kendisine istinaf edilebilen her hangi bir mahkemenin tatbikat ve usul kaidelerini düzenleyen bir mahkeme tüzüğü yapar.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrasının genelliğine hâlel gelmeksizin, böyle bir istinaf mahkemesi, kendisi ve kararları aleyhine kendisine istinaf edilebilen her hangi bir mahkeme için Mahkeme Tüzüğüne aşağıdaki maksatlarla hükümler koyabilir : —

(a) Bu gibi mahkemelerin oturumlarının düzenlenmesi;

(b) Bu gibi mahkemelerdeki mahkeme muameleleri ile ilgili şekillerin ve harelarn tesbiti ve bu muamelelerin ve onlarla ilgili masrafların düzenlenmesi;

(c) Bu gibi mahkemelerin kayıt kalemlerinin terekübünü ve mahkeme memurlarının yetki ve görevlerinin tesbit ve düzenlenmesi;

(d) Bu mahkeme tüzüğündeki her hangi bir hükmün yerine getirilmesi için gereken mehilin tesbiti.

KISIM XI - MALİ HÜKÜMLER

MADDE — 165.

1. Cumhuriyet tarafından, hangi tarzda olursa olsun, sağlanan veya tahsil edilen bütün gelirler ve paralar, bu Anayasa ve kanun hükümlerine tabi olarak, Cumhuriyet Konsolide Fonu adını alacak olan tek bir fon teşkil eder ve buna yatırılır.

2. Bir Cemaat Meclisi tarafından, hangi tarzda olursa olsun, sağlanan veya tahsil edilen bütün gelirler ve paralar, her hangi bir cemaat kanununa tabi olarak, bu Cemaat Meclisinin Konsolide Fonu adını alacak tek bir fon teşkil eder ve buna yatırılır.

3. İlgili metin başka türlü icabettirmedikçe, bu Anayasada Konsolide Fona yapılan her hangi bir atıf, bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen Cumhuriyet Konsolide Fonuna yapılan bir atıftır.

MADDE — 166.

1. Bu Anayasanın diğer her hangi bir hükmü veya kanun tarafından yüklenen tahsisat, maaş veya diğer paralara ilâveten aşağıdakiler Konsolide Fona yüklenir : —

(a) Cumhuriyetin ödemeye mecbur olduğu bütün emeklilik maaşları ve ikramiyeleri;

(b) Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin tahsisatları ve Yüksek Anayasa Mahkemesinin ve Yüksek Mahkemenin hâkimlerinin, Cumhuriyet Başsavcısı ve Başsavcı Yardımcısının, Başmurakıbın ve Başmurakıp Muavininin, Cumhuriyet Emisyon Bankası Müdürünün ve Müdür Muavininin ve Âme Hizmetleri Komisyonu üyelerinin maaşları;

(c) Cumhuriyetin yüklendiği bütün borç mükellefiyetleri; ve

(d) Her hangi bir mahkeme tarafından Cumhuriyet aleyhine verilen her hangi bir hükmün, kararın veya hakem kararının yerine getirilmesi için gerekli her hangi bir para.

2. Bu madde maksatları bakımından borç mükellefiyetlerine, faiz, itfa fonuna ayırmalar, borç itfası için yapılan ödeme ve Konsolide Fonun teminatı altında istikrazlar yapılması ve bu suretle ihdas edilen borçtan dolayı hizmetler ve bu borcun itfası ile ilgili olarak yapılan bütün masraflar dâhildir.

MADDE — 167.

1. Maliye Bakanı, Cumhuriyetin her Bakanlığının ve her bağımsız dairesinin bütçe tahminlerini aldıktan sonra, her malî yıl bakımından o yıl için, Cumhuriyetin umumi bütçesini hazırlar ve bu, Bakanlar Kurulunca tasvibedildikten sonra Temsilciler Meclisine sunulur.

2. Bütçedeki masraf tahminleri —

(a) Konsolide Fona yüklenen masrafları karşılamak için gerekli meblâğların toplamını; ve

(b) Diğer masrafların her birini karşılamak için gerekli meblâğları, ayrı ayrı gösterir.

3. Mezkûr bütçe kezalik, tatbikatta mümkün olduğu ölçüde, Cumhuriyetin tamamlanan son malî yılın sonundaki aktif ve pasiflerini, aktiflerin ne tarzda yatırıldığını veya tutulduğunu ve bakiye borçlar hakkındaki tafsilâtı gösterir.

4. Konsolide Fona yüklenmemiş fakat bu fondan ödenmesi gereken masraflar Temsilciler Meclisinin tasvibine sunulur ve tasvibolunduğu takdirde bahis konusu malî yıla ait bütçeye konurlar.

5. Her hangi bir malî yıl bakımından Temsilciler Meclisince her hangi bir maksat için tasvibedilen tahsisatın yetersiz olduğu veya hiçbir tahsisat verilmeyen bir maksat için masraf yapılması za-

rureti hâsıl olduğu görüldüğü takdirde, gerekli tahsisatı gösteren ek bir bütçe Temsilciler Meclisinin tasvibine sunulur ve Temsilciler Meclisi tarafından tasvibedildiği takdirde, bahis konusu malî yıla ait bütçeye eklenir.

6. Temsilciler Meclisi, ek bir bütçedeki her hangi bir masrafı tasvip veya reddedebilir; fakat, masrafın miktarını artıramaz veya sarf mahallinde her hangi bir değişiklik yapamaz.

MADDE — 168.

1. Maliye Bakanı tarafından imzalanmış bir verile emri olmadıkça, Konsolide Fondan veya diğer bir âmme fonundan hiçbir masraf ödenemez.

Ancak, Maliye Bakanı bütçede gösterilen bir masraf için böyle bir verile emrini imzalamayı reddedemez.

2. Bu maddenin 3 ncu fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartı ile, bahis konusu verile emrinin aidolduğu masraf, bu verile emrinin aidolduğu malî yıl bütçesinde gösterilmiş olmadıkça, böyle hiçbir verile emri verilemez.

3. Bütçe, aidolduğu malî yılın ilk gününe kadar Temsilciler Meclisi tarafından tasvibolunmadığı takdirde, Temsilciler Meclisi, bu Anayasa hükümleri mahfuz kalmak şartı ile alacağı bir kararlar, bütçede gösterilen âmme hizmetlerinin devamı için gerekli göreceği her hangi bir masrafın, her defasında âzami bir aylık bir süre için, fakat her halde toplamı iki ayı geçmiyecek olan bir süre için, bu sürenin sonuna kadar, Konsolide Fondan veya diğer âmme fonlarından karşılanmasına müsaade edebilir :

Ancak, her hangi bir hizmet için bu suretle müsaade olunan masraf, aynı hizmet için bir evvelki malî yılın bütçesinde tasvibedilmiş olan meblâğın aynı süreye isabet eden nisbeti geçemez.

KISIM XII — ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

MADDE — 169.

50 nci madde ve 57 nci maddenin 3 ncu fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla—

(1) Ticari konular, (tediye ve kredi dâhil) ekonomik iş birliği ve Modüs Vivendi ile ilgili olarak yabancı bir Devlet veya her hangi bir milletlerarası teşkilât ile yapılacak her milletlerarası anlaşma Bakanlar Kurulunun bir kararı gereğince akdedilir;

(2) Diğer her hangi bir andlaşma, sözleşme veya milletlerarası anlaşma, Bakanlar Kurulunun bir kararı gereğince müzakere ve imza olunur ve Temsilciler Meclisi tarafından bir kanunla tasdik olunarak akdedilir ve ancak bu surette yürürlüğe girer ve Cumhuriyeti bağlar;

(3) Bu maddenin yukardaki hükümlerine uygun olarak akdolan anlaşmalar, sözleşmeler ve anlaşmalar, Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlanmasından itibaren, diğer tarafın mezkûr anlaşmaları, sözleşmeleri ve anlaşmaları tatbik etmesi şartı ile, her hangi bir iç kanundan üstün tutulur.

MADDE — 170.

1. Cumhuriyet, mahiyetleri ne olursa olsun bütün anlaşmalar bakımından, Yunanistan Krallığına, Türkiye Cumhuriyetine ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Krallığına, uygun şartlı anlaşmalarla, en ziyade müsaadeye mazhar millet muamelesi uygular.

2. Bu maddenin 1 nci fıkrası hükümleri, Cumhuriyet ile Yunanistan Krallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Krallığı arasındaki Birleşik Krallığa bahşolunan üsler ve askerî kolaylıklara dair Kıbrıs Cumhuriyetinin Tesisine ait Andlaşmaya uygulanmaz.

MADDE — 171.

1. Ses ve rüyet yayımlarında Elen ve Türk Cemaatlerinin her ikisi için programlar yer alır.
2. Ses yayımlarında Türk Cemaati için olan programlara ayrılan zaman, yedi günlük bir haftada yetmişbeş saatten az olmaz ve normal yayın devreleri halinde böyle bir haftanın bütün günlerine tevzi edilir :

Ancak, yayın sürelerinin toplamının azaltılması gerektiği ve bu sebeple Elen Cemaati için olan programlara ayrılan zaman yedi günlük haftada yetmişbeş saatin altına düştüğü takdirde böyle bir haftada Türk Cemaati için olan programlara ayrılan zaman dahi, Elen Cemaati için olan programlara ayrılan zamanın yetmişbeş saatten aşağı düştüğü saat sayısı kadar indirilir.

Ancak yine, Elen Cemaati için olan programlara ayrılan zaman yedi günlük bir haftada yüz-kırk saati geçecek surette artırıldığı takdirde, Türk Cemaati için olan programlara ayrılan zaman dahi, Elen Cemaati için olan her yedi saate karşılık Türk Cemaati için üç saat nisbetinde artırılır.

3. Rüyet yayımlarında, birbirini takibeden her on yayın gününden üçü Türk Cemaati için olan programlara ayrılır ve bu on yayın gününde Türk Cemaati için olan programlara ayrılan zamanın toplamı bu on yayın gününde Elen Cemaati için olan programlara ayrılan her yedi saate karşılık üç saat nisbetinde olur.

4. Bütün resmî ses ve rüyet yayımları hem Elence ve hem Türkçe olur ve bunlar bu madde-
de gösterilen zaman hesaplarında nazara alınmaz.

MADDE — 172.

Cumhuriyet, memurlarının veya makamlarının, görevlerini gönmeleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işledikleri zarara sebebiyet veren her hangi bir haksız fiil veya ihmalden mesuldür. Bir kanun bu mesuliyeti düzenler.

MADDE — 173.

1. Cumhuriyetin en büyük beş şehrinde, yani Lefkoşa, Leymosun, Mağusa, Lârnaka ve Bafta bunların Türk halkı tarafından ayrı belediye kurulur :

Ancak, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört sene içinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, yukardaki şehirlerdeki belediyelerin ayrılmalarının devam edip etmemesi meselesini incelerler.

2. Yukardaki şehirlerde, Elen belediye meclisleri şehrin Elen seçmenleri tarafından ve Türk belediye meclisleri Türk seçmenleri tarafından seçilirler.

3. Yukardaki şehirlerin her birinde, Elen Belediye Meclisi tarafından seçilen iki üyeden, Türk Belediye Meclisi tarafından seçilen iki üyeden ve bahis konusu belediye meclislerin arasında varılacak mutabakatla seçilen bir başkandan müteşekkil bir koordinasyon komitesi kurulur. Bu koordinasyon komitesi, müştereken yapılmasına ihtiyaç olan işlere bakar, şehirdeki iki belediyenin meclislerinin mutabakatı ile kendisine verdiği müşterek hizmetleri görür ve belli bir derecede iş birliğini gerektiren konular ile ilgilenir.

MADDE — 174.

Yukardaki şehirlerin her hangi birinin sınırları içinde, bahis konusu her hangi bir belediye tarafından, bunun aidolduğu cemaate mensubolmadıkça hiçbir kimseye hiçbir Belediye Vergisi, Mülk Vergisi, ücreti veya diğer her hangi bir gelir konamaz veya tahakkuk ettirilemez veya hiçbir kimseden tahsil edilemez :

Ancak—

- (a) Yukardaki şehirlerin her birindeki belediyelerden birinin meclisinin içinde yetkisini kul-

landığı bölge içinde bulunan belediye çarşılarının, mezbahalarının ve belediyelere ait diğer mahallerin kullanılması ile ilgili ücretler :

(b) Yukardaki şehirlerin her hangi birindeki belediyelerden birinin meclisinin içinde yetkisini kullandığı bölge içinde bulunan binalar veya mahaller ile ilgili öğlence resimleri;

(c) Yukardaki şehirlerin her hangi birinde bir belediyenin kendi cemaatine mensup bulunmayan bir şahsa karşı, bir belediyenin mutadolarak yaptığına ilâve veya fazla olarak, yaptığı hizmetler hakkında bahis konusu şehirdeki iki belediye meclisi arasında mutabık kalınarak tesbit edilecek resimler;

Bahis konusu belediye meclisine ödenir.

Ancak, yine, yukardaki şehirlerin her hangi birinde, belediyelerden biri tarafından diğer belediyenin aidolduğu cemaate mensup bir şahsa, murakabe, teftiş ve benzeri neviden her hangi bir hizmet yapıldığı takdirde, bunlar ile ilgili her hangi bir resim de bu hizmeti yapan belediyeye ödenir.

MADDE — 175.

Yukarıdaki şehirlerin her hangi birinde bir belediye tarafından kendi cemaatine mensubolmayan bir şahsa hiçbir ruhsat veya müsaade verilemez:

Ancak, yukardaki şehirlerin her hangi birinde bahis konusu belediyelerden birinin içinde yetkisini kullandığı bölge içindeki gayrimenkullere, mahallere veya inşaat işlerine mütaallik ruhsat veya müsaadeler, bahis konusu belediyenin meclisi tarafından verilir ve bu gibi ruhsat veya müsaadeler ile ilgili her hangi bir hizmet, murakabe veya nezaret, mezkûr belediyenin meclisi tarafından yapılır ve bu hussutaki her hangi bir resim, bu meclis tarafından tahsil edilir.

MADDE — 176.

173 ilâ 178 nci, ikisi de dâhil, maddelerdeki hiçbir hüküm, aşağıdaki şartlara tabi olarak, bu gibi her hangi bir belediye ile ilgili şehir plânlamasını bir kanunun göstermesini önder şekilde tefsir olunmaz:—

(a) Yukardaki şehirlerden her hangi birisi için kurulan Plânlama Komisyonu on üyeden müteşekkil olup bunlardan yedisi Elen ve üçü Türk olur;

(b) Bu komisyonun bütün kararları mutlak ekseriyetle alınır:

Ancak böyle bir ekseriyetle verilecek her hangi bir karar, Elen belediyesini ilgilendirenler asgari dört Elen üyenin reylerini ihtiva etmedikçe ve Türk belediyesini ilgilendirenler asgari iki Türk üyenin reylerini ihtiva etmedikçe alınmaz;

(c) Yukarıdaki şehirlerden her hangi birini ilgilendiren şehir plânlamasına dair bütün konularda ve bu gibi konuların düzenlenmesinde munhasıran bahis konusu Plânlama Komisyonu yetkilidir.

MADDE — 177.

173 ilâ 178 nci, ikisi de dâhil, maddeler hükümlerine tabi olmak kaydıyla, yukarıdaki şehirlerin her hangi birindeki her belediye, kendi yetkilerini ve bütün görevlerini, sınırları, her belediye için, Cumhurbaşkanının ve Cumhurbaşkanı Muavininin mutabakatı ile tesbit edilen bir bölge içinde kullanır ve görür.

MADDE — 178.

Diğer mahallerde belediyelerin organlarının, mümkün olduğu kadar, iki cemaatin nispi temsili esasına göre teşekkülü için hususi hüküm konur.

KISIM XIII — SON HÜKÜMLER

MADDE — 179.

1. Bu Anayasa Cumhuriyetin en yüksek kanunudur.
2. Temsilciler Meclisinin veya Cemaat Meclislerinden her hangi birinin hiçbir kanun veya kararı ve Cumhuriyet dâhilinde tera kuvvetini kullanan veya her hangi bir idari görev gören her hangi bir organ, makam veya şahsın hiçbir muamele veya kararı hiçbir suretle, bu Anayasa hükümlerinden her hangi birine aykırı veya uyuşmaz olamaz.

MADDE — 180.

1. Bu Anayasanın Elençe ve Türkçe metinlerinden her ikisi de asıldır ve aynı derecede mu-teber ve aynı hukukî hükmü haizdir.
2. Bu Anayasanın iki metni arasındaki her hangi bir aykırılık, Yüksek Anayasa Mahkemesi tarafından, 11 Şubat 1959 tarihli Zurih Anlaşmasının ve 19 Şubat 1959 tarihli Londra Anlaşmasının metin ve ruhunu önemle nazara almak kaydıyla, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Kıbrıs Elen ve Türk cemaatleri temsilcileri tarafından, Lefkoşa'da 6 Nisan 1960 da Karma Anayasa Komisyonunda imzalanan bu Anayasanın Taslağı ile buna yapılan ve 6 Temmuz, 1960 da imzalanan Tadiller Cetveline bakılarak karara bağlanır.
3. Müphemiyet halinde bu Anayasanın tefsiri, Yüksek Anayasa Mahkemesi tarafından, 11 Şubat 1959 tarihli Zurih Anlaşmasının ve 19 Şubat 1959 tarihli Londra Anlaşmasının metin ve ruhu önemle nazara alınarak yapılır.

MADDE — 181.

Suretleri Ek I ve II olarak bu Anayasaya eklenmiş bulunan Cumhuriyetin bağımsızlığını, top-rak bütünlüğünü ve Anayasasını teminat altına alan ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı, Tür-kiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimali İrlanda Birleşik Kırallığı arasında akdedilen Andlaşma ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasında akdedilen As-keri İttifak Andlaşması Anayasa hükmünü haizdirler.

MADDE — 182.

1. Bu Anayasanın, 11 Şubat 1959 tarihli Zurih Anlaşmasından ithal edilmiş bulunan ve Ek III ünde gösterilen maddeleri veya maddelerin kısımları, bu Anayasanın Temel Maddeleri olup hiçbir suretle gerek değiştirme, gerek ilâve veya gerekse kaldırma suretiyle tadil edilemezler.
2. Bu maddenin 1 nci fıkrası mahfuz kalmak şartıyla, bu maddenin 3 ncu fıkrasında gösterildiği üzere bu Anayasanın her hangi bir hükmü, gerek değiştirme, gerek ilâve veya gerekse kaldırma suretiyle tadil edilebilir.
3. Böyle bir tadil, Elen cemaatine mensup temsilcilerin sayısı toplamının asgari üçte ikisini ve Türk cemaatine mensup temsilcilerin sayısı toplamının asgari üçte ikisini ihtiva eden bir ekseriyet reyî ile kabul edilecek bir kanun ile yapılır.

MADDE — 183.

1. Cumhuriyetin veya her hangi bir kısmının, hayatını tehdideden harb veya diğer umumî bir tehlike halinde Bakanlar Kurulu, bu hususta alacağı bir kararla Fevkalâde Hal ilânına yetkilidir: Ancak, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, böyle bir karara karşı, bu kararın dai-relerine ulaştırıldığı tarihten itibaren kırksekiz saat içinde, ayrı ayrı veya müştereken, veto hakkına sahiptirler.

2. Bu gibi her ilânda, bahis konusu Fevkalâde Halin devamı süresince yürürlüğü durdurulan Anayasa maddeleri açıkça gösterilir:

Ancak, bu gibi her hangi bir ilân ile Anayasanın yalnız aşağıdaki maddelerinin yürürlüğü durdurulabilir:—

Yalnız müsaade edilmiş bir harb fiili ile sebebiyet verilen ölüm bakımından 7 nci madde, 10 ncu maddenin 2 nci ve 3 ncu fıkraları; 11 nci madde; 13 ncu madde; 16 nci madde; 17 nci madde; 19 ncu madde; 21 nci madde; 23 ncu maddenin 8 nci fıkrasının (d) bendi; 25 nci madde ve 27 nci madde.

3. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bu maddenin 1 nci fıkrasında gösterilen veto haklarını, ayrı ayrı veya müştereken, kullanmamışlarsa, bahis konusu ilânı derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle ilân ederler.

4. Bu maddenin yukardaki hükümleri gereğince yapılan bir Fevkalâde Hal ilânı derhal Temsilciler Meclisine sunulur. Temsilciler Meclisi toplantı halinde değilse bu maksatla en kısa zamanda toplantıya çağrılır.

5. Temsilciler Meclisi, bahis konusu Fevkalâde Hal ilânını ret veya tasvibetmek hakkına sahiptir. Ret halinde, Fevkalâde Hal ilânının hiçbir hükmü olmaz. Tasvip halinde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, Temsilciler Meclisinin bu kararını Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle derhal ilân ederler.

6. Temsilciler Meclisi, Bakanlar Kurulunun talebi üzerine, Fevkalâde Hal süresini uzatmaya karar vermedikçe, Fevkalâde Hal ilânı, Temsilciler Meclisinin tasvibi tarihinden itibaren iki ayın sonunda yürürlükten kalkar. Temsilciler Meclisinin Fevkalâde Hal süresini uzatma kararına karşı, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, 50 nci maddeye uygun olarak kullanılmak üzere, ayrı ayrı veya müştereken, veto hakkına sahiptirler.

7. (1) Bir Fevkalâde Hal ilânı yürürlükte olduğu zaman, bu Anayasanın hükümlerine rağmen, Bakanlar Kurulu, kendince derhal harekete geçilmesi gereken hallerde, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavininin 57 nci madde gereğince, ayrı ayrı veya müştereken, kullanabilecekleri veto hakkına tabi olmak kaydıyla, munhasıran Fevkalâde Hal ile ilgili kanun hükmünü haiz her hangi bir kararname çıkarabilir.

(2) Bu fıkranın yukardaki (1) nci bendi gereğince veto hakkı kullanılmamışsa, Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, bahis konusu kararnameyi derhal Cumhuriyet Resmî Gazetesinde yayınlamak suretiyle ilân ederler.

(3) Bahis konusu kararname, daha evvel kaldırılmamışsa, Fevkalâde Halin sona ermesi ile yürürlükten kalkar.

MADDE — 184.

1. 183 ncu maddenin 7 nci fıkrasının (2) nci bendi gereğince ilân edilen her hangi bir kararnamede önleyici tutukluk bulunduğu takdirde—

(a) Bu kararname gereğince her hangi bir şahsın tutukluğunu emreden makam, en kısa zamanda, bu şahsa tutukluğunun sebeplerini ve bu maddenin 3 ncu fıkrası hükmü mahfuz kalmak şartı ile, emrin dayandığı isnadedilen vakıaları bildirir ve kendisine mümkün olan en kısa zamanda emir aylehine müracaatta bulunma imkânını verir;

(b) Bu maddenin 2 nci fıkrasında gösterildiği üzere kurulan bir istişare heyeti, bahis konusu kararname gereğince tutukluğa tabi olan bir vatandaşın bu fıkranın (a) bendi gereğince yaptığı her hangi bir müracaatı tetkik edip bir ay içinde tutukluk için yeter sebep bulunduğu dair rapor vermedikçe bu vatandaş, bu kararname gereğince bir aydan fazla bir süre için tutukluğa tabi olamaz.

2. Bu madde maksatları için kurulacak istişare heyeti, Yüksek Mahkeme hâkimi olan veya olmuş bulunan veya mezkûr mahkemede hâkim olmak için gerekli vasıfları haiz bulunan şahıslar

arasından Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından müştereken tâyin olunacak bir Başkandan ve Yüksek Mahkemenin Reisi ile istişareden sonra Cumhurbaşkanını ve Cumhurbaşkan Muavini tarafından müştereken tâyin olunacak diğer iki üyeden teşekkül eder.

3. Bu madde, hiçbir makama, açıklanmasının millî menfaatlara aykırı olduğunu telâkki ettiği vakiaları açıklamak mükellefiyetini yüklemeyiz.

MADDE — 185.

1. Cumhuriyetin ülkesi bir bütün olup parçalanamaz.

2. Kıbrıs'ın tamamen veya kısmen her hangi diğer bir devletle birleşmesi veya ayrılığı güden bir bağımsızlık konu haricidir.

MADDE — 186.

1. Bu Anayasada, ilgili metinde açıkça başka türlü konmadıkça veya bu metin başka türlü gerektirmedikçe—

(1) «Cemaat», Elen ve Türk cemaatini ifade eder;

«mahkeme», bu mahkemenin her hangi bir hâkimini de içine alır;

«Elen», 2 nei maddede tarif edildiği üzere Elen Cemaatinin bir üyesini ifade eder;

«Kanun», bu Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonraki devre ile ilgili olarak kullanıldığı takdirde bir Cumhuriyet kanununu ifade eder;

«Şahıs», hükmi şahsiyeti haiz olan veya olmayan her hangi bir şirketi, ortaklığı, derneği, birliği, müessese veya teşekkülü içine alır;

«Cumhuriyet», Kıbrıs Cumhuriyetini ifade eder;

«Türk», isim ve sıfat olarak 2 nei maddede tarif olunduğu üzere Türk Cemaatinin bir üyesini ifade eder;

(2) Müzekker olan kelimeler müennesi de ve tekil olan kelimeler çoğulu da ifade ederler.

2. Bu Anayasa ile her hangi bir emir, kaideler, tüzükler veya talimatnameler yapmak veya her hangi bir talimat vermek yetkisi verilmiş olduğu hallerde bu yetki, bahis konusu emir, kaideler, tüzükler, talimatnameler veya talimatları aynı tarzda tadil veya kaldırma yetkisini içine alır şekilde yorumlanır.

GEÇİCİ HÜKÜMLER

MADDE — 187.

1. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen evvel yürürlükte olan her hangi bir kanun gereğince—

(a) İlk Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini;

(b) Bir Temsilciler Meclisinin üyesi veya her hangi bir Cemaat Meclisinin üyesi, seçilen her hangi bir şahıs, bu Anayasa hükümleri gereğince, hale göre, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanı Muavini, bir Temsilciler Meclisi üyesi veya ilgili Cemaat Meclisinin bir üyesi seçilmiş sayılır.

2. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükten kalkan seçimlere dair bütün kanunlar ve nizamnameler, yürürlükten kalkmış olmalarına rağmen, hale göre, Temsilciler Meclisi veya her hangi bir Cemaat Meclisi tarafından bu Anayasanın yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren en geç on sekiz ay içinde yeni bir seçim kanunu yapılmaya kadar, bahis konusu devre içinde Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Muavini, her hangi bir Temsilci veya her hangi bir Cemaat Meclisi üyesinden boşalan münhali doldurmak için yapılacak her hangi bir ara seçimi bakımından yürürlükte olurlar.

MADDE — 188.

1. Bu Anayasanın hükümleri ve bu maddenin aşağıdaki hükümleri mahfuz kalmak şartı ile, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte bulunan bütün kanunlar, bu Anayasa gereğince yapılan, hale-göre, her hangi bir kanunla veya Cemaat kanunu ile, gerek değiştirme, gerek ilâve veya gerekse kaldırma sureti ile, tadil edilinceye kadar, bahis konusu tarihte ve bundan sonra yürürlükte kalırlar ve bahis konusu tarihten itibaren bu Anayasaya uymaları için yapılması gerekli tahvillerin yapılması suretiyle yorumlanır ve uygulanırlar.

2. Bu Anayasanın geçici hükümlerinde başka türlü gösterilmedikçe, bu gibi her hangi bir kanunun bu Anayasanın her hangi bir hükmüne aykırı veya uyumsuz olan hiçbir hükmü, ve 78 nci maddede gereğince ayrı bir ekseriyeti gerektiren hiçbir kanun, yukarda gösterildiği şekilde yürürlükte kalamaz.

Ancak, belediyelere dair kanunlar, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı aylık bir devre için yürürlükte kalabilirler ve vergiler veya resimler koyan her hangi bir kanun, 31 Aralık, 1960 a kadar yürürlükte kalabilir.

3. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince yürürlükte kalan her hangi bir kanunda, ilgili metin başka türlü gerektirmedikçe —

(a) Kıbrıs Sömürgesine veya «Kıraliyete» yapılan her hangi bir atıf, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra başlayan her hangi bir devre bakımından, Cumhuriyete yapılan bir atıf olarak yorumlanır;

(b) Valiye veya Valilik Meclisine yapılan her hangi bir atıf, aynı devre bakımından, bu Anayasanın açık hükümlerine göre, ayrı ayrı veya müştereken Cumhurbaşkanına ve Cumhurbaşkanı Muavinine, Cemaat Meclislerine açıkça ayrılanlar dışında teşriî kuvvetin kullanılması ile ilgili konularda Temsilciler Meclisine, bu Anayasa gereğince yetkisine dâhil bütün konularda ilgili Cemaat Meclisine ve icra kuvvetinin kullanılmasına dair konularda Bakanlar Kuruluna yapılan bir atıf olarak yorumlanır;

(c) İdari Sekretere veya Mali Sekretere yapılan her hangi bir atıf, aynı devre bakımından, yorum zamanında atfın yapıldığı konu ile ilgili mesuliyetin kendisine yüklendiği Bakanlığa veya Cumhuriyetin bağımsız Dairesine yapılan bir atıf olarak yorumlanır;

(d) Başsavcıya veya Başsavcı Yardımcısına yapılan her hangi bir atıf, aynı devre bakımından, yerine göre, Cumhuriyet Başsavcısına ve Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısına yapılan bir atıf olarak yorumlanır;

(e) Bir âmme görevini gören her hangi diğer bir şahsa veya her hangi bir makama veya teşekküle yapılan her hangi bir atıf, aynı devre bakımından, Cumhuriyetin buna tekabül eden âmme memuruna, makamma, teşekkülüne veya dairesine yapılan bir atıf olarak yorumlanır.

4. Bu maddenin 1 nci fıkrası gereğince yürürlükte kalan her hangi bir kanunun hükümlerini uygulayan Cumhuriyet dâhilindeki her hangi bir mahkeme, aynı devre bakımından, bunları, geçici hükümleri dâhil olmak üzere bu Anayasa hükümlerine uygun kılmak için gerekli olabilecek tahvilleri yaparak uygular.

5. Bu maddedeki —

«kanun» a, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce böyle bir kanun gereğince yapılan her nevi âmme enstrümanları dâhildir;

«tahviller» e, tadiller, intibaklar ve kaldırmalar dâhildir.

MADDE — 189.

3 ncu madde hükümlerine rağmen, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir süre için —

(a) 188 nci madde gereğince yürürlükte kalacak olan bütün kanunlar İngilizce olarak kalabilirler;

(b) Cumhuriyet dâhilindeki her hangi bir mahkeme önünde her hangi bir mahkeme muamelesinde İngilizce kullanılabilir.

MADDE — 190.

1. Bu maddenin mütaakıp hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce mevcudolan her hangi bir mahkeme, bu Anayasa hükümlerine rağmen, bahis konusu tarihten itibaren ve Cumhuriyet mahkemelerinin teşekkülüne dair yeni bir kanun yapılmaya kadar ve her halde bu tarihten itibaren dört ayı geçmemek üzere, o zamana kadar olduğu gibi çalışmaya devam eder fakat, mümkün olduğu nisbette, bu Anayasa hükümlerine uygun olarak teşkil olunur :

Ancak; bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte açılmış bulunan ve kısmen dinlenmiş olan her hangi bir hukukî veya cezai dâvaya, bu Anayasa hükümlerine rağmen, bahis konusu dâva için teşkil edilmiş olan mahkeme tarafından bakılmaya devam edilir ve neticelendirilir.

2. Bu Anayasa hükümlerine rağmen, bu Anayasa gereğince kurulan Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç aylık devre içinde teşkil edilinceye kadar, Yüksek Mahkemenin kayıt kalemi Yüksek Anayasa Mahkemesinin kayıt kalemi görevini görür.

3. Yüksek Mahkemenin kayıt kalemi, bir müracaat da dâhil olmak üzere bütün maksatları bakımından, Yüksek Anayasa Mahkemesi teşkil edilinceye kadar, bu Mahkemenin kayıt kalemi sayılır. Yüksek Anayasa Mahkemesi, bu Anayasanın yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren en geç üç ay içinde teşkil edilir.

4. Bu Anayasa hükümleri gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesine yapılacak bir müracaat ile ilgili her hangi bir mehilin hesaplanmasında, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarih ile yukarıda gösterildiği üzere Yüksek Anayasa Mahkemesinin teşkili tarihi arasındaki devre hesaba katılmaz.

5. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce mevcudolan Yüksek Mahkeme, bu Anayasa hükümleri gereğince kurulan Yüksek Mahkeme teşkil edilinceye kadar, bu Anayasa gereğince kurulan Yüksek Mahkeme sayılır. Yüksek Mahkeme, bu Anayasanın yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren en geç üç ay içinde teşkil edilir :

Ancak, Mahkeme Reisine yapılan bir atıf bahis konusu mahkemenin en kıdemli üyesine yapılmış bir atıf sayılır ve üyeleri dörtten az olsa da, bahis konusu mahkeme bu devre için muteber bir şekilde teşkil edilmiş sayılır.

MADDE — 191.

Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte açılmış bulunan ve Kıbrıs Sömürgesi Hükümeti adına Başsavcunun veya her hangi bir dairesinin veya memurunun taraf olduğu her hangi bir dâvanın görülmesine, bahis konusu tarihte ve bundan sonra, Cumhuriyetin veya tekabül eden daire veya memurunun taraf olması sureti ile, devam olunur.

MADDE — 192.

1. Bu Anayasada başka türlü hüküm konmuş olmadıkça bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce bir âmme hizmeti görevinde bulunan her hangi bir şahıs, bu tarihten sonra kendisine bu tarihten önce uygulanan aynı hizmet kayıt ve şartlarına tabi olmak hakkına sahiptir ve bu kayıt ve şartlar, bahis konusu tarihte veya ondan sonra Cumhuriyetin âmme hizmetinde bulunduğu müddetçe, aleyhine olarak değiştirilemez.

2. Bu maddenin 1 neî fıkrası mahfuz kalmak şartıyla, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce görevli bulunan, mahkeme reisi hariç, Yüksek Mahkemenin hâkimleri ve alt mahkemelerin hâkimleri, 153 neî ve 157 neî maddeler hükümlerine bakılmaksızın, bahis konusu tarihten itibaren mezkûr maddeler hükümleri gereğince bir tâyin yapılmaya kadar, bu maddeler hü-

kümlerine yugun olarak tâyin edilmiş gibi görevlerine devam ederler ve kendilerine bu Anayasa hükümleri uygulanır.

3. Bu maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarında gösterilen her hangi bir görevde bulunan her hangi bir şahıs, Cumhuriyet âmme hizmetine tâyin olunmadığı takdirde, kendisine uygulanabilen hizmet kayıt ve şartlarına tabi olmak şartı ile, kendisine, Cumhuriyet fonlarından, hangisi daha ziyade lehinde ise, muhik bir tazminat veya görevin kaldırılması halinde ödenen emeklilik maaşı ödenmesi hakkına sahiptir.

4. Bu maddenin 5 nci fıkrası hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bu maddenin 1 nci ve 2 nci fıkralarında gösterilen ve görevi bu Anayasa gereğince bir Cemaat Meclisinin yetkisine giren bir şahıs, arzu ettiği takdirde bu maddenin 3 ncü fıkrası gereğince haiz olduğu haklardan feragat ederek bahis konusu Cemaat Meclisinin hizmetine girmeyi tercih edebilir ve bu takdirde, bu şahıs, bu Anayasa yürürlüğe girdiği tarihten hemen önceki kanuna göre, bu tarihten önceki devredeki hizmet süresi için, yalnız bu süre veya bu süreye ilâve edilecek bahis konusu Cemaat Meclisinin hizmetindeki her hangi bir hizmet süresi ile birlikte olan hizmet süresi için mezkûr kanun gereğince almaya haklı olduğu her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya diğer benzeri hakları, Cumhuriyetten almak hakkına sahiptir.

5. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce öğretmenlik görevinde bulunan ve Kıbrıs Sömürgesi bütçesinden para almakta olan ve bu Anayasa gereğince görevi bir Cemaat Meclisinin yetkisine giren her hangi bir öğretmen, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önceki kanuna göre, bu tarihten önceki devredeki hizmet süresi için, yalnız bu süre veya bu süreye ilâve edilecek bahis konusu Cemaat Meclisinin hizmetindeki her hangi bir hizmet süresi ile birlikte olan hizmet süresi için mezkûr kanun gereğince almaya haklı olduğu her hangi bir emeklilik maaşı, ikramiyesi veya diğer benzeri hakları, Cumhuriyetten almak hakkına sahiptir.

6. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce Kıbrıs Sömürgesi âmme hizmetinde olup da emekliliğe sevk edilmeden evvel izinli bulunan veya bahis konusu hizmetten Cumhuriyetinkinden başka bir hizmete nakil olunan her hangi bir şahsın, Cumhuriyet vatandaşı olup olmadığının bakılmaksızın, bu tarihten önce bu durumda kendisine uygulanan aynı hizmet kayıt ve şartlarının kendisine uygulanması hakkına sahibolmakta devam eder ve bahis konusu kayıt ve şartlar, aleyhine olarak değiştirilmez.

7. Bu madde maksatları bakımından :—

(a) «Âmme hizmeti», bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önceki hizmet hakkında, Kıbrıs Sömürgesi Hükümetindeki hizmeti ve bu tarihten sonraki hizmet hakkında, Cumhuriyetteki mülki bir hizmeti ifade eder ve Cumhuriyet emniyet kuvvetlerindeki hizmeti de içine alır;

(b) «Hizmet kayıt ve şartları», bu Anayasa hükümleri gereğince yapılması lüzumlu intibaklara tabi olmak şartıyla, ücret, izin, azil veya görevden uzaklaştırılma, emeklilik maaşı, ikramiyeleri ve benzeri hakları ifade eder.

8. Bu maddenin 6 ncı fıkrasında gösterilenin dışında bu madde hükmü, Cumhuriyet vatandaşı olmayan bir şahsa uygulanmaz.

MADDE — 193.

Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce, Dul ve Yetim Maaşları Fonu da dâhil olmak üzere Kıbrıs Sömürgesi âmme fonlarından her hangi bir emeklilik maaşı alan veya emeklilikten dolayı diğer bir hakka sahip olan her hangi bir şahsa, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte ve sonra Cumhuriyetin âmme fonlarından, bahis konusu emeklilik maaşı veya emeklilikten dolayı sahibolduğu diğer hakları, mezkûr emeklilik maaşına veya emeklilik dolayısıyla sahibolduğu diğer haklara bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce uygulanan aynı kayıt ve şartlar altında veya bu tarihten sonra konulan ve kendi durumuna uygulanabilecek ve daha az lehinde olmayacak olan kayıt ve şartlara göre verilmeye devam olunur.

MADDE — 194.

Her hangi bir şahsın Dul ve Yetim Maaşları Fonundan bir maaş almak hakkı, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte ve ondan sonra, bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce yürürlükte olan aynı kayıt ve şartlara tabi olmaya devam eder ve bunlar, mezkûr hak devam ettiği müddetçe bahis konusu şahsın aleyhine olarak değiştirilemez.

MADDE — 195.

Bu Anayasanın hiçbir hükmüne rağmen, Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı seçilen ve Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı Muavini seçilen ve 187 nci madde gereğince Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı ve ilk Cumhurbaşkanı Muavini sayılan şahıslar, 42 nci maddede gösterildiği üzere görevlerine başlamadan önce veya sonra, Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı arasındaki Kıbrıs Cumhuriyetinin Tesisine dair Andlaşma ile bu Andlaşma ile birlikte imzalanmaları için hazırlanan nota teatilerini ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimalî - İrlanda Birleşik Kırallığı arasındaki Cumhuriyetin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve Anayasasını teminat altına alan Andlaşmayı ve Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Askerî İttifak Andlaşmasını ve bu memleketler arasında akdolunan İttifak Andlaşmasının uygulanması için Cumhuriyet, Yunanistan Kırallığı ve Türkiye Cumhuriyeti arasındaki Anlaşmayı, Cumhuriyet adına imzalamak ve akdelemek munhasır hak ve yetkisine müştereken sahiptirler ve sahip sayılırlar ve bahis konusu andlaşmalar, anlaşmalar ve teati olunan notalar bu suretle Cumhuriyet adına muteber şekilde akdolunmuş olurlar ve böylece imzalandıkları tarihten itibaren yürürlüğe girerler ve bağlayıcı olurlar.

MADDE — 196.

İlk Cemaat Meclislerinin görev süresi bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte başlar.

MADDE — 197.

1. Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten hemen önce bu Anayasa hükümleri ile veya gereğince Cemaat Meclislerinin yetkisine giren her hangi bir okul veya diğer teşekkül veya müesseseye için ve adına veya bunlar için emaneten, Kıbrıs Sömürgesi Hükümetinin veya her hangi diğer bir şahsın veya teşekkülün uhdesinde bulunan, elinde olan veya adına kayıtlı bulunan her hangi bir menkul veya gayrimenkul mal veya bunun üzerindeki her hangi bir hak veya menfaat, Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ilgili Cemaat Meclisinin bir kanunu ile gösterilen şahsın, teşekkülün veya makamın, bahis konusu Cemaat Kanununun koyabileceği kayıt ve şartlar gereğince, uhdesine geçirilir ve eline verilir:

Ancak, bahis konusu kanun, bahis konusu malın Cemaat Meclisinin kendi uhdesine geçirilmesi veya kendi eline verilmesi hakkında hüküm koyamaz.

2. Bu madde hükmü, her hangi bir eğitim maksadı ile ilgili, mutemet veya mütevelliler tarafından idare olunan ölüme bağlı bir tasarrufla yapılan bir teberrua veya başka bir bağışa veya her hangi bir vakfa uygulanamaz.

MADDE — 198.

1. Aşağıdaki hükümler, bu hükümleri içine alan bir vatandaşlık kanunu yapılmaya kadar, yürürlükte olurlar :—

(a) Vatandaşlığa dair her hangi bir konu, Tesis Andlaşmasının (D) Elkinin hükümlerine tabi olur;

(b) Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra Kıbrıs'ta doğan her hangi bir şahıs, doğumu tarihinde babası Cumhuriyetin bir vatandaşı ise veya ölmemiş olsa idi Tesis Andlaşmasının (D) Eki hükümleri gereğince olacak idi ise, doğumu tarihinde Cumhuriyetin bir vatandaşı olur.

2. Bu madde maksatları bakımından, «Tesis Andlaşması», Cumhuriyet ile Yunanistan Kırallığı, Türkiye Cumhuriyeti ve Büyük Britanya ve Şimali - İrlanda Birleşik Kırallığı arasındaki Kıbrıs Cumhuriyetinin tesisine dair Andlaşmayı ifade eder.

MADDE — 199.

1. Türk Cemaat Meclisi, Birleşik Kırallık adına Vali ile Türk Cemaat Temsilcileri arasında 6 Temmuz, 1960 da imzalanıp teati edilen notalarda gösterilen meblâğları, Büyük Britanya ve Şimali - İrlanda Birleşik Kırallığından almak hakkına sahiptir.

2. Bu madde hükmü, iki Cemaatten her hangi birinin bu Anayasa hükümleri gereğince haklarını hiçbir suretle tahdideder şekilde yorumlanamaz.

EK — I.

GARANTİ ANDLAŞMASI

Bir taraftan Kıbrıs Cumhuriyeti, diğer taraftan Yunanistan, Türkiye ve Büyük Britanya ve Şimali - İrlanda Birleşik Kırallığı,

I - Kıbrıs Cumhuriyetinin, Anayasasının temel maddeleri ile kurulan ve düzenlenen bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin tanınması ve idame edilmesinin müşterek menfaatleri iktizasından olduğunu mülâhaza ederek,

II - Bu Anayasa ile ihdas edilen düzene riayedi sağlamak maksadiyle işbirliği yapmayı arzu ederek,

aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır : —

Madde - I.

Kıbrıs Cumhuriyeti, bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve güvenliğinin idamesini ve aynı zamanda Anayasasına riayet edilmesini sağlamayı taahhüdeder.

Kıbrıs Cumhuriyeti, her hangi bir devlet ile, tamamen veya kısmen, her hangi bir siyasi veya iktisadi birliğe katılmamayı taahhüdeder. Bu itibarla, her hangi diğer bir devlet ile birleşmeyi veya Adanın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, teşvik edecek her nevi hareketi yasak ilân eder.

Madde - II.

Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık, Kıbrıs Cumhuriyetinin bu andlaşmanın 1 nci maddesinde gösterilen taahhütlerini nazara alarak, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve güvenliğini ve aynı zamanda Anayasasının temel maddeleri ile kurulan nizamı tanırlar ve garanti ederler.

Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Kırallık, aynı şekilde, kendilerini ilgilendirdiği nisbette, Kıbrıs'ın her hangi diğer bir Devlet ile birleşmesini veya Adanın taksimini, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, teşvik etmek gayesini güden her hangi bir hareketi yasak etmeyi taahhüdederler.

Madde - III.

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyetinin tesis zamanında Birleşik Kırallığın hükümlerinde kalan bölgelerin bütünlüğüne riayet etmeyi ve bugün Lefkoşa'da imza-

lanan Kıbrıs Cumhuriyetinin Tesisine dair Andlaşmaya uygun olarak Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından kendisine tanınacak olan hakların Birleşik Krallık tarafından kullanılmasını ve onlardan istifade edilmesini garanti etmeyi taahhüdederler.

Madde - IV.

Bu Andlaşmanın hükümlerine bir riayetsizlik halinde, Yunanistan, Türkiye ve Birleşik Krallık, bu hükümlere riyeti sağlamak için gereken teşebbüsler veya tedbirler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi taahhüdederler.

Müşterek veya anlaşarak hareket mümkün olduğunda, garanti veren üç devletten her biri, bu Andlaşma ile ihdas edilen nizama tekrar kurmak muhtasır maksadı ile harekete geçmek hakkını muhafaza eder.

Madde - V.

Bu Andlaşma imzalanması tarihinden itibaren yürürlüğe girer. Bu Andlaşmanın asıl metinleri Lefkoşa'da muhafaza edilecektir.

Yüksek Âkıld Taraflar, bu Andlaşmayı, en erken bir zamanda, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102 nci maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Sekreteryası nezdinde kaydettireceklerdir.

EK - II.

İTTİFAK ANDLAŞMASI

Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye,

I - Sulhü idame ettirmek ve birbirlerinin güvenliğini muhafaza etmek müşterek arzusu ile,

II - Sulhün ve güvenliğin muhafazası hususundaki gayretlerinin Birleşmiş Milletler Andlaşmasının prensiplerine uygun olduğunu nazara alarak, aşağıda gösterildiği üzere anlaşmaya varmışlardır : —

Madde - I.

Yüksek Âkıld Taraflar, müşterek savunmaları için iş birliği yapmayı ve bu savunma dolayısıyla çıkan meseleler hakkında birbirleri ile istişare etmeyi taahhüt ederler.

Madde - II.

Yüksek Âkıld Taraflar, Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsızlığına veya toprak bütünlüğüne karşı, doğrudan doğruya veya dolayısıyla, yöneltilen her hangi bir hücum veya saldırıya mukavemet etmeyi taahhüt ederler.

Madde - III.

Bu ittifakın maksatları bakımından ve yukarıda gösterilen amaca erişmek için, Kıbrıs Cumhuriyeti toprağında bir Üçlü Karargâh kurulur.

Madde - IV.

Yunanistan ve Türkiye, bu suretle kurulan Üçlü Karargâha, bu Andlaşmaya Ek I numaralı protokolda gösterilen askerî birliklerle katılacaklardır.

Bu Birlikler, Kıbrıs Cumhuriyeti ordusunun talim ve terbiyesini sağlayacaklardır.

Madde - V.

Üçlü Karargâhın Kumandanlığı, her biri bir sene müddetle olmak üzere, münavebe ile, hale göre, Yunanistan ve Türkiye Hükümetleri ve Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini tarafından tâyin edilecek olan bir Yunan, bir Türk ve bir Kıbrıslı general subayı tarafından deruhde edilir.

Madde - VI.

Bu andlaşma, imzalandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yüksek Âkid Taraflar, bu Andlaşmanın tatbikatı gerektirdiği takdirde, ek anlaşmalar akdedeceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflar, bu Andlaşmayı, en erken bir zamanda, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 102 nci maddesine uygun olarak Birleşmiş Milletler Sekreteryası nezdinde kaydettireceklerdir.

EK PROTOKOL

No : I.

I - Üçlü Karargâha katılacak olan Yunan ve Türk birlikleri, sırayla, dokuz yüz elli Yunan subay, astsubay ve erden ve altı yüz elli Türk subay, astsubay ve erden terekkübedecektir.

II - Kıbrıs Cumhuriyetinin Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini, anlaşarak hareketle, Yunan ve Türk Hükümetlerinden Yunan ve Türk birliklerini artırmayı veya azaltmayı talep edebilirler.

III - Üçlü Karargâha katılan Yunan ve Türk birliklerinin kamplarının yerleri, hukukî statüleri, Gümrük resimleri ve vergilere dair muafiyetleri ve kolaylıkları, bunlardan başka muafiyet ve imtiyazları ve yukarda mezkûr Karargâhın teşkilâtına ve çalışmasına mütaallik her hangi diğer askerî ve teknik meselelerin, İttifak Andlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte veya evvel yürürlüğe girecek olan bir Hususi Sözleşme ile kararlaştırılacakları hakkında mutabakata varılmıştır.

IV - Kezalik, Üçlü Karargâhın Kıbrıs Anayasası Karma Komisyonunun görevlerini tamamlamasından sonra üç ay zarfında kurulacağı ve başlangıç devresinde Kıbrıs Cumhuriyetinin silâhlı kuvvetlerinin talim ve terbiyesi ile görevli mahdut sayıda subaydan teşekkül edeceği hakkında da mutabakata varılmıştır. Yukarda mezkûr Yunan ve Türk birlikleri, Kıbrıs'a İttifak Anlaşmasının imzalandığı gün geleceklerdir.

EK PROTOKOL

No: II.

Madde - I.

Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye Dışişleri Bakanlarından müteşekkil bir Komite kurulacaktır. Bu Komite, Üçlü İttifakın en yüksek siyasi organı olacak ve üç müttefik memleketin Hükümetlerinin kendisine sunmayı kararlaştıracakları İttifakı ilgilendiren her hangi bir meseleyi tetkik edebilecektir.

Madde - II.

Bakanlar Komitesi, yılda bir defa olağan oturum halinde toplanacaktır. İvedi bir mesele çıktığında Bakanlar Komitesi, İttifakın üyelerinden birinin talebi üzerine Başkan tarafından hususi oturum halinde toplantıya çağrılabilir.

Bakanlar Komitesinin kararları ittifakla alınacaktır.

Madde - III.

Üç Dışişleri Bakanından her biri sıra ile ve bir yıl süre ile Bakanlar Komitesine Başkanlık edecektir. Başka türlü kararlaştırılmış olmadıkça, Komitenin olağan oturumları Başkanın memleketinin başşehrinde yapılacaktır. Başkan, görevini yaptığı yıl içinde, Bakanlar Komitesinin olağan ve hususi oturumlarına başkanlık edecektir.

Komite, görevinin ifası için lüzumlu gördüğü zaman tâli teşekküller kurabilir.

Madde - IV.

İttifak Andlaşması ile kurulan Üçlü Karargâh, görevlerinin ifasında Bakanlar Komitesine karşı sorumlu olacaktır. Komitenin olağan oturumu esnasında, Karargâhın faaliyetlerinin teferruatlı dökümünü muhtevi yıllık bir raporu Komiteye sunacaktır.

EK - III.

ANAYASANIN TEMEL MADDELERİNİN LİSTESİ

(MADDE — 182.)

Maddeler ve maddelerin kısımları

Madde		
1		
3	fıkra 1 ve 2	
4	fıkra 1	
	fıkra 2	Cumhuriyet makamlarını ilgilendirdiği nisbette
	fıkra 3	Cemaat makamlarını ilgilendirdiği nisbette
	fıkra 4	Cumhuriyet vatandaşlarını ilgilendirdiği nisbette
5		
23	fıkra 4	Cumhuriyeti veya bir belediye teşkilâtını ve (c) bendini ilgilendirdiği nisbette
	fıkra 5	Zorla iktisabedilen malların Cumhuriyet veya bir belediye teşkilâtı tarafından kullanılmasını ve sahibine iadesini ilgilendirdiği nisbette
	fıkra 6	
	fıkra 11	Cumhuriyet veya bir belediye teşkilâtı tarafından yapılan zorla iktisaba ve bu fıkranın mahkemelere müracaat etmeye ve bunun icrâyı durdurucu tesirine taallük ettiği nisbette.
36	fıkra 2	
39	fıkra 1	Genel oy hakkını ilgilendirdiği nisbette
42	fıkra 1	Söz vermenin Anayasaya iman ve riayet etmeye dair olan kısmı dışındaki metni haric olmak üzere
	fıkra 2	
43	fıkra 1	Beş yıllık devreyi ilgilendirdiği nisbette
44	fıkra 2 ve 4	
46		Dördüncü fıkrası haric olmak üzere
50	fıkra 1	(a) bendinin (i) den - dâhil - (vi) ya - dâhil - kadar olan kısmı haric olmak üzere
51	fıkra 1 ve 2	
	fıkra 3	Bütçe için konulan otuz günlük zaman haric olmak üzere
	fıkra 4 ve 6	
52		140 nci madde gereğince Yüksek Anayasa Mahkemesine müracaate dair kısmı haric olmak üzere

Madde

- 53 fıkra 1, 2. ve 3
- 57 fıkra 2 Mehil tahditlerine ve şarta dair kısmı haricolmak üzere
fıkra 3 Mehil tahditlerine dair kısım haricolmak üzere
fıkra 4 İlânı ilgilendirdiği nisbette
- 61
- 62 fıkra 2 Yüzde nisbetlerini, ayrı ve genel oy hakkını ve nisbetin her hangi istatistik sayısından bağımsız olmasını ilgilendirdiği nisbette
- 65 fıkra 1 Beş yıllık devreyi ilgilendirdiği nisbette
- 78
- 86
- 87 fıkra 1 (a) dan - dâhil - (e) ye - dâhil - kadar olan bendler ve 88 nci madde ye âtîf yapan son kelimeleri haricolmak üzere (f) bendi
- 89 fıkra 1 (b) ve (c) bendleri ve 2 nci ve 3 neü fıkralar
- 92 Yalnız Cemaat Meclislerinin üyelerinin sayısını tâyin etmelerini ilgilendirdiği nisbette
- 108
- 112 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 115 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 118 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 123
- 126 fıkra 1 Vasıflara dair kısmı haricolmak üzere
- 129
- 130
- 131
- 132
- 133 fıkra 1 Bend (2) deki şart haricolmak üzere
- 137 fıkra 1
fıkra 3 Yalnız kanunların veya kararların yürürlüklerinin durdurtulmasını ilgilendirdiği nisbette
fıkra 4 Şartı haricolmak üzere
- 138 fıkra 1
- 139 fıkra 1 Temsilciler Meclisi ile Cemaat Meclisleri arasındaki yetki uyumsuzluğunu ilgilendirdiği nisbette
- 153 fıkra 1 Bend (2) deki şart haricolmak üzere
- 157 fıkra 1 ve 2
- 159 fıkra 1, 2, 3 ve 4
- 160 fıkra 1 Mahkemelerin baktıkları konuları gösteren kısmı,
fıkra 3 Şartı haricolmak üzere
- 170
- 173 fıkra 1 Şehirlerin isimleri haricolmak üzere
fıkra 3 Koordinasyon Komitesine verilen müşterek hizmetlerin görülmesine dair kısmı haricolmak üzere
- 178
- 181
- 182
- 185 fıkra 2